avti

Περίοδος Β'
Τεύχος 519
Μ. Παρασκευή
16 Απριλίου 1993
Δρχ. 300

Star

ΜΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΕΡΙΩΠΗΣ!

ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο ΕΝΟΧΛΗΤΙΚΟΣ «ΑΛΛΟΣ»

σας εύχεται
ΚΑΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικο βιβλίο

Γιώργη Γιατρομανωλάκη
ΑΝΩΦΕΛΕΣ ΔΙΗΓΗΜΑ

Φονικό στο πανεπιστήμιο Κρήτης: το νέο μυθιστόρημα του Γ.Γ. αφορμάται από ένα πραγματικό γεγονός. Ο συγγραφέας στην προσπάθειά του να ανακαλύψει την απόλυτη αλήθεια εμπλέκεται και ο ίδιος στο έγκλημα και υφίσταται όλες τις επιπτώσεις.

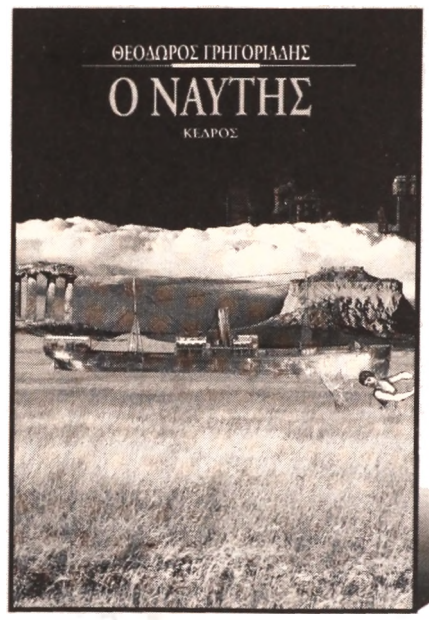
Θεόδωρου Γρηγοριάδη
Ο ΝΑΥΤΗΣ

Ένα τρυφερό βιβλίο που προσπαθεί να δείξει την ευαισθησία του ήρωα που μεγαλώνει, ωριμάζει και αναζητά κάποιες απαντήσεις στα αιώνια ερωτήματα της ζωής, του θανάτου μα κυρίως του έρωτα.

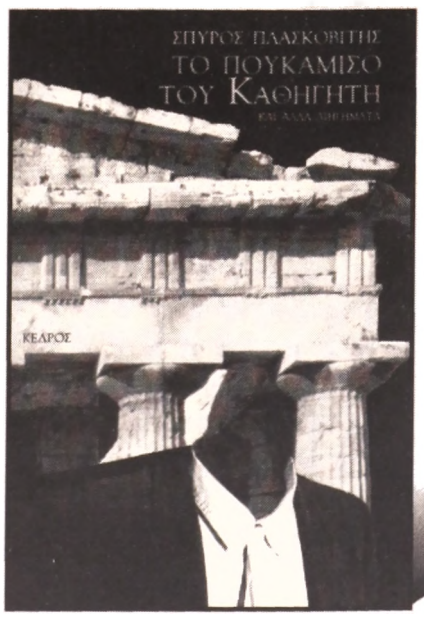
Χριστόφορου Μηλιώνη
ΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΟΣ

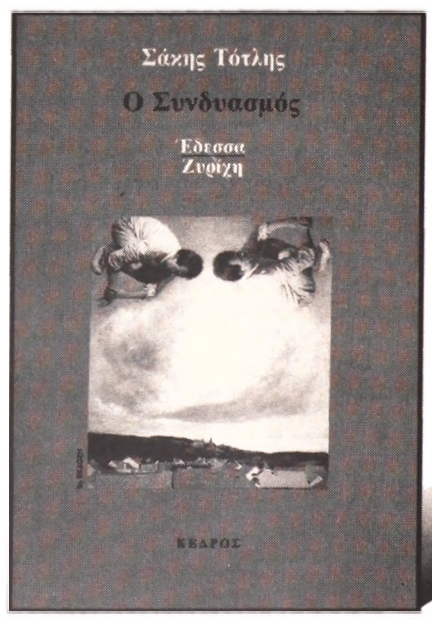
Ακολουθία διηγημάτων όπου φαντασία και πραγματικότητα, παρελθόν και παρόν, ζωή και τέχνη ισορροπούν με τους επιδέξιους χειρισμούς του συγγραφέα του «Σιλβέστρου».

Σπύρου Πλασκοβίτη
ΤΟ ΠΟΥΚΑΜΙΣΟ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μια σπαρταριστή ιστορία-πορτραίτο του κόσμου της καριέρας. Πώς φτάνεις καθηγητής πανεπιστημίου όταν ξέρεις να φοράς κομψά πουκάμισα και να τα αλλάζεις κατά την περίσταση.

Σάκη Τότλη
Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ
Έδεσσα - Ζυρίχη

Οι πρωταγωνιστές είναι δύο. Έλληνες φίλοι και συνέταιροι. Το πλάνο απλό αλλά φιλόδοξο. Η πορεία συγκεκριμένη: Έδεσσα - Ζυρίχη. Ύστατος στόχος η μεγαλύτερη τράπεζα της Ελβετίας, η καρδιά της παγκόσμιας αποταμίευσης.

Γ. Γενναδίου 3 τηλ. 36.09.712 - 36.02.007

Περίοδος Β'
Έτος 19ος
Φύλλο 519
Παρασκευή 16Απριλίου 1993
Τ. 300

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 TELEX: 214179 ΑΝΤΙ

Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Πατησίων 131
115 21 Αθήνα
Διαφημίσεις:
ΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ
Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
Στοιχειοθέτηση, Μοντάζ:
ΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
Φωτοστοιχειοθεσία-
Σελιδοποίηση:
EGATO ΕΠΕ
Καλλικονδύλη 9
Τηλ. 36.48.220-1 / 36.02.392
Εκτύπωση:
ΠΙΘΟΤΥΠ Α.Ε.
Λεωφ. Πεντέλης 5 - Περιστέρι
Τ.Κ. 131 31 Αθήνα
Τηλ. 5722201

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού
Εξ. 2.700 δρχ.
Ιδια 5.400
Για Οργανισμών,
Περιοχών, κτλ.: 25.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 4.800

Εξωτερικού
Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Εαρινή: δολ. 27
Ιδια: δολ. 54
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
Εαρινή: δολ. 30
Ιδια: δολ. 60

Συνδρομές, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
• Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
• Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ν.Δ.: Η ΚΡΙΣΗ ΒΑΘΑΙΝΕΙ 12
Όσα επακολούθησαν της συζήτησης για την πρόταση μομφής κατά της κυβέρνησης αλλά και της συζήτησης στη Βουλή για τη ΔΕΗ και την υπαναχώρηση Μητσοτάκη στο θέμα της ανάθεσης της μονάδας του Λαυρίου σε πρωθυπουργικό φίλο, κάθε άλλο παρά εξομάλυναν την κρίση στο κυβερνών κόμμα. Οι δελφίνοι δεν παραδίδουν τα όπλα, νέες συμμαχίες γεννιούνται.
Γράφει ο *Μ. Πατρινός*

ΣΥΝ: ΠΑΡΑΜΠΛΕΞΑΝ ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ ΜΑΣ.....14
Κεντρόφυγες πια οι δυνάμεις και πολλές οι ομάδες στην πάλαι ποτέ ύστατη ελπίδα της Αριστεράς.
Γράφει ο *Τάσος Παππάς*.

Ο ΕΝΟΧΛΗΤΙΚΟΣ ΑΛΛΟΣ.....22-28

Υπάρχει ρατσισμός στην «ήπια» χώρα μας; Το **Αντί** ανοίγει σήμερα το φάκελο των ξένων εργατών στην Ελλάδα. Ο Γ. Λοβέρδος γράφει για το συνταγματικό δικαίωμα του πολιτικού ασύλου και η Ι. Μπαμπασίκα για τη νομική θέση των προσφύγων στην Ελλάδα.

STAR: Εφημερίδα περιωπής

Το συγκρότημα του Ταύρου ξαναχτυπά· η εφημερίδα **Star** με όπλο έναν άνευ προηγουμένου κυνισμό, απειλεί να εισβάλει στην ...κρεβατοκάμαρα του καθενός μας. Ποιος είπε ότι μια «απολίτικη» εφημερίδα δεν έχει πολιτική γραμμή;
Γράφει ο *Ρεπόρτερ*, σχολιάζει ο *Ηλίας Κανέλλης*.

ΤΟ **αντι**

ΣΑΣ

ΕΥΧΕΤΑΙ

ΚΑΛΗ

ΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 5
Στάθης
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6
Από τη Βοσνία στη Θρησκοληψία
- ΑΝΤΗΝΩΡ
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ..... 8
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ..... 11
ΚΕΡΜΑΤΟΔΕΚΤΗΣ..... 32
ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ
Γήσης..... 32
ΒΟΥΛΗ..... 31
ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ..... 33

Μια εφημερίδα ενώνει το Σεράγεβο του εμφυλίου. Στην Ιταλία προετοιμάζεται η διάδοχος πολιτική κατάσταση της κάθαρσης. Από σκάνδαλα όμως συνταράζεται η πολιτική ζωή και στη Γερμανία. Σ' όλο τον κόσμο κάτι γίνεται...

ΔΙΑΛΟΓΟΣ..... 47
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ..... 49

Διαφημίσεις στην τηλεόραση, βασική δισκογραφία σε C.D., άνθηση των επιστημονικών βιβλίων στην Ελλάδα. Τέχνες, αλλά και μία ωδή στον έρωτα – και στην άνοιξη. Καλή Ανάσταση.

Ν.Δ.: ΑΓΧΟΣ ΣΤΟΝ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟ

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ φορά κατά την τριετή θητεία της στη διακυβέρνηση της χώρας η ηγεσία της ΝΔ εμφανίσθηκε να προβαίνει σε μια υποχώρηση από την επίμονα διακηρυγμένη πολιτική της στον κρίσιμο τομέα των αποκρατικοποιήσεων· ήταν την προηγούμενη Παρασκευή, όταν ο κ. Μητσοτάκης ανακοίνωσε στη Βουλή «κάτι σημαντικό», την ακύρωση του διαγωνισμού για τη μονάδα της ΔΕΗ στο Λαύριο με τον οποίον είχε κατακυρωθεί το έργο στην Tractebel.
ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ προσεφέρθη για πολλές ερμηνείες, εικασίες, σενάρια, αφού ήταν η πρώτη φορά που η Κυβέρνηση αναθεωρούσε τη στάση της, αποδεχόμενη, κατ' ουσίαν, αν όχι την επιχειρηματολογία των αντιπάλων, τουλάχιστον τις αντιρρήσεις στο εσωτερικό της, οι οποίες εστιάζονται, μεταξύ άλλων, και στο κοινωνικό και πολιτικό κόστος το οποίο έχει η κυβερνητική πολιτική σε πολλούς τομείς, κρίσιμους για την ήδη διαταρραγμένη ισορροπία του κοινωνικού ιστού.
ΤΟ ΝΑ χαρακτηριστεί η κυβερνητική υπαναχώρηση «ελιγμός», είναι μια άποψη που δεν αναιρεί την ουσία της κίνησης του κ. Μητσοτάκη. Πολύ μεγαλύτερη σημασία έχει μάλλον το «πριν» και το «μετά» όντως της υπαναχώρησης. Στα «πριν» θα πρέπει να αναγερθεί πρωτίστως η απειλή διάρρηξης των ισορροπιών σε υψηλό κυβερνητικό επίπεδο, που εμφανίσθηκε δημοσίως, με επίκεντρο τις διαφωνίες επιφανών κυβερνητικών στελεχών προς την κρίσιμη για τη ΝΔ πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων – στελεχών εγνωσμένης νομιμότητας έναντι της ηγεσίας της ΝΔ, και σε περιστάσεις εξαιρετικής σημασίας γι' αυτήν τον τελευταίο χρόνο.
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ που θα σκεφτόταν ένας νουνεχής πολιτικός ηγέτης τις παραμονές εισόδου στη μακρά φάση της προεκλογικής περιόδου θα ήταν η απώλεια κρίσιμων και ζωτικών συμμάχων του στις υψηλές βαθμίδες της κυβέρνησης. Τόσο μάλλον που ο κ. Μητσοτάκης έχει σαφή γνώση, και θα πρέπει να διαθέτει και στοιχειώδη αίσθηση, των εξαιρετικά χαμηλών ορίων στα οποία έχει φθάσει η επιρροή του κόμματός του. Αν όμως η αναθεώρηση της πολιτικής την οποία έκανε δημοσίως ο Πρωθυπουργός στη Βουλή για ένα ζήτημα στο οποίο έχει εμπλακεί προσωπικά ο ίδιος, με αρνητικά μάλιστα ηθικά πρόσημα, οφείλεται και στην απειλή διάρρηξης των ισορροπιών στην ηγεσία του κυβερνητικού σχήματος, τότε το ενδεχόμενο και άλλων αναθεωρήσεων της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησής του δεν μπορεί να αποκλείεται – εκ προοιμίου.
ΑΝΤΙΘΕΤΩΣ, η ΝΔ συναισθάνεται πλέον πιεστική την ανάγκη, πριν ξεκινήσει και από τη μεριά της τον προεκλογικό μαραθώνιο, να κάνει ό,τι μπορεί για να μην προσφύγει στη χρήση «αναβολικών» από την αρχή της κούρσας, με καταστροφικές συνέπειες για την επίδοσή της στη συνέχεια. Τούτο σημαίνει ότι οι «νεοφιλελεύθεροι» θα χρειαστεί να δώσουν πλέον βάρος όχι στην οικονομική, αλλα στην άλλη, εξίσου υπαρκτή και απειλητική, αγορά: την εκλογική. Και η τελευταία διαμορφώνεται σε συνάρτηση με τις στρατηγικές των εξατομικευμένων και σε μεγάλο βαθμό χειμαζομένων πολιτών και όχι με τις στρατηγικές δυναμικών επιχειρηματικών ομίλων – όσο «φίλιοι» και αν είναι αυτοί προς τη ΝΔ.
ΠΡΟΜΗΝΥΜΑΤΑ αυτής της έντονης ανάγκης του σημερινού κυβερνητικού σχήματος να πραγματοποιήσει μια κάποια αναθεώρηση της πολιτικής της στην οικονομία, με προσθήκες «κοινωνικών» διαστάσεων, υπάρχουν ήδη. Δημόσιες σκέψεις της ΝΔ για κάποιο μερίδιο του πακέτου Ντελόρ-ΙΙ το οποίο θα διατεθεί για σκοπούς εκλογικής της επιβίωσης είναι δεδομένες. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, το κόμμα / κυβέρνηση-εργοδότης εγκαταλείπει πλέον ως ατελέσφορες τις πολιτικές με τους «ωρομίσθιους» και σχεδιάζει, με βιασύνη περισσή, την εκτέλεση του σχεδίου για δεκάδες χιλιάδες προσλήψεις. Στην εισοδηματική πολιτική ο κ. Μητσοτάκης υπόσχεται για το 1994 μια πολιτική του είδους «Τσοβόλα, δώσ' τα όλα».
ΤΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ όμως ίσως να είναι πλέον τελείως ασφυκτικά. Ο αρχηγός της ΝΔ έχει μπροστά του τη «ρελάνς» που θα του κάνει η ενδοκομματική αντιπολίτευση όταν κλείσει το «θέμα των Σκοπίων» με τρόπο που σίγουρα θα προκαλέσει την αναρρίπησή του εις βάρος των αιτιάσεων για συνολικά εσφαλμένη ή ακόμα συμβιβαστική *λογική και πολιτική*. Παράλληλα, τα μεγέθη της οικονομίας, και κυρίως το έλλειμμα, ίσως δε και ο πληθωρισμός, δεν παρέχουν κανένα περιθώριο για αξιόπιστη και κοινωνικά πειστική χαλάρωση της λιτότητας. Και ίσως υπάρχει και σημαντικότερο: η ηθική αναξιοπιστία και η ανυπαρξία έστω και του ελάχιστου πολιτικού έρματος που θα χρεωθεί η ΝΔ όταν η «νεοφιλελεύθερη» λιτότητα όλων αυτών των ετών μετατραπεί σε ατόφια παλαιοκομματική πολιτική πελατειακής χρήσης του «κακού» κράτους, για την επιδίωξη του στόχου της εκλογικής διάσωσης...

ΠΟΙΟΣ ΗΛΙΘΙΟΣ ΕΙΧΕ ΤΗΝ ΙΔΕΑ ΝΑ ΔΙΑΛΥΣΕΙ Ο ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΤΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕ ΚΑΤΕΒΑΣΕΙ ΑΠ' ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ;!...

ΑΠΑΠΑΓΙΑΓΙΑ!

Α ΜΑ, ΜΕ ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΕΙΣΤΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ-ΜΕΝΟΙ ΠΛΕΟΝ...

ΟΠ!

ΦΣΑΤ

ΚΛΙΤΣΙΤΙΚΛΟΤΣ

ΒΝΙΟΥ

ΚΛΟΝΚ

ΧΡΑΤΣ

ΤΣΣΣ

ΒΖΙΙΙΝΝ

ΣΤΑΘΗΣ IV '94

Από τη Βοσνία στη θρησκοληψία

ΠΑΣΧΑ. Μόνο που ο ουρανός στη Βοσνία δεν *«ηχογελάει Αλληλούια»*, ούτε *«κλίνει ερωτευμένος κατά την γην»* – καταπώς θέλει ο ποιητής... Τον ουρανό της Βοσνίας αυλακώνουν (από την περασμένη Δευτέρα) εβδομήντα αεροπλάνα του ΝΑΤΟ, σε μια προσπάθεια να *«αποθαρρύνουν τη σερβική επιθετικότητα»*.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ αποκλήθηκε *«απαγόρευση πτήσεων»* και αναζητεί δικαίωση στη γνωστή θεωρία περί *«ανθρωπιστικής βίας»*. Ο γιουγκοσλαβικός εμφύλιος –διατείνονται οι νέοι επεμβασίες– απειλεί τη διεθνή ασφάλεια. Και αποτελεί –συγκριτικά με τους εμφύλιους στη Σομαλία, στη Λιβερία, στο Σουδάν, κ.λπ. – πολύ μεγαλύτερο κίνδυνο, καθώς *«μπορεί να ανατρέψει την πολιτική σταθερότητα και οικονομική παραγωγικότητα της Ευρώπης– προϋπόθεση για την ανάπτυξη των χωρών του Τρίτου Κόσμου»*! Συνεπώς, ο πόλεμος στη Βοσνία θα πρέπει να πάρει τέλος, είτε με μέσα πολιτικά (με ενίσχυση της *«προληπτικής διπλωματίας»*), είτε –εν ανάγκη– με μέσα στρατιωτικά.

ΤΟ ΤΙ, ΑΚΡΙΒΩΣ, σημαίνει η *«απαγόρευση πτήσεων»* στη Βοσνία, θα καταδειχθεί πολύ σύντομα. Η σερβική (τοπική) ηγεσία, σε μια προσπάθεια να μη ρίξει λάδι στη φωτιά, αρκέσθηκε να χαρακτηρίσει την απαγόρευση ως *«ενέργεια απερίσκεπτη και επικίνδυνη»*, ενώ, σε επίπεδο αμερικανικής πολιτικής ηγεσίας, οι γνώμες εξακολουθούν να διίστανται. *«Όταν, χάριν της ειρήνης* –επισημαίνουν ορισμένοι αξιωματούχοι του Στέιτ Ντιπάρτμεντ– *νομιμοποιήσαμε διεθνώς τους Κόκκινους Χμερ* (της Καμποτίας), *κατά ποια λογική πρέπει να κηρύξουμε τον πόλεμο στους Σέρβους της Βοσνίας, που, συγκριτικά με τους Χμερ, είναι απλοί ερασιτέχνες;»*... Στις ΗΠΑ, ωστόσο, η μεγάλη αντιπαράθεση βρίσκεται στη διάσταση απόψεων μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας. (Σε σημείο ώστε η *Ιντερνάσιοναλ Χέραλντ Τρίμπιουν* να ζητήσει αναθεώρηση της παλαιομοδίτικης αρχής που θέλει την πολιτική εξουσία ν' αποφασίζει και τον στρατό να εκτελεί).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ της αντιπαράθεσης αυτής, είναι η αμερικανική (και, κατ' επέκταση, η ευρωπαϊκή) κοινή γνώμη να μη γνωρίζει σήμερα, αν –*«προκειμένου ν' ανακοπεί η σερβική επιθετικότητα»*– θα χρειασθούν 25.000 άνδρες επί έξι μήνες (η μια άποψη) ή 500.000 άνδρες επί δέκα χρόνια (η άλλη άποψη). Πάντως, η γνώμη της ελληνικής στρατιωτικής ηγεσίας (και, πιο συγκεκριμένα, του στρατηγού Βερυβάκη, έως πρόσφατα αρχηγού των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, έχει δημοσιοποιηθεί: *«Υπάρχουν πολλοί τρόποι να μπεις στη Σερβία, αλλά κανένας για να βγεις»*. Και η γνώμη αυτή –όπως έγραψε ο Απ. Αποστολόπουλος στην *Αυγή*– διαμηνύθηκε τρεις φορές, όσες φορές μας ζητήθηκε, στον Αμερικανό επιτελάρχη Πάουελ.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, είναι κοινός τόπος ότι η επιχείρηση *«απαγόρευση πτήσεων»* σηματοδοτεί την απαρχή μιας στρατιωτικής επέμβασης, που ενδέχεται να φέρει τον πόλεμο έως τα σύνορά μας. Και, βέβαια, η δημαγωγία, ο λαϊκισμός, η πατριδοκαπηλεία σε τίποτε δεν βοηθούν. Η χώρα μας έχει κάθε λόγο να μείνει μακριά από εγχειρήματα του είδους αυτού. Αλλά και να συμβάλει –στο μέτρο των δυνάμεών της– στην προώθηση λύσεων πολιτικών.

[Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου υποστηρίζει ότι η παρουσία ελληνικής φρεγάτας στην Αδριατική και η παραμονή Ελλήνων αξιωματικών (έστω και ελάχιστων) στις θέσεις που κατείχαν, πριν από την επέμβαση, στα πληρώματα των AWACS, συνιστά εμπλοκή της χώρας κ.λπ. Η κυβέρνηση, αντιθέτως, επιμένει ότι *«η Ελλάδα τάσσεται κατά της οποιασδήποτε στρατιωτικής επέμβασης και κατά της εμπλοκής –εάν συμβεί– οποιασδήποτε βαλκανικής χώρας»*. Όσο για τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, Κ. Καραμανλή, διαδήλωσε την αντίθεσή του στην αεροπορική επιχείρηση του ΝΑΤΟ κατά τρόπο επιγραμματικό: *«Στη διεθνή πολιτική ζωή* –είπε– *γίνονται πολλές ανοησίες»*. Και αμέσως παρακάτω: *«Ούτε οι ίδιοι που πήραν την απόφαση, δεν γνωρίζουν ποιο θα είναι το αποτέλεσμα»*].

Η «μακεδονολογία» καλά κρατεί

Η ΕΝΑΡΞΗ του αεροπορικού αποκλεισμού της Βοσνίας συνέπεσε με την έναρξη της διαδικασίας για την επίλυση του μακεδονικού, ακριβέστερα με την πρώτη συνάντηση του υπουργού Εξωτερικών Μιχ. Παπακωνσταντίνου με τους λόρδο Όουεν και Σάιρους Βανς. Όμως... όμως, καθώς η *«μακεδονολογία»* κυλά στο αίμα μας –στο αίμα, ειδικότερα, των *«εθνοφρόνων»*, των *«νεομακεδονομάχων»* και όλων των άλλων ούλτρα *«πατριωτών»*– το φάσμα της εθνικής μειοδοσία άρχισε και πάλι να πλανάται στην ατμόσφαιρα! *«Προδοσία»* το ότι ο Έλληνας γενικός πρόξενος, Δημ. Καραϊτίδης, παρέστη –άκουσον! άκουσον!– στη δεξίω Κ. Γκλιγκόροφ, για την αναγνώρι χώρας του από τα Ηνωμένα Έθνη... *«σία»* το ότι ο Μιχ. Παπακωνσταντίνι αποκλείει» συνάντηση και με τον εκ πο των «Σκοπιανών» στη Νέα Υόρκι *τέλους*, διερωτάται ο ιστορικός Φί Ηλιού: *Τι νομίζουμε ότι είναι ο λα κατοικεί στο έδαφος της πρώην Γιουγκ κής Δημοκρατίας των Σκοπίων –λαός θρώπων, λαός ουραγγοτάγκων;)*... *«Πρ* αν «επιτρέψουμε» –λες και εξαρτάτ κλειστικά από μας– *«διμερείς αναγν του κράτους των Σκοπίων»*... Και, φ *«εσχάτη προδοσία»* αν δεχθούμε όνο θα περιέχει τη λέξη *«Μακεδονία»* (όπ *«Νέα Μακεδονία»*, *«Βόρειος Μακεδον* οποιονδήποτε επιθετικό προσδι (*«Μακεδονική Δημοκρατία του Βαρ* κ.ά.).

ΣΤΟΥΣ «ΕΘΝΟΦΡΟΝΕΣ» αυτο υπουργός Εξωτερικών, Μιχ. Παπακ ντίνου, απαντά: Αντιμετωπίζουμε τη σολάβηση του ΟΗΕ ως *«ενιαίο σύνολο* δεν νοείται διαπραγμάτευση που δεν λύπτει –πέρα από το τελικό όνομα μέτρα οικοδόμησης της εμπιστοσύνη ριλαμβανομένου και του θέματος τω βόλων.

... Αλλά και η θρησκοληψία

ΚΑΙ ΣΑΝ να μην ήταν αρκετή η *«μ νολογία»*, ανακαλύψαμε, τώρα, και την *κόφρονα ορθοδοξία»* –την *«διακριτή»* δοξία! Αυτό το απίθανο θέμα, στη Ι των Ελλήνων (την Τρίτη, 6 Απριλίου) *«άνδρες επιφανείς»*, όπως ο κ. Άκης Τ τζόπουλος –γραμματέας του ΠΑΣΟΚ γωνιζόταν σε θρησκοληψία τον κ. Α δρεουλάκο της Ν.Δ. (ο κ. Απ. Κακλα τον κ. Ηλ. Βουγιουκλάκη, ο κ. Π. Σ δης τον κ. Λ. Ξαρχά, κ.ο.κ.), δεν είχε γίνει! Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ, πρωτοφανή, πράγματι, *«σύμπλευση»*, επιδοθεί σε έναν αγώνα πλειοδοσία λαϊκισμού για το ποιος θα ευτελίσει σότερο τους κανόνες του πολιτειακού λογισμού, για το ποιος θα μας πάει στον μεσαίωνα!

ΑΦΟΡΜΗ, στάθηκε, όπως είναι γν η τροπολογία του υπουργού Εσωτερι Κεφαλογιάννη, που όρισε *«προαιρ* την αναγραφή του θρησκεύματος στι ταυτότητες. Ε, λοιπόν, η *«προαιρετική»* γραφή έπρεπε –για τις «θεούσες» της και του ΠΑΣΟΚ, να γίνει *«υποχρεω* Για να αποδείξουν, πρώτον ότι οι ίδιοι άνδρες ευσεβέστατοι και αινούν τον ον... *«επτάκις της ημέρας»*. (*«Όρθρου Τρίτην τε και Έκτην, Εννάτην τε και Εσ Οψίας τε και Μεσονυκτίου»*...). Για να

ɔουν», δεύτερον, ότι, σε πείσμα της
πης, σε πείσμα της ΔΑΣΕ, σε πείσμα
ικού μας Συντάγματος, *«ημείς παραμέ-*
ακραιφνείς ορθόδοξοι» και –συνεπώς–
ησκευτικές μειονότητες δεν μπορούν
ουν τα ίδια δικαιώματα! Κατ' επέκτα-
Στις νέες ταυτότητες, το θρήσκευμα
ι να είναι *«διακριτό»*. Από δω οι *«κα-*
Έλληνες (οι ορθόδοξοι), και από κει οι
οιποι Έλληνες» –Εβραίοι, μουσουλμά-
εχωβάδες, άθεοι κ.ά.
ΛΠΟΙΟΙ θύμισαν στην ηγεσία του ΠΑ-
την προσπάθεια που είχε καταβάλει
ξη του '87), για να ρυθμίσει το θέμα
κκλησιαστικής περιουσίας και τον *«ιε-*
λεμο» που είχε κηρύξει στην κυβέρνη-
αρχιεπισκοπή. (Υπουργός Παιδείας
τότε, ο αξέχαστος Αντώνης Τρίτσης,
ποίο *«ολίγου δειν»* –αν δεν είχε υποχω-
ι το ΠΑΣΟΚ– ο σημερινός αρχιεπί-
ος θα είχε, ίσως, αφορίσει!). Και κά-
θύμισαν στον σημερινό πρωθυπουργό,
μαχο των ιδιωτικοποιήσεων, ότι *«όλες*
ότητες του πολίτη είναι εξ ορισμού ιδιωτι-
και, συνεπώς, κάκιστα, ο υπουργός
τερικών απέσυρε την τροπολογία περί
αιρετικής» αναγραφής του θρησκεύ-
ς.

ΛΑ ΤΑ παραπάνω αυτά, όμως, είναι λε-
έρειες, μπρος στην ανάγκη διαχωρι-
, επιτέλους, του κράτους από την εξου-
Και καθώς η διαδικασία αναθεώρησης
συντάγματος ξεκινά, είναι μια πλευρά
οποία θα πρέπει να εξετάσουμε όλοι,
βέβαια, πιστεύουμε στην ανάγκη δημο-
ικού εκσυγχρονισμού της χώρας. *Στο*
α της παράδοσης –επισημαίνει ο καθη-
ις Κωνσταντίνος Τσουκαλάς– *η εκκλη-*
εμποδίζει την απελευθέρωση και εκλογί-
η της δημοκρατικής πολιτειακής βού-
ς.
ΑΤΑ ΤΑ άλλα, η σημερινή αρχιεπισκο-
-ανυποψίαστη, άλλωστε, απ' ό,τι συμ-
ει στην Ευρώπη και στον κόσμο όλο–
έχει δικαίωμα να παρεμβαίνει σε θέματα
αποκλειστικής αρμοδιότητας της κο-
ής εξουσίας, όπως είναι η έκδοση μιας
ότητας. (Τα διαβατήρια δεν αναγρά-
ν το θρήσκευμα και κανείς δεν μπορεί
συλλάβει γιατί η αναγραφή πρέπει να
ι υποχρεωτική ή προαιρετική στις ταυ-
ητες!). Πέρα από την επισήμανση αυτή,
ρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ θα πρέπει να
κρατεί ότι *«ο αντιτασσόμενος την εξουσία,*
ου Θεού διαταγή ανθέστηκεν» (Προς Ρω-
ους, ιβ', 13) και ότι οι «ιεροί πόλεμοι»
τρέπει, επιτέλους, κάποτε, να κοπάσουν.
διακύβευμα δεν είναι η ορθοδοξία –αν
αναγράφεται ή όχι το θρήσκευμα στις
ταυτότητες– αλλά το αν η εκκλησία θα
υγχρονισθεί ή όχι.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ὄψις ἐνυπνίου

Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΓΡΑΦΟΥΝ:

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ
Α. ΜΙΣΙΟΥ
Κ. ΒΑΛΑΚΑΣ
Μ. ΠΑΣΧΑΛΗΣ
Σ. Ν. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
Β. ΛΕΝΤΑΚΗΣ
Χ. Γ. ΑΓΓΕΛΙΔΗ
Β. ΚΑΛΦΑΣ
Δ. Ι. ΚΥΡΤΑΤΑΣ
Γ. ΚΑΛΟΦΩΝΟΣ

Επιμέλεια έκδοσης
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΚΥΡΤΑΤΑΣ

Οι δέκα μελέτες που συγκεντρώνονται στον τόμο αυτόν παρουσιάστηκαν αρχικά σε έναν κύκλο διαλέξεων, που οργανώθηκε από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης. Κοινό τους θέμα είναι τα όνειρα στην αρχαιότητα, από τον Όμηρο στους βυζαντινούς χρονικογράφους. Τα περισσότερα όνειρα που μνημονεύονται στα κείμενα της εποχής δεν τα ονειρεύτηκε ποτέ κανείς· συνήθως υπηρετούν τις ανάγκες του φιλολογικού είδους στο οποίο ανήκει κάθε κείμενο. Η εμμονή, ωστόσο, όλων των φιλολογικών ειδών στα όνειρα, βεβαιώνει ότι απλοί άνθρωποι και φιλόσοφοι προβληματίζονταν σοβαρά με την ονειρική εμπειρία. Η φιλολογική δυναμική των ονείρων απορρέει, σε κάποιο βαθμό, και από τη δυναμική τους στην καθημερινή ζωή. Οι μελέτες του τόμου προσπαθούν να αποκρυπτογραφήσουν τους κώδικες με τους οποίους επικοινωνούσαν οι αρχαίοι συγγραφείς με το κοινό τους. Παράλληλα, όταν αυτό είναι εφικτό, διεισδύουν, μέσα από τα όνειρα, και στον κόσμο της εγρήγορσης που συνήθιζε να τα αξιοποιεί. Αντικείμενο του τόμου δεν είναι μόνο η φιλολογική χρήση των ονείρων, αλλά και η χρήση τους στην καθημερινή ζωή.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ
Τ.Θ. 1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Σπύρος Μαρίνης, Σόλωνος 116, 106 81 Αθήνα, Τηλ. 3608348 Fax: 3619724

Περί Αυτοδικίας

Τα όσα συνέθησαν την προηγούμενη εβδομάδα στην αίθουσα του Στρατοδικείου στο Ρουφ ελάχιστα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως κάποια εξαίρεση από τα ισχύοντα στερεότυπα που δεκαετίες τώρα διαμορφώνουν αξίες και συνειδήσεις σχετικά με το δίκαιο, το άδικο, την ηθική του ατόμου και τη σχέση του προς εκείνην του συνόλου που μέρος της συμπυκνώνεται στους θεσμούς ρύθμισης της απονομής δικαιοσύνης. Τα στερεότυπα αυτά, βαθύτατα επηρεασμένα από ιδεώδη φυσικού δικαίου, μπορούν κάλλιστα να οδηγήσουν σε πράξεις όπως ο φόνος που διέπραξε ο πατέρας-Ντρούζος.

Επαρκώς μάλλον αιτιολογήθηκε ότι η πράξη του δεν μετέχει της αυτοδικίας. Ο πατέρας κινήθηκε στα όρια μιας κλίμακας συμπεριφορών που εκκινούν από τη ριζική δυσπιστία έναντι των θεσμών και των φορέων των ρόλων που ορίζονται από τους θεσμούς και φθάνουν στην *τιμωρία* των φυσικών φορέων. Δεν είναι παρά ο κανόνας, η δυσπιστία έναντι των θεσμών να είναι κοινό γνώρισμα της πλειονότητας του κοινού. Πολύ εύκολα ο συνήγορος υπεράσπισης εξομοιώνεται με τον δράστη του εγκλήματος τον οποίο έχει, ασφαλώς, χρέος να υπερασπίσει· πολύ συχνά γίνεται αντιμετάθεση της ανομίας του δράστη με την ανομική διάσταση που το κοινό χρεώνει στο «σύστημα» της δικαιοσύνης.

Στο μακελειό του Ρουφ, οι ευθύνες είναι σαφείς: ανήκουν στις αρχές ασφαλείας που δεν έχουν στοιχειώδη μέριμνα για μια φύλαξη προσώπων και χώρων· ανήκουν στο σύστημα επιμέτρησης ποινών, που μετατρέπει το θάνατο πέντε νέων σε ποινή εξαγοράσιμη και μάλιστα εκ των υστέρων· ανήκουν στους δικηγόρους του πράγματι τραγικού πατέρα που δεν αντελήφθησαν ότι πέραν της δικανικής υπάρχει και η ηθική διάσταση σε μια υπόθεση· φταίνε τα ΜΜΕ, που γι άλλη μια φορά έδειξαν τι ετοιμότητα έχουν στην πειρατεία και στη σκόπευση με ένα δράμα, για να καλύψουν την πελατεία τους και τις δοξασίες της για το «ξέσπασμα του πατέρα».

Οι μόνοι που δεν έφταιγαν: ο Δημοσθένης Αβράμης και ο Χρήστος Μπάκας. Από τούτες εδώ τις γραμμές συμμεριζόμαστε την οδύνη αυτών που άφησαν πίσω, κρατάμε πολύτιμη την αξιοπρέπειά τους μπροστά στο φονικό και την ανθρωπιά τους απέναντι σ' αυτούς που τους *αδίκησαν* αφαιρώντας τη ζωή από αγαπημένα τους πρόσωπα.

ΔΕΗ: Ποιος θα πληρώσει τα σπασμένα;

Ο φίλος του Πρωθυπουργού κ. Κυρατσάκης «θυσιάστηκε». Αυτό είναι κοινός τόπος μ την εξέλιξη που είχε η συζήτηση στη Βουλή για το θέμα της ανάθεσης νέων μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Είναι η πρώτη φορά που ο κ. Μητσοτάκης έκανε δημοσίως στροφή 180° υποχωρώντας μπροστά στην πίεση που ασκήθηκε από τον ίδιο το χώρο και ύστερα από όσα έγιναν γνωστά από την απόρρητη επιστολή του Διοικητή ΔΕΗ κ. Ξανθόπουλου προς το ΔΣ της επιχείρησης και τον κ. Μάνο. Η επιστολή δημοσιοποιήθηκε λίγες ώρες πριν ο κ. Μητσοτάκης εισέλθει στη Βουλή και το περιεχόμενό της ήταν μια εξαιρετικά τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία για το ασύμφο της ανάθεσης των μονάδων Λαυρίου *και Σιδηροκάστρου* σε ιδιώτες με τη μέθοδο της αυτοχρηματοδότησης.

Ωστόσο, υπάρχει σύνεχεια στην υπόθεση: Πρώτον, ο κ. Μητσοτάκης έδειξε αποφασισμένος να προχωρήσει η ανάθεση του νέου σταθμού του Σιδηρόκαστρου· και δεύτερον, αυτό που φάνηκε αρχικά ως κουτοπονηριά του Πρωθυπουργού για να καλύψ την άτακτη υποχώρησή του στο ζήτημα του Λαυρίου μπορεί να έχει και μια ουσιαστικ πλευρά: ο κ. Μητσοτάκης είπε ότι ο κατακυρωμένος διαγωνισμός για το έργο του Λαυ ακυρώνεται λόγω διαδικαστικών ατελειών του που την ευθύνη τους έχει η ίδια η ΔΕΗ. Αυτό σημαίνει ότι, μετά τη «μαφιόζικη» αποστολή της εφορίας στη ΔΕΗ, επιδιώκεται την κυβέρνηση να «γονατίσει» οικονομικά την επιχείρηση διαμηνύοντας στην Tracteb που αντιπροσωπεύει ο φίλος του κ. Μητσοτάκη, ότι, αν θέλει αποζημίωση για την ακύρωση του διαγωνισμού, ας αποτανθεί στη ΔΕΗ.

Δεν έχει αντίρρηση κανείς ότι μπορεί και αυτό να είναι άλλη μια κουτοπονηριά των εγκεφάλων αυτής της κυβέρνησης που κατάντησε μια κεντρική ιδέα τους, την ιδιωτικοποίηση της οικονομίας, συνώνυμη της διαφθοράς και της συναλλαγής. Το ζήτ όμως είναι τι θα πράξει τώρα η ΔΕΗ αν ο κ. Κυρατσάκης, ενεργώντας από κοινού με το αφεντικό της Tractebel, E. Davignon (ο οποίος είναι επίσης «γνωστός» του κ. Μητσοτάκη!) και αφού «συμβουλευθεί» και τον «φίλο» του πρωθυπουργό, ζητήσει «ρέ από τον κ. Ξανθόπουλο...

Υ.Γ.: Το επίπεδο της συζήτησης για το θέμα ΔΕΗ στη Βουλή ήταν αρκετά καλό, πράγμ σπάνιο. Και, διόλου περίεργα, η παρουσία της κυβέρνησης ήταν εξαιρετικά κακή – με κ. Μητσοτάκη να επιδίδεται σε ποδοσφαιρικές προκλήσεις προς τον κ. Παπανδρέου κα τον κ. Μάνο να τα «μαζεύει» και να φεύγει χωρίς ούτε ένα «γεια σας».

Όλοι τους χριστιανοί

Πράγματι εντυπωσιακή η συναίνεση των κομμάτων στη Βουλή για το θέμα της αναγραφής ή όχι της θρησκείας στις νέες ταυτότητες. Από την αθεϊκή Αριστερά μέχρι τη Δεξιά των «νοικοκύρηδων» περνώντας από τον μεσαίο «ελληνοκεντρικό» χώρο (ΠΑΣΟΚ) οι βουλευτές αρνήθηκαν την τροπολογία του κ. Κεφαλογιάννη περί του προαιρετικού της αναγραφής θρησκεύματος και έτσι πέτυχαν δύο πράγματα: να βγάζουν εκσυγχρονιστή τον Υπ. Εσωτερικών και να δείξουν ότι ξέρουν να ομονοούν σε πράγματα που ενδεχομένως θα ενδιέφεραν τον π ηγούμενο αιώνα.

Πέτυχαν και κάτι άλλο όμως οι πατέ του Έθνους: να εξευτελίσουν και το παρα κρότερο ίχνος από την καταταλαιπωρη νη, την τελευταία διετία, εύνοια της «εθ κής συνείδησης»: είπαν ότι για να εί Έλληνας, πρέπει να είσαι «χριστιανός με βούλα». Με άλλα λόγια, βιαστές συνειδή ων με τη βούλα και με λεφτά από την τσέ μας.

Χ

ιεος!

ιν το ΠΑΣΟΚ αντιμετώπιζε τη μείζονα
ση του (1988-1989), τα ονόματα που
κέντρωναν τα φώτα της δημοσιότητας
ν αυτά των κ. Σημίτη, Λάζαρη, Αλευρά,
πα. Αυτού ήταν που αμφισβητούσαν το
ος, την αυθεντία και την επάρκεια του
τη της κυβέρνησης.
ιερα την ηθική και το κύρος του
ηγού της σημερινής κυβέρνησης φθάνει
την απειλεί ο κ. Βουγιουκλάκης.
αυτόν ασχολούνται όλοι: από τον
ηγό του μέχρι τα Μ.Μ.Ε. Όπως προ
γων μηνών που ο κατηγορούμενος
λευτής για «προστασία» εμπόρων
κωτικών απειλούσε να μην κλείσει τον
οϋπολογισμό και να δημιουργήσει
θλημα στην κυβέρνησή του.
εος!

Χ.Κ.

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

Μπιγκ-Μπανγκ και....κάτω

Το πέναλτυ που κλήθηκε να εκτελέσει στο ενενηκοστό λεπτό ο Ροκάρ δεν έσωσε το κόμμα του, ούτε καν τον ίδιο, από τη συντριβή. Καμία έκπληξη. Αυτή είναι η τύχη των πολιτικών τεχνασμάτων της τελευταίας προ των κλογών στιγμής, από το ελικόπτερο με τις πιταγές του κ. Ράλλη το 1981 μέχρι τη «μεταρρύθμιση τώρα» του κ. Λαλιώτη το 1989. Η εμβέλεια των όψιμων φιλολαϊκών, δημοκρατικών έως και οικολογικών ευαισθησιών, εκ μέρους των γκρίζων κοστουμιών της εξουσίας, αποδείχθη, και μετά το πλέον φιλόδοξο και «δραματικό» Μπιγκ-Μπανγκ του Ροκάρ, οριακή. Το εκλογικό σώμα παρέμεινε ακλόνητο στη δεξιά, για τους σοσιαλιστές, ετυμηγορία του. Απομένει να δούμε την τύχη του προπαγανδιζομένου, από αυτό το α-Μίμη-το εκκρεμές του πολιτικού τσαρλατανισμού, ιθαγενούς Μπιγκ-Μπανγκ.

Μέχρι τότε δεν μένει παρά να φιλοσοφούμε για τις αιτίες της Λαϊκής απαρέσκειας προς όσους αλλάζουν προβάλλοντες, ως κύριο προσόν τους σήμερα, την καταγγελία αυτού που μετά πάθους υποστήριζαν χθες. Αναζητώντας μια απάντηση βάθους στον γκουρού της σύγχρονης κουλτούρας Μίλαν Κούντερα απευθυνθήκαμε στις επώνυμες μαθήτριές του, κ. Λιάνη (απασχολημένη με τα οικιακά της), κ. Κάραλη (απασχολημένη με τους καθρέπτες της), για να καταλήξουμε σε ένα φίλο από τα παλιά, τον Θανάση Γιαλκέτση (εφ. Ελευθεροτυπία 4.4.1993). Ιδού τι αποθησαύρισε ο Θανάσης από τις γραφές τους δασκάλου για όσους, έτσι δολίως, αλλάζουν και έτσι, με στεγνά τα πόδια τους, θέλουν να αλλάξουν και μας τους δόλιους. Αυτή η αλλαγή, λέει ο Μίλαν, δεν είναι ούτε δημιουργία τους ούτε επινόησή τους ούτε ιδιοτροπία ούτε έκπληξη ούτε στοχασμός ούτε τρέλα. Είναι χωρίς ποίηση. Δεν είναι παρά μια πολύ πεζή προσαρμογή στο μεταβαλλόμενο πνεύμα της ιστορίας. Να γιατί δεν την αντιλαμβάνονται καν. Σε τελευταία ανάλυση παραμένουν πάντοτε οι ίδιοι. Πάντοτε μέσα στο αληθινό, σκεφτόμενοι πάντοτε αυτό που πρέπει να σκέφτεται κανείς μέσα στο περιβάλλον τους. Αλλάζουν όχι για να αποδώσουν κάποια ουσία στον εαυτό τους αλλά για να συγχέονται με τους άλλους. Η αλλαγή τους επιτρέπει να παραμένουν απαράλλακτοι. Αυτά ο Μίλαν που, όμως, έρχεται δεύτερος. Χρόνια πριν, ο Βισκόντιος κόμης «Γατόπαρδος» μονολογούσε στον επιθανάτιο ρόγχο του ενώπιον των δημοκρατικών ανατροπέων της αριστοκρατικής του τάξης: τα πράγματα πρέπει να αλλάξουν για να μείνουν τα ίδια. Σήμερα, δεν χρειάζεται να είναι κανείς γκουρού ή αριστοκράτης για να προσυπογράψει αυτή τη σχετικιστική εσχατολογία. Αρκεί να παραμένει αριστερός. Ίσως, η συνειδητοποίηση αυτής της «ανθρώπινης κατάστασης» να υποδεικνύει και τους όρους, αν όχι τα όρια, συμμετοχής στα κοινά της συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτών. Δεν είναι και λίγο εδώ που μας έφτασαν ή, έστω, εδώ που φτάσαμε.

Υστερόγραφο

Ο δημοσιογράφος κ. Γ. Τριάντης, με αφορμή το προτελευταίο σχόλιο της στήλης για το (υπογραμμίζω) περιεχόμενο της συνέντευξης του Κ. Τσουκαλά στην Αυριανή, δεν διστάζει να συμπεριλάβει τον υπογράφοντα με όσους (ο ίδιος γνωρίζει και τους υπόλοιπους) «σιτίζονται από τη γνωστή υστερία και τον, γνωστό επίσης, υποδόριο ρατσισμό», έναντι των αναγνωστών της εφημερίδας (εφ. Ελευθεροτυπία, 2.4.1993). Επειδή οι τόσο βαρείς χαρακτηρισμοί ούτε στηρίζονται σε μιά εξίσου βαριά επιχειρηματολογία, πλην κάποιου ψελλίσματος περί «υπαινιγμών» μου, ούτε με τον ψυχαναλυτή μου γνωρίζεται ο κ. Τριάντης, δικαιούμαι να υποθέσω ότι, μάλλον, με συγχέει με πρόσωπο του οικείου πολιτικού του περιβάλλοντος. Μεταξύ μας, με δημοσιογράφους της οξύνοιας του κ. Τριάντη είναι δύσκολο να διατηρεί κανείς την πνευματική του πειθαρχία.

«Απριλιανή» επιείκεια

Ολοένα και συχνότερα πλέον οι βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας εμφανίζονται με κοινά υπομνήματα υπέρ της αποφυλάκισης των πρωταγωνιστών της δικτατορίας 1967-1974· προ μηνών, λόγω εορτών ίσως, 15 βουλευτές είχαν ζητήσει την αποφυλάκιση των Απριλιανών· την προηγούμενη εβδομάδα, η ομάδα έγινε μεγαλύτερη: 33 βουλευτές, και μάλιστα κάποιοι γνωστοποιούν ότι είναι 80 αυτοί που συνηγορούν υπέρ της αποφυλάκισης. Φαίνεται πως τις ημέρες των εορτών οι «συγγενείς» αυτοί των Παπαδοπουλέων «ευαισθητοποιούνται» και φροντίζουν να ζητούν την επιείκεια για τους έγκλειστους ισοβίτες του Κορυδαλλού.
Αυτό καθαυτό το γεγονός της αποφυλάκισης των χουντικών έχει τη σαφή πολιτική και νομική του διάσταση, η οποία τελευταία έχει επαρκώς και αρμοδίως αναλυθεί. Εκείνο που αξίζει περισσότερη προσοχή είναι η πλήθυνση των ακροδεξιώς ευήκοων βουλευτών του κ. Μητσοτάκη, το κλίμα που δημιουργούν για τη διεύρυνση των περιθωρίων τόνωσης του αυταρχισμού στη «νεοφιλελεύθερη» παράταξη. Πολλές περιπτώσεις μάλιστα από την ομάδα αυτών των βουλευτών εμπίπτουν στην σύνθετη κατηγορία του βασιλοχουντισμού. Το γεγονός και μόνον της επιμελούς ενασχόλησής τους με τα ράκη της ιστορίας δείχνει και την κατάσταση πνεύματος και των «στόχων» στην οποία βρίσκεται συλλήβδην το κόμμα που ασκεί σήμερα τη διακυβέρνηση της χώρας.

Χ.Κ.

Φοιτητές: μακεδονομαχία

Τα φετεινά αποτελέσματα των εκλογών στα ΑΕΙ και στα ΤΕΙ έδειξαν μια τάση αναμενόμενη: τη μείωση της διαφοράς της κυβερνητικής ΔΑΚΕ και της ΠΑΣΠ στα ΑΕΙ σε ποσοστό μικρότερο των 3 μονάδων και την αύξηση της διαφοράς υπέρ της ΠΑΣΠ στις 4-5 ποσοστιαίες μονάδες στα ΤΕΙ. Η νεολαία του ΠΑΣΟΚ έφτασε σε επίπεδα επιρροής στα ΑΕΙ σημαντικά ανώτερα και από εκείνα των καλύτερων επιδόσεών της μετά τη μεταπολίτευση (34,2% φέτος έναντι του καλύτερου ποσοστού της περιόδου 1974-1992 που συγκέντρωσε το 1978: 27,1%). Θα πρέπει η μυωπία και ο στρουθοκαμηλισμός να έχουν κυριαρχήσει πλέον στη Ν.Δ., η οποία έδειξε ευχαριστημένη από τα αποτελέσματα, όπως ακριβώς και με τα αποτελέσματα στις εκλογές των δικηγόρων! Βεβαίως, η εκλογική δυναμική στους 80.000 φοιτητές και σπουδαστές που ψήφισαν φέτος μπορεί να έχει σαφείς πολιτικές προεκτάσεις –θετικές και αρνητικές, αντίστοιχα για το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ– και να χρησιμοποιείται ως επιχείρημα από το ανερχόμενο στο εκλογικό σχήμα ΠΑΣΟΚ. Όμως η δυναμική αυτή δεν έχει καμιά σχέση, γι' άλλη μια φορά, με τα προγράμματα των φοιτητικών παρατάξεων για τα Πανεπιστήμια. Τέτοια δεν υπάρχουν. Γι' άλλα ψηφίζουν οι φοιτητές. Για τη «Μακεδονία (που) είναι ελληνική», ή για τη «Μακεδονία (που) είναι ελληνική και τον Μητσοτάκη (που) θα πάει φυλακή» όπως συνθηματολογούσαν στα συνέδρια που άρχισαν μετά τις εκλογές οι δύο «μονομάχοι».

Χ.Κ.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 1991

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ *ΟΣΛΟΜΠΟΝΤΕΝΙΕ*

«Οσλομποντένιε» σημαίνει «απελ
θέρωση». Σημαίνει όμως ακόμα πρω
φανές θάρρος, σημαίνει πείσμα, προκ
τικότητα απέναντι στους κινδύνους
πίστη στις αρχές. *Οσλομποντένιε* λέ
ται η μοναδική εφημερίδα που εξαι
λουθεί να εκδίδεται στο Σαράγεβο, επ
μέρες την εβδομάδα, παρά τους βο
βαρδισμούς και τους ελεύθερους σκ
πευτές.

Το προσωπικό της *Οσλομποντέ*
αποτελείται από Σέρβους, Κροάτες κ
Μουσουλμάνους, που δουλεύουν μ
σε πείσμα της προπαγάνδας που το
θέλει να μισιούνται. Μοναδικός το
στόχος είναι να ενημερώνουν όσο μπ
ρούν καλύτερα μια κοινή γνώμη πολιο
κημένη, αποκλεισμένη, τρομοκρατημ
νη, θύμα ενός πολέμου που δεν τον ήθ
λε και που τον πληρώνει ακριβά. Να εν
μερώνουν τους απελπισμένους κατ
κους του Σαράγεβο και να τους δι
χνουν πως δεν είναι μόνοι και πως πρ
πει να μείνουν όρθιοι.

Οι δημοσιογράφοι της *Οσλομποντζ*
νιε έχουν ψυχή. Δουλεύουν σ' ένα πυρ
νικό καταφύγιο, συχνά με το φως τ
κεριών, τρεφόμενοι για μέρες μόνο μ
ψωμί και μακαρόνια. Μερικές φορ
όμως φτάνουν στα όριά τους, πόσο μά
λον που τους δέκα τελευταίους μήνι
έχουν χάσει 5 συναδέλφους τους. Απ
56.000 φύλλα που τύπωναν πριν τον πο
λεμο, έχουν αναγκαστεί τώρα να τα με
ώσουν σε 4.000 γιατί στερούνται τω
αναγκαίων μέσων. Οι γάλλοι δημοσι
γράφοι συγκέντρωσαν χρήματα και αγ
ρασαν 74 τόνους χαρτιού που εξασφάλ
σαν άλλους δύο μήνες ζωής της εφημ
ρίδας. Όμως η *Οσλομποντζένιε* χρειάζ
ται κι άλλη υλική βοήθεια –χαρτί, κάμ
ρες, αλεξίσφαιρα γιλέκα– όπως χρειάζ
ται και την αμέριστη υποστήριξή μας.

Εμείς που υπογράφουμε, χωρίς ν
έχουμε κατ' ανάγκη την ίδια άποψη γι
τη λύση των προβλημάτων της πρώη
Γιουγκοσλαβίας, δηλώνουμε πως θ
πράξουμε ό,τι είναι δυνατόν για να κατ
στήσουμε αυτή την υποστήριξη ουσια
στικότερη. Πρώτη μας ενέργεια είναι ν
συγκεντρώσουμε χρήματα στο λογαρι
σμό της Εθνικής Τράπεζας **OSLOBO
DENJE με αριθμό 054/296003-63**

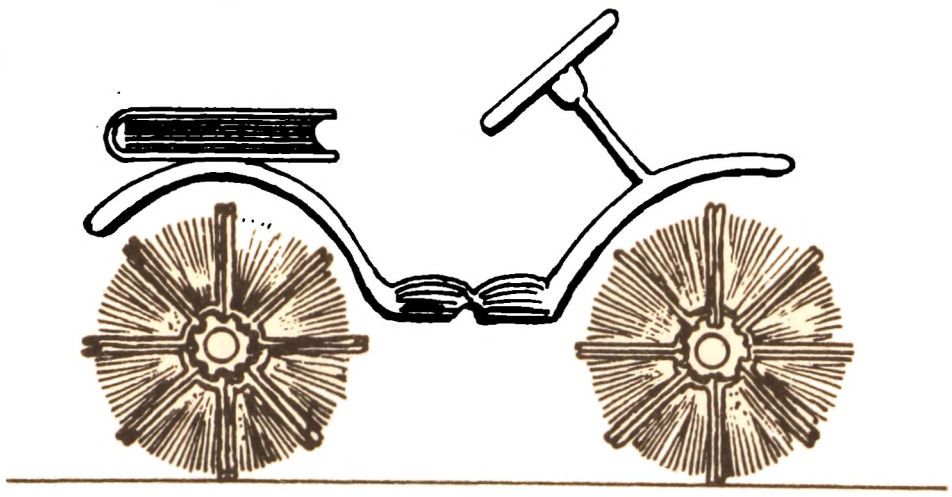
αφνικά μας ήρθαν και τα πόνια! Νέο εκδοτικό ύρημα, που προϋποθέτει ιδάκι, εφημερίδα και... μονή. Στόχος του, η αύξηση κυκλοφορίας της *θεροτυπίας* που τα τελευταία νια έχει σοβαρή πτώση. ι, ο κ. **Τεγόπουλος**, αντί ης λύσης που θα τον άρυνε οικονομικά, φάσισε να επιστρατεύσει το υχημένο ορθογραφικό κό του, για ν' αβαντάρει εφημερίδα του. (Τούρκος ίδελφός του, μοιράζοντας στοιχα ένα λεξικό, ίφερε ν' ανεβάσει την οφορία της εφημερίδας του 60%!)

πτώση της κυκλοφορίας, ου πείτε, τέχνας κατεργάζε- αλλά δυστυχώς είθισται να εραπεύεται με ημίμετρα. Οι οφορίες των εφημερίδων ν σχέση, ανέκαθεν, με την τική που ακολουθείται, με έσεις, τη συνέπειά τους, το ανταποκρίνονται στις επι- της εποχής. Πώς θα ξανα- ιθεί το κοινό που κάποτε ελπίσει στην *Ελευθερο-* ς;

ωσδήποτε όχι με επιχειρη- κά bonus.

υπόθεση μιας εφημερίδας, τα ψέματα, είναι υπόθεση ημοσιογραφικού της επιτε- ο.

λαγές και πάλι στα *Νέα*. Ο καρσία θα ξανακτυπήσει σύ- α. Σας έχουμε ήδη μιλήσει υτόν. Και για να ξαναθυμη- ε, πρόκειται για ισπανό τε- ράτη του Τύπου, ο οποίος ικοεδρεύει στην Αμερική ει ειδικευθεί στο ν' αλλάζει ωπο στα έντυπα. Ο Δημο- ραφικός Οργανισμός Λα- ίκη τον έχει ανακαλύψει όν και του έχει αναθέσει αναμόρφωση των *Νέων*, ιώκοντας έτσι να βρίσκεται ημερίδα στην πρώτη θέση οφορίας. Μετά το καλλιτε- ο-τηλεοπτικό ένθετο λοι- αλλάζουν πρόσωπο ολό-

κληρο το δευτεριάτικο αθλητικό ένθετο αλλά και οι ημερήσιες αθλητικές σελίδες. Σύντομα λέγεται μάλιστα πως θ' αλλάξει πρόσωπο κι ολόκληρη η εφημερίδα.

• Η αφέλεια της κυβέρνησης έχει φτάσει πλέον στα μη περαιτέρω όσον αφορά στα ΜΜΕ: Ο καβγάς ανάμεσα στις φαμίλιες **Μητσοτάκη-Αλαφούζου** έχει δημιουργήσει πολλά προβλήματα σ' όλα τα μέτωπα. Ο πόλεμος γίνεται απροκάλυπτα, τόσο που περισσότερο φθείρει την κυβέρνηση απ' το να φέρνει κάποιο αποτέλεσμα επιθυμητό γι' αυτήν. Δεν φτάνει που το περίφημο «Πολυνομοσχέδιο» λειτούργησε ως μπούμερανγκ στους κόλπους της «Νέας Δημοκρατίας» –παραπέμφθηκε άλλωστε να ξανασυζητηθεί μετά το Πάσχα, όταν τα πνεύματα θα έχουν κάπως ηρεμήσει–, έχουμε τώρα και τον πόλεμο της κεραίας που ξεκίνησε απ' τη Θεσσαλονίκη, έφτασε στην Αθήνα κι έπεται συνέχεια.

• Η συνεργασία του *ΣΚΑΪ* με το «*Ράδιο Παρατηρητής*» της Θεσσαλονίκης και η δημιουργία του «*Ράδιο Ζ*» που εκπέμπει μέρος του προγράμματος των δύο σταθμών και εξασφάλισε την παροχή δελτίων ειδήσεων από το BBC και την *Deutsche Welle* προκάλεσε τη μάχη της κεραίας στο Χορτιάτη και τον επανέλεγχο των εγκαταστάσεων των σταθμών στον Υμηττό. Στο πρόγραμμα του «Ράδιο Ζ» ο Μητσοτάκης είδε το πρόσωπο του εχθρού με καμουφλάζ και αυτό τον έκανε έξω φρενών...

• Και βέβαια, σ' όλη τούτη την ανακατωσούρα πρόσθεσε κι ο κ. **Ανδριανόπουλος** το πετραδάκι του – πώς θα μπορούσε να βρίσκεται έξω απ' τη μάχη ολόκληρος υπουργός Προεδρίας; Ανακάλυψε κι εκείνος εκ των υστέρων πως τόσο ο κ. **Βγόντζας** όσο κι ο κ. **Περλέγκας** συμμετέχουν στο ΕΡΣ, αν και ο πρώτος συνεργάζεται με τον ΣΚΑΪ και ο δεύτερος με τον ΑΝΤΕΝΝΑ. Κι εφόσον τ' ανακάλυψε αυτό ο κ. Ανδριανόπουλος, αποφάσισε να τινάξει στον αέρα τις γνωμοδοτήσεις του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου, μ' άλλα λόγια να επανεξετάσει την άδεια –που, σημειωτέον, δεν έχει δοθεί ακόμη– στον ΣΚΑΪ, που έχει γίνει τόσο ενοχλητικός στην εξουσία. Καλά, τόσα χρόνια που συμμετείχαν αυτοί οι δύο κύριοι στο ΕΡΣ κανείς δεν το σκέφτηκε; Εμείς το γράψαμε, το 'γραψε κι η *Ελευθεροτυπία*, ωστόσο οι νομικοί εγκέφαλοι του υπουργείου Προεδρίας δεν το είδαν; Τώρα πια έχει κυλήσει πολύ νερό στ' αυλάκι, κάθε επόμενη κίνηση φαίνεται σε βάρος της κυβέρνησης, η οποία άλλωστε βρίσκεται στη δίνη και τόσων άλλων σκανδάλων... Ας σημειωθεί δε πως μέσα στο χάος που έχει δημιουργηθεί οι περί την οικογένεια Μητσοτάκη καλοθελητές ρίχνουν όλο το βάρος όσων έχουν συμβεί στον κ. Ανδριανόπουλο. Άδικο δεν έχουν αλλά κι αυτοί δεν είναι καλύτεροι...

• Κι ενώ η οικογένεια Αλαφούζου βάλλεται από παντού, εκείνη ετοιμάζει ακάθεκτη τον τηλεοπτικό *ΣΚΑΪ* ο οποίος λέγεται ότι θα εκπέμψει παραμονές των εκλογών και βέβαια παράνομα, όπως και όλοι οι άλλοι σταθμοί, αφού άδειες προς το παρόν δεν δίνονται. Για το λόγο αυτό άλλωστε αγόρασε και τέραστια έκταση στη Λεωφόρο Καβάλας, όπου θ' αρχίσει να φτιάχνει τα δικά της στούντιο. Κι ο χορός καλά κρατεί...

• Εν πομπαίς και οργάνοις εγκαινιάστηκε το προηγούμενο Σάββατο το *CRETA CHANNEL*, που εδρεύει στο Ηράκλειο της Κρήτης, διευθύνεται από τον κ. **Κώστα Σκούρα**, θα έχει εμβέλεια σ' ολόκληρο το νησί, θα καλύπτει και μέρος του ανατολικού Αιγαίου και της νοτίου Πελοποννήσου. Εντός των ημερών όμως, πρόκειται να εκπέμψει και το *MEGA CRETA CHANNEL* που εδρεύει στα Χανιά, θα καλύπτει κι αυτό ολόκληρο το νησί, και στηρίζεται σ' έναν ήδη επιτυχημένο ραδιοφωνικό σταθμό, τον «*ΧΑΝΙΑ 100*». Οι Χανιώτες απειλούν με μηνύσεις, γιατί τους πήραν, λέει, το όνομα, το οποίο είχαν πρώτοι καταθέσει στο υπουργείο Εμπορίου. Νέος τηλεοπτικός πόλεμος θ' αρχίσει, μου φαίνεται, εκεί, αφού πίσω απ' το δεύτερο κανάλι καλύπτεται πολύ κομψά η πρωθυπουργική θυγατέρα.

• Δεν ξέρω αν θα 'ναι όπως λέγεται, αλλά το νέο πρόγραμμα της ΕΤ-2 είναι μια πραγματικότητα που θα εκπέμπεται καθημερινά απ' την επομένη του Πάσχα. Το κανάλι, τις ζωτικές ώρες τηλεθέασης τουλάχιστον, θ' απευθύνεται στους νέους ή σε όσους πιστεύουν πως είναι νέοι. Κι επειδή η μόδα θέλει τη μουσική ως γλώσσα συννενόησής τους, μουσικά προγράμματα που θα καλύπτουν όλο το φάσμα είναι το κύριο χαρακτηριστικό του νέου προγράμματος. Απ' όλα όμως θα 'χει ο μπαχτσές, και σαπουνόπερες, και ταινίες, και σήριαλ, όλα όμως στο περιθώριο του νέου προφίλ του καναλιού που επιδιώκεται να είναι μουσικό.

Η κρίση βαθαίνει

του Μ. Πατρινού

Η ανάπαυλα και οι δυνατότητες απολογισμών, που σημαδεύουν τις παρατεταμένες αργίες του Πάσχα, οδηγούν σε ορισμένα βασικά συμπεράσματα για την πολιτική κατάσταση και τις προοπτικές της. Ένας απολογισμός των τελευταίων μηνών οδηγεί στη διαπίστωση ότι σημαντικές και θεαματικές εξελίξεις δεν υπήρξαν, αλλά ότι βάθυναν τα χαρακτηριστικά του αδιέξοδου και της αδυναμίας στο σύνολο του πολιτικ συστήματος. Το οποίο τελικά έχει επικεντρωθεί στις όποιες διεργασίες κα ταλαντεύσεις στο κυβερνητικό στρατόπεδο, ενώ η αντιπολίτευση έχει αποτύχει (όσο και εάν η κ. Μαρία Δαμανάκη εξεθείασε το συντονισμό δράσης για τη ΔΕΗ στη Βουλή) να διαμορφώσει δικές της πρωτοβουλίες κάθε επίπεδο. Αντίθετα μάλιστα δεν φαίνεται ότι το ΠΑΣΟΚ εισπράττει εμφανώς τη δυσαρέσκεια από την κυβερνητική πολιτική, τα ρήγματα στ «Συνασπισμό» συνεχίζονται και το ΚΚΕ παραμένει στη γνωστή κατάστα αγκύλωσης. Βεβαίως ούτε η κυβέρνηση κατόρθωσε να βελτιώσει την εικό της σε οτιδήποτε καθώς και αυτές οι μικρές νίκες σε βάρος των δελφίνω και των αντιφρονούντων δεν φαίνεται να της έχουν εξασφαλίσει εάν όχ την αναγκαία ενότητα τουλάχιστον την απαραίτητη ηρεμία. Οι εσωτερικ τριβές θα αναζωπυρωθούν σύντομα και με πρωτοβουλία μιας μικρής, πλέο ομάδας βουλευτών του κ. Α. Σαμαρά από τον λεγόμενο στενό κύκλο εμπιστοσύνης, που πρώτο το *Αντί* έχει περιγράψει (Σταμάτηδες, Στεφανόπουλος, Ταλαδούρος, Μιμής).

Από πλευράς προοπτικής το βέβαιο είναι ότι οι ερχόμενοι μήνες πρόκειται να έχουν ενδιαφέρον για το πολιτικό ρεπορτάζ. Δεν είναι βέβαιο εάν θα έχουν πολιτικές εξελίξεις *(ίσως το μόνο σημαντικό εσωκομματικό θέμα των επόμενων εβδομάδων να είναι εκείνο του ΟΤΕ)* αλλά οπωσδήποτε θα υπάρξουν τριβές και νεότερα. Σε επίπεδο αντιπολίτευσης θα υπάρξει μια μεγαλύτερη αποσαφήνιση των θέσεων. Ο «Συνασπισμός», και συγκεκριμένα η ηγετική ομάδα γύρω από την κ. **Μαρία Δαμανάκη**, θα εκκαθαρίσει το θέμα των **Ανδρουλάκη** και **Γαλανού**, καθώς και γενικότερα της προεκλογικής του στρατηγικής. Το μέτωπο απέναντι στην κυβέρνηση και προσωπικά στον Πρωθυπουργό έχει χαραχθεί με διάθεση έντονης αντιπαράθεσης, αλλά παραμένει ακόμα αδιευκρίνιστο το θέμα των συνεργασιών και συγκλίσεων με το **ΠΑΣΟΚ**. Στο ζήτημα αυτό το ΠΑΣΟΚ θα εξακολουθήσει, σύμφωνα με άριστες πληροφορίες, τις ατομικές στρατολογήσεις από το «Συνασπισμό» και τη συγκυριακή απλώς συνεργασία μέσα στη Βουλή ή σε μαζικές οργανώσεις. Τίποτα περισσότερο.

Η αυτάρκεια του ΠΑΣΟΚ

Απόφαση του κ. **Ανδρέα Παπανδρέου** για τους επόμενους μήνες –που αποκαλύπτει το *Αντί*– είναι όχι μόνο η αντιπαράθεση με την κυβέρνηση και ο δρόμος της αυτονομίας στις εκλογές αλλά και η αναβάθμιση του κυβερνητικού εαυτού του της περιόδου 1981-1989. Το ΠΑΣΟΚ δεν πρόκειται, όπως ανέμεναν πολύ και υπαινίσσονταν όλο και αραιότερα πλέον ο κ. **Κ. Σημίτης** και η κ. **Β. Παπανδρέου** να αναθεωρήσει πρακτικές και μεθόδους του του παρελθόντος αλλά αντίθετα *(και αυτό θα φανεί σύντομα)* πρόκειται να προβάλει με επιμονή, σύστημα και αισθήματα υπερηφάνειας το έργο των κυβερνήσεών του. Έτσι ο κ. Α. Παπανδρέου και το Εκτελεστικό Γραφείο αποφάσισαν να μη στηρίζονται πλέον στην αρνητική κριτική προς τη **«Νέα Δημοκρατία»** αλλά στη... θετική προβολή και υπεράσπιση των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ σε κάθε τομέα. Συγκεντρώνονται στοιχεία, καταρτίζονται πίνακες και διαμορφώνονται επιχειρήματα και συλλογιστικές στη βάση αυτής της σύγκρισης. Κατά τις ίδιες πληροφορίες μας, ο κ. Α. Παπανδρέου πρόκειται να κατανείμει με βάση τις αντίστοιχες ανάγκες τις αρμοδιότητες στα μέλη του **Εκτελεστικού Γραφείου** και της **Κοινοβουλευτικής Ομάδας** και κατά συνέπεια να στηριχθεί στο άμεσο μέλλον στους παλιούς κυβερνητικούς συνεργάτες του και όχι τόσο σε κομματικά όργανο διαδικασίες. Άλλωστε τα κυβερνητικά πραγμένα αποτελούν και την αχίλλειο ν να ορισμένων δελφίνων, όπως οι **Κ. Σ της, Γερ. Αρσένης** και **Γ.** Γεννηματάς.

Αυτή η πολιτική της «αυτάρκειας κα τοπεποίθησης από το παρελθόν» θα κυρ χήσει σε όλο τον πολιτικό λόγο και κομματική δράση του ΠΑΣΟΚ τους μ που έρχονται. Και ιδιαίτερα το καλοκ το οποίο είναι και το τελευταίο –και συνέπεια προεκλογικό– της τετραετίας.

Δ: Τα ίδια σε κρίση

υθερνητική παράταξη, που αποτε-
ά και τον μόνο πόλο των όποιων
, εσωτερικών ή ευρύτερων, οι
ές είναι δυσοίωνες, ανεξάρτητα
μικροκομματικούς σχεδιασμούς
ιοποιήσεις ωρομίσθιων και έκτα-
ου θα ανακοινωθούν τον Ιούλιο),
ς για μεγάλα έργα, προσδοκίες του
Ντελόρ ΙΙ», αυξήσεις στους δημο-
αλλήλους και συνταξιούχους με
νέο βαθμολόγιο και μισθολόγιο.
τονομικά η κατάσταση δεν φαίνε-
ελτιώνεται ικανοποιητικά και σύ-
διπλός υπουργός Εθνικής Οικονο-
Οικονομικών κ. **Στέφανος Μάνος** γνωρίζει, την αμέριστη συμπαράσταση των κοινοτικών παραγόντων (του Επιτρόπου **Κ. Κριστόφερσεν**), του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ, οι οποίοι βλέπουν με ικανοποίηση ότι μόνο μια ευρωπαϊκή χώρα ακολουθεί πιστά τις υποδείξεις τους για κάποιο συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης. Γι' αυτό άλλωστε οι παράγοντες αυτοί, στους οποίους έχει απολύτως εγκαταλειφθεί ο Στ. Μάνος, τον στηρίζουν με εκθέσεις και συστάσεις στον κ. Μητσοτάκη να διατηρήσει τον διπλό υπουργό στη θέση του.

Ωστόσο, όπως στο θέμα των αργόσυρτων διαδικασιών που ακολουθήθηκαν στο Σκοπιανό έρχεται κάποτε η ώρα των τελικών αποφάσεων, έτσι και στο θέμα της *«εξυγίανσης»* της οικονομίας δεν ευημερούν πάντοτε οι αριθμοί. Γιατί οι αριθμοί αναφέρονται σε άτομα και κοινωνίες και οι εφαρμογές σε ένα τομέα έχουν παρενέργειες στον άλλο. Μειώνονται τα εισοδήματα αλλά μειώνονται και τα δημόσια έσοδα *(ήδη έφθασαν τα 250 δισεκ. μόνον το πρώτο τρίμηνο τα νέα ελλείμματα)*, αντικαθίσταται ο εξωτερικός δανεισμός με κρατικά ομόλογα αλλά με τα υψηλά εσωτερικά επιτόκια μεγαλώνει το δημόσιο χρέος.

Ο κ. Μάνος δεν θα δώσει τελικά στη δημοσιότητα αριθμούς για τα φορολογικά έσοδα του Μαρτίου και του Απριλίου, ώσπου να μπορέσει, λέει, να έχει καλύτερη εικόνα και έσοδα από τον Μάρτιο. Ο πληθωρισμός βαδίζει με ετήσιο ποσοστό 12%, ενώ είχε προεξοφληθεί για μονοψήφιος και οι νέες φορολογικές δηλώσεις δεν δίνουν (με βάση τα έως τώρα απόρρητα στοιχεία) αυξήσεις 25% έναντι του περισινού χρόνου αλλά μόνο 13-15%.

Προβλέπεται χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης, από πλευράς εσόδων και γενικών δεικτών της οικονομίας, που επιβάλλουν, προς αποκατάσταση της κυβερνητικής αξιοπιστίας για το μέλλον *(της μόνης άλλωστε που απέμεινε υπό αίρεση)*, είτε νέους δανεισμούς είτε χρησιμοποίηση αρκετών κοινοτικών κονδυλίων για έντεχνους διορισμούς και προσωρινές αυξήσεις. Η αποτυχία του Μάνου να βελτιώσει την είσπραξη των δημοσίων εσόδων δεν αποκλείεται να οδηγήσει σύντομα στην υπουργοποίηση στο Οικονομικών του κ. **Βασ. Κοντογιαννόπουλου**, λύση που έχει αποδεχθεί και ο Μάνος. Αλλαγή η οποία δεν αποκλείεται να συνδυασθεί με τη μετακίνηση του κ. **Α. Ανδριανόπουλου** από τη θέση του υπουργού «Επικοινωνίας» της ΕΡΤ, λόγω αποτυχίας, όπως λέει παντού ο Μητσοτάκης. Ίσως ένας ανασχηματισμός να οδηγήσει στην ενσωμάτωση δύο-τριών σαμαρικών βουλευτών στο κυβερνητικό στρατόπεδο με πιθανότερους τους **Κακλαμάνη, Βυζοβίτη, Αντωνίου** και **Σκανδαλάκη**. Μεγάλος και θεαματικός ανασχηματισμός αποκλείεται και δεν τίθεται θέμα εισόδου στην Κυβέρνηση του **Α. Σαμαρά** (που φαίνεται να αργεί αλλά να έχει πάρει τις αυτονομιστικές αποφάσεις του) και των τριών **Κανελλόπουλου, Έβερτ** και **Δήμα**, οι οποίοι μάλλον θα οξύνουν την –οριακή και εγκλωβισμένη πάντοτε– κριτική τους για κοινωνικά και άλλα θέματα.

Συμπερασματικά δεν προβλέπονται μεγάλες και θεματικές αλλαγές το επόμενο δίμηνο, όταν πλέον θα έχουν κριθεί αποφασιστικά τα δύο σημαντικά θέματα του Σκοπιανού και της πορείας της οικονομίας.

Μία από τα ίδια, όπως μέχρι σήμερα, και με πρόβλεψη για ένα θερμό πολιτικό καλοκαίρι.

Παλινωδίες και καταβυθίσεις

του Τάσου Παππά

Το κλίμα ανασφάλειας που κυριαρχεί στο Συνασπισμό είναι διακριτό ακόμη και από τους παρατηρητές που παρακολουθούν αποσπασματικά τις διεργασίες και τις ζυμώσεις στο εσωτερικό του. Θα περίμενε κανείς πως, ένα χρόνο μετά τη μετεξέλιξή του, ο Συνασπισμός θα είχε στοιχειωδώς αντιμετωπίσει τουλάχιστον τα προβλήματα της φυσιογνωμίας του. Κι όμως, ο έμφοβος λόγος πολλών στελεχών του δείχνει ότι απαιτείται να διανυθεί πολύς δρόμος ακόμη ώστε να δοθεί επαρκής απάντηση στο γενέθλιο ερώτημα: «Είναι αναγκαία η ύπαρξή μας;» Ο Συνασπιασμός μέσα από παλινωδίες, εκτινάξεις και καταβυθίσεις επιστρέφει συνεχώς στην ίδια μήτρα με συνέπεια να τροφοδοτούνται με σύγχυση η βάση του και ο κοινωνικός του περίγυρος.

Στο κόμμα αυτό συνυπάρχουν πρόσωπα με ποικίλες στοχεύσεις. Άλλος γιατί επιθυμεί να το ρυμουλκήσει εδώ και τώρα με κομψό ή ανοίκειο τρόπο (είναι θέμα στυλ) στη μεγάλη οικογένεια των *«προοδευτικών»* δυνάμεων. Έτερος επειδή θέλει να αποτρέψει αυτή την πορεία χωρίς όμως και να έχει ξεκαθαρίσει τι επιδιώκει. Άλλος για να ικανοποιήσει τη φιλοδοξία του να βρίσκεται εντός του πολιτικού παιγνίου ασχέτως αν δίνει την εντύπωση αθύρματος που άγεται και φέρεται κατά τις περιστάσεις και τις ευκαιριακές συμμαχίες. Και τέλος, υπάρχουν και αυτοί που με ειλικρίνεια αγωνίζονται για την αυτόνομη παρουσία του. Προφανώς μεταξύ των προεκτεθεισών περιπτώσεων –όλες φωτογραφίζουν υπαρκτές καταστάσεις– δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί σύνθεση και ένα ελάχιστο συνεννόησης, γι' αυτό και ηχούν παράταιρα και πέφτουν στο κενό οι εκκλήσεις που κατά καιρούς εκτοξεύονται για συντροφικότητα, αλληλεγγύη, μετριοπάθεια, σοβαρότητα. Η κραυγάζουσα έλλειψη αυτών των στοιχείων δεν έχει να κάνει με την απουσία συνετών ανθρώπων. Οφείλεται στις ανταγωνιστικές πολιτικές που διατρέχουν το σώμα του Συνασπισμού. Είναι, επί παραδείγματι, να απορεί κανείς, πώς βρίσκονται κάτω από την ίδια στέγη το *«Φόρουμ»* με αρκετούς από τους κομμουνιστογενείς. Οι βολές που ανταλλάσσουν με κάθε ευκαιρία επί παντός του επιστητο δηλητηριώδεις υπαινιγμοί, η ευκολία χρήση επίμεμπτων αναφορών, η δίκη θέσεων που εκτυλίσσεται συχνά ενώ των μελών των ανωτέρων οργάνων, η χ ση ανομολόγητων σκοπών αποτελού συνήθη πρακτική των δύο ρευμάτων δημιουργούν εικόνα μαζικού χώρου κα κόμματος με συντεταγμένες διαδικασίε προαποφασισμένο θηματισμό. Είναι π πεποίθηση σε πολλούς πως η πολιτική φωνία μεταξύ ορισμένων τάσεων – απαραίτητος για τη συνοχή ενός πολυ κού κόμματος– έχει υποκατασταθεί από ανοχή. «Είναι μαζί γιατί δεν έχουν τι να κάνουν». Πρόκειται για μία κατάσ

ο θα δοκιμασθεί εάν επισυμβεί το μοι-
ίο: Η εκλογική ήττα.

Δραματικές επισημάνσεις

Την ίδια ώρα, ο **Ν. Γαλανός** αποφαίνεται
; ο Συνασπισμός *«ταυτίζεται ουσιαστικά
τη Νέα Δημοκρατία»* αλλά δεν αποτολμά
κίνηση που λογικώς θα έπρεπε να κά-
Να προσχωρήσει στη μόνη *συνεπή* αντι-
ιά, κατά την κρίση του, δύναμη, δηλαδή
ΠΑΣΟΚ. Αρέσκεται στον κλεφτοπόλε-
και εκμεταλλεύεται την προκλητική αδυ-
ία της ηγετικής ομάδας του Συνασπι-
ού να ξεκαθαρίσει μια και καλή τις σχέ-
; της μαζί του.

ο **Μίμης Ανδρουλάκης** και οι ευάριθμοι
δοί του στην Κεντρική Πολιτική Επι-
πή, αν και έχουν καταλήξει στην άποψη
ο ΣΥΝ είναι συνονθύλευμα, οργανώ-
ν με βασανιστικά αργό ρυθμό την απο-
ησή τους. Ο **Γρηγόρης Φαράκος**, ζητεί
παραίτηση της προέδρου και ανακαλύ-
την ανάγκη να συγκροτηθεί καινούργιο
μα, ιδέα που εσχάτως εντάσσει στο
οστάσιό του και ο **Νίκος Κωνσταντό-
λος**. Ο **Αιμ. Ζαχαρέας** επικαλούμενος
ρες πληροφορίες καταγγέλλει ότι εξυ-
νεται σχέδιο για τη διάλυση του Συνα-
σμού στο οποίο συμμετέχουν στελέχη
κόμματος αλλά και του ΠΑΣΟΚ! Ο **Ν.
μάκης**, δηλώνει πως δεν έχει γίνει ο
Ν κόμμα πολιτικής ενότητας. Ο **Μ. Τρι-
κης** υπογραμμίζει πως δεν θέλει να γίνει
ινάστης και δεν θα πάρει το δρόμο της
τιάς (εννοεί προς το ΠΑΣΟΚ). Ο **Αλ.
βάνος** ισχυρίζεται ότι η αναξιοπιστία
ΣΥΝ έχει φτάσει στο κρίσιμο σημείο.
. **Δραγασάκης** φωνάζει πως ακόμη και
πελέχη του κόμματος μετρούν τις μέρες
ς που τους απομένουν. Ο **Αλ. Σεβαστά-**
διαπιστώνει πως ο ΣΥΝ ξεκίνησε ως
ηξη και κατέληξε σθησμένο ηφαίστειο.
ραματικές επισημάνσεις από κορυφαία
λέχη και αντιθετικές στρατηγικές που
ιστούν προβληματική τη συνοίκηση λί-
ς μήνες πριν από την καθοριστική για
επιβίωση του ΣΥΝ μάχη των εκλογών
είναι φυσικό να πολλαπλασιάζουν τις
συχίες των μελών του κόμματος και να
ναφέρουν στο κέντρο του προβληματι-
ύ το θέμα της ύπαρξης του ΣΥΝ.

ο *Αντί* απευθύνθηκε σε τέσσερα στελέχη
ΣΥΝ και ζήτησε να εξηγήσουν το γιατί
συζήτηση που έπρεπε να έχει κλείσει
και καιρό παραμένει ανοιχτή. Χαίνου-
πληγή θα έλεγε κανείς. Απαντούν οι:
ιήτρης **Παπαδημούλης**, **Σπύρος Λυκού-
, Παύλος **Αθανασόπουλος μέλη της
Ι.Ε. και ο βουλευτής **Αλέξης Σεβα-
κης**.

• Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΟΥΛΗΣ

Ο Συνασπισμός είναι ένα πείραμα προωθημένης δημοκρατίας, σε εποχή μεγάλων ανακατατάξεων, ιδιαίτερα για την Αριστερά. Συγκεντρώνει πολλά ικανά στελέχη με φιλοδοξίες και η «επετηρίδα» του είναι στενή. Χρειάζεται επειγόντως περισσότερη σοβαρότητα, συνοχή, σαφήνεια, μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και αλληλεγγύη. Βαδίζοντας προς τις εκλογές είμαστε υποχρεωμένοι να τα εξασφαλίσουμε, παραμερίζοντας τα «μικρά» και τα «δεύτερα». Το απαιτούν η πολιτική πραγματικότητα της χώρας, ο κόσμος του ΣΥΝ αλλά και η κοινή λογική.

• ΣΠΥΡΟΣ ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Είναι αληθής η διαπίστωση του ερωτήματος. Σε κάθε συνεδρίαση της Κ.Π.Ε. πολλοί ομιλητές αισθάνονται περίπου υποχρεωμένοι στις τοποθετήσεις τους να αναφερθούν στην ανάγκη ύπαρξης του ΣΥΝ, στην ανάγκη στήριξής του, την προοπτική του στον αναντικατάστατο ρόλο του στην πολιτική ζωή. Είναι άραγε αυτό απόδειξη μιας διάχυτης ανασφάλειας στον κύκλο των κεντρικών στελεχών του ΣΥΝ σχετικά με το μέλλον του κόμματος, με την πολιτική επιβίωσή του, με τις δυνατότητές τους; Απαντώ κατηγορηματικά όχι. Ζούμε μια περίοδο με δεδομένη και βεβαιωμένη την κρίση της Αριστεράς και αλλού και στον τόπο μας. Η κρίση παράγει ανησυχίες και προβληματισμούς αλλά ωθεί και σε αναζητήσεις και επιλογές. Εμείς φτιάξαμε τον ΣΥΝ μέσα από βασανιστικές προσπάθειες και πιστεύουμε βαθιά και ειλικρινά ότι ανοίξαμε έναν πολύ ελπιδοφόρο δρόμο για την Αριστερά της πατρίδας μας. Όταν αυτός ο δρόμος υπονομεύεται και μέσα στον ΣΥΝ από προσωπικές στάσεις και συμπεριφορές, προκύπτει ως απολύτως φυσιολογική η ανάγκη κάθε τόσο στις ομιλίες τους τα στελέχη του ΣΥΝ να επιβεβαιώνουν τη δική τους πίστη και πεποίθηση στο εγχείρημα που ξεκινήσαμε, το φιλόδοξο και δύσκολο αλλά συνάμα και εξαιρετικά ενδιαφέρον.

• Π. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Το φαινόμενο αυτό δικαιολογείται σε μεγάλο βαθμό από την κρίση που περνά η Αριστερά διεθνώς. Η κατάρρευση των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» και οι γενικότερες ανακατατάξεις σε διεθνοπολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο απαιτούν σήμερα μία γέννηση από την αρχή της Αριστεράς με καινούργια οράματα, αξίες, τακτικές και στρατηγικές. Και αυτή η διαδικασία περνά αναπόφευκτα μέσα από φάσεις κρίσης και αβεβαιότητας. Στην περίπτωση του ΣΥΝ αυτό επιτείνεται από την αδυναμία του να αποκτήσει σαφή ταυτότητα. Η επιβίωση σε αυτόν νεοκομμουνιστικών και λαϊκιστικών αντιλήψεων, οι τάσεις της πάση θυσία ενότητας των «προοδευτικών» δυνάμεων, η ατολμία απέναντι στον εθνικισμό, οι ανομολόγητες φοβίες απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση τον εμποδίζουν να διαμορφώσει ένα σαφές εκσυγχρονιστικό, ριζοσπαστικό, ευρωπαϊστικό, εναλλακτικό και οικολογικό πρόσωπο. Μόνο μέσα από τη ρήξη με τα στερεότυπα της νεοελληνικής κακοδαιμονίας, με τον «προοδευτικό» σκοταδισμό, με τον συντεχνιακό κατακερματισμό, με τη θρησκόληπτη και πατριδοκάπηλη «εθνική» ομοψυχία ο ΣΥΝ θα κατοχυρώσει την ύπαρξή του στην κοινωνία και την πολιτική ζωή.

• Α. ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ

Η συναπόφαση διαφορετικών πολιτικών χώρων για την πήξη του σχήματος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ έδωσε θετική απάντηση στο ερώτημα. Θα ερμήνευα ως «πολιτική φενάκη» την άποψη σύμφωνα με την οποία είμαστε ιδρυτές «ελπιζόμενου κόμματος». Γιατί όμως επανέρχεται η συζήτηση στις εργασίες της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής; Ο ΣΥΝ, ως σύστημα ιδεών και ως ριζοσπαστική αντίληψη κομματικής λειτουργίας προκάλεσε με «αυθάδεια» τα εγγενή συντηρητικά, αρχηγικά, μονολιθικά ανακλαστικά του πολιτικού συστήματος. Αλλά ερέθισε και ελάχιστα κεντρικά στελέχη που ο προβληματισμός τους εξακτινώθηκε προς την... αστρολογία. Είναι, λοιπόν αναγκαία η συζήτηση ως αμυντική-επιθετική δράση.

Star – Αυριανή

Τα Σόδομα και τα Γόμμορα ήσαν ... όμορα!

του Ρεπόρτερ

Τις πρώτες μέρες του Ιανουαρίου, μια καινούργια εφημερίδα άρχισε να κρεμιέται, ανάμεσα στις υπόλοιπες, στα ελληνικά περίπτερα. Ήδη είχε διαφημιστεί αρκετά από την τηλεόραση ως πολύχρωμη, «ευρωπαϊκή» και ...«σκανδαλιάρα». Το όνομά της: *STAR*. Ιδιοκτήτης της, ο Γεώργιος Κουρής του συγκροτήματος της *Αυριανής*, γραφεία έχει δίπλα στα γραφεία της «μεγάλης αδελφής», ενώ λέγεται ότι με κεφάλαια συμμετέχουν και άλλοι επιχειρηματίες και επενδυτές. Πρότυπά της, λαϊκές σκανδαλοθηρικές εφημερίδες της Ευρώπης: η *SUN* της Βρετανίας και η *BILD* της Γερμανίας – η πρώτη, μάλιστα, έχει παραχωρήσει τα δικαιώματα αναπαραγωγής θεμάτων και φωτογραφιών της στο συγκρότητα του Ταύρου.

Η εφημερίδα, μεγάλου σχήματος και «εξολοκλήρου τετράχρωμη», πρωτοκυκλοφόρησε στις 11 Ιανουαρίου. Διευθυντής της, στην ταυτότητα, εμφανιζόταν ο δημοσιογράφος Δημ. Ν. Παπαδόπουλος ο οποίος παλιότερα είχε διευθυντικές θέσεις σε παραδοσιακά πολιτικά φύλλα της Δεξιάς (*Ακρόπολις* και *Βραδυνή*). Αρχισυντάκτης της, ο κ. Μανιμανάκης που παλιότερα δούλευε στην *Αυγή* και, ως συντάκτης ύλης, στην *Πρώτη*. Λέγεται μάλιστα ότι είναι ο βασικός δημοσιογράφος στον οποίο έπεσε το βάρος για την οριστικοποίηση της φυσιογνωμίας του φύλλου. Έπειτα από μερικές μέρες, πάντως, ο εν λόγω δημοσιογράφος αποχώρησε (δεν τον εξέφραζε άραγε το φύλλο ή υπήρξαν άλλοι οι λόγοι;) και στην ταυτότητα προστέθηκαν συνεκδότης ο Γιώργος Δραμουντάνης, αρχισυντάκτης ο Δημ. Παπαθανασίου και συντονιστής ύλης ο Παν. Βαξεβάνης. Το συντακτικό προσωπικό συμπληρώθηκε με το «σύστημα Κουρή»: νέοι δημοσιογράφοι, το *προλεταριάτο του επαγγέλματος*, οι περισσότεροι απ' τους οποίους αναζητήθηκαν στις δημοσιογραφικές σχολές. Πλεονέκτημα: οι ανύπαρκτες έως υποτυπώδεις αμοιβές. Μειονέκτημα: κανένα – δεν είναι ανάγκη να γνωρίζουν τίποτα άλλο οι συντάκτες παρά στοιχειώδη γραφή και ανάγνωση. Η φύση της εφημερίδας, πάντως, η «αποστασιοποίησή» της από την πολιτική, δεν επέτρεψε στον Γεώργιο Κουρή να τους αναζητήσει μέσω της παλιότερης, αμίμητης αγγελίας, με την οποία ζητούσε γραφιάδες για την ομογάλακτη *ριανή: «Ζητάμε αντάρτες δημοσιογράφους*

Σημεία και... κέρατα

Η εφημερίδα πλαισιώθηκε από υπο φές που συναντώνται συχνά στα έντυπα Ταύρου. Ο γνωστός *«αποδυτηριάκιας»* (θ στε την παράφραση του ψευδωνύμου *ΑΝΤΙ* της αποκριάς του 1989, σε «αποχα τηριάκια»;) «εκόσμησε» με τη φιλοσ του πεζοδρομίου από την οποία διέπ την τελευταία σελίδα του φύλλου και α έδωσε μερικά νατουραλιστικά, προκλη έως χυδαία δείγματα γραφής –πώς ράβ με βελόνα π.χ. το αιδοίον γυναικών ιθ νών, πώς ως εξ αίματος είναι φύσει «κ και εγκληματίες» οι Αλβανοί και πόσο βράκωτοι και πεινασμένοι» είναι οι πα πασιν εχθροί της Ελλάδος «γυφτοσκο νοί»– αποχώρησε (γιατί, άραγε;). Ο *Σπι Νικολετάτος*, ιδιότυπος παράγων του σι σύστεμ των καλλιτεχνών παλιότερα σ κρατική ραδιοφωνία και σήμερα στη ρα τηλοψία του Κουρή, κράτησε για μεγ διάστημα τη στήλη με *«Τα απόκρυφα Αλίκης* (Βουγιουκλάκη)» και τώρα ασχο ται με την προβολή καλλιτεχνικών(!) θάντων, στη μοναδική σοβαροφανή στ της εφημερίδας. (Βάζει μάλιστα και τη τογραφία του. Δεν ντρέπεται;) Τέλος, στέθηκαν και στήλες προκλητικών σχο που υπογράφουν η *«Κατίνα»*, ο *«Κάφ*

Ημερήσια Απογευματινή Εφημερίδα. **Γραφεία:** Δήμητρος 31 - Τ.Κ. 17778 - Αθήνα. **Τηλέφωνα:** 34.74.700, 34.79.779, 34.76.031 **FAX:** 34.74.945. **Ιδιοκτησία:** Star Media Group Ε.Π.Ε. **Εκδότης:** Δημ. Ν. Παπαδόπουλος. **Συνεκδότης:** Γιώργος Δραμουντάνης. **Αρχισυντάκτης:** Δημ. Παπαθανασίου. **Συντονιστής ύλης:** Παν. Βαξεβάνης. **Art Director:** Παν. Ανεζίρης. **Φωτογραφίες:** Europress - Αλ. Βουτσαράς. **Στοιχειοθεσία:** ΦΩΤΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Ε.Π.Ε. **Διαχωρισμοί:** ΦΑΣΜΑ Α.Ε. **Εκτύπωση:** ΠΡΕΣ - ΕΛΛΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ Α.Ε.

Η «οριστική» ταυτότητα του χυδαίου εντύπου του Ταύρου. Ονόματα και επώνυμα. Δοξάστε τους...

«, ο «*Παρμενίων*» (βεβαίως εθνικιστής όσο κεί που δεν παίρνει και βαθύτατα πεπεισμέ-ος για την ανωτερότητα της ελληνικής υλής, ρε). Εσχάτως, τη στήλη του «αποδυ-ριάκια» διαδέχτηκε, στο ίδιο ύφος, η τήλη του «*Κερατά*» (!), κάτω από το λογό-πο «*Σημεία και... κέρατα*».

Η μικρή ως σήμερα διαδρομή της *STAR*, ο χώρο του ελληνικού Τύπου, βεβαίως ι δεν δικαιολογείται μόνο και μόνο από ην επιτυχία, σχετική ούτω ή άλλως, τέτοι-στηλών εκλαϊκευμένης κοινωνιολογίας υ πεζοδρομίου. Άλλο είναι το παρασκήνιο υ της εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα και υ εξασφαλίζει στον ιδιοκτήτη της το πε-πόθητο κέρδος. Πριν το δούμε, ας ξαναγυ-σουμε στην αρχή, στο ξεκίνημα του φύλ-υ που «κυκλοφορούσε κι οπλοφορούσε», ως ήθελε το διαφημιστικό της σλόγκαν.

Σαγήνη

Η ιστορία ξεκινά ακριβώς από κει. Απ' τό το διαφημιστικό τρέιλερ που εμπεριεί-και το προαναφερθέν σλόγκαν, αμέσως τά τις συμφωνίες που έγιναν σε επίπεδο ιχειρηματικό και αφού αποφασίστηκε η δοση του φύλλου. Ο **Γ. Κουρής** ήθελε το έιλερ να μη θυμίζει σε τίποτα την παρά-ση των φτηνιάρικων εντύπων του συγ-οτήματός του. Ήθελε σαγηνευτική γυναί-και σούπερ υπαινιγμούς. Με τους διαφη-στές που ανέλαβαν την προώθηση της ας εφημερίδας του, σκέφτηκαν ότι πρέπει διαφημίσουν κάτι πιο γυαλιστερό, πιο κυστικό, πιο γοητευτικό. Απευθύνθηκαν η γνωστή σέξι ηθοποιό **Βάνα Μπάρμπα**. νωπές ακόμη τις δάφνες από τη συμμετο-της σε ταινία που πέρυσι είχε βραβευτεί Οσκαρ, για να αναλάβει το ρόλο του ριτσιού στο διαφημιστικό τρέιλερ. Η οιβή που ζήτησε η ηθοποιός, καθόλου ερβολική για τέτοια διαφημιστικά πρό-κτ, φάνηκε υπερβολική στον άλλης επο-ς επιχειρηματία του Τύπου. Πίσω, λοι-ν, ολοταχώς. Αντ' αυτής επελέγη άγνω-ο μανεκέν, εύμορφο και λυγερό, που διεκ-ραίωσε το στόχο του διαφημιστικού οτ. Το τρέιλερ ακολούθησε η συνήθης ιλολογία» περί τα εκδοτικά, που συνο-βει συνήθως δια του υπολοίπου Τύπου θε νέο εκδοτικό εγχείρημα, και έτσι τα άγματα θεωρήθηκαν ώριμα για να προχω-σουν. Χρειαζόταν, απλώς, να δοθούν οι βεβαιώσεις στο αναγνωστικό κοινό πως ι τυπογραφικά, από άποψη δηλ. εμφάνι-ις, θα ξεχωρίζει το καινούργιο φύλλο από υπόλοιπα έντυπα του Ταύρου. Προς τού-, επιστρατεύτηκε η εικόνα του Καναλιού . Την παραμονή της εκδόσεως, στις βασι-

Περιμένουμε με αδημονία την ημέρα που ο διεισδυτικός φακός της *STAR* θα εισβάλει στην κρεβατοκάμαρα κάποιου εισαγγελέα...

κές ειδήσεις των 9.00', πρώτο θέμα ήταν η έκδοση της *STAR*! Το θέμα κατέλαβε περισσότερο από τα δυο τρίτα του χρόνου των ειδήσεων, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στο γεγονός της εμφάνισης και ο διευθυντής της εφημερίδας μίλησε για το νέο «πολυπιεστήριο» του συγκροτήματος που «ήρθε από τη Γερμανία ειδικά για το καινούργιο φύλλο». Έδειξαν μάλιστα και πλάνα από το μοντάρισμά του από γερμανούς τεχικούς ενώ κάποιος απ' αυτούς μίλησε αναλυτικά για τα πλεονεκτήματά του, για την τυπογραφική ποιότητα που εξασφαλίζει και για την ταχύτητα στη διεκπεραίωση των εργασιών.

Τα πράγματα όμως δεν έγιναν όπως είχαν προεξαγγελθεί. Την άλλη μέρα, όταν κυκλοφόρησε η εφημερίδα στο περίπτερο.

από τις 25 περίπου φωτογραφίες που κοσμούσαν τις 8 μεγάλες σελίδες της, ούτε μια δεν διακρινόταν καθαρά. Οι επιφάνειες των τεσσάρων χρωμάτων δεν ταυτίζονταν κι οι φωτογραφίες ήταν θολές και αδιευκρίνιστες, με τα περιγράμματά τους να «χύνονται» στις σελίδες. Τα πράγματα χειροτέρεψαν τη δεύτερη μέρα, όταν δεν έγινε δυνατόν να κυκλοφορήσει κανονικά το δεύτερο φύλλο της εφημερίδας.

Ο υπότιτλος και το.... σουτιέν!

Στο παιχνίδι «μπήκε» ιδιαίτερα εύστοχα ο γνωστός Τζίμης Πανούσης από εκπομπή του σε ιδιωτικό ραδιοσταθμό. Ένα θράδυ πήρε τηλέφωνο στα γραφεία της σύνταξης της STAR και, ανάμεσα σε άλλα φαιδρά, είπε στον ανυποψίαστο συνομιλητή του, στον οποίο είχε συστηθεί ως φανατικός αναγνώστης:

«Σας παρακαλώ. Αν είναι δυνατόν, κάντε κάτι και για το χρώμα της εφημερίδας, διότι τώρα έχουμε πρόβλημα. Δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε πού είναι ο υπότιτλος και που είναι το σουτιέν»!

Μια και φτάσαμε λοιπόν στο... σουτιέν, ας προσπαθήσουμε ψύχραιμα να δούμε ποια είναι τα κύρια θέματα που γίνονται κράχτες για το αναγνωστικό κοινό. Πρόκειται για θέματα στα οποία δεσπόζει το γυμνό σ' όλες του τις παραλλαγές. Κατά προτίμησιν γυναικείο, ωστόσο δεν αποκλείεται και το ανδρικό, ιδίως αν βρίσκεται σε ερωτική... συμπλοκή ή αν συνοδεύεται από κάποια αληθοφανή ιστορία που να 'χει κάποια σχέση με την πραγματικότητα. Συνήθως, πρόκειται για θέματα απ' αυτά που τα λέμε «ανώδυνα». Στάρλετ που εμφανίζονται οικειοθελώς προκλητικές για να κάνουν «όνομα», συνήθως ξένες, γυμνές φωτογραφίες αρχείου για να εικονογραφήσουν θέματα άσχετα, κυρίως ιατρικά, και, βέβαια, το *«Κορίτσι της τρίτης σελίδας»*, ο «θεσμός» της αγγλικής *SUN*, που συνίσταται στην επίδειξη κάποιων από τα θέλγητρα ενός μοντέλου και η συνοδεία των θελγήτρων αυτών με μικρή κειμενολεζάντα που αποπειράται να αφηγηθεί μια φανταστική ιστορία στην οποία θα πρέπει να πρωταγωνιστεί το φωτογραφιζόμενο κορίτσι: Παραδείγματος χάριν: Υπό τον τίτλο *«Ο πύραυλος»* περιγράφεται πως η *«22χρονη Λίζα Φόργουορντ ονειρεύεται να πετάξει κάποτε στο φεγγάρι»* ή υπό τον τίτλο *«Άνεση ... στον ύπνο»*, περιγράφεται πώς η Άννα Μαρία Μπλαντό από το Κάρντιφ (μπράβο ακρίβεια στην πληροφορία!) *σπανίως φοράει εσώρουχα όταν κοιμάται.* Τέτοια ποικίλματα από την εφημερίδα της οποίας η ομογάλακτη *Αυριανή*, παλιότερα, κατηγορούσε την

Απογευματινή για όμοιας κατηγορίας δημοσιεύματα ως «εφημερίδα της κρεβατοκάμαρας». Αλλάζουν οι καιροί!

Ωστόσο, όλα αυτά δεν είναι τίποτα. Α
μαντότητες. Τα σημαντικά, εκείνα που π
ορίζονται να γίνουν πρώτο θέμα, πηγαίν

ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ;

*ΤΟ «ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ» που έφερε στην ελληνική δημοσιογραφία η εφημερίδα **STAR** δεν εί ότι προσέφερε στους «κουρασμένους» από τα πολιτικά φύλλα αναγνώστες ένα άλλο πρότυπο εφημερίδας, στην οποία περιέχονται ανώδυνα κουτσομπολιά γύρω από την ιδιωτική ζωή των προσωπικοτήτων της πολιτικής, κοινωνικής, δημοσιογραφικής και καλλιτεχνικής ζωής (αυτού του νέου σταρ σύστεμ που έχει αναδείξει ο έντυπος και, κυρίως, ο ηλεκτρονικός Τύπος).*

*ΤΟ «ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ» είναι ότι εισέβαλε στην ιδιωτική ζωή με διάθεση να ασελγήσει πάνω ό,τι αποτελεί υπόθεση των του **οίκου** καθενός.*

*Όπλα της προς τούτο, είναι η **αδιακρισία, η κακεντρέχεια** και, κυρίως ένας βαθύς **συντηρητισμός**, μέσω του οποίου ελέγχεται η διαφορετικότητα, και ένας εξίσου βαθύς **κυνισμός**, χάρη στον οποίο «νομιμοποιείται» η εφημερίδα να θεαματοποιεί ό,τι υποτίθε πως ψέγει.*

*ΑΔΙΑΚΡΙΣΙΑ: Το ιδιωτικό στοιχείο του βίου δεν υπάρχει. Οτιδήποτε συμβαίνει πέραν το δημοσίου βίου (τον οποίο έχει υποχρέωση ο Τύπος να ελέγχει) είναι το θέμα της. Και, ι προς τον τρόπο αποκάλυψης αυτής της πτυχής της ζωής των πολιτών, το δόγμα «ο σκοπ αγιάζει τα μέσα» εξαγιάζει κάθε είδους πρακτική προκειμένου να ντοκουμενταριστεί τ οποιοδήποτε θέμα. Τους τρεις περίπου μήνες που κυκλοφορεί η εφημερίδα, στις σελίδ της, εμφανίστηκαν φωτογραφίες με ερωτικές περιπτύξεις προσώπων και προφανή σκοπ να προκαλέσουν την κοινή γνώμη, να την «θωρακίσουν» έναντι της διαφορετικότητας, όπως αυτή εκφράζεται στη σεξουαλική συμπεριφορά, αφού προηγουμένως προσφέρου βορά στο φιλοπερίεργον της κοινής αυτής γνώμης την κατά την ηθική πλειοψηφία «παρεκκλίνουσα» σεξουαλική συμπεριφορά. Σκοπός: διά της αδιακρισίας η διαπόμπευσ κάποιων, οι οποίοι εντέλει είναι γούστο τους και καπέλο τους πώς θα χειριστούν το κορ τους. Κι η δημόσια τους θέση, κληρικοί είτε αστυνομικοί, λίγη σημασία έχει στο πώς αυ ασκούν τα καθήκοντά τους. Αφήστε που, στην περίπτωση των κληρικών, το «δημόσιο σκάνδαλο» από την κοινοποίηση της σεξουαλικής συμπεριφοράς στην τοπική κοινωνία όπου έγινε γνωστό –και «αποκάλυψε» εκ των υστέρων η **STAR**– προκάλεσε την επίσημη αντίδραση της εκκλησίας και τις κυρώσεις που συνήθως επιβάλλονται σε αυτές τις περιπτώσεις.*

ΚΑΚΕΝΤΡΕΧΕΙΑ: Είναι γνωστό ότι η δημοσιοποίηση ενός προσωπικού κατά βάσιν θέματ ενός δημοσίου προσώπου δεν φτάνει πάνα να προκαλέσει από μόνη της την κοινή γνώμ Πρέπει και να χρωματιστεί η είδηση με την κατάλληλη έμφαση. Μόνο τότε το όποιο ενδιαφέρον του αναγνώστη θα γίνει πραγματικό, μόνο τότε θα χρωματιστεί η είδηση, μό τότε θα αποκτήσει κατεύθυνση η οργή του αναγνώστη. Πίσω από την κακεντρεχή έμφασ που δίνεται σε καθημερινά συμβάντα με «πρωταγωνιστές» αστέρες των media ελλοχεύε παρακίνηση για συγκεκριμένη ιδεολογική ανάγνωσή τους.

οστά, συνοδεύονται από γαργαλιστικούς αντότιτλους και, τα πιο πετυχημένα(!) αυτά, αφορούν σε αποκλειστικές φωτογραφίες συμπλεγμάτων που αντιβαίνουν στα παραδεκτά από το μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης για την ηθική. Τρεις είναι οι μεγάλες «αποκλειστικότητες» τέτοιου τύπου, με τις οποίες η εφημερίδα πέτυχε μάλιστα σημαντική κυκλοφοριακή άνοδο (η μία είναι ημι-αποκλειστικότητα μια που και την πληροφορία και την πολιτική της ερμηνεία είχε φροντίσει να φέρει στη δημοσιότητα πρωτοσέλιδο του «πολιτικού» *Ελεύθερου Τύπου*, μερικές βδομάδες νωρίτερα): η πρώτη ένα βίντεο με «αποκαλυπτικές» φωτογραφίες από την ερωτική συνεύρεση ενός ζευγαριού – σκηνές από ένα τυπικό «HOME-PORNO». Με τίτλο *«Αστυνομικός Διευθυντής σε τσόντα»*, η καλή εφημερίδα «αποκαλύπτει» ότι γιατρός της αστυνομίας (γράφεται το ονοματεπώνυμό του και φαίνονται καθαρά τα χαρακτηριστικά του προσώπου του) βιντεοσκοπεί τις συνευρέσεις του με γυναίκες, δι' ιδίαν χρήσιν. Η απόσταση του να γίνει το ιδιωτικό δημόσιο αποδεικνύεται τελικά ελάχιστη, αφού βρίσκεται η καλή εφημερίδα, η οποία, την επόμενη μέρα, προσφέρει *«καρέ – καρέ το βίντεο της ακολασίας»* και το γαργαλιστικό *«σενάριο»*(!) του βιντεοσκοπημένου υλικού που έχει στην κατοχή της. Πώς δικαιολογείται η δημοσίευση όλου αυτού του υλικού, παρά πάσαν δικαιολογίαν για το τι είναι δημοσιοποιήσιμο, κοινοποιήσιμο και, εντέλει, είδηση; Μα, με ηθικολογικές επικλήσεις για τα αίσχη στα οποία ενσκήπτει κοτζάμ αστυνομικός γιατρός και με αναφορά στον όρκο του Ιπποκράτη! Τώρα, πού κολλάει ο όρκος του Ιπποκράτης στην ιδιωτική ζωή ενός πολίτη, η οποία εξάλλου προστατεύεται και δια της συνταγματικής επιταγής, αυτό δεν το καταλάβαμε.

Κολασμένα πάθη

Από το φύλλο όμως Νο 69 η εφημερίς... αναβαθμίστηκε. Στο φύλλο αυτό «απεκάλυψε» την υπόθεση του *«κολασμένου παπά»*.

«Άντρο οργίων έκανε την εκκλησία του», κραυγάζει το πρωτοσέλιδο, δίπλα σε φωτογραφία του, αποσχηματισμένου ωστόσο, ιερέα με τον παρτενέρ του. Και σε εσωτερική σελίδα, φάτσα κάρτα, δυο μεγάλες φωτογραφίες του ερωτικού συμπλέγματος των δύο ανδρών –λίγο φλου, είναι η αλήθεια, αλλά ποιος δίνει σημασία; Την επόμενη μέρα, πάντως, το θέμα της πρώτης σελίδας είναι μπαγιάτικο, εκπαρθενευθέν από τον *Ελεύθερο Τύπο*. Φωτογραφίες του *«παπά που έγινε παπαδιά»*, ο οποίος, εκτός των άλλων, *«ήταν και πράκτορας των Σκοπίων»!*

Στην τρίτη «μεγάλη» επιτυχία της εφημερίδας πρωταγωνιστούν οι παράγοντες των καλλιστείων. Όταν συνέβησαν όσα συνέβησαν με ΑΝΤΕΝΝΑ, Κυριακού, Μαστοράκη και τις διαγωνιζόμενες, η *STAR* αποκάλυψε

ΝΤΗΡΗΤΙΣΜΟΣ: Ένα τέτοιο φύλλο, που κάνει ξεδιάντροπα δημόσιο το ιδιωτικό, που αφορεί για την πολιτική, για τον πολιτισμό, για τη διαπλοκή των κοινωνικών δυνάμεων για τη διάσταση των κοινωνικών φαινομένων, ήδη από καταστατική «αρχή», προτάσσει ν θαθύ κοινωνικό συντηρητισμό. Ο συντηρητισμός αυτός γίνεται σκοταδισμός όταν το λο συμπλέει με τις πιο ανελεύθερες κοινωνικές αντιλήψεις, όταν οικειοποιείται το ουραλισμό του πεζοδρομίου στην έκφρασή του, όταν ο ρατσισμός είναι καταφανής ναντι στη διαφορετικότητα, όταν με φασίζουσες θέσεις επιχειρείται να ποδηγετηθεί η νή γνώμη σε σχέση με τις μειονότητες, όταν επιλέγεται η εκχυδαϊσμένη αναφορά στη και μόνη επίσημη ιστορία για να αντιμετωπίσουν οι αναγνώστες το «Μακεδονικό», ν οι ευρύτατα διαδεδομένοι κοινοί τόποι περί βαρβατίλας, αντριλικιού, μαγκιάς, λέγονται ως διαπιστευτήρια της μιας και μόνης επιλογής την οποία οφείλουν οι ενικοί στον εαυτό τους...

ΙΣΜΟΣ: Ωστόσο, ό,τι διαφοροποιεί την εφημερίδα από τις συναφείς εκδόσεις της ώπης αλλά και από την πρώτη διδάξασα στην Ελλάδα τα πρότυπα της τσομπολίστικης και απολίτικης δημοσιογραφίας, την εβδομαδιαία εφημερίδα πόν», είναι ο βαθύς κυνισμός που διαποτίζει τα κείμενά της και υπαγορεύει τον τρόπο μετώπισης των θεμάτων με τα οποία καταπιάνεται. Δεν είναι ο απελπισμένος κυνισμός «φρηκ-δημοσιογραφίας» κάποιας περιθωριακής ομάδας, που μη έχοντας άλλο τρόπο ντιτάξει επιχειρήματα στη γενικευμένη εισβολή της καινοτομίας και της τάξης του ίαρχου λόγου μεταχειρίζεται βρώμικους τρόπους άρνησης αυτής της τάξης. Όχι. Η R δεν είναι προϊόν μιας οργής απέναντι σε μια κοινωνία που οι εκφάνσεις της ηλώνονται πνιγηρές, ασφυκτικές. Αντίθετα, ο λόγος αυτής της εφημερίδας είναι εστωτικός. Εκλαϊκευμένος, είναι ο λόγος που υποκρύπτει η διατύπωση των πολιτικών ιάτων, των νταραβεριών στους χώρους της εξουσίας, των κοινά παραδεκτών λήψεων στους κοινωνικούς χώρους. Γι' αυτό, άλλωστε, και ουδείς ενοχλείται από ράσεις και πρακτικές που, πιθανόν, σε άλλη χώρα να επέσυραν την αυτόκλητη ουσία του εισαγγελέα. Το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία χαριεντίζεται με τον σμό της εφημερίδας αυτής δεν είναι στοιχείο της ελευθερίας από την οποία, τίθεται, διέπεται η κοινωνία αυτή. Αντίθετα, είναι στοιχείο βαθιάς παραίτησης των πιο όδιων κοινωνικών δυνάμεων να τοποθετηθούν απέναντι στο φαινόμενο.

ΟΜΑΣΤΕ η παραίτηση αυτή να μη μεταβληθεί σε προσωπική οργή όταν θιγεί, επί του σωπικού, κάποιος από όσους θα όφειλε να συγκαταλέγεται σε αυτές τις ενεργές ίμεις. Και πέραν αυτού, ευχόμαστε αυτή η παραίτηση να μη σημαίνει ότι η απάθεια και ιαφορία θα συνεχιστούν μπροστά και στο ενδεχόμενο να συμβούν χειρότερα.

***Α για τη STAR.** Την εφημερίδα που αποκηρύσσει την πολιτική στο συγκρότημα του ρου, ένα συγκρότημα που στις άλλες του εκδοχές δεν κάνει τίποτα άλλο από το να λώνεται σε ανούσια, υποκειμενική και μονοδιάστατη πολιτικούρα, μέσω της οποίας έγεται η άνευ όρων στήριξη του ΠΑΣΟΚ. **Αυριανή, Λόγος, Κ 29:** Τα Σόδομα και τα μορα ήταν, πράγματι, όμορα!*

Ηλίας Κανέλλης

Λέτε; Λέτε ο ελληνοκεντρισμός του Ταύρου να οδηγήσει και τις ...περήφανες ελληνοπούλες στα άδυτα της τρίτης σελίδας της *STAR*; Λέτε ο Κουρής να καταφέρει, μ' αυτή τη μικρή ρεκλάμα, να εξασφαλίσει τσάμπα γυναικεία σάρκα, βορά των ματάκηδων του βάρβαρου εντύπου του;

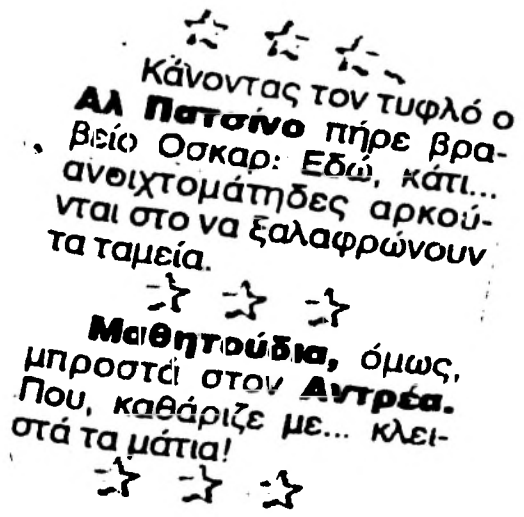
ότι η Σταρ Ελλάς, δυο μήνες πριν, σε έτερο διαγωνισμό ομορφιάς είχε βγει τρίτη. «Τρίτη στο Αιγάλεω, πρώτη στον ΑΝΤ-1», έγραφε πρωτοσέλιδα η εφημερίδα. Για να μεταστραφεί εντελώς μερικές μέρες μετά, αφού πρωτοσέλιδα είχε αποκλειστική συνέντευξη με τη συγκεκριμένη τρίτη του Αιγάλεω, η οποία δήλωνε: «Πάω για Μις Υφήλιος!». Τέτοια συνέπεια.

UFO
και κομπογιαννίτες

Κατά τ' άλλα, η θεματολογία της εφημερίδας ολοκληρώνεται με θέματα για εξωγήινους (αν κάνουν και σέξ, ακόμη καλύτερα), για ελληνίδες και όχι μόνο σταρ, της τηλεόρασης κυρίως και του εμπορικού θεάτρου κατά δεύτερο λόγο, με κάποια αθλητικά και με πληροφορίες για διακοπές, για σπορ, για «στυλ ζωής». Οπωσδήποτε θέματα για άστρα και επίσης οπωσδήποτε εκλαϊκευμένα θέματα ιατρικού περιεχομένου του τύπου *«Ανευρέθη ο ιός του καρκίνου»*(!) και *«Κοκτέιλ φαρμάκων σταματά την εξέλιξη του* AIDS». Πάνω απ' όλα η ελπίδα, που καλόν είναι να την ανανεώνουμε καθημερινά.

Μ' αυτά και μ' αυτά, ωστόσο, η εφημερίδα χτυπάει μια κυκλοφορία που κυμαίνεται γύρω στις 30.000 φύλλα ημερησίως, σε Αθήνα - Πειραιά. Καθόλου ευκαταφρόνητη κυκλοφορία, αν σκεφτεί κανείς ότι το συντακτικό κόστος της είναι σχεδόν ανύπαρκτο και η εκτύπωσή της επιεικώς άθλια. Βεβαίως, η τιμή της είναι χαμηλή (μόλις 29 δρχ., ώστε η μια δραχμή που περισσεύει ώς τις 30 να μένει στους εφημεριδοπώλες, για να έχουν κίνητρο να την πουλήσουν – διαφορετικά το ποσοστό που θα τους αναλογούσε θα ήταν ασήμαντο και θα είχαν κάθε λόγο να μην την προβάλλουν), ωστόσο τα κάποια προβλήματα που υπήρχαν στην αρχή με τη διαφήμιση φαίνεται ότι υπερκεράστηκαν και τώρα, τακτικά, η διαφήμιση καταλαμβάνει χώρο περισσότερο από μια σελίδα κάθε μέρα, διαφήμισή που, κατά τους ιθύνοντες, είναι αρκετή για να εξασφαλίσει στο φύλλο τη βιωσιμότητα.

Όσο για την πολιτική, μπορεί να απουσιάζει από τη συνήθη ύλη του φύλλου, δεν σημαίνει ωστόσο ότι είναι απούσα κι από τη λογική της συνταγής ενός τέτοιου φύλλου. Εκπροσωπείται, και με το παραπάνω μάλιστα, όταν πρόκειται για γενικευμένους κοινούς τόπους, που, όλως τυχαίως, στρέφονται κατά πάντων και στηρίζουν το ΠΑΣΟΚ. Έτσι, σε ό,τι αφορά στα εθνικά, προπαγανδίζεται δεόντως η χυδαία εκδοχή της εθνικής εσωστρέφειας (είμαστε απόγονοι του Μεγαλέξανδρου, απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων, κι οι γείτονές μας είτε είναι βάρβαροι είτε... «γύφτοι και ξεβράκωτοι»!). Σε ό,τι αφορά στους ξένους εργάτες στην Ελλάδα, αυτοί είναι συλλήβδην τεμπέληδες, λιγούρηδες, εγκληματικά στοιχεία και –αν είναι από την Αλβανία– σίγουρα μέλη της αλβανικής μαφίας. Όσο για τα πρόσωπα της πολιτικής σκηνής, ο Μητσοτάκης καταρρίπτεται ως ελεεινός αποστάτης, οι αριστεροί ως αστείοι και μόνο οι ΠΑΣΟΚτσήδες είναι αυτοί απ' τους οποίους περιμένει πολ λαός.

Δημόσιος έλεγχος αλά *STAR*.
Από τον διάδοχο του «Αποδυτηριάκια» στην τελευταία σελίδα.

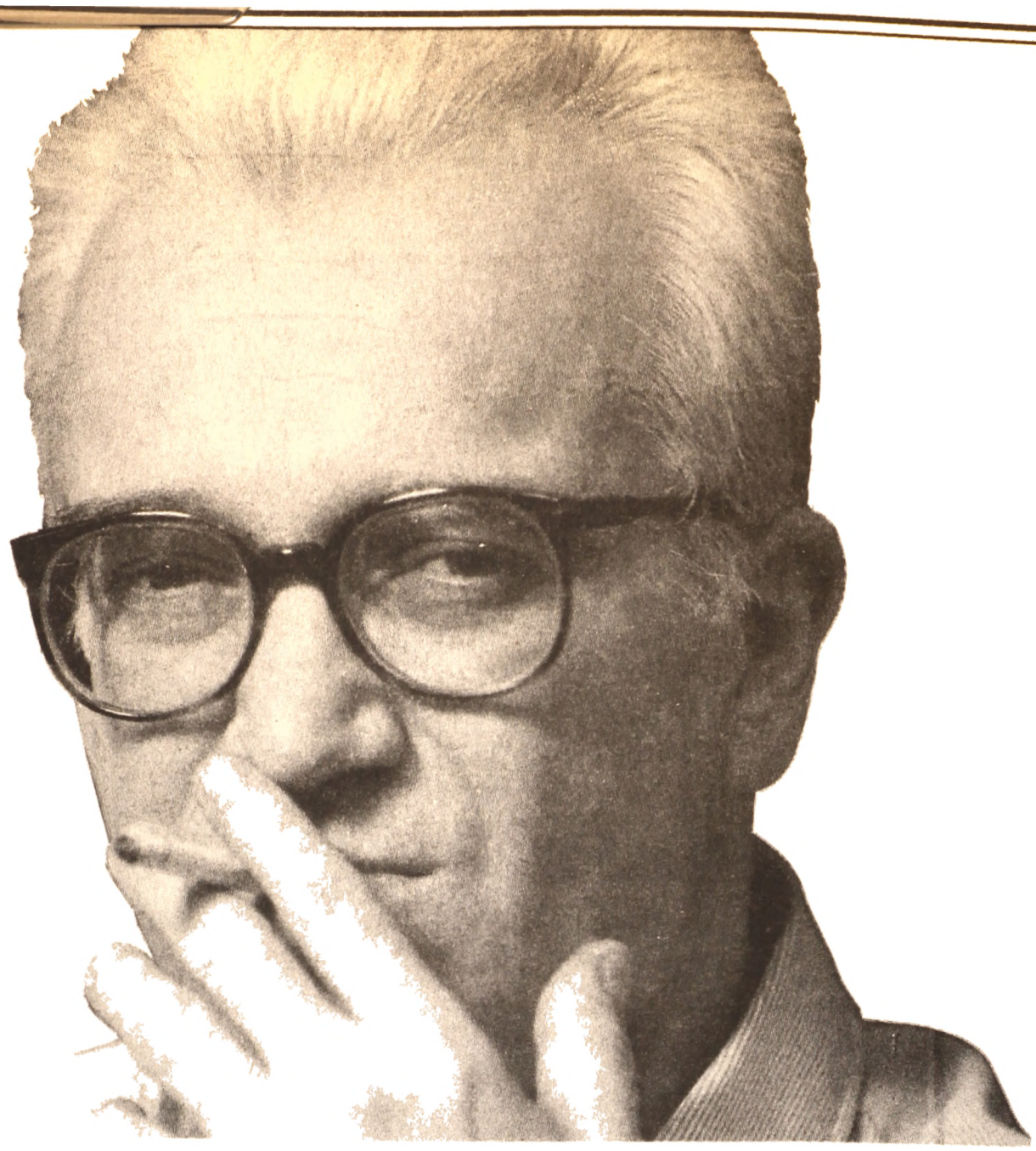
«Ζήτω οι... ελαφροχέρηδες!»

Ενδιαφέρον, ωστόσο, έχει ο κυνισμ
τον οποίο αντιμετωπίζεται η πολιτική
πάλη στην Ελλάδα, τόσος κυνισμός
οδηγεί στο σημείο μιας δημόσιας παρ
χής πραγμάτων που δεν έγιναν δυνατ
αποδειχτούν ούτε στο Ειδικό δικαστ
Γράφεται, για παράδειγμα, στη στήλη
μεία και... κέρατα» της 9.4:

> *«Κάνοντας τον τυφλό ο Αλ Πατσίνο*
> *βραβείο Οσκαρ. Εδώ, κάτι... ανοιχτομ*
> *δες αρκούνται στο να ξαλαφρώνουν τα*
> *Μαθητούδια, όμως, μπροστά στον Αι*
> *που καθάριζε με κλειστά μάτια»!*

Το ύπατο στάδιο του κυνισμού. Με πολιτική να υποβιβάζεται σ' ένα παιχ οπαδών, χωρίς βούληση, χωρίς άποψη, ρίς επιθυμία παρέμβασης, μα με εκ των τέρων αποφασισμένη την πολιτική χειρονομία την «ώρα του κυρίαρχου λα στην κάλπη. Όπου φτάνει ένα επιχείρ ολωσδιόλου αρνητικό και, αν πράγματι είναι αληθινό, συκοφαντικό για τον π δρο, σήμερα, του κόμματος της αξιωμ κής αντιπολίτευσης, να θεωρείται ως θε στοιχείο, που προσμετράται στα συν πολιτικής του συνεισφοράς! Κλέβει, ι στηρίζει, χωρίς να διερωτάται περί της θειας της υπόθεσης αυτής η καλή εφημ δα. Και σαν κλέβει, τι; Καλά κάνει, α είναι περίπου μάγκας και ως εκ τούτου καιολογείται.

Ένα φύλλο όμως που καταξιώνει την λιτική διαφθορά και την κομπίνα, αρκε ότι του προσάπτει κανείς την κατηγο πως αντιμετωπίζει την πολιτική –όταν «αντιμετωπίζει– με ιδιαίτερο κυνισμό;

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ

- Περί μέθης
- Σιαμαία και ετεροθαλή
- Ντοστογιέφσκι
- Ζώντες και τεθνεώτες
- Η κόκκινη αλεπού — Οι ξυλοδαρμοί
- Ίμερος και κλινοπάλη
- Η ομηρική μάχη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ο ΕΝΟΧΛΗΤΙΚΟΣ «ΑΛΛΟΣ»

(Σχετικά με το ρατσισμό της «ήπιας» χώρας μας)

του Χρ. Κυριαζή

Πυκνώνουν οι φωνές τον τελευταίο καιρό που ισχυρίζονται ότι είναι μύθευμα η αντίληψη περί μη-ρατσισμού των Ελλήνων.
Και επικαλούνται έρευνες, όπως εκείνην του «Ευρωβαρόμετρου» το 1989 («Ρατσισμός και Ξενοφοβία») ή μια περισσότερο πρόσφατη (1991) η οποία είχε ενταχθεί στην τακτική εξαμηνιαία έρευνα κοινής γνώμης που πραγματοποιείται ταυτοχρόνως στα 12 κράτη-μέλη της ΕΟΚ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πέραν των διαφόρων ερευνών κοινής γνώμης (αναφέρουμε και την έρευνα της ιδιωτικής εταιρείας VARIO, τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν στον Ταχυδρόμο *προ έτους περίπου), όσοι υποστηρίζουν ότι στον σημερινό Έλληνα υπάρχει ευρύχωρη θέση ν' αναπτυχθούν ρατσιστικές στάσεις και συμπεριφορές αναφέρουν και τους ποικίλους τρόπος με τους οποίους τα μέσα ενημέρωσης διαμονολογούσαν πρόσφατα για τους «Αλβανούς φονιάδες» ή τις αντιδράσεις, παλαιότερα, των συνδικάτων στην είσοδο «ξένων» σε επαγγέλματα (οικοδομή, ναυτιλία), ή ακόμα και τα ανέκδοτα με τα οποία ο «μέσος Έλληνας» διακωμωδεί τους τσιγγάνους, τους Πακιστανούς, τους Πόντιους, τους Αλβανούς.*

Η συζήτηση αναζωπυρώθηκε τα τελευταία χρόνια, αφού η Ελλάδα αντιμετωπίζει πλέον στο εσωτερικό της τις συνέπειες της κατάρρευσης των καθεστώτων του «υπαρκτού», μία από τις οποίες είναι η μαζική είσοδος οικονομικών προσφύγων από τη γειτονική Αλβανία, κυρίως. Μόλις την προηγούμενη εβδομάδα η κ. Τσουδερού συναντήθηκε στους Αγ. Σαράντα με τον αλβανό ομόλογό της προκειμένου να ρυθμιστούν τα ζητήματα που σχετίζονται με τους μετανάστες από τη χώρα του Σάλι Μπερίσα.

Η ελληνίδα αξιωματούχος δέχτηκε, όπως γράφτηκε σε σχετικές ανταποκρίσεις, τις υποχρεώσεις της χώρας απέναντι στους μετανάστες που απορρέουν από σχετικές κοινοτικές ρυθμίσεις, όμως μέχρι το... ποσοστό απορρόφησης μεταναστών που αναλογεί στην Ελλάδα από τις ρυθμίσεις αυτές. Εννοείται ότι, πέραν του ποσοστού αυτού, η χώρα δεν δεσμεύεται στις συμφωνίες της με τη γείτονα· και επειδή είναι εκατοντάδες χιλιάδες οι εξ Αλβανίας εισρέοντες, εννοείται, και πάλι, ότι κάποια άλλη «ρύθμιση» θα υπάρξει για τους υπερβαίνοντες την ποσότητα...

Τα προβλήματα, βεβαίως, βρίσκονται αλλού. Πέραν των συμβατικών ρυθμίσεων που έχουν σχέση με το νομικό status των ξένων υπηκόων, αυτή τη στιγμή η ελληνική κοινωνία έχει περί 500.000 αλλοδαπούς, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπ. Δημο Τάξεως (εκ των οποίων οι μισοί προέρχονται από την Αλβανία οποίοι ζουν σχεδόν μόνιμα εδώ και εργάζονται ή ζητούν εργα Και ένα πρώτο και «καραμπινάτο» τεκμήριο ρατσισμού είν εκμετάλλευση στην οποία υπόκεινται όσοι εργάζονται. Στη μ αγορά εργασίας έχει διαμορφωθεί ένα... ιδιότυπο μισθολόγιο τους ξένους: πρώτοι έρχονται οι Πολωνοί, με αποδοχές που νουνσ το 70-75% εκείνων των «ντόπιων» και κάπου τελευ έρχονται «Αλβανοί» και «Αλβανίδες» (αρκετοί από τους οπ βέβαια είναι μέλη της ελληνικής μειονότητας της Αλβανία Είναι γνωστό τοις πάσι ότι, μέσα από δεκάδες «διαδρομές» οικονομικοί πρόσφυγες έχουν καταΒπαρεί στα τέσσερα άκρα ελληνικού κράτους, με μεροκάματα που στην καλύτερη των π πτώσεων φθάνουν τις 6.000 δρχ. (και αυτό σπανίως) για 10 δουλειά στα χωράφια, στις αποθήκες, στις οικοδομές, ακόμα στα δημόσια έργα.

Βεβαίως, η Ελληνική Πολιτεία μπορεί να κάνει κάποιους ε χους· όμως στην περίπτωση που οι εντελλόμενοι τον έλεγχο δι στώσουν τέτοια περιστατικά η συνήθης αντίδραση – και μάλιστ «νομοθετική κάλυψη» – είναι η... απέλαση του αλλοδαπού.

Έτσι, ο συνήθης κανόνας είναι μια εκβιαστική συνεννόηση ετεροβαρής «προφύλαξη» στις σχέσεις του ξένου εργάτη με ρωμιό – «αφεντικό», επ' ωφελεία, ασφαλώς, του τελευταίου. Γι ξένος ξέρει πολύ καλά ότι «δεν υπάρχει επιστροφή» στην πατ του, στην πείνα και την ανέχεια, ενώ η εδώ παραμονή του έχει μόνον βασικό όρο: την επιβίωση του μέσα στη *σιωπή* του λαθρ και στην *αφάνεια* του περιδεούς. Ανάλογες, έτσι, είναι κα συνθήκες διαβίωσης: αν δεν μένουν στα υπόγεια των αστι κέντρων (όπου υπάρχει μεγάλη ζήτηση, αφού η προσφορά απορροφηθεί από άλλες «φυλές», κυρίως τις Φιλιππινέζες), συναντάς σε σταύλους και αποθήκες στην ύπαιθρο, σε εγκατα μένα ετοιμόρροπα αγροτόσπιτα ή σε περιβόλους εκκλησιών.

Ως γνωστόν, δεν μπορεί να νοηθεί οποιαδήποτε συνθήκη ζ χωρίς συμπεριφορές των άλλων οι οποίες να δημιουργούν ζωτικό χώρο ανάπτυξης και συνέχειας σ' αυτή τη συνθήκη. ουδείς μπορεί να πει ότι οι συνθήκες αυτές στη ζωή των «ξέν είναι άσχετες ή αμέτοχες των συμπεριφορών της ντόπιας κοινω ή ότι μπορούν αυτές οι συνθήκες να αποδοθούν σε συμπεριφ μόνον κάποιων «κακών» εργοδοτών. Αν οι τελευταίοι είναι τέτ αυτό συμβαίνει γιατί *μπορούν* αν είναι τέτοιοι· και να οι πρόσφ είναι σιωπηλοί και περιφέρονται δημοσίως σε χώρους και χρό που δεν θα διατρέχουν τον κίνδυνο της δίωξης, αυτό συμβ γιατί έτσι *πρέπει* να είναι.

Λαθρομετανάστες από τη Σρι Λάνκα οδηγούνται στο αυτόφωρο. Αθήνα, Ιούλιος 1990

Υπάρχουν περισσότεροι του ενός λόγοι για να εκδηλώνεται ατόφιος ρατσισμός και ξενοφοβικά ανακλαστικά. Κοντά στο 2.000, πλέον, η ελληνική κοινωνία εξακολουθεί να διατηρεί κυρίαρχη τη σφραγίδα μιας ανασφαλούς και μονίμως επαπειλούμενης εγωκεντρικότητας, όπου η αλληλεγγύη και η οικουμενικότητα εκδηλώνονται νον ως ελιγμοί και προσχήματα επιδίωξης του ιδίου οφέλους. ς οικονομικής κρίσης βοηθούσης, τα συμπτώματα αυτά του ρίαρχου, χρησιμοθηρικού και εγγενώς αήθους μικροαστισμού σχύονται από την ολοένα και περισσότερο ανθούσα νοοτροπία ο σοσιαλισμού που εκτρέφεται τα μέγιστα από τη διογκούμενη ραοικονομία.

Πλάι σ' αυτά, που δεν θα μπορούσαν να αποτελούν κάποια ορίσματα μιας μοιρολατρικώς προσλαμβανόμενης «φύσης του λληνα» αλλά αμιγή χαρακτηριστικά μιάς αναιμικής κοινωνίας, ίζει το ρόλο της και η δεισιδαιμονία που τροφοδοτείται από μια αρχαιωμένη θρησκευτική ορθοδοξία. Όλα τα προβλήματα τα ταμε λύσει, και έμελλε τώρα να ασχοληθούμε με το προαιρετικό ή ι της αναγραφής θρησκεύματος στις νέες ταυτότητες. Εδώ, η υχλιασμένη συνείδηση σεβαστών αντιπροσώπων του Έθνους ωσε τη φωνή της με την, προσφάτως και «εθνικόφρονα», ιεραρα για να βεβαιώσουν μαζί ότι η θρησκεία αποτελεί συστατικό της θνικής ταυτότητας».

Και ως γνωστόν οι πρόσφυγες στην Ελλάδα είναι και απειλή για ν «Εθνική Ταυτότητα» και «αντίχριστοι» (καθότι Μουσουλμάνοι, οι περισσότεροι). Θα 'λεγε κανείς ότι το τόσο στενά συνδεδεμένο με το ρατσισμό σύνδρομο της προκατάληψης βρήκε την ευκαιρία να «ανακαλύψει» τη συνέχεια του «Οβριού» στον ρακένδυτο Αλβανό. Για τον οποίον, βεβαίως, επ' ουδενί λόγο μπορεί να βρει εφαρμογή ούτε και η από άμβωνος διακηρυσσόμενη αρετή της «ελεημοσύνης» – γι' αυτό και δεν πρέπει ν' απορεί κανείς που κάποιοι Αλβανοί ξεροσταλιάζουν τις νύχτες στις πόρτες εκκλησιών της υπαίθρου. Όπως δεν θα πρέπει να απορεί κανείς και με την αναισθησία των λειτουργών της Εκκλησίας που δεν έχουν πει ούτε μία λέξη ίσαμε τα τώρα για την τύχη των εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων. Εξάλλου η Εκκλησία δεν ασχολείται με τέτοια ζητήματα, αφού την απασχολεί πρωτίστως τώρα τελευταία το πώς θα εκμεταλλευθεί την ευκαιρία να ενισχύσει την επιρροή της σκυλεύοντας πάνω στο ράκος του σωβινισμού και του «εθνικισμού», πρωτοστατώντας σε «εθνεγερτήριες» συνάξεις και καίγοντας δημοσίως μαζί με ακολουθίες εξαχρειωμένων φανατικών εφημερίδες που φιλοξενούν «αντιχριστιανικές» και «αντεθνικές» απόψεις.

Παρά την πλήρη ημερών όμως ρατσιστική συμπεριφορά και ξενοφοβία μεγάλων ίσως μερίδων των υπηκόων τούτης της χώρας, οι «ξένοι» είναι και, όπως φαίνεται, θα παραμείνουν εδώ. Και είναι θεμιτό να προβλέψει κανείς ότι θα προσπαθήσουν, ως άνθρωποι και ως πρόσφυγες που αναζητούν καλύτερη τύχη, να βελτιώσουν τη θέση τους – έστω διεκδικώντας καλύτερες αποδοχές που θα τους επιτρέψουν, π.χ., να συντομεύσουν το χρόνο που απαιτείται για μια στοιχειώδη συσσώρευση... □

Το συνταγματικό δικαίωμα του πολιτικού ασύλου

του Ανδρέα Λοβέ
Επίκουρου Καθηγητή του Π
Πανεπι

Το ελληνικό Σύνταγμα αναγνωρίζει στον αλλοδαπό το δικαίωμα παροχής πολιτικού ασύλου

1. Το δεύτερο μέρος του Συντάγματος 1975/86 (ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα) καθώς και τα άρθρα 51-58 του τρίτου μέρους (οργάνωση των πολιτικών δικαιωμάτων του εκλέγειν-εκλέγεσθαι) καθορίζουν τις σχέσεις μεταξύ *κρατικής εξουσίας* από τη μία πλευρά και *ανθρώπου-πολίτη* από την άλλη. Το Σύνταγμα συστηματοποίησε τις σχέσεις αυτές με την κατοχύρωση και τον προσδιορισμό τριών κατηγοριών δικαιωμάτων: των ατομικών, των πολιτικών και των κοινωνικών. Υποκείμενο των *πολιτικών δικαιωμάτων* είναι μόνο ο έλληνας πολίτης. Υποκείμενο των *ατομικών δικαιωμάτων* (μέσω των οποίων διαγράφεται το πεδίο αυτοκαθορισμού του ατόμου και απαγορεύεται κατ' αρχήν η παρέμβαση της κρατικής εξουσίας) από το Σύνταγμα ορίζεται σε ορισμένες περιπτώσεις ο έλληνας πολίτης (ισότητα απέναντι στο νόμο, δικαίωμα του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι κ.λπ.), σε άλλες περιπτώσεις όλοι όσοι βρίσκονται στα όρια της ελληνικής επικράτειας (θρησκευτική ελευθερία, άσυλο κατοικίας, ελευθερία έκφρασης, απόρρητο επικοινωνίας, δικαίωμα ακροάσεως – έννομης προστασίας κ.λπ.), ενώ σε μία περίπτωση ο αλλοδαπός που διώκεται στη χώρα του για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας. Τέλος, φορέας *κοινωνικών δικαιωμάτων* είναι κατ' αρχήν ο έλληνας πολίτης (το κράτος μεριμνά για την απασχόληση *των πολιτών*, για την υγεία των *πολιτών*...) αλλά, ορισμένες φορές, και ο αλλοδαπός που έχει άδεια παραμονής και εργασίας (λ.χ. προστασία οικογένειας, κοινωνική ασφάλιση).

2. Από τα δικαιώματα που το ελληνικό Σύνταγμα αναγνωρίζει και στον αλλοδαπό, σημαντικότερο είναι αυτό του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. β, το οποίο, κατά τη γνώμη μου, θεμελιώνει το *δικαίωμα παροχής πολιτικού ασύλου*. Κι αυτό διότι η αναγνώριση δικαιώματος περιορίζει τη διακριτική ευχέρεια του ελληνικού κράτους να αποδεχθεί ή να αρνηθεί την παρουσία του αλλοδαπού στο έδαφός του. Όλα τα υπόλοιπα δικαιώματα που ο αλλοδαπός –όχι βέβαια ο διαμένων για τουριστικούς ή ευκαιριακούς επαγγελματικούς λόγους– απολαμβάνει στα όρια της ελληνικής επικράτειας προϋποθέτουν την προηγούμενη θετική γι' αυτόν άσκηση της διακριτικής ευχέρειας των ελληνικών αρχών, ως προς την είσοδο ή την παραμονή του στη χώρα. Με άλλες λέξεις, το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι με αυτό το ελληνικό Σύνταγμα αναγνωρίζει την *αρχή της διεθνούς αλληλεγγύης στα ζητήματα της προσωπικής ελευθερίας*, που συνεπάγεται την *υποχρέωση* των οργάνων του ελληνικού κράτους να προστατεύουν τον πολιτικά διωκόμενο αλλοδαπό. Η ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. β αποτελεί και το θέμα του παρόντος σχολίου.

3. Το μοναδικό αποκλειστικά για τους αλλοδαπούς προστατευόμενο από το Σύνταγμα δικαίωμα είναι η προστασία τους από το ελληνικό κράτος, όταν καταφεύγουν σε αυτό επειδή διώκονται στη χώρα του δραστηριότητες υπέρ της ελευθερίας (ά 5 παρ. 2 εδ. β). Παρά την κρατούσα ά ότι με το άρθρο αυτό του Συντάγματο τοχυρώνεται μόνο η απαγόρευση έκδ επιμένω ότι το Σύνταγμα του 1975/86 άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β, προστατεύει γενικότερο: α) την προστασία του αλ πού που διώκεται στη χώρα του γι δράση του υπέρ της ελευθερίας –για π κές δηλαδή δραστηριότητες– ανεξάρ από τη μορφή που προσλαμβάνει αυ δίωξη και β) το δικαίωμα του πολι ασύλου που έχουν οι ανωτέρω αλλοί όταν ζητούν άδεια εισόδου ή ευρίσκ στη χώρα μας. Και συγκεκριμένα:

α) Το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β ορίζει: « γορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που δ ται για τη δράση του υπέρ της ελευθερ Φαίνεται λοιπόν, από πρώτη άποψη, ο

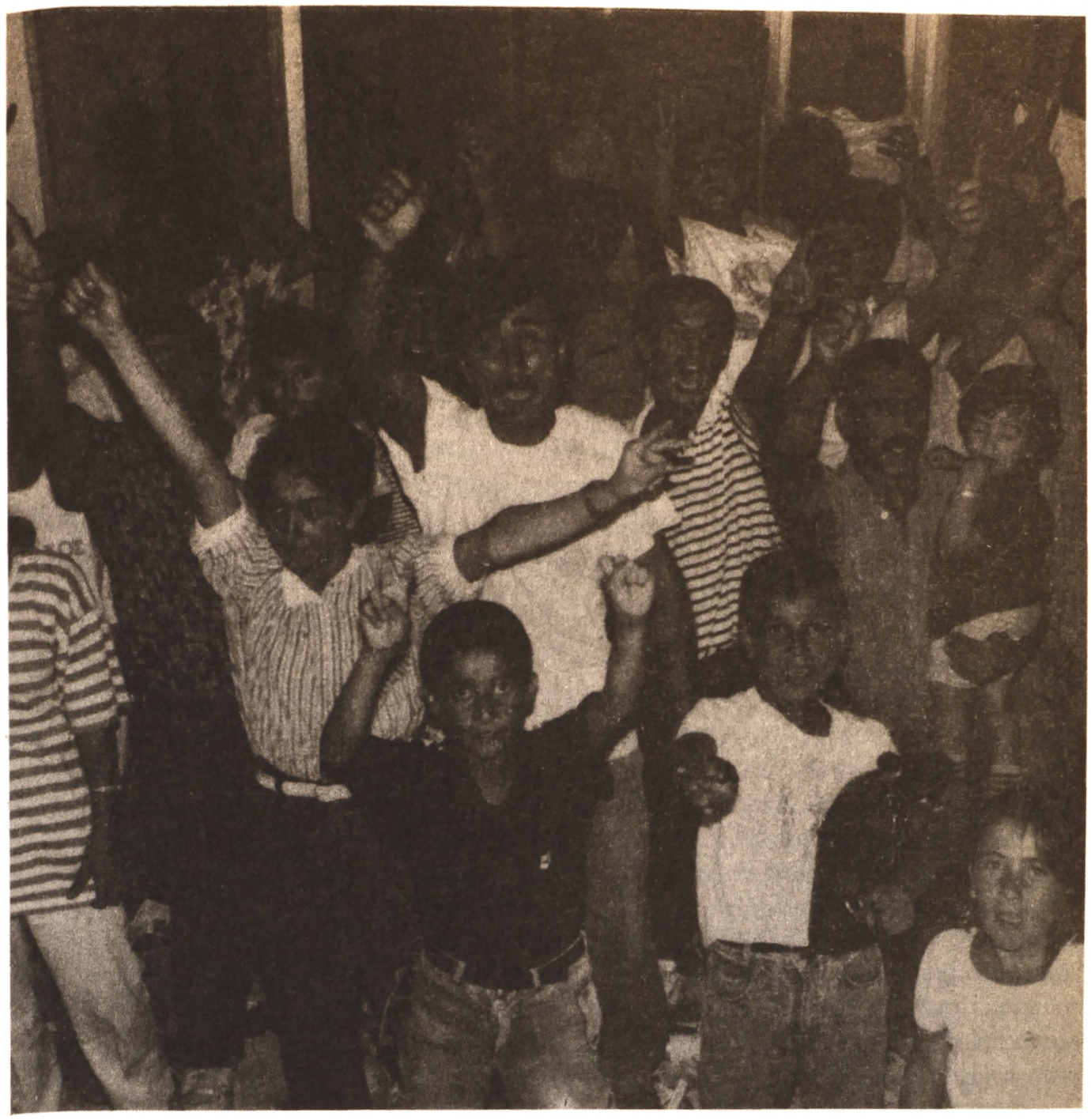
αγμα ενδιαφέρθηκε μόνο για το θεσμό έκδοσης. Αυτό το ερμηνευτικό συμπέ-μα, που στηρίζεται μόνο στη γραμματι-διατύπωση του άρθρου 5 παρ. 2 εδ. β, γίνει δεκτό από το σύνολο σχεδόν της ικής θεωρίας, αν και, κατά τη γνώμη ανατρέπεται από ορισμένα λογικά και ρικά επιχειρήματα και δεδομένα.

Απόρροια των διώξεων που υπέστησαν . εναντιώθηκαν στο δικτατορικό καθε-; και της προστασίας που βρήκαν στην οδαπή όσοι κατάφεραν να διαφύγουν γ η θετική στάση των βουλευτών της Ε' θεωρητικής Βουλής στο θέμα της προ-σίας των αλλοδαπών που καταφεύγουν Ελλάδα διωκόμενοι από τις αρχές των ών τους για την πολιτική τους δράση. τους περισσότερους από τους βουλευτές πήραν το λόγο κατά τη διαμόρφωση άρθρου 5 παρ. 2 εδ. β, η Ελλάδα έπρεπε ατοχυρώσει στο Σύνταγμά της την *αρχή διεθνούς αλληλεγγύης στα ζητήματα της τωπικής ελευθερίας.*

Ολόπλευρη όμως υποστήριξη του πο-κώς διωκόμενου αλλοδαπού σημαίνει του παρέχεται *δικαίωμα πολιτικού ασύ-*δηλαδή δικαστικά προστατευόμενη ση του αλλοδαπού –είτε βρίσκεται στη α είτε ζητά την άδεια να εισέλθει σε ή– να του αναγνωρίζεται το καθεστώς *πολιτικού πρόσφυγα.*

Η διεθνής εμπειρία έχει καταδείξει ότι όπλευρη προστασία του πολιτικού ασύ-επιτυγχάνεται αν διασφαλισθούν στον οδαπό τρία επιμέρους δικαιώματα: αα) μπορεί να καταθέτει το αίτημά του (να του απαγορεύεται δηλαδή στην πράξη εργοποίηση των σχετικών διαδικασιών ζητά να εισέλθει στη χώρα, να μην απροωθείται εάν παράνομα εισήλθε σε ή και να του εξασφαλίζεται η προηγού-η ακρόαση και η έννομη προστασία, αν λλάδα αρνείται την ικανοποίηση του ματός του)· ββ) να μην εκδίδεται, αν εται ποινικά στη χώρα του για την τική του δράση· και γγ) να εξαιρείται, αρχήν, από το μέτρο της διοικητικής λασης.

Από τα μέτρα αυτά η κρατούσα άποψη, ριζόμενη στη γραμματική ερμηνεία του ρου 5 παρ. 2 εδ. β, υποστηρίζει ότι το ταγμα κατοχύρωσε μόνο την απαγόρευ-έκδοσης. Το σφάλμα της όμως εν προ-ιένω είναι η παραγνώριση των λογικών ηνευτικών επιχειρημάτων που προκύ-υν από τη διατύπωση του άρθρου αυτού. γνωστόν, η έκδοση προϋποθέτει ότι ο οδαπός καταδικάστηκε ή είναι υπόδικος χώρα του για τη διάπραξη εγκλημάτων. ιη έκδοση όμως, δηλαδή η προστασία

Οποιοσδήποτε αλλοδαπός βάσιμα υποστηρίζει ότι διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας βάσιμα μπορεί να ζητήσει την προστασία του από την Ελλάδα

του αλλοδαπού ακόμη και στην περίπτωση που η αντίθεσή του με το κράτος του τον οδήγησε σε αξιόποινες συμπεριφορές, λογικά συνεπάγεται ότι ο αλλοδαπός προστατεύεται και για τις περιπτώσεις όπου η σύγκρουσή του με το κράτος από το οποίο προέρχεται προσέλαβε όχι οριακές αλλά ηπιότερες μορφές, οι οποίες κατέληξαν όχι σε ποινικές αλλά σε διοικητικές ή αστυνομικές διώξεις, αποτέλεσμα των οποίων ήταν η επιλογή του να εγκαταλείψει τη χώρα του. Στο μέτρο λοιπόν, που με το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β καλύπτεται η εντονότερη μορφή σύγκρουσης, είναι λογικά αναπόφευκτο ότι καλύπτονται και εκείνοι οι αλλοδαποί των οποίων η σύγκρουση με την πολιτεία τους και οι συνακόλουθες διώξεις προσέλαβαν ηπιότερες μορφές. Έτσι, όχι μόνο ο εκζητούμενος αλλά ο οποιοσδήποτε αλλοδαπός που δεν ασκεί καταχρηστικά αλλά αντίθετα βάσιμα υποστηρίζει ότι διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας μπορεί να ζητήσει την προστασία του από την Ελλάδα, μέσω της αναγνώρισης και της προστασίας του καθεστώτος του πολιτικού πρόσφυγα που συνεπάγεται την παροχή πολιτικού ασύλου.

4. Η σημασία αυτής της ερμηνευτικής εκδοχής αναδεικνύεται κατά τη θέσπιση και την εφαρμογή της σχετικής με τους πολιτικούς πρόσφυγες νομοθεσίας του ελληνικού κράτους. Για παράδειγμα, αν έτσι ερμηνεύσουμε το Σύνταγμα, είναι σαφώς αντίθετη με το άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β, η διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 περ. β του Ν. 1975/91, με το οποίο είναι απαράδεκτη η αίτηση αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα, αν αυτός δεν προέρχεται *απευθείας* από χώρα που απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του (στην περίπτωση δηλαδή που ο αλλοδαπός πριν φθάσει στην Ελλάδα πέρασε από τρίτη χώρα!). Και η πρακτική σημασία αυτής της εκδοχής θα αναφανεί όταν στο άρθρο 5 παρ. 2 εδ. β θεμελιωθούν –λ.χ. σε περιπτώσεις όπως η προηγούμενη– προσφυγές κατά της άρνησης των ελληνικών αρχών να κάνουν δεκτό το αίτημα κάποιων αλλοδαπών να τους παρασχεθεί πολιτικό άσυλο. □

Η νομική θέση των προσφύγων στην Ελλάδα

της Ιωάννας Μπαμπασίκα

Η εκκρεμότητα σχετικά με την παραμονή των προσφύγων που βρίσκονται στην Ελλάδα, με τη δυνατότητά τους να εργάζονται, την οριστική τους, ενδεχομένως, μετεγκατάσταση, δεν δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα για αποτελεσματική κοινωνική παρέμβαση όσων δεν διαπνέονται από ρατσιστικές και ξενοφοβικές λογικές. Απαραίτητο είναι, συνεπώς, να σκιαγραφήσουμε το νομικό «περιβάλλον», που οικοδομείται αυτή τη στιγμή στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και ειδικότερα στο χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γύρω από το θέμα του ασύλου στους ξένους πρόσφυγες.

Η δημιουργία της Ευρώπης χωρίς εσωτερικά σύνορα είχε απαραίτητη προϋπόθεση, αλλά και συνέπεια, τη λήψη μέτρων για την ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα. (Ως τέτοια δεν εννοούνται μόνο τα χερσαία και θαλάσσια των χωρών της περιφέρειας αλλά και τα διεθνή αεροδρόμια, από όπου διέρχονται εκατομμύρια πολιτών τρίτων χωρών.) Αυτό οδήγησε στη σύναψη της **συμφωνίας του Σένγκεν** (Schengen), που πήρε το όνομά της από το χωριό του Λουξεμβούργου όπου υπογράφηκε, στην οποία έχουν προσχωρήσει ήδη οι περισσότερες από τις χώρες-μέλη της Κοινότητας. Η Ελλάδα έχει προσχωρήσει στη συμφωνία αυτή, που έχει μεν στόχο τον έλεγχο της διεθνούς τρομοκρατίας, των ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος, δεν παύει όμως να θέτει ιδιαίτερα περιοριστικούς όρους και ειδικό καθεστώς ελέγχων για την είσοδο κάθε πολίτη τρίτης χώρας στις χώρες όπου αυτή ισχύει. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τους αιτούντες άσυλο, μια που, συνήθως, η βιαστική τους φυγή, υπό το κράτος δικαιολογημένου φόβου δίωξης, δεν τους επιτρέπει να προβούν στις απαιτούμενες διαδικασίες.

Ακολούθησε η **Συνθήκη του Δουβλίνου** του 1991 για τον καθορισμό του κράτους, το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου, επειδή ενδεχομένως χορήγησε βίζα ή επειδή είναι το πρώτο κοινοτικό κράτος εισόδου του αιτούντος ή, τέλος, επειδή υπάρχουν ιδιαίτεροι οικογενειακοί θεσμοί. Θετικό σημείο της συμφωνίας αυτής είναι η αποφυγή της περιφοράς προσφύγων από το ένα κράτος στο άλλο (refugees in orbit), αρνητικό όμως παραμένει το ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα σχετικά με τις διαδικασίες και τα κριτήρια που οδηγούν στην αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα. Η συμφωνία αυτή κυρώθηκε από την Ελληνική Βουλή τον Δεκέμβριο του 1991, χωρίς ουσιαστική συζήτηση.

Προς το παρόν συζητείται τρίτη συμφωνία για την εναρμόνιση των διαδικασιών αναγνώρισης της ιδιότητας του πρόσφυγα, όπως συμφωνήθηκε στο Μάαστριχτ, αποτελεί δε προτεραιότητα στο πρόγραμμα εργασίας των αρμοδίων υπουργών.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των συμφωνιών είναι

Ξένοι; Εδώ δεν πίπτει λόγος, πίπτει ρά

ότι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο δημόσιου διαλόγου κα διαπραγμάτευσή τους έγινε σε επίπεδο διακυβερνητι συνεργασίας, πίσω από κλειστές πόρτες. Τονίζω το σημ αυτό, για το οποίο *έντονα διαμαρτυρήθηκαν όλες οι μη κυβερ τικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.* Οφείλω δε προσθέσω ότι θα πρέπει να χρεωθούν οι συμφωνίες αι στο «δημοκρατικό έλλειμμα», για το οποίο γίνεται τ συζήτηση στα κοινοτικά πλαίσια, σχετικά με την έκτ των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι δη κρατικά εκλεγμένοι εκπρόσωποι των λαών της Κοινότη δεν μπόρεσαν να ασχοληθούν με τα θέματα αυτά, μια που συζητήθηκαν στο πλαίσιο των κοινοτικών διαδικασιών, αθέλητα, πιστεύω. Οι ήδη διαμορφωμένες και οι υπό διαμ φωση ρυθμίσεις στην Κοινότητα επηρεάζουν από τώρα π οριστικά τις νομοθεσίες μιας σειράς άλλων χωρών, ευρύτερο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης και ει αυτού, που διατηρούν ειδικές, προνομιακές σχέσεις με Κοινότητα ή ακόμα επιδιώκουν την ένταξή τους σε αυτ

Νέος νόμος στην Ελλάδα

Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα, στην Ελλάδα ψηφίστηκε νέος νόμος περί αλλοδαπών, ο 1975/92, που έχει τεθεί σε ισχύ αν δεν έχουν καταρτισθεί όλες οι αναγκαίες για την εφαρμογή του υπουργικές αποφάσεις. Για το λόγο αυτό δεν είναι ακόμη δυνατόν να γίνει ολοκληρωμένη κριτική στο στάδιο αυτό: περιοριστώ εδώ σε ορισμένες παρατηρήσεις:

Το θέμα της παροχής ασύλου και της προστασίας των πρόσφύγων αντιμετωπίζεται με δύο μόλις άρθρα, σε ένα νόμο 25 άρθρων, που πραγματεύεται θέματα όπως: αστυνομικός έλεγχος μεθοριακών διαβάσεων, είσοδος, παραμονή, διέλευση αλλοδαπών, απέλαση ανεπιθύμητων αλλοδαπών, ειδικές εργασίες αλλοδαπών, απελάσεις κ.λπ. Θέμα, δηλαδή, που η αφορά στην προστασία ανθρώπων που παραβιάστηκαν βασικά τους ανθρώπινα δικαιώματα αντιμετωπίζεται σε πλαίσια καθαρά αστυνομικής λογικής, με συνοπτικό μάλιστα τρόπο.

Στο σημείο ειδικά αυτό οφείλω να υπογραμμίσω ότι στις περισσότερες κοινοτικές χώρες οι κρατικές υπηρεσίες που έχουν αρμόδιες για τους πρόσφυγες είναι πολιτικές υπηρεσίες, στελεχωμένες με εξειδικευμένο προσωπικό, κυρίως νομικούς, υπάγονται δε είτε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ή εσωτερικών ή ακόμη είναι ανεξάρτητες υπηρεσίες υπό τον πρωθυπουργό. Η ελληνική ιδιαιτερότητα έγκειται στην υπαγωγή του θέματος στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, η ύπαρξη του οποίου αποτελεί επίσης ελληνική πρωτοτυπία, υπόλειμμα άλλων εποχών

Ο νόμος προβλέπει μια *σειρά εξουσιοδοτήσεων* ώστε με υπουργικές αποφάσεις να ρυθμιστούν βασικά ζητήματα. Προκύπτει έτσι ευρύτατη διακριτική ευχέρεια να θεσπιστούν κανόνες ουσιαστικού Δικαίου, πολλοί από τους οποίους αφορούν στον πυρήνα των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των αλλοδαπών. Ειδικότερα δε σχετικά με τις υπουργικές αποφάσεις που πρόκειται να ρυθμίσουν θέματα διαδικασιών αναγνώρισης προσφύγων, δεν παρεμβαίνει ούτε καν ο έλεγχος του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπως γίνεται για τα διατάγματα.

Το όλο θέμα είναι αμφίβολης συνταγματικότητας ως προς τη συμμόρφωση προς το Άρθρο 43 του Συντάγματος.

Η βασική αρχή της *μη επαναπροώθησης* (non-refoulement) αφορά όχι μόνο σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες, αλλά σε αιτούντες το άσυλο, όπως εκφράζεται στη Σύμβαση Γενεύης του 1951, άρθρο 33, παραβιάζεται από τη διάταξη του άρθρου 24 παρ. 16 του νόμου. Ο νόμος θέτει ως υπόθεση την *απευθείας* προέλευση του πρόσφυγα από τη χώρα όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του. Αποτέλεσμα της διάταξης αυτής θα είναι η επαναπροώθηση του πρόσφυγα στη χώρα προέλευσης, αν παρουσιαστεί στις ελληνικές αρχές αφού διέλθει από τρίτη χώρα.

Το Συμβούλιο Επικρατείας

Το ζήτημα αυτό το είχε ήδη αντιμετωπίσει το Συμβούλιο Επικρατείας με την απόφαση 830/85 ως εξής:

«Κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως το πρόσωπον, το οποίον αφικνούμενον εν Ελλάδι ζητεί την αναγνώρισίν του ως πρόσφυγος, δεν είναι απαραίτητον να προέρχεται κατ' ευθείαν εκ της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα, αρκούντος ότι ευρίσκεται εκτός αυτής συνεπεία δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω των εν τη διατάξει ειδικώς αναφερομένων καταστάσεων. Επομένως, συντρεχόντων των λοιπών όρων της διατάξεως, ο πρόσφυξ δύναται να αφικνείται και εκ τρίτης χώρας, εφ' όσον όμως πάντοτε υφίσταται δεδικαιολογημένος φόβος διώξεώς του εις την χώραν της οποίας έχει την υπηκοότητα».

Όσο για το διεθνές Δίκαιο, η θέση είναι πολύ σαφής: απαγορεύεται η επαναπροώθηση είτε στη χώρα καταγωγής, όπου προέκυψε ο κίνδυνος που προκάλεσε τη φυγή, είτε σε τρίτη χώρα που δεν παρέχει πραγματική και νομική προστασία. Εντελώς πρακτικά, σαν παράδειγμα, πρέπει να δούμε την περίπτωση π.χ. Ιρανού ή Ιρακινού πρόσφυγα που πέρασε από την Τουρκία πριν ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα.

4 Στο άρθρο 25 παρ. 2 του νόμου θεσπίζεται *ταχύτατη διαδικασία* για την εξέταση αίτησης ασύλου που χαρακτηρίζεται έκδηλα καταχρηστική. Η απόφαση λαμβάνεται από τον υπουργό Δημ. Τάξης και δεν υπάρχει δυνατότητα προσφυγής. Η διάταξη αυτή είναι αντίθετη προς τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 1 του Συντάγματος. Αφετέρου προσκρούει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στη Σύμβαση της Γενεύης για τους πρόσφυγες.

Σημειώνω δε, στο σημείο αυτό, ότι το υπουργείο Δημόσιας Τάξης σκοπεύει να παίρνει την απόφαση αυτή ουσιαστικά, με την τυπική κάλυψη προφανώς της υπουργικής υπογραφής, σε επίπεδο αστυνομικού διοικητή της περιφέρειας που έχει υποβληθεί η αίτηση!..

5 Η δυνατότητα *απέλασης* πρόσφυγα, σύμφωνα με το νόμο, είναι υπερβολικά διευρυμένη και επεκτείνεται και σε λόγους «κοινωνικού συμφέροντος». Η ρήτρα αυτή επιτρέπει απελάσεις και για λόγους άσχετους με τη δημόσια τάξη. *Η διάταξη αφορά γενικά στους αλλοδαπούς και δεν γίνεται καμία διαφοροποίηση της θέσης των προσφύγων.*

Υπάρχουν και άλλα σημεία που επιδέχονται σοβαρή κριτική και αμφισβήτηση του νόμου περί αλλοδαπών και που προσκρούουν είτε σε συνταγματικές διατάξεις είτε σε διεθνείς συνθήκες ή και τα δύο. Υπενθυμίζω ότι σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 2 του Συντάγματος διεθνείς συμφωνίες που κυρώνονται με νόμο από τη Βουλή των Ελλήνων αποτελούν εσωτερικό Δίκαιο με αυξημένη μάλιστα τυπική ισχύ, με προτεραιότητα δηλαδή έναντι οποιουδήποτε κανόνα εσωτερικού Δικαίου.

Προβλήματα προσφύγων

Θα υπενθυμίσω ότι, αφού εξασφαλιστεί η επιβίωση και η ελευθερία του πρόσφυγα, πρέπει και να του δοθεί η δυνατότητα να εργαστεί και να συντηρήσει τον εαυτό του και την οικογένειά του με αξιοπρέπεια. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της Κοινότητας που διατηρεί ακόμη επιφύλαξη στην εφαρμογή του άρθρου 17 της Σύμβασης της Γενεύης (που αφορά στο δικαίωμα μισθωτής εργασίας του πρόσφυγα).

Διάφορες διοικητικές αλχημείες μέχρι τώρα επιτρέπουν σε πολύ περιορισμένο αριθμό προσφύγων να εργαστούν μόνιμα. Οι υπόλοιποι γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης στη μαύρη αγορά εργασίας. Δεδομένου δε ότι ο αριθμός των προσφύγων δεν ξεπερνά τις 8.000 με εκτίμηση συνολικού

αριθμού αλλοδαπών που ξεπερνά τις 500.000 άτομα (σύμφωνα με πρόσφατες επίσημες εκτιμήσεις), γίνεται φανερό ότι δεν υπάρχει κανένας ουσιαστικός λόγος προστασίας της εγχώριας εργατικής δύναμης από τους νόμιμα εργαζόμενους πρόσφυγες. Πιστεύω ότι στο προσεχές μέλλον θα υποστούμε πίεση για το θέμα αυτό από την Κοινότητα.

Ως προς την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ο πρόσφυγας έχει δικαίωμα νοσοκομειακής περίθαλψης δωρεάν σε κρατικά νοσοκομεία. Αντιμετωπίζεται σαν ημεδαπός άπορος στο θέμα αυτό. Φάρμακα δεν του χορηγούνται. Οι πρόσφυγες που είναι καταγραμμένοι από την Υπάτη Αρμοστεία έχουν μία πρόσθετη φροντίδα από τις κοινωνικές υπηρεσίες, που χρηματοδοτεί ο ΟΗΕ και που αφορά σε μικρά επιδόματα, κυρίως στο πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα, και χορήγηση δωρεάν φαρμάκων.

Οι αναγνωρισμένοι από την Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών πρόσφυγες παίρνουν τη λεγόμενη «μπλε κάρτα» σαν ταυτότητα αναγνώρισης έναντι παντός. Δεν είναι υποχρεωτικά αναγνωρισμένοι από τις ελληνικές αρχές. Στην πραγματικότητα, πολύ μικρός αριθμός έχει την τύχη αυτή. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, σε σχέση με το συνολικό αριθμό των αιτήσεων, στην Ελλάδα είχαμε ποσοστό αναγνώρισης μόλις 1,5%, το χαμηλότερο όλης της Ευρώπης. Το στοιχείο αυτό επαναφέρει στο προσκήνιο πρόβλημα που εξέθεσα νωρίτερα, *την ακαταλληλότητα δηλα των αστυνομικών υπηρεσιών να κρίνουν το βάσιμο ή μη μ αίτησης ασύλου.*

Φοβάμαι ότι η εικόνα που έδωσα με όσα έθιξα σ σύντομο αυτό σημείωμα είναι απογοητευτική. Αυτή όμ είναι η πραγματικότητα και πρέπει να την αντιμετωπίσουμ ο καθένας ξεχωριστά μέσα στο χώρο της δουλειάς του κ στο κοινωνικό του περιβάλλον αλλά και όλοι μαζί μέσα α οργανώσεις μη κυβερνητικές, όπως το Κέντρο Αποκατάστ σης, η Διεθνής Αμνηστεία, άλλες οργανώσεις ανθρωπίν δικαιωμάτων.

Δεν έχουμε το ηθικό δικαίωμα να αδιαφορούμε εμείς Ευρωπαίοι, ασφαλείς, ελεύθεροι και χορτάτοι, που επί αι νες σαν ήπειρος απομυζήσαμε τις πλουτοπαραγωγικές πηγ του υπόλοιπου κόσμου και εξακολουθούμε να το κάνουμε λιγότερο βίαιο τρόπο, να αρνηθούμε στους διωκόμενους κ καταπιεζόμενους τη βοήθειά μας.

Η Ι. Μπαμπασίκα, δικηγόρος, είναι μέλος του ΔΣ του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων. Το κείμενό της που δημοσιεύουμε σήμερα διαβάστηκε στο Α΄ εκπαιδευτικό σεμινάρι του Κέντρου, τον περσινό Μάιο.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
'ΕΣΤΙΑ'
(ΚΥΠΡΟΣ) ΛΤΔ

Σύστασις δι' ἕν ὡραῖον
βιβλιοπωλεῖον νέον.

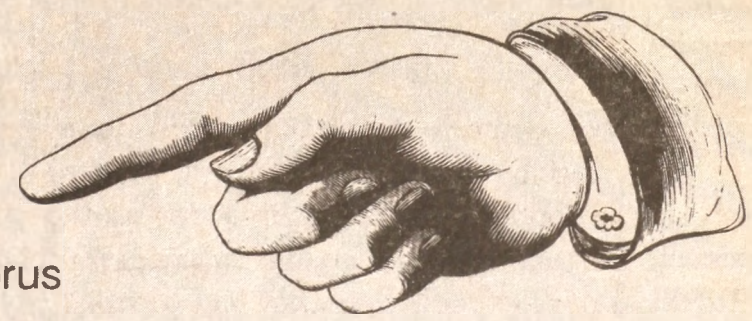
Ὅστις ἀνάγκην ἔχει παντοδαπῶν βιβλίων,
ἄς τρέξῃ στῆς Ἑστίας τό βιβλιοπωλεῖον,
εἰς τήν ὁδόν Σταδίου, στοῦ Λάμπρου ἀπό κάτω,
μ' Ἑλληνικά καί ξένα συγγράμματα γεμάτο.
Μεγάλως συνιστᾶται εἰς ὅλους παρ' ἡμῶν,
διότι κι' εὐθηνίαν θά εὕρετε τιμῶν.

«Ρωμιός» 17 Αὐγούστου 1885 Γεώργιος Σουρῆς

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & Σ^ΙΑΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Κωνσταντίνου Παλαιολόγου 14
Λευκωσία, Κύπρος
Τηλ.:(003572) 467558

'HESTIA' (CYPRUS)
PUBLISHING HOUSE LTD

14, Konstantinou Palaeologou Str. - Nicosia, Cyprus
Tel.:(003572) 467558

Εἰς τῆς Ἑστίας τῆς γνωστῆς τὸ βιβλιοπωλεῖον
ἐν μέσῳ τῶν ἐδῶ κ' ἐκεῖ παντοδαπῶν βιβλίων
καὶ παιδικὰ δραμάτια θὰ βρῇς καὶ κωμῳδίας
κατὰ λαμπρὰν μετάφρασιν τοῦ γλαφυροῦ Κουρτίδη,
τὸ συνιστῶμεν δὲ κ' αὐτὸ ἐξ ὅλης μας καρδίας
ὡς χρήσιμον κ' εὐχάριστον γ' ἀπὸ τὰ μικρὰ παιχνίδι.

Επιμέλεια:
Τάσος
Μπάρλας

Ελληνική οικονομία «ώρα μηδέν»

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μιά απο τις χειρότερες στιγμές της κατά την τελευταία δεκαετία, μετά μάλιστα απο πολλές προσπάθειες ανορθωσής της απο δύο διαφορετικής ιδεολογίας, περι τα οικονομικά, κυβερνήσεων. Διέξοδος απο την κατάσταση αυτη δεν φαίνεται από πουθενά, παρά τις επίμονες προσπάθειες των κυβερνητικών στελεχών να πείσουν οτι τα μέτρα λιτότητας που πάρθηκαν θα αποδώσουν στο τέλος του χρόνου. Τυχαία άραγε τόσο κοντά στις εκλογές;

Παρ'όλες ομως τις προσδοκίες της κυβέρνησης, τα οικονομικά μεγεθη τους διαψεύδουν, αυξάνοντας την απόσταση μεταξύ των προεκλογικών υποσχέσεων και της πραγματικότητας. Την περασμένη μόλις Παρασκευή, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία ανακοίνωσε για τον πληθωρισμό του Μαρτίου το εντυπωσιακά υψηλό νούμερο του 16,4% Με τέτοιο υψηλό πληθωρισμό είναι απίθανο να επιτευχθεί ο κύριος στόχος της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη, ο μονοψήφιος πληθωρισμός στο τέλος του χρόνου.

Ασχημα είναι και τα αποτελέσματα στον τομέα των επενδύσεων καθώς μειώθηκαν αυτές το 1991 και το 1992 αυξήθηκαν μονο κατά 0,6% Και τι καλύτερο θα μπορούσε να περιμένει ο κ. Μάνος, όταν ανακοινώνει νέα έκδοση κρατικών ομολόγων με επιτόκιο 20,5%

Ποιός αφελής πιστεύει ότι θα βρεθεί επιχειρηματίας να διακινδυνεύσει τα χρηματά του, όταν δεν υπάρχουν σταθεροί κανόνες παιγνιδιού και όταν τα επιτόκια δεν είναι καθόλου ευνοικά για δανεισμό, αλλά αντίθετα το κράτος το ίδιο για να μπορέσει να περιορίσει τα δικά του ελλείμματα του προσφέρει μια τόσο υψηλή απόδοση στο κεφαλαιό του;

Η ίδια άσχημη κατάσταση επικρατεί και στον τομέα της ανεργίας, η οποία έχει ξεπεράσει ήδη το 10% Προεκλογικά μάλιστα έχουν εξαγγελθεί προσλήψεις, όχι βέβαια στην κεντρική διοίκηση, όπου ο έλεγχος της ΕΟΚ είναι αυστηρός, αλλά σε περιφερειακές υπηρεσίες και στα Σώματα Ασφαλείας. Είναι φανερό ποιά ότι καμμία απο τις προεκλογικές υποσχέσεις της Ν.Δ. δεν πραγματοποιήθηκε ούτε καν ακόμα και η περίφημη αποκρατικοποίηση. Η κυβέρνηση του Κ. Μητσοτάκη δεν κατάφερε να βγάλει την οικονομία απο την ύφεση και το μόνο που πέτυχε ήταν η μεγαλύτερη επιβάρυνση των μισθωτών και των συνταξιούχων.

Χωρίς κανένα πρόγραμμα και χωρίς κανένα όραμα για την οικονομία , είναι φανερό ότι μοιρολατρικά το κυβερνητικό κόμμα οδεύει στην εκλογική ήττα, χωρίς τίποτα να φαίνεται ικανό να αντιστρέψει το αρνητικό αυτό κλίμα.

Φαίνεται οτι ξεκίνησε ο πόλεμος των πολυκαταστημάτων που τόσο καιρό τον περιμέναμε αλλά κανένας δεν τολμούσε να τον ξεκινήσει πρώτος. Και τώρα οι νέοι ιδιοκτήτες του MINION άνοιξαν την περασμένη Κυριακή μερικά τμήματα του καταστήματος, πρά τις έντονες αντιδράσεις των εργαζομένων. Και αν το μόνο κέρδος που θα υπάρξει θα είναι η μείωση της ανεργίας, είναι σίγουρο ότι οι επιπτώσεις στα μικρά καταστήματα θα είναι τεράστιες καθώς αλλάζουν σημαντικά οι συνθήκες ανταγωνισμού. Από τις πρώτες ενδείξεις που υπάρχουν, τα αποτελέσματα δεν είναι τόσο ενθαρρυντικά, καθώς είναι διαφορετικές οι καταναλωτικές συνήθειες των Ελλήνων από αυτές των Ευρωπαίων. Αν στις καταναλωτικές συνήθειες προσθέσουμε και την οικονομική κρίση που υπάρχει, της οποίας οι επιπτώσεις φάνηκαν στις μεγάλης διάρκειας εκπτώσεις που προηγήθηκαν, τότε είναι φανερό ότι πολύ δύσκολα το πείραμα αυτό θα στεφθεί απο επιτυχία.

Βρανόπουλος και οικονομική πολιτική

Σε ομιλία του ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος και προέδρος της Ενωσης Ελληνικών Τραπεζών Μ. Βρανόπουλος ζήτησε να μην ασκείται στο μέλλον η νομισματική και συναλλαγματική πολιτική απο τους πολιτικούς αλλά από ένα συμβούλιο το οποίο θα είναι ανεξάρτητο απο την κυβέρνηση και το μόνο μελημά του θα είναι η σταθερότητα των τιμών.

Το γεγονός αυτό δείχνει την πλήρη απογοήτευση του τραπεζικού κόσμου απο τις πράξεις της κυβέρνησης στα θέματα της νομισματικής κυκλοφορίας και των επιτοκίων. Με την πρότασή του αυτή ο κ. Βρανόπουλος θέλει να επιστήσει την προσοχή στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στέλνοντας του μήνυμα οτι πρέπει να σταματήσουν οι ειρασιτεχνισμοί στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής ή η πρόταση του αυτή είναι μέσα στα πλαίσια της διαμάχης των τραπεζών με τα οικονομικά υπουργεία;

Και βέβαια το μεγάλο ερώτημα προς τους τραπεζίτες είναι, πως θα ασκείται έλεγχος στην πολιτική που θα ασκούν στα τόσο καίρια σημεία της οικονομίας;

ΣΕΒ υποστηρίζει την κυβέρνηση

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών έδωσε την περασμένη εβδομάδα το βάρος του υπέρ της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Η παρέμβαση δεν θα μπορούσε να ήταν διαφο
κή καθώς οι εκπρόσωποι
βιομηχανίας υποστηρίζουν
αποκρατικοποίηση της ο
νομίας και τον περιορισμ
κρατικής παρέμβασης
αυτήν.

Η στήριξη αυτή θα εν
τις επόμενες ημέρες καθώ
συνεδριάζουν οι κατά τά
σύνδεσμοι των βιομηχά
Παρά τη στήριξη όμως κα
κυβέρνησης προς τους βι
χάνους, αυτοί απέχουν με
ρακτηριστικό τρόπο απο
επενδύσεις τα τελευταία
νια. Το στοιχειο αυτό φαίν
όμως οτι δεν έχει εκτιμ
καθόλου απο τους οικον
κούς υπουργούς.

Εντάξει είναι στο πρόγ
μα της Ν.Δ. η αποκρατικο
ηση της οικονομίας,
όμως και η αύξηση των ε
δύσεων. Και από ότι φαίν
μόνο το πρώτο σκέλος ε
φέρει τους κ. Μητσοτάκη
Μάνο.

Τεράστια έσοδα α τα καύσιμα

Πολύ μεγάλα ειναι τα
δα του κρατικού προυπο
σμού απο την φορολογία
καυσίμων. Παρά τις υπο
σεις των αρμοδίων υπουρ
οτι η διακύμανση της διεθ
τιμής των καυσίμων θα
παραλληλη με αυτή των ε
νικών τιμών αυτό δεν φαίν
να ακολουθείται στην πρ
Η αύξηση των εσόδων απο
φορολογία των καυσίμων
ναι της τάξης του 20%
Ιανουάριο, σε σχέση με
αντίστοιχο περυσινό μήνα

Οι προβλέψεις για το τ
του 1993 είναι οτι τα έ
απο τη φορολογία καυσ
θα φτάσουν τα 576,5
δραχμές, ενω ο προυπο
σμός προέβλεπε έσοδα
δισ. δραχμές.

Θα έχει ενδιαφέρον μ
σο μεγάλη αύξηση των
δων, η δικαιολογία
υπουργείου Οικονομικών
την υστέρηση εσόδων που
προβλέπουν οτι θα είναι
μεγαλύτερη απο αυτή που
προυπολογισθεί.

Μοντελάκια

λησιάζει καλοκαιράκι και οι υπάλληλοι Βουλής ετοιμάζονται για τη θερινή τους μασία. Πόσο θα στοιχίσουν τα κοστού-των 110 περίπου υπαλλήλων που δικαι-αι ομοιόμορφο –κάτι μου θυμίζει αυτή ξη από τα παλιά– καλοκαιρινό κοστου-; Ούτε λίγο ούτε πολύ, έξι εκατομμύρια. ίς τα πουκάμισα, τις γραβάτες και τα ούτσια. Ο σχετικός διαγωνισμός βρί-αι σε εξέλιξη και ίσως μέχρι τη στιγμή θα δημοσιευτούν αυτές οι γραμμές να ολοκληρωθεί. Το ενδιαφέρον είναι ότι υμμετάσχουν στο διαγωνισμό και ξένοι ι μόδας του εξωτερικού, οπότε δεν απο-εται να δούμε και τίποτα Αρμάνι να ουφλάρουν» τις κοιλίτσες των κλητή-Η αλλαγή και οι νέες ιδέες στη ή...

Ποιους εννοεί;

θουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. **Κ. Λαλιώτης** ξε αρκετά επιθετικός σε δηλώσεις του ικά με τις αιτίες που έχουν δημιουργή-το μπαμ στην αγορά των ναρκωτικών: ηθαίνουν –λέει– οι πολίτες, οι οποίοι δικαιολογημένα αναρωτιούνται ποια ρέπει να είναι η προβλεπόμενη ποινή τους πολιτικούς εκείνους οι οποίοι είτε την αδράνειά τους, είτε με τις πλάνες χέσεις τους, είτε με την άγνοια και νόμους τους, μεταθέτουν και οξύνουν κοινωνικό πρόβλημα, ένα πρόβλημα ; και θανάτου των πολιτών». Μήπως θα πε να «εμπλουτιστεί» το κείμενο και με ιατα κ. Λαλιώτη;

Ένα απλό ερώτημα

ι θέλαμε να ρωτήσουμε τον πρωθυπουρ-:. **Κ. Μητσοτάκη** επί τη ευκαιρία της είου των τριών χρόνων παραμονής της στην εξουσία: Θα μπορούσε να φαντα-τον Απρίλιο του 1990, ότι κάποιος υτής (σ.σ. η λέξη είναι σωστά γραμμένη ιορθωτά) ονόματι Βουγιουκλάκης ή Κα-ις ή «Η δασκάλα με τα ξανθά μαλλιά», ίπως έτσι τέλος πάντων θα έκανε δήλω-σύμφωνα με την οποία: «Εδόθη στον θυπουργό η ευκαιρία να δείξει λεβεντιά δικαιοσύνη. Έχασε την ευκαιρία». Έτσι, περιέργεια ρωτάμε...

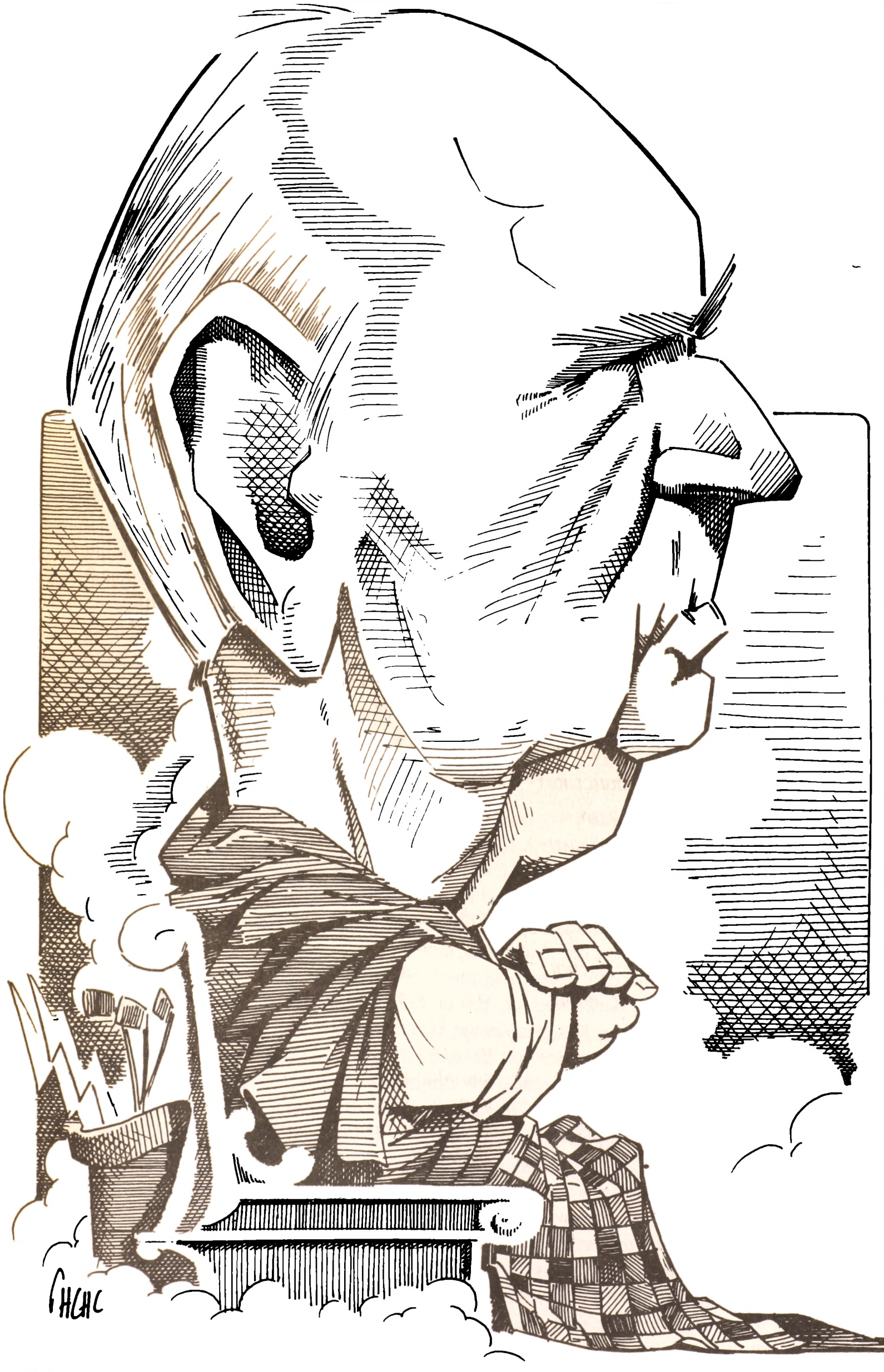
Πασχαλιάτικο δώρο στην Εκκλησία

• Όταν η Ορθοδοξία ασχολείται με τα ταπεινά...

Τα διαδραματισθέντα τις δύο προηγούμενες εβδομάδες στην Βουλή, είναι από τις περιπτώσεις όπου ταιριάζει απόλυτα το λαϊκό άσμα «Από που θες ν' αρχίσω;» Και πράγματι από πού να αρχίσουμε και πού να τελειώσουμε; Από τις επιτροπές της; Διαρκείς και «έκτακτες»; Από την ΑΓΕΤ ή την ΕΑΒ; Από τη συζήτηση για τη ΔΕΗ, με το τόσο άδοξο τέλος – έφτασαν στο τέλος να παρακολουθούν τον υπουργό Βιομηχανίας μόνο τρεις-τέσσερις βουλευτές; Από τα κωμικοτραγικά με τις τροπολογίες του κ. **Η. Βουγιουκλάκη** τις οποίες ακύρωνε ο πρόεδρος της Βουλής κ. **Α. Τσαλδάρης** «πριν αλέκτωρ φωνήσαι»; Ή από το καταπληκτικό σόου στη συζήτηση της τροπολογίας του υπουργείου Εσωτερικών για την τροπολογία με την οποία θα έπαυε να είναι υποχρεωτική η αναγραφή του θρησκεύματος στις ταυτότητες;

Και μάλλον από εκεί θα πρέπει να αρχίσουμε, αφού μας «περιποιήθηκαν» δεόντως στην Εσπερία, από τις στήλες των... «παπικών» εφημερίδων τους. Διότι φτάσαμε στο Σωτήριον Έτος 1993, μέλη της μεγάλης ευρωπαϊκής οικογένειας στην οποία δεν ξεχωρίζουν οι πολίτες ούτε από το χρώμα τους, ούτε από «τον Θεό που πιστεύουν», ούτε γίνονται διακρίσεις από τους πολλούς σε βάρος των λίγων, των μειονοτήτων, εμείς μόνοι να φωνάζουμε την «ιδιαιτερότητά» μας. Μια «ιδιαιτερότητα» που όντως στήριξε την ίδια την ύπαρξη του Ελληνισμού σε δύσκολες εποχές. Μια «ιδιαιτερότητα» που ζει και είναι βαθιά ριζωμένη μέσα στη συνείδηση του Έλληνα. Γιατί Ορθοδοξία σημαίνει Ελλάδα. Αλλά από το σημείο αυτό, μέχρι το σημείο να καταντάμε οι «Θρησκόληπτοι Βαλκάνιοι» –γιατί γράφτηκε και αυτή η έκφραση σε ολλανδική εφημερίδα– επειδή η Εκκλησία «έτσι το θέλει» και σίγουρα έχει την δύναμη να το επιτυγχάνει με το να συσπειρώνει τη συντριπτική πλειοψηφία βουλευτών από όλες τις πτέρυγες του Κοινοβουλίου, έχει μεγάλη απόσταση. Θα έπρεπε να προβληθεί από όλα τα τηλεοπτικά δίκτυα αυτή η συνεδρίαση της Βουλής. Για να δει και να κρίνει όλος ο λαός τι είναι αυτό που ενώνει τον κ. **Α. Ανδρεουλάκο** με τον κ. **Ε. Δρεττάκη** και κάνει τους βουλευτές της Ν.Δ. να χειροκροτούν με πάθος τον κ. **Ε. Γιαννόπουλο,** την ώρα που ανέπτυσσε τις θέσεις του και απαντούσε στο «καυτό» ερώτημα: Γιατί θα πρέπει υποχρεωτικά οι Έλληνες, μόνοι από όλους τους κατοίκους των χωρών-μελών της ΕΟΚ, να αναγράψουν στις ταυτότητές τους το θρήσκευμά τους. Μήπως γιατί οι Ιταλοί είναι οι λιγότερο Καθολικοί, απ' ό,τι οι Έλληνες Ορθόδοξοι; Το ίδιο και οι Ισπανοί και οι Πορτογάλοι; Και αναφέρουμε τις μεσογειακές χώρες οι οποίες είναι πιο κοντά στην «ιδιοσυγκρασία» του Έλληνα. Ή μήπως θα κινδυνέψει η Ορθοδοξία από την μη υποχρεωτική αναγραφή του Θρησκεύματος στις ταυτότητες;

Η απάντηση βρίσκεται και πάλι σε εκείνο το τετράγωνο ξύλινο κουτί με τη σχισμή στο επάνω μέρος που καλείται «κάλπη»: Η Εκκλησία είναι ισχυρή. Πολύ πιο ισχυρή απ' ό,τι μπορεί να φανταστεί ένας μέσος άνθρωπος. Μπορεί όχι απλώς να προωθήσει «δικούς της» ανθρώπους στη Βουλή, αλλά να επιβάλει και την υπουργοποίησή τους. Και όταν πρόκειται για ζητήματα που θίγουν ή νομίζει η ίδια ότι θίγουν τον εκκλησιαστικό κορμό, είναι κάτι παραπάνω από απίθανο να επιτρέψει να επικρατήσει η αντίθετη άποψη από αυτή που εκφράζει η ίδια. Διότι αισθάνεται ότι έτσι αποδυναμώνεται στη συνείδηση του λαού. Αν ζούσε ο μακαρίτης ο **Τρίτσης** ίσως θα μπορούσε να μας πει τη δική του εμπειρία από τη σύγκρουση Πολιτείας και Εκκλησίας στον θεσμό της εκκλησιαστικής περιουσίας.

ΛΟΓΟΣ ΕΜΠΕΙΡΟΥ

**«Στη διεθνή πολιτι
ζωή, γίνονται πολλές αν
ησίες. Ούτε οι ίδιοι π
πήραν την απόφαση, δ
γνωρίζουν ποιο θα είν
το αποτέλεσμα». Κ. Καρ
μανλής, για τον αεροπο
κό αποκλεισμό της Βοσν
ας από αεροπλάνα τ
ΝΑΤΟ. Κάτι θα ξέρ
αυτός!**

Επιμέλεια: **Βασίλης Καπετανγιάννης**

Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Συστηματικά οι διάφορες σφυγμομετρήσεις στην Ευρώπη δείχνουν ότι οι ψηφοφόροι έχουν κουραστεί με τους πολιτικούς ηγέτες και τα πολιτικά κόμματα, αποστασιοποιούνται από την πολιτική και χάνουν την εμπιστοσύνη τους στην πολιτική διαδικασία ως μέσο για την επίλυση των σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής.

Η διάθεση αυτή των εκλογικών σωμάτων σε συνδυασμό με την έξαρση ακραίων εθνικιστικών τάσεων, την εμφάνιση και ενδυνάμωση τοπικιστικών κινημάτων και την ενίσχυση βίαιων νεο-ναζιστικών κινήσεων αποτελούν μερικά από τα πιο χτυπητά συμπτώματα μιας κρίσης της πολιτικής και του πολιτικού συστήματος στις προηγμένες χώρες της Δύσης. Οι δυτικές δημοκρατίες φαίνονται κουρασμένες και ανίκανες να παραγάγουν νέες ιδέες για την αντιμετώπιση παλαιών και νέων προβλημάτων. Η κρίση αυτή αφορά πρωταρχικά στα πολιτικά κόμματα ως θεσμούς εκπροσώπησης, ως όργανα λήψης των αποφάσεων, ως μηχανισμούς που μπορούν να κινητοποιούν την πολιτική βούληση και ως φορείς της κυβερνητικής εξουσίας.

Στη μείωση του κύρους της πολιτικής και των πολιτικών μεγάλο ρόλο έπαιξε καταρχήν ο θρυμματισμός του ηθικού κέλυφους της πολιτικής εξουσίας. Τα σκάνδαλα διαδέχονται το ένα το άλλο. Δεν είναι μόνο η Ελλάδα όπου εδώ και μία πενταετία βρίσκονται στην ημερήσια πολιτική διάταξη. Μικρά και μεγάλα σκάνδαλα ρίχνουν τη σκιά τους στη Γερμανία και στην Ισπανία, απειλώντας την επιβίωση των κυβερνήσεων. Στη Γαλλία οι απελθόντες Σοσιαλιστές βαρύνονται με σοβαρές ατασθαλίες και το πλήρωσαν φυσικά ακριβά στις πρόσφατες εκλογές. Όσο για τη γειτονική Ιταλία, τέτοια είναι η έκταση και το βάθος της διαφθοράς ώστε να κλονίζεται επικίνδυνα ολόκληρο το μεταπολεμικό πολιτικό οικόδομημα.

Ένας δεύτερος αποφασιστικός παράγοντας είναι τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα: η ανεργία, το κύμα των προσφύγων, τα φαινόμενα φτώχειας και υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της ζωής δημιουργούν ένα ασφυκτικό κλίμα απελπισίας και απαισιοδοξίας καθώς κυβερνήσεις ποικίλων ιδεολογικών και πολιτικών προσανατολισμών δεν κατάφεραν και δεν καταφέρνουν να βρουν δίκαιες και βιώσιμες λύσεις.

Στη μείωση του κύρους της πολιτικής και των πολιτικών μεγάλο ρόλο έπαιξε καταρχήν ο θρυμματισμός του ηθικού κελύφους της πολιτικής εξουσίας.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι βρισκόμαστε στα πρόθυρα κάποιας μεγάλης καταστροφής ή κατάρρευσης. Η δυτική δημοκρατική πολιτική δομή είναι αρκετά ανθεκτική και διαθέτει ακόμα αρκετές δυνάμεις για να αντιμετωπίσει σε κάποιο ανεκτό βαθμό τα σημερινά προβλήματα. Κάθε χώρα, βέβαια, έχει το δικό της πολιτικό ρυθμό και τα δικά της ιδιαίτερα προβλήματα, πολιτική συμπεριφορά και κουλτούρα που διαμορφώνουν το πολιτικό σκηνικό. Οι γάλλοι εκλογείς τιμώρησαν υπερβολικά αυστηρά το Σοσιαλιστικό κόμμα. Οι Ιταλοί μεθαύριο με την ψήφο τους μπορούν να δρομολογήσουν μια νέα πορεία και να συντελέσουν στην αναζωογόνηση του πολιτικού συστήματος. Ο Γκονζάλες μπορεί να τιμωρηθεί για τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και τα αποκαλυπτόμενα σκάνδαλα. Ο Κολ αντιμετωπίζει του χρόνου εκλογές και μπορεί να πληρώσει το τίμημα της παράλυσης που χαρακτηρίζει σήμερα την κυβέρνησή του.

Η εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία πάντα δημιουργεί ελπίδες για νέα και καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Αλλά και στο ευρωπαϊκό επίπεδο ως σύνολο χρειάζεται κάποια νέα πνοή τόσο ως προς την ώθηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και ως προς την αντιμετώπιση της ανεργίας και των κοινωνικών προβλημάτων. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ παραπαίει καθώς εκκρεμεί το δημοψήφισμα της Δανίας και ο Μέιτζορ βρίσκεται αντιμέτωπος με νέες διαδικαστικές τρικλοποδιές στην επικύρωση της Συνθήκης.

Ίσως γι' αυτό πολλά αναμένονται από τη νέα μορφή που αναμένεται να πάρει ο γαλλο-γερμανικός άξονας. Και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι ο νέος γάλλος πρωθυπουργός Μπαλλαντύρ καθόρισε κιόλας την πρώτη του συνάντηση με τον Κολ στις 22 Απριλίου. Ίσως μετά από αυτή τη συνάντηση να έχουμε πιο απτά δείγματα για την πορεία των ευρωπαϊκών πραγμάτων.

Αναταρατάξεις στον βαλκανικό εναέριο και επί του πολιτικού εδάφους...

του Πέτρου Στάγκου

Στην «καθημερινότητα» των πεντακοσίων περίπου, κατά μέσο όρο, ρατσιστικών κρουσμάτων ανά μήνα, προστέθηκε –εδώ και... μήνες– η «καθημερινότητα» των πολιτικών σκανδάλων που υποσκάπτει, μέχρι πλήρους κατάρρευσης, την όποια αξιοπιστία της πολιτικής και των πολιτικών κομμάτων στη Γερμανία... «Κερασάκι στην τούρτα»: το «θέατρο» που παίχτηκε για το θέμα της παραμονής των γερμανών πιλότων και τεχνικών στα NATOϊκά AWACS – κωμωδία και, ταυτόχρονα, τραγωδία της γερμανικής πολιτικής, με άδηλες ακόμη, αλλά ανησυχητικές, ούτως ή άλλως, προεκτάσεις για το μέλλον...

Με πέντε ψήφους υπέρ, έναντι τριών κατά, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Καρλσρούης έδωσε, το βράδυ της περασμένης Πέμπτης, το «πράσινο φως» για τη γερμανική συμμετοχή στις πτήσεις των AWACS, όχι μόνο για αναγνωριστικές αποστολές, όπως μέχρι τώρα, αλλά και για τη λειτουργία τους –από το μεσημέρι της Δευτέρας– ως μαχίμων επιχειρησιακών-συντονιστικών κέντρων για την επιβολή της απαγόρευσης των πτήσεων της σερβικής αεροπορίας στον εναέριο της Βοσνίας.

Με άλλα λόγια: νομιμοποίησε προς τα έσω –προσωρινά, έστω και «μέχρι αποδείξεως του εναντίου»– όχι μόνον τη λεγόμενη χειραφέτηση στη διεθνή αρένα της «νέας τάξης πραγμάτων» και στον στρατιωτικό τομέα, αλλά έδωσε ταυτόχρονα την «ευλογία» του για το νέο ρόλο και τη νέα «ειρηνοποιό» αποστολή τους, στους μέχρι πρότινος παρά λίγο άνεργους και αγωνιούντες για το επαγγελματικό τους μέλλον στρατιωτικούς του NATO...

Το «προσωρινόν» του χαρακτήρα αυτής της απόφασης έγκειται στο ότι απορρίφθηκαν τα ασφαλιστικά μέτρα που ζητούσαν στην προσφυγή τους Φιλελεύθεροι και Σοσιαλδημοκράτες κατά της κατά πλειοψηφίαν κυβερνητικής απόφασης των Χριστιανοδημοκρατών, ενώ το «μέχρι αποδείξεως του εναντίου» συνίσταται στο ότι δεν ελήφθη απόφαση επί τής ουσίας των προσφυγών, για το αν δηλαδή η συμμετοχή των γερμανών πιλότων και τεχνικών στη νέα αποστολή των AWACS καλύπτεται ή όχι από το ισχύον γερμανικό Σύνταγμα...

Η Πυθία της Καρλσρούης...

Το διπλό αυτό νομικό «επίτευγμα» της ύπατης δικαστικής αρχής των «θεών με τις κόκκινες τηβέννους» είναι τελικά δευτερεύον, μπροστά στο μείζον πολιτικό «κατόρθωμα» της προσωρινής διάσωσης της συνοχής του κυβερνητικού συνασπισμού της Βόννης και της διατήρησης της κυβερνησιμότητας της Γερμανίας, σε μια περίοδο που η ρήξη μεταξύ Χριστιανοδημοκρατών / Χριστιανοκοινωνιστών και Φιλελευθέρων θα άνοιγε τους ασκούς του Αιόλου: η διεξαγωγή πρόωρων εκλογών θα συνεπάγονταν όχι μόνο απρόβλεπτες ανακατατάξεις στο πολιτικό σκηνικό αλλά και απρόβλεπτες «αναταράξεις» στο υπόβαθρο μιας κοινωνίας που ασφυκτιά μπροστά στα νέα οικονομικά δεδομένα και την ανεπάρκεια των παραδοσιακών μεγάλων κομματικών σχηματισμών να τα αντιμετωπίσουν αξιόπιστα και που φαίνεται «διαθέσιμη» για πάσης φύσεως εκρήξεις και εκτροπές, αλλά και πάσης φύσεως πολιτικές... «παρά φύσιν» ασέλγειες...

Η μετάθεση της λήψης μιας καθαρά πολιτικής απόφασης, από το πλαίσιο της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου, στο τεραίν της Δικαιοσύνης, αποτελεί, ούτως ή άλλως, χρεοκοπία της γερμανικής κυβέρνησης, αλλά και της πολιτικής γενικότερα... Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Καρλσρούης αποτέλεσε επί 48 ώρες το ουσιαστικό πολιτικό κέντρο αποφάσεων στη Γερμανία και, συνακόλουθα, η επιχειρηματολογία που συνόδευσε την απόρριψη των ζητούμενων ασφαλιστικών μέτρων ήταν πολιτική και όχι νομική:

Κατ' αυτήν, το πολιτικό κόστος για τη γερμανική εξωτερική πολιτική –περί της διεθνούς γερμανικής αξιοπιστίας και της «συμμαχησιμότητας» της Γερμανίας ήταν ο λόγος– στην περίπτωση που οι 162 γερμανοί πιλότοι και τεχνικοί θα εγκατέλειπαν τα AWACS με την έναρξη των μέτρων στρατιωτικής επιβολής της No Fly Zone στον εναέριο της Βοσνίας, εκτιμήθηκε ως μεγαλύτερο από το κόστος μιας ενδεχόμενης διαπίστωσης αργότερα ότι η συμμετοχή τους σε out of area NATOϊκές επιχειρήσεις κινήθηκε όχι μόνον εκτός ορίων της Ατλαντικής Συμμαχίας και της, βάση χάρτας, «αμυντικής αποστολής» της, αλλά και εκτός συνταγματικών πλαισίων!

Αυτή η άνευ προηγουμένου στη γερμανική ιστορία πολιτική απόφαση του Συνταγματικού –«συνταγματικού», στη συγκεκριμένη περίπτωση– Δικαστηρίου, εκτός από παράδοξον, συνιστά ταυτόχρονα και προφανή πολιτική επιλογή –έστω και με την ισχνή πλειοψηφία του πέντε προς τρία– που, μπροστά στο αδιέξοδο της συνταγματικής μεταρρύθμισης, αδυνατεί να ακυρώσει αντικειμενικά την ανοχή μιας τακτικής τετελεσμένων, που ακολουθεί η κυβερνητική πλειοψηφία...

Το γράμμα και το πνεύμα

Το γράμμα του γερμανικού Συντάγματος είναι σαφές:

Στο Άρθρο 87α *(«Συγκρότηση και αρμοδιότητες των Ενόπλων Δυνάμεων»)*, Παράγραφος 2, διατυπώνεται κατά λέξη: *«Εκτός από*

ν άμυνα της χώρας, οι Ένοπλες Δυνάμεις ιτρέπεται να δραστηριοποιηθούν μόνον τόσο ο επιτρέπει κατηγορηματικά αυτό το Σύαγμα».

Και επειδή πουθενά αλλού το γερμανικό νταγμα δεν επιτρέπει κατηγορηματικά τη αστηριοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων τός από την άμυνα της χώρας –ούτε και ο Άρθρο 24, Παράγραφος 2, που επικαύνται οι θιασώτες της στρατιωτικοποίης της γερμανικής εξωτερικής πολιτικής, ο οποίο αναφέρεται ότι: *«Η Ομοσπονδία Γερμανία, δηλαδή) μπορεί να ενταχθεί για διατήρηση της ειρήνης σε ένα αμοιβαίο συλικό σύστημα ασφαλείας και να αποδεχθεί ορισμούς των κυριαρχικών της δικαιωμάν που θα προωθούν και θα διασφαλίζουν μια ηνική και μόνιμη τάξη πραγμάτων στην Ευπη και μεταξύ των λαών του κόσμου»*– αι και το γενικότερο πνεύμα σαφές:

ια οποιαδήποτε «διεύρυνση» των δραριοτήτων των γερμανικών Ενόπλων Δυιεων χρειάζονται για τη νομιμοποίησή ς, αντί της de facto «λαστιχοποίησης» Παραγράφων και της σιωπηρής «σαλαοίησης» των περιπτώσεων, ρητές πρόες, ήγουν τροποποίηση του Συντάγμα, πράγμα που, με τη σειρά του, χρειάζεπλειοψηφία δύο τρίτων στη Βουλή, άρα αίνεση των Σοσιαλδημοκρατών.

υναίνεση που, για την αμέσως προσεχή νική περίοδο τουλάχιστον μιας δεκαετίοι Σοσιαλδημοκράτες είναι διατεθειμένα δώσουν μόνο μέχρι το επίπεδο της μετοχής σε ανθρωπιστικές και ειρηνευς αποστολές «κυανοκράνων» του ΟΗΕ που δεν «επαρκεί» για τον θραχυπρόθεστόχο της πλήρους εξωτερικοπολιτικαι στρατιωτικής χειραφέτησης των στιανοδημοκρατών / Χριστιανοκοινωνιν, αλλά και των Φιλελευθέρων...

Χρησμός με «κίτρινη κάρτα»...

ι εδώ βρίσκεται το... «κουμπί» της λσρούης, στο ρόλο ενός φαναριού ρύθης της πολιτικής κυκλοφορίας:

ο Συνταγματικό Δικαστήριο επέλεξε, με ιτικά κριτήρια, να μην δείξει κόκκινο ολικά στη γερμανική πολιτική ηγεσία, ούμενο –όπως αναμενόταν αρχικά και ς επέμεινε μέχρι τέλους η μειοψηφία τριών μελών του– να δεχθεί την εκδίκατων προσφυγών για ασφαλιστικά μέτρα, ύσσοντας εαυτόν αναρμόδιο... Αν επέεφε έτσι το «μπαλάκι» της απόφασης ί από όπου ήρθε, τότε η πολιτική κρίση αποσοβήθηκε προσωρινά με το επί προθεσμία πράσινο φως της απόρριψης των ασφαλιστικών μέτρων θα ήταν γεγονός και θα έφερε και αυτό την ευθύνη.

Κι ίσως, από μία άποψη –καθεστωτική– η δειλή απάντηση του Συνταγματικού Δικαστηρίου στην ανευθυνότητα της ηγεσίας του κυβερνητικού συνασπισμού να είναι πράγματι περισσότερο υπεύθυνη από τα «καραγκιοζιλίκια» που διαδραματίστηκαν στο παρασκήνιο της Βόννης, πριν από τη «σικέ» προσφυγή των συγκυβερνώντων Φιλελευθέρων του υπουργού Εξωτερικών Κλάους Κίνκελ...

Το «θέατρο του παραλόγου» που παίχτηκε στη Βόννη, όπου η χριστιανοδημοκρατική πλειοψηφία του υπουργικού συμβουλίου αποφάσισε την παραμονή των γερμανικών πληρωμάτων στα AWACS, ενώ η μειοψηφία των υπουργών του κόμματος των Φιλελευθέρων όχι μόνον καταψήφισε, αλλά και κατέθεσε την προσφυγή στο Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, ήταν μια προαποφασισμένη μεθόδευση για τη διάσωση των προσχημάτων, ύστερα από τη δημόσια σύγκρουση επί του θέματος.

Οι Χριστιανοδημοκράτες, με κύριους εκπροσώπους τον πρόεδρο της Κοινοβουλευτικής Ομάδας Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, τον υπουργό Άμυνας Φόλκερ Ρύε και τον Γενικό Γραμματέα του κόμματος Πέτερ Χίντσε, υποστήριζαν κατηγορηματικά τη θέση ότι η συμμετοχή των γερμανικών πληρωμάτων στα AWACS σε αυτήν την «out of area» επιχείρηση καλύπτεται ήδη από το ισχύον Σύνταγμα, ενώ οι Φιλελεύθεροι με κύριο εκπρόσωπο τον υπουργό Εξωτερικών Κλάους Κίνκελ είχαν δεσμευθεί ότι «προϋπόθεση της συμμετοχής» στη νέα αποστολή των AWACS, αποτελεί συνταγματική αναθεώρηση...

Και ο «συμβιβασμός» που βρέθηκε κατέληξε τελικά στην προσφυγή ενός τμήματος της κυβέρνησης εναντίον του άλλου –κοινή συναινέσει και με έκδηλη την επιθυμία των Φιλελευθέρων να χάσουν την προσφυγή!– ώστε να αποφασίσει το Συνταγματικό Δικαστήριο, σε ρόλο σωτήρα της κυβέρνησης και του... έθνους, αν συντρέχει, επί του προκειμένου, λόγος συνταγματικής αναθεώρησης ή όχι...

Η Πυθία της Καρλσρούης όμως δεν απάντησε επ' αυτού του ερωτήματος και έδειξε την «κίτρινη κάρτα» σε όλους τους «ολίγον δικαιωμένους» –όπως λέμε «ολίγον έγκυος»– από το χρησμό της:

- Στους Χριστιανοδημοκράτες του καγκελαρίου Χέλμουτ Κολ δεν έδωσε τη νομική δικαίωση της συνταγματικής κάλυψης που θεωρούσαν ως δεδομένη βάση της απόφασης του υπουργικού συμβουλίου...
- Στους Φιλελευθέρους του Κίνκελ έδωσε ένα χαστούκι, εξαναγκάζοντάς τους να αναδιπλωθούν ως προς την «προϋπόθεση της συνταγματικής κατοχύρωσης» και να αρκεστούν στην «προσωρινή αποσαφήσινη» με την απόρριψη των ασφαλιστικών μέτρων, αποκαλύπτοντας έτσι ότι το κύριο μέλημα της «κομπίνας» με την προσφυγή ήταν η εξεύρεση μιας δυνατότητας για την παραμονή τους στην κυβέρνηση...
- Και στους Σοσιαλδημοκράτες –που απογοητεύθηκαν μεν από το προσωρινό «πάσο ελευθέρας» για τη συμμετοχή στις πτήσεις, αλλά παρηγορήθηκαν από τη ρητή υπογράμμιση ότι η συνταγματικότητά τους δεν έχει ακόμη κριθεί– έδωσε το μήνυμα ότι χρειάζεται περισσότερο πολιτική και λιγότερο νομική επιχειρηματολογία...

«Χαμηλή πτήση»...

Γεγονός πάντως είναι ότι μετά και από αυτήν την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου –ίσως και ιδιαίτερα τώρα πλέον, εξαιτίας αυτής– το πρόβλημα της αναθεώρησης του γερμανικού Συντάγματος θα εξακολουθήσει να αποτελεί, μέχρι την οριστική επίλυσή του, θραδυφλεγή βόμβα, από πολλές απόψεις...

Αντικειμενικά η γερμανική συμμετοχή στις πτήσεις των AWACS στη νέα ΝΑΤΟϊκή αποστολή δεν έχει τελικά και μεγάλη σημασία για όσα πρόκειται να συμβούν στα ύψη του εναέριου της Βοσνίας κι ούτε συνεπάγεται πρακτικά και άμεσα τη στρατιωτική εμπλοκή των πολεμικών φτερών της Γερμανίας στη γιουγκοσλαβική κρίση... Αλλού βρίσκεται προς το παρόν το πρόβλημα, και η πιο επικίνδυνη πτυχή του τοποθετείται στην εμπλοκή του θέματος αυτού «χαμηλότερα» –όπως έχει «απειλήσει» ο καγκελάριος Κολ–, δηλαδή κατά την προεκλογική περίοδο στη Γερμανία, δεδομένου ότι υπάρχει ένα κακό και πολύ «διδακτικό» προηγούμενο:

Η αντίστοιχη –με πρωτοβουλία των Χριστιανοδημοκρατών– προεκλογική εμπλοκή του θέματος του ασύλου, πριν από δύο χρόνια περίπου, συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση του κλίματος της ξενοφοβίας και των ρατσιστικών εκτροπών. Και μία ανάλογη προεκλογική εμπλοκή για τον μελλοντικό ρόλο των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων κυοφορεί την αναζωπύρωση του γερμανικού εθνικισμού, με όσα αυτό δυνάμει συνεπάγεται... □

Η αντίσταση της εφημερίδας *Oslobodenje*

της Τέτας Παπαδοπούλου

Ψυχή της *Oslobodenje*, ο **Ζλάτκο Ντιζντάρεβιτς**, 42 ετών, μουσουλμάνος, ο ίδιος δηλώνει αγνωστικιστής και θολτερικός, είναι παντρεμένος με Σέρβα και έχει συγγενείς Κροάτες. Γράφει κάθε ημέρα το κύριο άρθρο της εφημερίδας. Ιστορίες καθημερινής βαρβαρότητας. Τον Φεβρουάριο κατόρθωσε να δραπετεύσει για λίγο από το Σεράγεβο. Μέσα σε ελάχιστο χρόνο, με κέντρο το Παρίσι ενημέρωσε και ευαισθητοποίησε τον δημοσιογραφικό κόσμο της Ευρώπης για την υπόθεση, τους στόχους και τα προβλήματα της *Oslobodenje*.

Σε συνέντευξή του στη γαλλόφωνη δορυφορική τηλεόραση *TV5 Europe* (16-2-93), λίγο πριν επιστρέψει στην παγιδευμένη πόλη του, ο Ζλάτκο Ντιζντάρεβιτς έλεγε: *«Στη Βοσνία δεν έχουμε άλλη επιλογή από την **ανοχή**. Στο Σεράγεβο οι γάμοι, σε ποσοστό 30%, είναι μικτοί. Πείτε μου, σας παρακαλώ, από πού θα περάσουν τα σύνορα; Μέσα από τα διαμερίσματά μας; Δεν πιστεύω ότι το σχέδιο των Βανς-Όουεν μπορεί να εφαρμοστεί, διότι ακριβώς στηρίζεται στη διαίρεση και στο χωρισμό κατά έθνη. Είναι ουτοπικό. [...] Εν πάση περιπτώσει, στην* Oslobodenje *πιστεύουμε, κάτι που αποτελεί και δική μου βαθιά πεποίθηση, ότι δηλαδή τα δικαιώματα του πολίτη είναι πάνω από τα δικαιώματα των εθνών».*

Παρακολουθώντας τη συνέντευξη του Ζλάτκο Ντιζντάρεβιτς, στην *TV5 Europe*, συγκρατήσαμε πιο πολύ και από τα όσα ενδιαφέροντα είπε εκείνη την έκφραση τεράστιας απορίας και έκπληξης που υπήρχε συνεχώς στο πρόσωπό του και η οποία ήταν ακόμη πιο έντονη στα κοντινά πλάνα. Αλλά αυτή δεν είναι η έκφραση που έχου φυσιολογικοί άνθρωποι σε έναν κόσμο έχει τρελαθεί; Ο Ντιζντάρεβιτς επέστ στο αγαπημένο του και βομβαρδιζόμεν ράγεβο· στο Παρίσι άφησε τα άρθρά που δημοσιεύτηκαν στην *Oslobodenje* του άρχισε ο πόλεμος. Μία επιλογή αυτά μόλις κυκλοφόρησε στη Γαλλί τίτλο *Ημερολόγιο Πολέμου*[1]. Από το α με ημερομηνία 12 Ιουνίου είναι το από σμα που ακολουθεί:

«Μου χρειάστηκε ένα ολόκληρο πρωιν να καταλάβω γιατί, ξαφνικά, μπορούσα ν από το παράθυρό μου ορισμένα μέρη της π που πριν δεν τα έβλεπα. Η απάντηση απλή και σκληρή: τα σπίτια, οι τοίχ κλαδιά των δέντρων, που αποτελούσαν τώρα τμήμα του τοπίου της γειτονιάς μ υπάρχουν πια. Από την άποψη αυτή, ο κ μου 'μεγαλώνει' ώρα με την ώρα».

Μία χώρα που έγινε φυλακ

5 Απριλίου 1992 - 5 Απριλίου 199 μπληρώθηκε ένας χρόνος από τότε π σπασε ο πόλεμος στη Βοσνία, που μως άρχισαν –και συνεχίζουν– οι Σ του Ράντοβαν Κάρατζιτς. Τι απομέν τη μαρτυρική χώρα; Χωριά που ισοπε καν. Πόλεις που πολιορκούνται. Στρ δα κρατουμένων που αποτελούν συχν βασανιστηρίων και εκτελέσεων. Οι ανέρχονται, σύμφωνα με επίσημα στ σε 130.000.... Οι πρόσφυγες και ο σμός που εκδιώκεται από τον τόπο το τίας των εθνικών εκκαθαρίσεων υπερ το ένα εκατομμύριο.

Η Βοσνία, θα σχολιάσουν κάποιοι δεν είναι πια μια χώρα, *«είναι μια που πλέει σε μια θάλασσα μίσους».* Οι στοι, οι νεκροί ενδεχομένως της επ ημέρας, ζουν περιμένοντας την ανθρ κή βοήθεια της Δύσης. Από διάφορε ρές, το τελευταίο διάστημα, υψώνοντ νές πολύ κριτικές για το ρόλο και τ της ανθρωπιστικής βοήθειας στη Β Μάλιστα ο πρόεδρος της οργάνωσ *τροί χωρίς Σύνορα* **(Ρονύ Μπρωμάν)** γέλλει ότι *«πίσω από τους σωρούς τα μάκων, δημιουργείται το πρώτο ρατ κράτος στην Ευρώπη μετά την πτώ Τρίτου Ράιχ».*

Η Ευρώπη, οι ΗΠΑ, ο ΟΗΕ για ρους λόγους δεν θέλησαν ή δεν μπ να παρέμβουν ώστε να σταματήσου εμποδίσουν τη σφαγή και τις εθνικέ θαρίσεις στη Βοσνία.

Αυτό το κατάλαβαν πολύ καλά απ

---

*Στο πολιορκούμενο επί ένα χρόνο Σεράγεβο, που οι 300.000 κάτοικοί του ζουν όλο αυτό το διάστημα τι σημαίνει φρίκη και βαρβαρότητα, μία εφημερίδα –η μοναδική– εξακολουθεί να αντιστέκεται και να εκδίδεται επτά ημέρες την εβδομάδα παρά τις απερίγραπτες δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Είναι η **Oslobodenje,** καθ' ημάς **Απελευθέρωση.** Ενημερώνει και εμψυχώνει τον παγιδευμένο πληθυσμό. Υπερασπίζεται μία Βοσνία ανεξάρτητη και πολυεθνική.*
*Στην **Oslobodenje** δούλευαν στο παρελθόν και συνεχίζουν και **τώρα** να δουλεύουν **μαζί** Μουσουλμάνοι, Σέρβοι και Κροάτες. Ο πόλεμος δεν τους χώρισε.*
*Το τελευταίο διάστημα άρχισε διεθνής εκστρατεία υποστήριξης της **Oslobodenje.** Η αρχή έγινε από τη γαλλική οργάνωση **Δημοσιογράφοι χωρίς Σύνορα.** Ακολούθησε έκκληση της **Ουνέσκο.** Στις 5 Απριλίου, ακριβώς ένα χρόνο από την έναρξη του πολέμου στη Βοσνία, 34 εφημερίδες, ευρωπαϊκές και μη, κυκλοφόρησαν με ένα ένθετο τετρασέδιο της **Oslobodenje.** Μεταξύ των εφημερίδων αυτών είναι η **Liberation,** η **El Pais,** η **Independent,** η **Süddeutsche Zeitung** – και η δική μας **Εποχή**.*
*Προσπάθεια για την ενίσχυση της εφημερίδας του Σεράγεβο γίνεται και στην Ελλάδα με πρωτοβουλία ομάδας δημοσιογράφων. Ήδη έχει ανοίξει στην Εθνική Τράπεζα ο λογαριασμός **Oslobodenje 054/296003-63** στον οποίο συγκεντρώνονται χρήματα για να αγοραστεί χαρτί και άλλα είδη πρώτης ανάγκης.*

Η γαλλική και η αγγλική έκδοση της Oslobodenje

ο **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς,** ο **Ράντο-**άρατζιτς –από τους πλέον υπεύθυνους ην «εθνική κάθαρση» στη **Βοσνία**– και όπως ο **Ζέλικο Ραζνιάτοβιτς,** γνωστό-ως **Αρκάν,** ο οποίος στο παρελθόν ψε στο χώρο του κοινού ποινικού ματος και τώρα στα εγκλήματα πο-

Και όμως κυκλοφορεί...

τελεί περίπου θαύμα ότι μέσα σε τέ-συνθήκες η *Oslobodenje* συνεχίζει να ει. Οι δημοσιογράφοι της είναι άν-ι αποφασισμένοι. Με τη στάση τους ουν ότι στη θαθιά νύχτα του Σεράγεβο ένει ένα μικρό φως που θυμίζει, ακρι-ι ήταν αυτή η πόλη πριν τον πόλεμο... έντε αιώνες ζούσαν εκεί αρμονικά έθνη με διαφορετικές θρησκείες και όσεις. Χωρίς πρόβλημα.

ώ, δεν έχει σημασία αν είμαστε Σέρβοι, ς ή Μουσουλμάνοι. Είμαστε πολίτες ράγεβο και πριν από όλα δημοσιογρά-ας ενώνει η δουλειά που μοιραζόμαστε τεβασμός μας σε αυτή την εφημερίδα», **Κεμάλ Κουρσπάχιτς,** ο αρχισυντά-ης *Oslobodenje*. Τον Φεβρουάριο, ο πάχιτς κατόρθωσε να πάει στο Λον-α να παραλάβει ένα από τα σημαντι-ευρωπαϊκά δημοσιογραφικά βρα-ι Βρετανοί δημοσιογράφοι ανακήρυ-ν *Oslobodenje «εφημερίδα της χρονιάς υρώπη»*

φημερίδα της χρονιάς στην Ευρώπη» ει να εκδίδεται επτά ημέρες την δα στο Σεράγεβο, στη *«μαύρη τρύπα ρώπης»*. Το δεκαόροφο κτίριο της *denje* έχει βομβαρδιστεί –ήταν ένας ους πρώτους στόχους– και έχει μετα-σε σκιάχτρο ερειπίων· διασώθηκε ο αντιπυρηνικό του υπόγειο καταφύ-ει βγαίνει τώρα η εφημερίδα. Χωρίς ηλεκτρικό, χωρίς τηλέφωνα. Χρειάζεται να πούμε ότι η *Oslobodenje* αντιμετωπίζει, επιπλέον, τεράστια προβλήματα λόγω έλλειψης χαρτιού; Μέσα σε ένα χρόνο άλλαξε σχήμα δεκατρείς φορές. Οι σελίδες της μειώθηκαν από είκοσι σε οκτώ. Πριν από τον πόλεμο είχε 60.000 φύλλα κυκλοφορία. Τώρα τυπώνεται μόνο σε 4.000 φύλλα και σε οποιοδήποτε χαρτί είναι διαθέσιμο – χαρτί περιτυλίγματος, χρωματιστό, χαρτί για σχολικά βιβλία.

Πέντε δημοσιογράφοι της *Oslobodenje* έχουν σκοτωθεί. Πολλοί τραυματίστηκαν. Είκοσι αγνοούνται. Κανείς τους δεν ξέρει αν ζει την επόμενη ημέρα ή αν βγαίνοντας από το «καταφύγιο» της εφημερίδας θα τον πετύχουν οι σφαίρες κάποιου ελεύθερου σκοπευτή που καραδοκεί στην απέναντι γω-

Αν θέλετε να ενισχύσετε την *Oslobodenje:* Εθνική Τράπεζα, Αρ. Λογαριασμού 054/296003-63

νία. Γι' αυτό εκτός από το χαρτί, που είναι η υπ' αριθμό ένα ανάγκη τους, οι άνθρωποι της Oslobodenje χρειάζονται επίσης αλεξίσφαιρα γιλέκα...

Βάρδιες μιας εβδομάδας

«Η πιο κρίσιμη στιγμή για την τύχη της εφημερίδας ήταν η γενική συνέλευση που έγινε στις αρχές Απριλίου 1992. Όποιος θέλει να φύγει, είπα τότε, είναι ελεύθερος να το κάνει. Εκείνοι όμως που δέχονται να μείνουν, πρέπει να ξέρουν ότι η εφημερίδα θα συνεχίσει να εκδίδεται ακόμη και αν έχει μείνει ζωντανός μόνο ένας από εμάς», γράφει ο Κεμάλ Κουρσπάχιτς στο τετρασέλιδο της *Oslobodenje* που φιλοξένησε η *Libération* ταυτοχρόνως με άλλες τριάντα τρεις εφημερίδες, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ενός έτους από τότε που άρχισε ο πόλεμος στη Βοσνία.

Δεδομένης της κατάστασης στο Σεράγεβο, πώς διανέμεται και πώς πωλείται η *Oslobodenje;* Με έναν πολύ απλό αλλά και επικίνδυνο τρόπο. Όμως δεν υπάρχει άλλος. Λοιπόν, μερικοί δημοσιογράφοι φορτώνουν τα φύλλα στα αυτοκίνητά τους (κινούμενοι στόχοι). Σε κάποια σημεία της πόλης τούς περιμένουν άλλοι συνάδελφοί τους, για να τα πάρουν και να τα πουλήσουν επί τόπου. Συνήθως μέσα σε μία ώρα η εφημερίδα εξαντλείται.

Πώς φθάνουν τα κείμενα στη σύνταξη αφού δεν λειτουργούν τηλέφωνα και fax; Υπάρχει ένα καθημερινό ραντεβού των δημοσιογράφων σε συγκεκριμένη ώρα, κάπου στο κέντρο του Σεράγεβο. Εκεί παραδίδουν τα κείμενά τους σε έναν συνάδελφό τους ο οποίος (άλλος ένας κινούμενος στόχος) τα πηγαίνει στο «καταφύγιο» της εφημερίδας όπου βρίσκεται η σύνταξη και γίνεται η τεχνική επεξεργασία και η εκτύπωση.

Πώς λύνεται το πρόβλημα των ανταποκρίσεων από το εξωτερικό; Συγκεντρώνονται στο γραφείο της *Oslobodenje* στο Ζάγκρεμπ και από εκεί μεταδίδονται στο Σεράγεβο από ραδιοερασιτέχνες.

Στο «καταφύγιο» της εφημερίδας, οι δημοσιογράφοι, ακριβώς για να αποφεύγονται οι περιττές και επικίνδυνες μετακινήσεις, έχουν χωριστεί σε ομάδες που κάνουν βάρδιες μιας εβδομάδας! Από τη Δευτέρα το πρωί ως την Κυριακή το θράδυ. Δουλεύουν, τρώνε, κοιμούνται εκεί! Ό,τι και αν συμβαίνει, η καινούργια βάρδια έρχεται στην ώρα της. Ό,τι και αν συμβαίνει, η εφημερίδα θα κυκλοφορήσει κανονικά.

«Ευχαριστούμε θερμά τους συναδέλφους μας έλληνες δημοσιογράφους για την αλληλεγγύη τους. Η δική μας πάλη για την δυνατότητα να εκδίδουμε την Oslobodenje είναι, πιστεύουμε, η κοινή προσπάθεια όχι μόνο για ένα καλύτερο κόσμο, αλλά και για την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και για το δικαίωμά του να μάθει την αλήθεια». Αυτό το μήνυμα έστειλαν οι δημοσιογράφοι της *Oslobodenje* στους συναδέλφους τους στην Αθήνα, όταν πληροφορήθηκαν για την εδώ πρωτοβουλία ενίσχυσης της εφημερίδας τους.

Τί χρειάζονται; **Χαρτί,** φυσικά. Επίσης ένα **φορητό υπολογιστή** *(lap-top),* **φωτογραφικές μηχανές, φιλμ** και **τρόφιμα – ρύζι** και **μακαρόνια.** □

1. *Journal de guerre,* Zlatko Dizdarevic, εκδ. Spengler.

Εξελίξεις στον απόηχο των σκανδάλων

Του Αργύρη Παναγόπουλου

Στις 18 Απριλίου η ιταλική δημοκρατία, έτσι όπως την είχαμε γνωρίσει, θα αποτελεί παρελθόν. Το δημοψήφισμα για τον εκλογικό νόμο έρχεται να καταργήσει την απλή αναλογική. Η νέα διεθνής τάξη πραγμάτων με το τέλος του διπολισμού και του ιταλικού κομμουνιστικού κόμματος επέφεραν σημαντικές αλλαγές στις πολιτικές ισορροπίες της χώρας. Το διεφθαρμένο πολιτικό καθεστώς των χριστιανοδημοκρατών που κατόρθωνε να επιβιώνει επί μισό περίπου αιώνα, μέσα από τις κεντροαριστερές πολυκομματικές κυβερνήσεις, πλησιάζει στο τέλος του. Ακόμα και οι πιστοί τους σύμμαχοι εγκαταλείπουν τους χριστιανοδημοκράτες. Δεν είναι τυχαίο ότι οι *New York Times* άρχισαν πρώτοι την εκστρατεία εναντίον του Αντρεόττι, κατηγορώντας τον ότι συνεργάζεται με τη Μαφία.

Κάτω από τις νέες ιστορικές συνθήκες που διαμορφώνονται στην πολιτική σκηνή της Ιταλίας, φαίνεται ότι ακόμα και για το ίδιο το βιομηχανικό και χρηματιστηριακό κεφάλαιο ήταν ασύμφορη η χρηματοδότηση μιας ολόκληρης τάξης πολιτικών και κομμάτων, κυρίως γύρω από τις εκάστοτε κεντροαριστερές κυβερνήσεις που αποτελούσαν τους εγγυητές ενός συστήματος ασυδοσίας που ξέφευγε από οποιοδήποτε δημοκρατικό έλεγχο κυρίως σε ό,τι αφορούσε στις δημόσιες και κοινωνικές δαπάνες.

Τα κόμματα που επί τριάντα χρόνια ασκούσαν την εξουσία σήμερα δεν αντιπροσωπεύουν παρά ένα μικρό ποσοστό του ιταλικού εκλογικού σώματος. Το σοσιαλιστικό και το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, κάτω από τις συνεχείς συλλήψεις ηγετικών τους στελεχών, έχουν ουσιαστικά εξαφανιστεί αμείωτο ρυθμό συνεχίζει να αντικαθιστά τον ένα υπουργό μετά τον άλλο όταν οι δικαστικές αρχές ζητούν την άρση της βουλευτικής ασυλίας τους ενώ τα μέτρα που συνεχίζει να παίρνει στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο έχουν ουσιαστικά επιφέ από τον πολιτικό χάρτη της χώρας. Οι χριστιανοδημοκράτες μετά την αίτηση των δικαστικών αρχών για την άρση της βουλευτικής ασυλίας για τον Αντρεόττι και τον Φορλάνι φαίνεται να δέχονται τα τελευταία δικαστικά πλήγματα πριν από την κατάρρευση.

Αν όμως τα πολιτικά κόμματα που αντιπροσωπεύονται στην κυβέρνηση δέχονται αλλεπάλληλα πλήγματα στην αξιοπιστία τους η κυβέρνηση που οδηγείται από τον σοσιαλιστή Αμάτο συνεχίζει μία αντιλαϊκή πολιτική χωρίς να παίρνει υπ' όψη της τις πολιτικές μεταβολές που σημειώνονται. Με

ρει τις μεγαλύτερες αλλαγές στο θεσμό τ
ιδιωτικής ιδιοκτησίας μετά το τέλος τ
πολέμου. Μέσα σε λίγους μήνες η κυβέρ
ση διέλυσε κυριολεκτικά το κοινωνικό κρ
τος πρόνοιας.

Η οικονομική κρίση με τη μείωση τ
βιομηχανικής παραγωγής γεννά μια ν
στρατιά ανέργων ενώ σε πολλά εργοστάσ
και επιχειρήσεις οι εργαζόμενοι εγκαταλ
πουν τα παραδοσιακά συνδικάτα τους κ
δημιουργούν Επιτροπές Εργοστασιακ
Συμβουλίων μέσα στους χώρους εργασί
για την προάσπιση των θέσεων εργασί
και των συνδικαλιστικών ελευθεριών. Τ
πλούσιο ιταλικό συνδικαλιστικό κίνημ
φαίνεται ότι περνά μια νέα άνοιξη πρωτ
βουλιών, συμμετοχής και αγώνων σε αντίθ
ση με τον πολιτικό μαρασμό των μεγαλυτ
ρων κομμάτων της Αριστεράς.

«Ουσιαστική μεταρρύθμιση» και με τη Lega του Βορρά;

Η πλειοψηφία του Δημοκρατικού Κόμμ
τος της Αριστεράς βλέπει σαν διέξοδο α
τη σημερινή πολιτική κρίση μία συμμαχ
ετερογενών και υπερκομματικών δυνάμε
που θα συγκλίνουν σε ένα ελάχιστο πρ
γραμμα προγραμματικών αλλαγών και
προωθήσουν την ουσιαστική μεταρρύθμισ
του σημερινού ιταλικού πολιτικού συστ
ματος. Σήμερα, η συμμαχία των δυνάμεω
αυτών περιλαμβάνει τόσο τις συντηρητικ
δυνάμεις των χριστιανοδημοκρατών που δι
είχαν αναμειχθεί με τα σκάνδαλα όσο κ
την αντιδραστική και ρατσιστική Lega τ
Βορρά και έχει στόχο την αλλαγή του εκλ
γικού νόμου. Το δημοψήφισμα που πρότε
ναν για τις 18 Απριλίου αποτελεί την πρώτ
ουσιαστική πρωτοβουλία αυτής της ετερ
γενούς συμμαχίας.

Για τον Οκέττο το σύστημα της απλ
αναλογικής βοήθησε τη δημιουργία πολλ
και μικρών κομμάτων που μέσα από τ
πελατειακές σχέσεις που είχαν διαμορφ
σει κατόρθωναν να αλλοτριώνουν τη δημ
κρατική αρχή της εναλλαγής στην εξουσ
των κυβερνητικών συνασπισμών. Σύμφω
με αυτήν την ανάλυση, η δημιουργία αυτ
των κομμάτων υποβοηθούσε τη χριστιαν
δημοκρατία να ελέγχει την κυβέρνηση ε
ταυτόχρονα αποδυνάμωνε τις προοδευτικ
και αριστερές δυνάμεις που, κατακερματ
σμένες, δεν μπορούσαν να αποτελέσο
έναν ισχυρό εναλλακτικό πόλο. Το εκλο
κό σώμα της κεντρικής Ιταλίας παραμέν
ακόμα πιστό στην ιστορική παράδοση τ

ριστεράς και θα αποτελεί την εκλογική ιση της Αριστεράς.

Για τις συντηρητικές δυνάμεις των χρι-ιανοδημοκρατών που θέλουν την αλλαγή υ εκλογικού νόμου τα μικρά φιλοκυβερ-ητικά κόμματα αποτέλεσαν την αχίλλειο έρνα του ιταλικού πολιτικού συστήματος ού πολλές φορές έθεταν σε κρίση τους υβερνητικούς συνασπισμούς. Το τμήμα αυ-της χριστιανοδημοκρατίας πιστεύει ότι κατορθώσει να διατηρήσει το εκλογικό ιστιανοδημοκρατικό φέουδο της νότιας αλίας.

Από τη μεριά της η Lega του Βορρά, που η βόρεια Ιταλία οι δημοσκοπήσεις της νουν σαν ελάχιστο ποσοστό 35-40%, πι-εύει ότι η κατάργηση της απλής αναλογι-ίς θα μεταφραστεί με την πλήρη πολιτική ικράτησή της στις πιο ανεπτυγμένες βιο-ηχανικά περιοχές της Ιταλίας. Τέλος, όλα μικρά κόμματα που συμμετείχαν στους υβερνητικούς συνασπισμούς τάχθηκαν ετέρ της κατάργησης της απλής αναλογι-ίς, πιστεύοντας ότι θα μπορέσουν να συμ-τάσχουν υπό νέους όρους στις μελλοντι-ς πολιτικές ισορροπίες. Όλα αυτά τα κόμ-ατα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ό τις δικαστικές αρχές. Η «γιουγκοσλα-ποίηση» της Ιταλίας αποτελεί έναν κίν-νο, που προβάλλει ξεκάθαρα. Ήδη η Lega υ Βορρά, επιδιώκει τη δημιουργία ενός ιοσπονδιακού κράτους.

Το εκλογικό σύστημα

Υπέρ της απλής αναλογικής έχει ταχθεί η ειοψηφία των δημοκρατικών κομμουνι-τών του Ιγκράο που βρίσκεται μέσα στο ΚΑ, η Κομμουνιστική επανοικοδόμηση, Πράσινοι και η Ρέτε. Οπαδοί της απλής αλογικής εμφανίστηκαν και οι φασίστες υ MSI, που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν την αλλαγή του εκλογικού νόμου.

Τα κόμματα της Αριστεράς που τάχθηκαν τέρ της απλής αναλογικής προσπαθούν να ράσουν στην αντεπίθεση μαζεύοντας υπο-αφές για τη διενέργεια ενός δημοψηφί-ματος για την προάσπιση των συνδικαλι-τικών ελευθεριών στους χώρους εργασίας υ είχαν καταργηθεί από τις κυβερνήσεις υ Κράξι. Σε αυτήν τους την προσπάθεια χουν συμμαχήσει με τη μειοψηφία του με-αλύτερου ιταλικού εργατικού συνδικάτου, ης CGIL, και τις Επιτροπές των Εργατι-ών Συμβουλίων. Ο στόχος των δυνάμεων υτών δεν είναι απλά και μόνο η προάσπιση ης απλής αναλογικής αλλά η περαιτέρω ενίσχυση και η δημιουργία νέων μεθόδων δημοκρατικού ελέγχου της κοινωνίας από το σύνολο των πολιτών.

Οι σημερινοί συσχετισμοί δεν αφήνουν κανένα απολύτως περιθώριο για τους οπαδούς της απλής αναλογικής. Μετά την 18η Απριλίου η Ιταλία θα έχει έναν εκλογικό νόμο που πιθανώς θα της εγγυηθεί σταθερές και θιώσιμες κυβερνήσεις. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η αγγλοσαξωνική νοοτροπία κατορθώνει να υπερισχύει σαν πολιτικό μοντέλο και όχι σαν τρόπος ζωής.

ΠΛΗΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η απόφαση ένταξης της «Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» στον ΟΗΕ αποτελεί μια ακόμα αναδίπλωση στην εξωτερική πολιτική της Ιταλίας.

Τα ιταλικά ΜΜΕ και κυρίως οι καθημερινές πολιτικές εφημερίδες αγνόησαν τις δηλώσεις του ιταλού υπουργού εξωτερικών κ. Κολόμπο που αφορούσαν στην αναγνώριση της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. Ο κ. Κολόμπο τον τελευταίο καιρό είχε επανειλημμένα δηλώσει την πρόθεση της Ιταλίας να αναλάβει πρωτοβουλίες για την άμεση διεθνή της αναγνώριση. Οι δηλώσεις του όμως που έγιναν την ημέρα της αναγνώρισης, κατά την επίσκεψή του στο επίσημο ιταλικό ειδησεογραφικό πρακτορείο ΑΝΣΑ, αγνοήθηκαν από τον Τύπο. Την ίδια στιγμή ο κ. Κολόμπο δέχεται ότι η αναγνώριση της Βοσνίας επιτάχυνε την ένοπλη σύγκρουση.

Η ιταλική εξωτερική πολιτική βρίσκεται σε αδιέξοδο. Η διαχείριση των εξωτερικών υποθέσεων της χώρας από τον Αντρεόττι και από τον διάδοχο του Ντε Μικέλις οδήγησαν σε μια βαθιά κρίση τις ανώτερες ιεραρχίες του Υπ. Εξωτερικών με τους πελατειακούς διορισμούς που έκαναν. Η σύλληψη του πρεσβευτή Σαντόρο, υπεύθυνου καταχρήσεων των πόρων προς τις χώρες του Τρίτου Κόσμου (και πιθανώς και της Αλβανίας), που είχε διοριστεί απο τον Ντε Μικέλις, και η πρόσφατη σύλληψη του ιταλού πρεσβευτή στο Μπουένος Άιρες αποτελούν τα πιο εμφανή πλήγματα στην αξιοπιστία της ιταλικής εξωτερικής πολιτικής.

Σοβαρά πλήγματα δέχεται και το ιταλικό εμπόριο στο εξωτερικό εξαιτίας των σκανδάλων. (Ο Υπουργός Εμπορίου Χριστιανοδημοκράτης Βιτάλι ομιλεί περί «πλεκτάνης» κατά των ιταλικών προϊόντων και εξαγωγών. Σαν να μην υπάρχουν σκάνδαλα...) Τόσο στο βρετανικό όσο και στο γερμανικό κοινοβούλιο ακούγονται κάποιες φωνές ακόμα απομονωμένες, που ζητούν τη διενέργεια κοινοβουλευτικών ελέγχων για όλες τις ιταλικές εταιρείες που λειτουργούν στις χώρες αυτές. Η λιρέττα φαίνεται ότι χάνει τα πλεονεκτήματα της από την υποτίμηση γιατί πέρα από την ύφεση των διεθνών αγορών είναι κλονισμένη η ίδια η αξιοπιστία του Made in Italy.

Στα Βαλκάνια η ιταλική εξωτερική πολιτική, αυτή τη στιγμή, φαίνεται εντελώς ανίκανη να ακολουθήσει τις εξελίξεις.

Με την Σλοβενία και της Κροατία έχει δημιουργηθεί μια ένταση γιατί τόσο στην Τεργέστη όσο και στην Γκορίτσια συντηρητικές και εθνικιστικές ιταλικές δυνάμεις ζητούν την επαναδιαπραγμάτευση των συμφωνιών του Όσιμο που είχαν υπογραφεί από την Ιταλία και τη Γιουγκοσλαβία. Η κυβέρνηση της Κροατίας, που τόσο είχε υποστηριχθεί από την ιταλική κυβέρνηση, με την εθνικιστική της πολιτική περιορίζει τις δημοκρατικές πολιτικές ελευθερίες των ιταλόφωνων της χερσονήσου της Πόλας φέρνοντας σε αμηχανία την ιταλική κυβέρνηση. Οι ιταλοί πρόσφυγες που είχαν εγκαταλείψει τις κρατικές περιοχές με το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου άρχισαν να ζητούν και να απαιτούν την επιστροφή των περιουσιών τους που είχαν κατασχεθεί από τις γιουγκοσλαβικές αρχές. Ακόμα και ο Πάπας έγινε στόχος κατηγοριών για τη «συμπαράστασή» του στην Κροατία.

Η αναγνώριση της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας αποδυναμώνει ακόμα περισσότερο τα ιταλικά ερείσματα και συμφέροντα στην περιοχή. Τόσο ο Ντε Μικέλις όσο και οι ιταλικές εταιρείες που είχαν υποσχεθεί δρόμους, αεροδρόμια και διάφορα άλλα έργα στις πολιτικές ηγεσίες της «γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας» και της Αλβανίας αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα με την ιταλική Δικαιοσύνη. Η ιταλική πολιτική υποστήριξη προς τη «γιουγκοσλαβική Μακεδονία» φαίνεται να χάνει το βάρος της μέσα από την προοπτική εξομάλυνσης των σχέσεων της χώρας αυτής με την Ελλάδα. Η Θεσσαλονίκη είναι πιο προσιτή και εφικτή για τα Σκόπια από τις ιταλικές υποσχέσεις για το λιμάνι του Δυρραχείου.

Περαιτέρω προβλήματα στον συγκρατημένο ιταλικό επεκτατισμό θα δημιουργήσει η διεθνοποίηση του πολέμου στην Βοσνία και κυρίως η ανάληψη πρωτοβουλιών από άλλες νατοϊκές χώρες όπως η Γερμανία, οι ΗΠΑ και η Τουρκία.

Αργύρης Παναγόπουλος

Τζων Μπερτ, ο βασιλιάς του BBC, βρήκε τρόπους νόμιμους να γλιτώνει φόρους.

Αναταραχή στη «θεία»

Η αποκάλυψη για τη χρησιμοποίηση ιδιωτικής εταιρίας μέσα απ' την οποία διοχετευόταν για φορολογικούς λόγος μέρος του μισθού του γενικού διευθυντή του BBC Τζων Μπερτ προκάλεσε σάλο και σίγουρα έβλαψε τη φήμη ενός κλονιζόμενου οργανισμού που αναζητεί ένα νέο ρόλο μέσα σ' ένα νέο περιβάλλον πολλών εμπορικών και ανταγωνιστικών καναλιών. Το θέμα έφερε στη δημοσιότητα η εφ. *Independon Sunday* επισημαίνοντας το ήθος και το έθος των διευθυντών που προέρχονται απ' τον ιδιωτικό τομέα. Ο κ. Μπερτ προσελήφθη απ' το BBC το 1987 και δεν φαίνεται να έχει την ίδια κουλτούρα μ' όσους εργάζονται σ' ένα δημόσιο τηλεοπτικό κανάλι το οποίο συντηρείται απ' τις εισφορές

Μισώ την Τηλεόραση. Την μισώ τόσο όσο και τα φυστίκια. Αλλά δεν μπορώ να σταματήσω να τρώω φυστίκια.

Orson Welles

των θεατών του κι όχι απ' τα διαφημιστικά έσοδα.

Μπροστά στη γενική αποδοκιμασία ο κ. Μπερτ αναγνάστηκε πάραυτα να γίνει μέλος του έμμισθου προσωπικού του BBC. Λέγεται όμως ότι δεν πρόκειται να εγκαταλείψει τα ακριβά γούστα του – αγόραζε ρούχα Αρμάνι απ' του Χάροντς σ' αντίθεση με τον φτωχό πρωθυπουργό της χώρας Τζων Μέιτζορ που εξακολουθεί να ψωνίζει απ' τους Μαρξ εν Σπένσερς.

Ουδέποτε το χάσμα μεταξύ του προσωπικού του BBC και του διευθυντού του υπήρξε τόσο μεγάλο, και επιτείνει τη σύγχυση που επικρατεί στον Οργανισμό εδώ και 20 περίπου μήνες. Λίγοι αμφισβητούν τις ικανότητες του Μπερτ αλλά πολλοί τονίζουν ότι η συμπεριφορά του βλάπτει την εικόνα ενός δημόσιου Οργανισμού που πρέπει να λειτουργεί με άλλα κριτήρια, αυτά που υπαγορεύει ο δημόσιος χαρακτήρας των προσφερομένων υπηρεσιών.

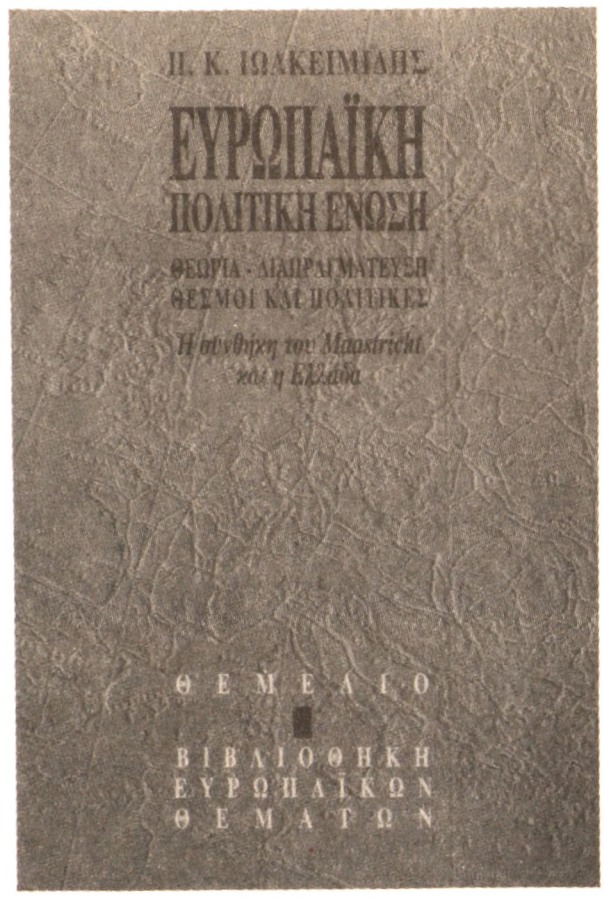
- Σε τέσσερις συνέχειες θα γίνει η μεταφορά του μυθιστορήματος του Λώρενς *Ο εραστής της Λαίδης Τσάτερ* στη μικρή οθόνη από το BBC. Προορίζεται βέβαια για «ενήλικο» κοι νό και θα προβάλλεται το βράδυ μετά 9 το βράδυ (βάζουν τα Εγγλεζάκια νω ρίς για ύπνο). Η είδηση είναι ότι από την τηλεοπτική εκδοχή του μυθιστορήμ τος λείπουν σχεδόν παντελώς «άσεμνε λέξεις που όμως ακούγονται σήμερα τ σο συχνά απ' όλες τις ηλικίες στους δρ μους ώστε να μη δίνει κανείς σημασία. Αυτή τη σεμνοτυφία των λέξεων θα τη ακολουθήσει άραγε και η σεμνοτυφία των σκηνών;
- Άλλη μία αποχώρηση από τη σκληρά δ κιμαζόμενη *Daily Mirror,* εντός των γραμμών της οποίας διεξάγεται αδυσώ πητος πολιτικός αγώνας ώστε να κρατ θεί στη γραμμή του Εργατικού Κόμματος που πάντα υποστήριζε η λαϊκή αυτή εφημερίδα. Πρόκειται για την αρθρογράφο Anne Robinson, που εγκατέλειψε και αυτή το βυθιζόμενο πλοίο, μετά τη χρεωκοπία του αποθαν ντος υπό ύποπτες συνθήκες μεγαλοπα τεώνα Maxwell. Η Robinson είπε ότι διαφώνησε με τη νέα διεύθυνση της εφ μερίδας και με το προϊόν που πλέον πο ράγει. «Η εφημερίδα», είπε, «έχασε το προσανατολισμό της και το προσωπικό έχει χάσει τελείως το ηθικό του. Δεν α σθανόμουν πλέον άνετα να δουλεύω εκεί». Πολλοί θα ζήλευαν τη στάση της

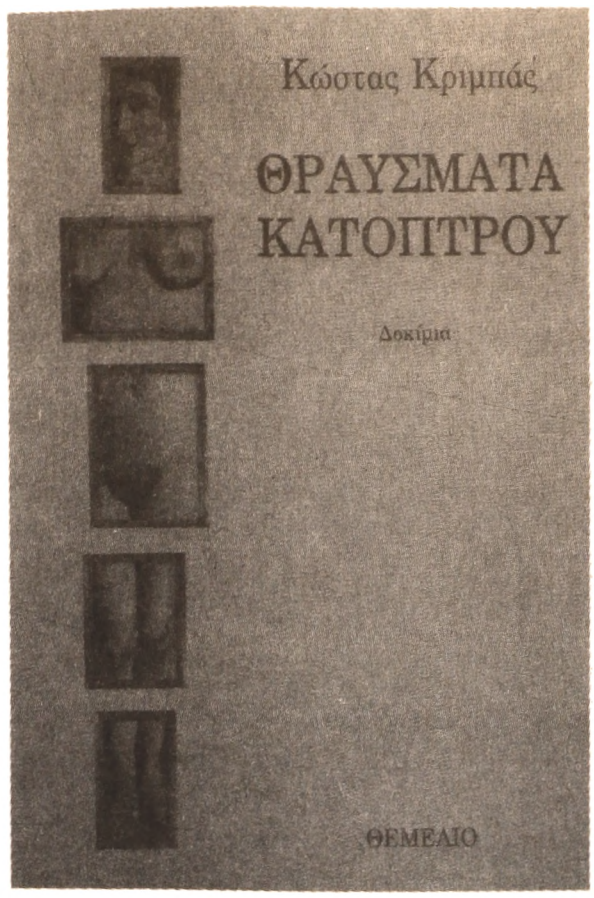
Βρετανική εισβολή στην Αμερική

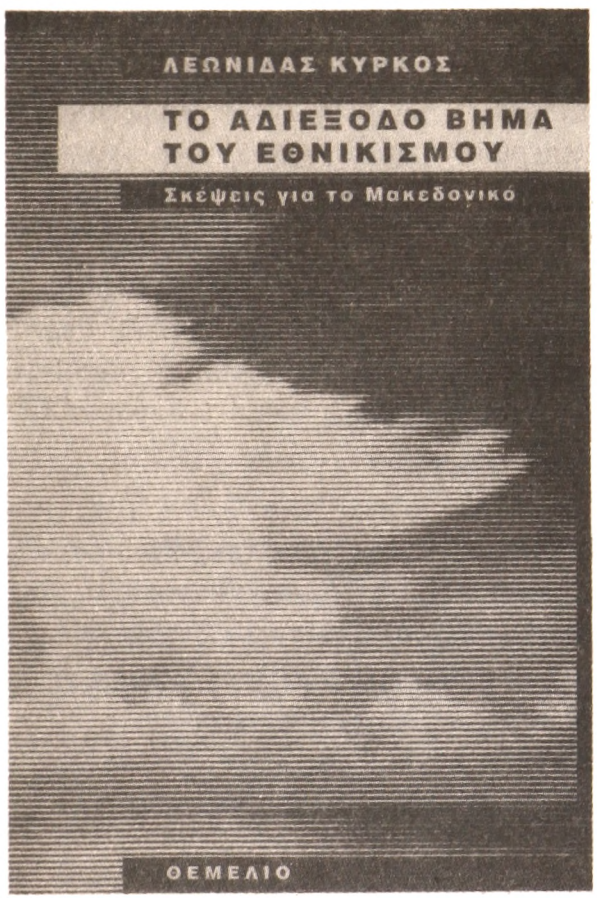
Γκρινιάζουν οι αμερικανοί δημοσιογράφοι και ανησυχούν απ' την εισβολή Βρετανών δημοσιογράφων στις ΗΠΑ και την κατάληψη διευθυντικών θέσεων σε πολύ γνωστά περιοδικά. Χαρακτηρίζουν τη βρετανική δημοσιογραφία και τους διευθυντές του Τύπου σαν νεροκουβαλητές περίπου για τους φίλους και τις κλίκες και έμπλεους από εκδηκητική μανία εναντίον των εχθρών τους, γεμάτους κακία και ακατάσχετη ριπή προς την ανακρίβεια. Φθονούν λοιπόν και επικρίνουν τους νέους εποίκους, όπως τον Harold Evans των *Sunday Times,* που είχε αναλάβει το περιοδικό *Traveler* και τώρα είναι επικεφαλής, τον Random House, των *Anthea Disney,* της *Daily Mail,* που ανέλαβε το περιοδικό *TV Guide,* τ Christopher Hitchens, γνωστό σε μας απ' βιβλία του για την Κύπρο, που διευθύνει *Nation*, τον *John* O'Sullivan, που διευθύνει συντηρητικό περιοδικό *National Review,* κ την Tina Brown που ανέλαβε το *New York* κ μέσα σε έξι μήνες όχι μόνο αύξησε την κυκλ φορία του αλλά και το έκανε το πιο πολυσυζ τημένο περιοδικό της Αμερικής. Όπως και ' 'χει το θέμα, γεγονός είναι ότι η βρετανι «διαρροή εγκεφάλων» προς την Αμερική δ περιορίζεται πλέον στον επιστημονικό χώ αλλά απλώνεται σιγάσιγά και στον δημοσι γραφικό.

ΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ • ΣΟΛΩΝΟΣ 84 • ΤΗΛ.: 3608180

Νέες Εκδόσεις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ / ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σόλωνος 84 – τηλ.: 3608180 - 3602644

■ ΠΑΡΑΝΟΗΣΕΙΣ

Στο εστιατόριο Seasons που κοίταζε στο ωραίο λιμάνι του Βανκούβερ γευμάτισαν οι Κλίντον και Γιέλτσιν και συζήτησαν τετ-α-τετ τα διάφορα προβλήματα. Φαίνεται όμως ότι ο Μπόρις παρανόησε τα λεγόμενα του Μπιλ καθώς άκουγε συνέχεια ότι διάφορα θέματα προς διεκπεραίωση θα ανέθετε ο Κλίντον στον αντιπρόεδρο. Νόμιζε δηλαδή ότι εννοούσε τον δικό του αντιπρόεδρο και άσπονδο φίλο Ρουτσκόι. Ο Κλίντον, λένε οι παριστάμενοι, κατάλαβε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, ρώτησε να μάθει από τον μεταφραστή του Γιέλτσιν τι συνέβαινε και έσπευσε να διευκρινίσει: τον Γκορ εννοώ, τον δικό μου Γκορ. Μετά από αυτή τη διευκρίνηση ο Μπόρις συνέχισε ήσυχος το ποτό του. Φημίζεται, άλλωστε, για «γερό ποτήρι», μέχρι πτώσεως...

■ ΒΛΑΣΦΗΜΙΑ...

Ο Αβραάμ, ο Ιακώβ, ο Μωϋσής, ο Δαυίδ και ο Σολομών ουδέποτε υπήρξαν στην πραγματικότητα. Τάδε έφη ο καθηγητής Thomas Thompson, από

Από την πρώτη διάσκεψη κορυφής Κλίντον-Γιέλτσιν στο Βανκούβερ. Είν αμφίβολο όμως αν οι καθυστερημένε προσπάθειες τη Αμερικής και τ Ευρώπης θα καταφέρουν να επιδράσουν αποφασιστικά στις πολιτικές τύχες του Γιέλτσιν. Κι είναι κοινό μυστικό ότι τόσ ο Κλίντον όσο κ οι Ευρωπαίοι ηγέτες χαράζου ήδη την πολιτική τους απέναντι στη Ρωσία παίρνοντας υπ' όψη τους ότι μπορεί σύντομα να χάσουν τον Μπόρις.

τις παγκόσμιες αυθεντίες στη βιβλική αρχαιολογία, μετά από μελέτες και έρευνες 15 ετών. Τα περιγράφει όλα στο βιβλίο του *The Early History of the Israelite People*. Δεν λέω περισσότερα. Τα επιχειρήματά του εξετάζονται και παίρνονται στα σοβαρά. Αναμένονται βέβαια επιστημονικές και άλλες αντιδράσεις. Ψύχραιμος όμως καταρχήν, κάποιος ραββίνος στην Αγγλία δήλωσε ότι η Βίβλος δεν είναι ιστορικό βιβλίο. Αυτό που διερευνά είναι οι σχέσεις ανθρώπων και Θεού κι αυτό έχει πρωταρχική σημασία. Άλλο θεολογία, άλλο αρχαιολογία και ιστορία.

■ ΠΕΦΤΕΙ, ΠΕΦΤΕΙ

Poor Major. Η δημοτικότητα του βρετανού πρωθυπουργού συνεχώς κατρακυλά μολονότι αγωνίζεται ενάντια σε εχθρούς και «φίλους» να επικυρώσει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Σύμφωνα με πρόσφατες σφυγμομετρήσεις μόνο 17% των Βρετανών τον θεωρούν ως ικανό πολιτικό ηγέτη έναντι 40% τον Σεπτέμβριο του 1991 και 35% τον Ιούλιο του 1992. Αναφορικά δε με την τωρινή πρόθεση ψήφου, οι Εργατικοί προηγούνται καθαρά με 47% έναντι 32% των Συντηρητικών. Πολύ σύντομα οι βρετανοί ψηφοφόροι μεταβλήθηκαν σε «κοψοχέρηδες». Το δε στρατόπεδο των απαισιόδοξων για την πορεία της οικονομίας και την αναμενόμενη ανάκαμψη δεν λέει να συρρικνωθεί.

Ο ΦΟΒΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΜΟΣ

Δεν είναι τίγρης. Είναι ο Γκούσμαν, ηγέτης της Επαναστατικής Οργάνωσης του Περού «Φωτεινό Μονοπάτι» που συνελήφθη τον περασμένο Σεπτέμβριο και καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά. Μεταφέρεται μέσα σε κλουβί από πλοίο του πολεμικού ναυτικού σε ξερονήσι του Ειρηνικού, σε φυλακές υψίστης ασφαλείας στη ναυτική βάση του Καλλάο, όπου θα εγκλειστεί σε υπόγειο κελί.

Στο μεταξύ ένας άλλος ηγέτης επαναστατικού κινήματος του Περού, ο Βίκτωρ Πολέι, του Επαναστατικού Κινήματος Tupac Amaru, καταδικάστηκε σε ισόβια από δικαστές που φορούσαν κουκούλες. Γνωστός ως Κομαντάντε Ρολάντο, ο Πολέι συνελήφθη τον περασμένο Ιούνιο σε εστιατόριο της Λίμα, όπου τον αναγνώρισαν υπάλληλοι και τον κατέδωσαν στην αστυνομία.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΕΙΡΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Stilman Drake

Γαλιλαίος

Μετάφραση: Τάσος Κυπριανίδης

Σε μια εκπληκτική επαναπροσέγιση των γεγονότων, ο Stilman Drake, διακεκριμένος μελετητής του Γαλιλαίου, προχωρεί μέχρι τέλους την υπόθεση πως η δίκη και η καταδίκη του εμπρός στην Ιερά Εξέταση είχε σαν αιτία όχι το ότι αψήφησε την Εκκλησία αλλά ότι επέσυρε την έχθρα των συγχρόνων του φιλοσόφων. Τα ίδια τα επιχειρήματα του Γαλιλαίου, όμορφα και διαυγή, χρησιμοποιούνται για να δειχθεί ότι η επιστημονική του μέθοδος, εντελώς διαφορετική από την κυρίαρχη τότε Αριστοτέλεια προσέγγιση του φυσικού κόσμου, στηριζόταν στην αναζήτηση νόμων και όχι «τελικών αιτίων» Ένα προκλητικό βιβλίο για μια από τις σημαντικότερες μορφές της ιστορίας των ιδεών.

R. S. Westfall

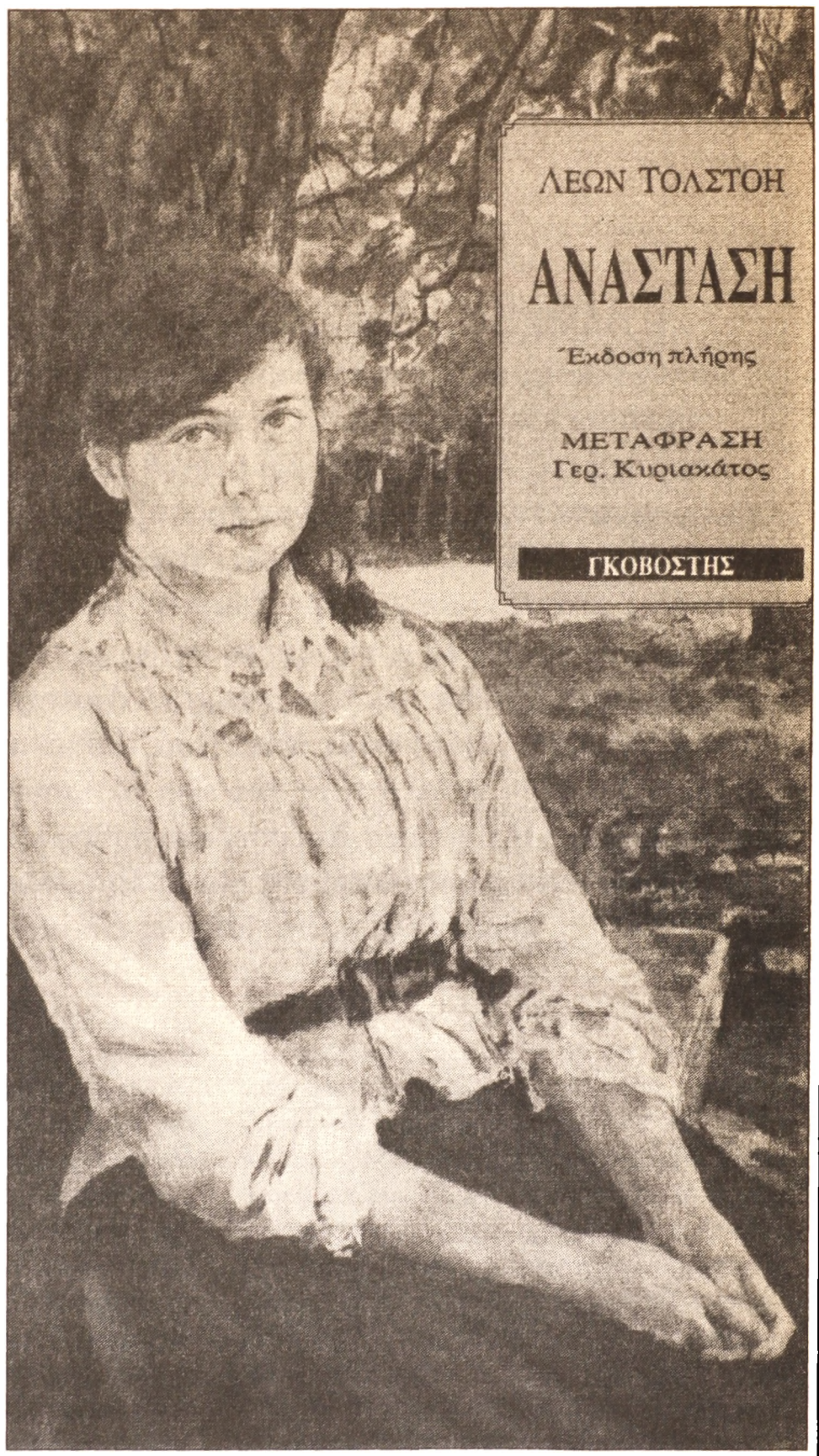
Η συγκρότηση της σύγχρονης επιστήμης

Μετάφραση: Κρινιώ Ζήση

Γραμμένη από έναν κορυφαίο μελετητή εκείνης της περιόδου, η εισαγωγή αυτή στην ιστορία της επιστήμης του 17ου αιώνα εξετάζει τη λεγόμενη «επιστημονική επανάσταση» σαν διελκυστίνδα ανάμεσα σε δύο κεντρικά θέματα: την Πλατωνική-Πυθαγόρεια παράδοση και τη Μηχανιστική Φιλοσοφία. Στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων τους, τα δύο αυτά αντίπαλα διανοητικά κινήματα ήταν φυσικό να συγκρούονται, επηρεάζοντας όχι μόνο τις φυσικο-μαθηματικές επιστήμες αλλά ακόμη και τη Χημεία και τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Όπως καταδεικνύει το βιβλίο, για την πλήρη καρποφόρηση της επιστημονικής επανάστασης απαιτείτο μία εκτόνωση της έντασης ανάμεσα στα δύο αυτά κυρίαρχα ρεύματα. Μια από τις σημαντικότερες περιόδους στην ιστορία των επιστημονικών ιδεών, δοσμένη με την εγκυρότητα ενός διακεκριμένου μελετητή και εξαίρετου αφηγητή.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΡΗΤΗΣ
Τ.Θ.1527, 711 10 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΗΛ. (081) 210035 FAX: 239735
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΤΡΟΧΑΛΙΑ, Γριββαίων 5, (πάροδος Σκουφά 64), ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3646426

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ζωοδόχου Πηγής 21
ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3615433

Αναζητούμε λύσεις, δημιουργούμε προβλήματα

της Βασιλείας Κούρου

Η ΟΛΜΕ έκανε πρόταση για δημιουργία προγραμμάτων απασχόλησης πέραν του κανονικού ωραρίου του σχολείου για τα γυμνάσια και τα λύκεια. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στην περιοχή της Αττικής, εδώ και μερικά χρόνια, υπάρχουν τέτοια προγράμματα τα οποία έγιναν με πρωτοβουλία άλλοτε των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων και άλλοτε τοπικών φορέων και καλύπτουν κυρίως ανάγκες κάποιων εργαζόμενων γονέων, αλλά και από την πλευρά του υπουργείου, της δημιουργίας κάποιων θέσεων εργασίας. Πώς θα λειτουργήσουν τα Προγράμματα Απασχόλησης, και ποιος θα είναι ο κατευθυντήριος ιστός τους; Ποια η σχέση τους με το κανονικό σχολείο; Ποιες οι δυνατότητες που έχει το υπουργείο και οι δάσκαλοι να παρέμβουν; Η Βασιλεία Κούρου, στο άρθρο που ακολουθεί, εκθέτει τις σχέσεις και τις προτάσεις της για τα Προγράμματα Απασχόλησης, κυρίως της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Προ ημερών, σε κάποιο ιδιωτικό κανάλι, ετέθη με αφορμή το πρόβλημα της παραπαιδείας και των ιδιαίτερων μαθημάτων, εκ μέρους ενός εκπροσώπου της ΟΛΜΕ αυτή τη φορά, η πρόταση για την ίδρυση προγραμμάτων απασχόλησης πέραν του κανονικού ωραρίου του σχολείου και για τα γυμνάσιαλύκεια. Ως βασικό επιχείρημα της θέσης του μάλιστα τόνισε επανειλημμένα ότι «έτσι συμβαίνει στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης». Έτσι, αναπόφευκτα, ήρθε στην επιφάνεια το θέμα των «Προγραμμάτων Απασχόλησης», με το οποίο θα ασχοληθώ παρακάτω, εστιάζοντάς το στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η οποία είναι και η μόνη γύρω από την οποία δικαιούμαι να έχω άποψη.

Όπως οι περισσότεροι/ες δάσκαλοι/ες γνωρίζουμε, στην Αττική λειτουργούν ήδη εδώ και μερικά χρόνια τέτοια προγράμματα, άλλοτε με πρωτοβουλία Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων ή άλλων, τοπικών φορέων, άλλοτε με ημιεπίσημο και αποσπασματικό διορισμό αναπληρωτών δασκάλων από το υπουργείο – συνήθως στη μέση της χρονιάς, είτε σε προεκλογικές περιόδους για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας είτε μετά από εντονότατες πιέσεις των γονέων.

Τι είναι λοιπόν αυτά τα περίφημα «Προγράμματα Απασχόλησης» (Π.Α.); Πώς λειτουργούν και ποιες ανάγκες καλύπτουν; Από ποιους/ες εφαρμόζονται; Ποιες δυνατότητες παρέχει και ποιους κινδύνους εμπεριέχει, εντέλει ποια ερωτήματα ανακύπτουν από τη διαρκώς επεκτεινόμενη –με ή χωρίς την ενίσχυση του υπουργείου– εφαρμογή τους;

Η πιο πρόδηλη ανάγκη που καλύπτουν είναι ασφαλώς η ανακούφιση κάποιων εργαζόμενων γονέων, οι οποίοι/ες δεν έχουν κάποιο άτομο να προσέχει τα παιδιά τους τις επιπλέον ώρες που λείπουν απ' το σπίτι.

Από την πλευρά του υπουργείου καλύπτουν την ανάγκη, όπως προανέφερα, της δημιουργίας, έστω και σε περιορισμένο αριθμό, νέων θέσεων εργασίας, ενώ παρ ληλα ικανοποιούνται τα αιτήματα μιας α λογης ομάδας ψηφοφόρων, αυτής των εργ ζόμενων γονέων.

Από την πλευρά των εκπαιδευτικών, λος, με τα Π.Α. καλύπτεται η ανάγκη σχυτικής διδασκαλίας για κάποιους/ες «α νατους/ες» μαθητές/τριες. Με σκοπό απρόσκοπτη παρακολούθηση των Α.Π. την πλειονότητα των μαθητών/τριών της ξης.[1]

«Ο κύβος ερρίφθη» λοιπόν. Τα «Π γράμματα Απασχόλησης» τείνουν αθόρυ αλλά σταθερά, να γίνουν θεσμός, χωρίς έχει εξεταστεί κανένα από τα παραπ ερωτήματα, χωρίς να υπάρχει κανένας διασμός, ή έστω κάποια κατευθυντή γραμμή για τον τρόπο λειτουργίας τους.

Πρώτα απ' όλα από ποιους/ες πρέπει εφαρμόζονται αυτά; Από τους/τις δασ λους/ες του «κανονικού» σχολείου, όπως μεσα πρότεινε ο εκπρόσωπος της ΟΛ

ι μόνο θετικό (;) στοιχείο της συγκεκριμέ-
ς πρότασης είναι, ίσως, η μη διακοπή της
άρχουσας παιδαγωγικής σχέσης, το ότι ο/
ταραπάνω εκπαιδευτικός έχει μια σφαιρι-
και πιο ολοκληρωμένη γνώση των μαθη-
ν/τριών του/της.

Τα αρνητικά είναι σαφώς περισσότερα.
ισικότερο είναι η κόπωση και η έλλειψη
εύθερου χρόνου από τον/την εκπαιδευτι-
εξαιτίας του διπλού ωραρίου (6 ή 7 π.μ.
4 ή 5 μ.μ.), πράγμα που δεν αντισταθμίζε-
με επιδόματα –(Σημ: Αυτή την πρόταση
χνε ο εκπρόσωπος της ΟΛΜΕ, όσον αφο-
στην οικονομική πλευρά του θέματος)–
που μοιραία θα οδηγήσει σε μείωση του
διαφέροντος και της απόδοσης του/της εκ-
ιδευτικού για το έργο του/της. Και φυσι-
ένα άλλο αρνητικό που έπεται του πρώ-
είναι η μη επαρκής ενημέρωση των
γκεκριμένων εκπαιδευτικών για τα νέα
δομένα που αφορούν στην επιστήμη τους.
ναι απάνθρωπο, νομίζω, εν έτει 1993, να
νάζεται ένας άνθρωπος έντεκα ώς δεκα-
ίς ώρες το εικοσιτετράωρο.

Η εναλλακτική λύση είναι η τοποθέτηση
ων δασκάλων. Τα θετικά στοιχεία αυτής
πρότασης, τουλάχιστον σε κοινωνικό
πεδο, είναι σαφώς περισσότερα. Δημι-
υργία νέων θέσεων εργασίας. Ελάττωση
παραπαιδείας ή της υποαπασχόλησης
αδιόριστων εκπαιδευτικών. Δυνατότητα
εξασκήσουν το αντικείμενο των σπουδών
ς –άρα και με περισσότερη όρεξη και με
πρόσφατες γνώσεις– σε μικρότερη ηλι-
από αυτή που τους καταδικάζει η τήρη-
της επετηρίδας. Περισσότεροι νέοι άν-
υποι, περισσότερες νέες ιδέες στα σχο-
α.

Αρκεί όμως αυτό για να εξαλειφθούν όλοι
κίνδυνοι από την παράταση του σχολικού
αρίου, κάτω από το υπάρχον εκπαιδευτι-
καθεστώς; Ποιοι είναι αυτοί οι κίνδυνοι;
Ο απλούστερος, αν και διόλου αμελητέος,
αι η αντιπαλότητα που τυχόν θα δημι-
υργηθεί ανάμεσα στους/τις εκπαιδευτικούς
Π.Α. και τους/τις εκπαιδευτικούς του
ρίως» σχολείου, οι οποίοι/ες πιθανότατα
υλάχιστον στην αρχή– θα νιώσουν την
υσία τους να κλονίζεται κάτω από τις
ιες καινοτομίες.

Σοβαρότερος βέβαια είναι ο κίνδυνος για
ψυχολογικές συνέπειες των Π.Α. πάνω
υπό ανάπτυξη άτομα, κυρίως εξαιτίας
παρατεταμένου εγκλεισμού αυτών των
μων (συχνά 10-12 ώρες) σε ένα μονοδιά-
το και με ελάχιστες δυνατότητες παρέμ-
σης περιβάλλον. Αναφέρομαι φυσικά στα
υστά σε όλους/ες μας φαινόμενα ιδρυμα-
μού, αντιδραστικής συμπεριφοράς, και τα
ία αποτελούν έναν άμεσο και διαρκή
δυνο για τους/τις μαθητές/τριες.[2] Το σχο-
λείο βέβαια, αποκλίνοντας εν μέρει από όλες τις υπόλοιπες μορφές ασύλου, έχει από τη φύση του εν δυνάμει τρόπους υπέρβασης του ιδρυματικού χαρακτήρα του, μέσω των πολλαπλών προσεγγίσεων στη γνώση. Ή πιο απλά τα παιδιά φαίνονται διατεθειμένα να επεκτείνουν τις σχολικές δραστηριότητες και πέρα από το ωράριο του «κανονικού» σχολείου, αρκεί αυτό που κάνουν να έχει κάποιο ιδιαίτερο νόημα γι' αυτά.[3]

Όπως καταλαβαίνουμε, είναι άμεση και ζωτική ανάγκη για την επιτυχία των Π.Α. να ξεκαθαρίσουν από την αρχή της λειτουργίας τους –και πάντα με δυνατότητες αναθεώρησης– τόσο οι υπεύθυνοι/ες του υπουργείου όσο και οι εκπαιδευτικοί που θα ενδιαφερθούν για σοβαρή και όχι περιστασιακή ενασχόληση με τέτοιου είδους προγράμματα, πού πρέπει να στοχεύουν με αυτά.

Ποιος λοιπόν μπορεί να είναι ο κατευθυντήριος ιστός των Π.Α.; Μια επανάληψη του ήδη υπάρχοντος; Ανάλυση, εμπέδωση ή επέκταση των σχολικών γνώσεων; Με ποιες τεχνικές; Είναι άραγε εφικτή, σε τέτοια προγράμματα εναλλακτικών μορφών μάθησης –όπως είναι, για παράδειγμα, το δραματικό παιχνίδι, οι βιντεοπροβολές, η εκμάθηση χειρισμού Η/Υ και η μάθηση μέσω Η/Υ, η εκτύπωση εφημερίδας, οι συζητήσεις με κοινωνικούς φορείς καθώς και η λειτουργία ομάδων εργασίας για κοινωνικά θέματα μέσα στο σχολείο κ.λπ.–, και ποιων, δεδομένης της κόπωσης –και ου μόνον– των μαθητών/τριών; Κάτω από ποιες προϋποθέσεις θα γίνουν τα παραπάνω – όταν ακόμα και τα βιβλία στα περισσότερα δημόσια σχολεία παραμένουν ζηλόφθονα διπλοκλειδωμένα στις ντουλάπες των τάξεων ή στο γραφείο της διεύθυνσης του σχολείου, για να μην αναφερθώ στα πεταμένα στις αποθήκες οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας, διότι ουδείς/μια δάσκαλος/α γνωρίζει τη χρήση τους.

Αρκούν ένας/μία ή δύο εκπαιδευτικοί για να μεταβάλουν την κατεστημένη παθητικότητα των μαθητών/τριών, ούτως ώστε η μάθηση να γίνεται ενεργητικά; Και έστω ότι επαρκούν, με σωστό εκ μέρους τους σχεδιασμό, προσαρμοσμένο στις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα της εκάστοτε τάξης. Με ποιες θεωρητικές γνώσεις θα το κάνουν αυτό οι νέοι/ες δάσκαλοι/ες; Πόσοι/ες από μας είναι επαρκώς κατηρτισμένοι/ες από τη βασική τους εκπαίδευση στις παραπάνω εναλλακτικές μορφές μάθησης, ώστε να τις εφαρμόσουν εποικοδομητικά στο σχολείο;[4]

Ποια σχέση μπορεί και πρέπει να έχει, τέλος, το «κανονικό» σχολείο με τα Π.Α.; Ποιες οι δυνατότητες παρέμβασης του υπουργείου σε αυτά;

Στα δύο τελευταία ερωτήματα οι απαντήσεις είναι απλούστερες. Είναι, νομίζω, σαφές ότι για να λειτουργήσουν ομαλά τα Π. Α., απαιτείται πρωτίστως και με αμοιβαία ευθύνη συνδιαχείριση τόσο του σχολικού κτιρίου, όσο και του παιδαγωγικού υλικού, χωρίς καμία –και αυτό, νομίζω, πρέπει να τονιστεί κατηγορηματικά– περαιτέρω ανάμειξη του συλλόγου των διδασκόντων στο «κανονικό» σχολείο στις δραστηριότητες των Π.Α., παρά μόνο αν παρεμποδίζεται άμεσα το έργο τους, τις ώρες που εκτελείται αυτό.

Όσο για τη θέση του υπουργείου, πρέπει να ξεκαθαρίσω δύο πράγματα τα οποία αποτελούν προσωπική μου άποψη: Περαιτέρω εγκλεισμός των παιδιών στο σχολείο, πέραν του κανονικού ωραρίου, εναλλακτικές μορφές μάθησης και ενιαίο αναλυτικό· πρόγραμμα, ή επέκταση του υπάρχοντος εξεταστικού συστήματος και στα «Προγράμματα Απασχόλησης», είναι πράγματα εξ ορισμού ασυμβίβαστα. Ας μη λησμονούμε: επικρέμαται πάντα άμεσος και απειλητικός ο κίνδυνος αποτυχίας των Π.Α. λόγω εμφάνισης συμπτωμάτων –με ήπια ή εντονότερη μορφή– ιδρυματισμού των μαθητών/τριών.

Η μόνη συμμετοχή του υπουργείου που θεωρώ θεμιτή αλλά και αναγκαία –πέρα ασφαλώς από την επίσημη και όχι αποσπασματική ίδρυση τμημάτων ή προγραμμάτων απασχόλησης– αφορά κυρίως στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πάνω στις νέες μεθόδους και τεχνικές μάθησης και την παροχή σε αυτούς/ές επιπλέον και πιο σύγχρονου παιδαγωγικού υλικού από το ήδη υπάρχον στα σχολεία.[5]

Ας λείψει επιτέλους ο στρουθοκαμηλισμός. Ο θεσμός των Π.Α., καλώς ή κακώς, ήδη υφίσταται, με τάσεις ραγδαίας επέκτασης. Ας επιχειρηθεί ένας υπεύθυνος σχεδιασμός τους τώρα, προτού μας προλάβουν οι εξελίξεις και καταλήξουν κι αυτά να αποτελούν έναν ακόμα στείρο εκπαιδευτικό / κατασταλτικό μηχανισμό. Είναι ίσως η μοναδική ευκαιρία που παρουσιάζεται στη δημόσια ελληνική εκπαίδευση, μέσα από αυτά τα προγράμματα, να πάψουν οι μαθητές/τριες να αποτελούν τους/τις παθητικούς δέκτες των μηνυμάτων, με τα οποία βομβαρδίζονται καθημερινά από παντού (Μ.Μ.Ε., δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση, έντυπα, συναναστροφές κ.ά.) και, χωρίς το άγχος της δικής τους αξιολόγησης, να κρίνουν οι ίδιοι/ες τα μηνύματα/γνώσεις, να τα αξιολο-

γήσουν με τη μορφή προσωπικών ενδιαφερόντων, κλίσεων και επιλογών, και να τα ενσωματώσουν ενεργητικά.[6]

Είναι καιρός, νομίζω, οι νέοι/ες δάσκαλοι/ες να αποβάλουν τη δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία, που τους κάνει να ερίζουν και να διαμαρτύρονται μόνο για οικονομικά αιτήματα ή για τη δημιουργία ή όχι νέας επετηρίδας για τα παιδαγωγικά τμήματα, και να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους επεμβαίνοντας άμεσα και δυναμικά, ως φορείς μιας ουσιαστικά νέας εκπαιδευτικής ιδεολογίας, στα απαρχαιωμένα ελληνικά σχολεία. Ιδού πεδίον δόξης λαμπρόν. Σπεύσατε. Προτού είναι αργά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Επειδή ο εκπρόσωπος της ΟΛΜΕ, που προανέφερα, πρότεινε τα Π.Α. ως αντιστάθμισμα στο αιμάσον έλκος των ιδιαίτερων μαθημάτων, πρέπει να σημειώσουμε, πως, κατά καιρούς, άτυπα ή ημιεπίσημα και με πρωτοβουλία και αυτοθυσία, κυριολεκτικά, κάποιων ευσυνείδητων εκπαιδευτικών, εφαρμόζονται επιτυχημένα τέτοιες ενισχυτικές διδασκαλίες για περιορισμένο αριθμό μαθητών/τριών, ιδιαίτερα σε σχολεία της επαρχίας ή μεινοτικά, οι οποίες τείνουν τελευταία να γίνουν και θεσμός, με τα προγράμματα «ενισχυτικής διδασκαλίας» των τσιγγάνων πού εφαρμόζονται από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημ. Εκπ. του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ.α. Αυτό όμως είναι κάτι εντελώς διαφορετικό, τόσο όσον αφορά στις ομάδες μαθητών/τριών στις οποίες απευθύνεται, όσο και στους εκπαιδευτικούς στόχους τους οποίους θέτει, αλλά και τις ανάγκες που καλύπτει, από τα γενικής φύσεως Π.Α., τα οποία λειτουργούν σε αστικές κυρίως περιοχές.

2. Τέτοια συμπτώματα, κατά γενική ομολογία γονέων και εκπαιδευτικών, εμφανίζονται όλο και πιο συχνά και λιγότερο εμφανή ή οξέα και στους/τις μαθητές/τριες των «κανονικών» σχολείων. Και είναι φυσικό, αν λάβουμε υπόψη μας ότι διαρκώς αυξάνονται οι εξωσχολικές μαθησιακές δραστηριότητες και υποχρεώσεις αυτών των μαθητών/τριών. Μουσική, ξένες γλώσσες, συμμετοχή σε αθλητικά σωματεία μειώνουν στο ελάχιστο τον ελεύθερο, προσωπικό χρόνο τους, χωρίς στην πραγματικότητα να επιλέξουν άμεσα οι ίδιοι/ες καμία από τις παραπάνω δραστηριότητες.

3. Ένας από τους βασικότερους λόγους που με ώθησαν να γράψω το συγκεκριμένο άρθρο είναι ότι, λόγω της ανυπαρξίας –απ' όσο γνωρίζω τουλάχιστον– οποιουδήποτε σχεδιασμού ή προβληματισμού σχετικά με τα «Προγράμματα Απασχόλησης», προς το παρόν, στα δημόσια σχολεία δεν υπάρχει καμία απολύτως ουσιαστική δυνατότητα ανάπτυξης ολοκληρωμένων μαθησιακών διαδικασιών για το σύνολο των μαθητών/τριών που συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα. Σε αυτό, βέβαια, συμβάλλουν και πλείστοι άλλοι λόγοι, όπως το υπεράριθμο των μαθητών/τριών αυτών των «τάξεων» –τις περισσότερες φορές τα τμήματα απασχόλησης λειτουργούν ως πολυπληθή διθέσια σχολεία–, οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους/τις μαθητές/τριες, τόσο σε ηλικιακό όσο και γνωστικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο κλίσεων: ενδιαφερόντων, το διαφορετικό εργασιακό ωράριο των γονέων ή κηδεμόνων των μαθητών/τριών, εξ τίας του οποίου υποβιβάζεται ο ρόλος των δασκάλ απασχόλησης εντέλει σε ρόλο θυρωρού εισόδου : εξόδου των παιδιών κ.ά. Όλα αυτά έχουν σαν απο λεσμα να εμφανίζονται ανάμεσα στους/τις μαθ τές/τριες και τους/ τις εκπαιδευτικούς, στην ηπιότε περίπτωση, συμπτώματα εκνευρισμού, ή αντιπαλό τας, ενώ, στη χειρότερη, συμπτώματα ιδρυματισμ καθώς ουδείς/ουδεμία έχει πλήρη επίγνωση του πρέπει να κάνει και με ποιο σκοπό.

4. Εξηγούμαι, προς αποφυγήν παρεξηγήσεων. Δ υπονοώ εδώ κανένας διαχωρισμό ανάμεσα στην π ότητα των γνώσεων που δέχθηκαν τόσο οι απόφ τοι/ες των Παιδαγωγικών Ακαδημιών όσο και τ Παιδαγωγικών Τμημάτων. Η διερεύνηση ενός τέτ ου ζητήματος είναι ένα πολύ σοβαρότερο και γενικ τερο θέμα, πέρα από τους στόχους και τις δυνατότ τες του συγκεκριμένου άρθρου.

5. Προσωπικά θεωρώ απαράδεκτη την ύπαρ ενός τόσο μικρού αριθμού υποχρεωτικών σεμιναρί για τους/τις εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπα δευσης, κάτω από τις τρέχουσες ραγδαίες τεχνολο κές και πολιτισμικές εξελίξεις, τη στιγμή που, ακό και για τη διδασκαλία μιας ελάχιστα μεταβαλλόμεν ξένης γλώσσας, απαιτούνται επιμορφωτικά σεμιν ρια και επανεξέταση των εκπαιδευτικών ανά διετία

6. Ειδικά η πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελ ένα προνομιακό χώρο πολύπλευρης και χωρίς στεγ νά στην προσέγγιση της γνώσης εκπαίδευση των μ θητών/τριών, κυρίως γιατί εκλείπει το άγχος των γ νικών εξετάσεων.

Τα ετήσια βραβεία του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου αποτελούν εξαιρετική διάκριση για τους συγγραφείς, τους εικονογράφους και τους μεταφραστές των έργων της παιδικής λογοτεχνίας. Τα φετινά βραβεία, εκτός από τη χαρά που δώρισαν στους τιμώμενους, προσέφεραν και σ' εμάς μεγάλη ικανοποίηση. Η υποψηφιότητα της Κας Λότης Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου, με το σύνολο του έργου της, για το διεθνές βραβείο «Χανς Κρίστιαν Άντερσεν», του Κου Μάνου Κοντολέων με το βιβλίο του «Δομήνικος» και του Κου Βαγγέλη Παυλίδη για την εικονογράφηση της σειράς «Η Κατερίνα και ο Αόρατος», για τον τιμητικό πίνακα του 1994 της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα (IBBY), αποτελούν τιμή και για τον εκδοτικό μας οίκο, στις εκδόσεις του οποίου περιλαμβάνονται τα βιβλία αυτά. Δύο ακόμη βιβλία των Εκδόσεων Πατάκη, βραβεύτηκαν φέτος από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Πρόκειται για τη σειρά «Η Κατερίνα και ο Αόρατος» της Κας Μάρως Λοΐζου, που βραβεύτηκε ως το καλύτερο βιβλίο προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, και για το μυθιστόρημα «Το πέρασμα της γάτας» της Κας Ηρώς Παπαμόσχου, που βραβεύτηκε ως το καλύτερο βιβλίο για παιδιά σχολικής ηλικίας για το 1992.

Οι Εκδόσεις Πατάκη

ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Εποχή έξαρσης του εθνικισμού, εποχή που η ρατσιστική αντιμετώπιση των μειονοτήτων ορίζει τις στάσεις όλο και μεγαλύτερων τμημάτων του πληθυσμού, η πρωτοβουλία που πήραν οι μαθητές και οι μαθήτριες του Γυμνασίου Μαζαρακίου Αχαΐας είναι κάτι παραπάνω από συμβολική πράξη. Οι μαθητές, σε επιστολή τους, διακηρύσσουν την επιθυμία τους ***«οι άνθρωποι να ζήσουν ελεύθερα ο ένας δίπλα στον άλλο, με ειρήνη και αλληλοσεβασμό»*** *και προς τούτο αποστέλλουν επιστολή στους υπουργούς Παιδείας και Πολιτισμού όλων των κρατών. Παρά το ρομαντικό χαρακτήρα της χειρονομίας τους, δημοσιεύουμε την επιστολή αυτή, ενδεικτική της διαμόρφωσης μιας συνείδησης που σέβεται τη διαφορετικότητα και τα δικαιώματά της στη ζωή, στην εργασία, στην έκφραση και στον πολιτισμό.*
Το κείμενο της επιστολής των μαθητών έχει ως εξής:

Εξοχώτατε κ....

Είμαστε οι μαθητές και οι μαθήτριες του Γυμνασίου Μαζαρακίου στην Ελλάδα.

Βαδίζουμε προς τον 21ο αιώνα και οι συγκρούσεις μεταξύ των Κρατών συνεχίζονται. Χιλιάδες παιδιά σκοτώνονται, μένουν ανάπηρα ή χάνουν τους γονείς και την ασφάλειά τους· και πέρα από αυτό ο κίνδυνος αναβίωσης του ρατσισμού είναι μεγάλος.

Έτσι εμείς, αντίθετοι στους πολέμους και στο ρατσισμό, σας ζητάμε να δεχτείτε με καλή διάθεση το γράμμα που σας στέλνουμε και σας παρακαλούμε να το στείλετε στους μαθητές όλων των σχολείων της χώρας σας, για να προβληματιστούν οι νέοι άνθρωποι της Γης, να δεχτούν τα ευγενικά ανθρώπινα μηνύματα που τους στέλνουμε και να αγωνιστούν με δικές τους πρωτοβουλίες στο πλευρό μας.

Ελπίζουμε να ανταποκριθείτε στο μήνυμα και στο αίτημά μας και να μας απαντήσετε σύντομα.

Με θερμές ευχαριστίες και εκτίμηση

ΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΥΠΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Αγαπητό *Αντί*,

διάβασα στο τεύχος 517 (ΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ) το άρθρο με τίτλο «Απεργία Ακολούθων».

Νομίζω ότι κάθε Γραφείο Τύπου στο εξωτερικό μπορεί να θυμηθεί αφάνταστα από το έργο που μπορούν να προσφέρουν Έλληνες που κατοικούν μόνιμα στους Ελλάδας και επιθυμούν για καιρούς να εργαστούν με υποβαση σε κάποια ελληνική υπηρεσία.

Υπάρχουν απόδημοι οι οποίοι ζουν χρόνια σ' ένα συγκεκριμένο κράτος και ως εκ τούτου γνωρίζουν τη νοοτροπία και την εκεί πραγματικότητα τόσο καλά όσο κανείς άλλος μόνιμος υπάλληλος άρτι αφιχθείς εξ Ελλάδος.

Άλλωστε, εμπειρικά μπορώ να βεβαιώσω ότι σε Γραφεία Τύπου εξωτερικού υπηρετούν μόνιμοι υπάλληλοι που δεν γνωρίζουν καθόλου –όχι ανεπαρκώς, όπως συνήθως– μα καθόλου την ομιλούμενη γλώσσα (π.χ. Γερμανία, υπάλληλος που δεν μιλά γερμανικά).

Πώς λοιπόν θα διαβάσουν, εννοήσουν, μεταφράσουν και –το σπουδαιότερο– επικοινωνήσουν οι κατά τα άλλα «αξιοκρατικά» επιλεγμένοι μόνιμοι υπάλληλοι, όταν δεν κατέχουν ούτε την ξένη (πραγματικά ξένη) γλώσσα;

Είναι προς όφελος του ελληνικού κράτους η αξιοποίηση των Ελλήνων μόνιμων κατοίκων εξωτερικού (μέσω Γραφείων Τύπου και Πρεσβειών).

Ευχαριστώ
με τιμή
Γεώργιος Ιωάννου
Χημικός - Μόναχο

ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΕΜΠΟΝΕΡΑ

• Δημοσιεύουμε σήμερα σκέψεις αναγνώστη μας σχετικά με το θέμα της δολοφονίας του καθηγητή Τεμπονέρα και της δίκης Καλαμπόκα. Το *Αντί* δεν συμφωνεί με πολλές από τις επισημάνσεις, που, σε γενικές γραμμές, αναπαράγουν τη νεοδημοκρατική επιχειρηματολογία, δημοσιεύει ωστόσο την επιστολή, ως οφείλει, πιστό στην αρχή να επιζητεί το διάλογο με το αναγνωστικό του κοινό. Μερικές ερωτήσεις μόνο θέλουμε να αντιτάξουμε: Έστω κι αν είναι όπως το θέτει ο αναγνώστης μας, υπάρχει ένα αναπότρεπτο συμβάν: ένας φόνος ιδιαζόντως ειδεχθής. Μπορεί να «διασκεδασθεί» η ποινική ευθύνη του δολοφόνου εξαιτίας τού ότι «έφταιγε και η άλλη πλευρά»; Και πώς, ελαφρά τη καρδία, αποφαίνεται ο αναγνώστης μας ότι μια πολύμηνη δίκη επ' ακροατηρίω είναι (ουσιαστικά) εσφαλμένη; Αφού υπάρχει έγκλημα, δεν πρέπει να υπάρχει και τιμωρία; Κι αν ο Καλαμπόκας δεν είναι ένοχος και η ενοχή του οφείλεται σε δικαστική πλάνη, τότε ποιος είναι ο δολοφόνος; Μήπως τελικά τα «κομψά» επιχειρήματα του αναγνώστη μας οδηγούν σε αμείλικτα ερωτηματικά;

Κύριε Διευθυντά,

Δυστυχώς, το σύνδρομο του τραγέλαφου έχει εγκατασταθεί για καλά στη ζωή του τόπου μας. Και αντί, τώρα, στο χαμηλότερο σκαλοπάτι, ν' αρχίσει να μας συνέχει ανήσυχη θλίψη, όλοι μας, εξουσιαστές και εξουσιαζόμενοι, ομάδες και πολίτες, κορυβαντιούμε ασμένως, βυθιζόμενοι όλο και βαθύτερα στο τέλμα του φανατισμού και της απύθμενης μισαλλοδοξίας, κλονίζοντας συθέμελα και όσους θεσμούς έχουν απομείνει.

Έτσι, μοιραία και αναπότρεπτα, και η υπόθεση του αδικοχαμένου καθηγητή Τεμπονέρα, από την αρχή ώς το όποιο τέλος της, δεν ήταν δυνατό ν' αποτελέσει εξαίρεση του θλιβερού κανόνα, καθώς έχουν κυριολεκτικά ατονήσει η στοιχειώδης λογική και τα ατομικά και συλλογικά ανακλαστικά αυτοσυντηρήσεώς μας.

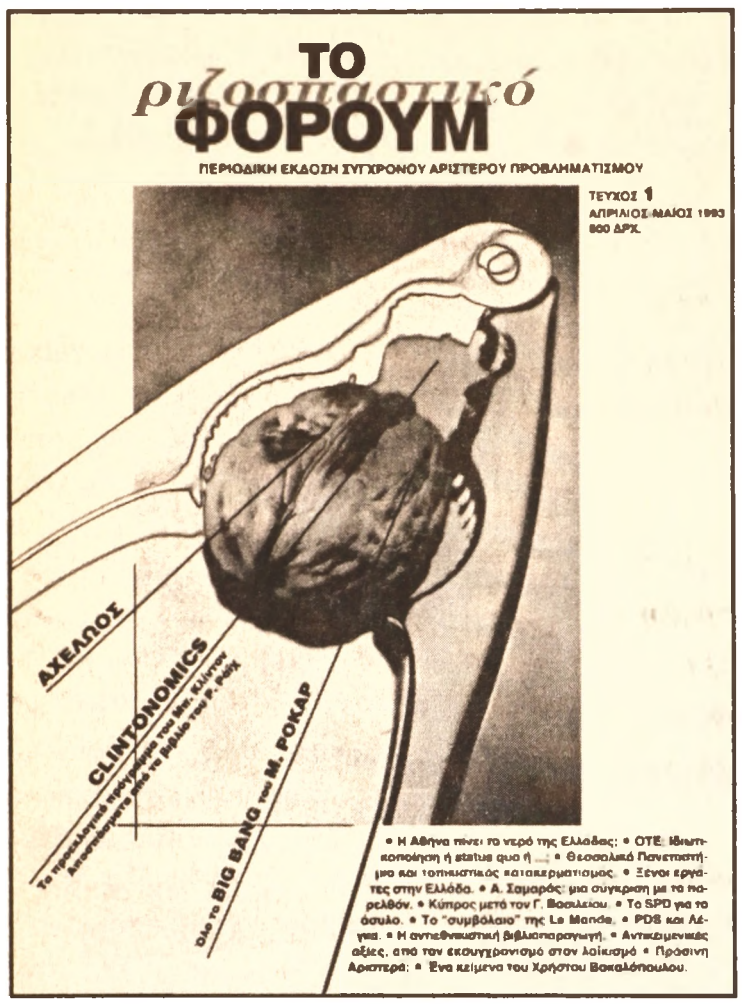
Έτσι, κάτω από την ενόχληση για τις μαθητικές καταλήψεις, ανεγκέφαλοι κύκλοι εδώ στην Πάτρα επεχείρησαν ν' αντιδράσουν με αντικατάληψη στο Γυμνάσιο και είναι βέβαιο πως στους αντικαταληψίες συγκατα-

Φίλοι συνδρομητές,
Επικοινωνήστε με τα γραφεία του περιοδικού για την ενημέρωσή σας.
Φίλοι του περιοδικού,
Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ.

ΤΟ ριζοσπαστικό ΦΟΡΟΥΜ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΡΙΣΤΕΡΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 1ο ΤΕΥΧΟΣ

• **ΑΧΕΛΩΟΣ:** Έρευνα και ρεπορτάζ για την... (παρ)εκτροπή.
• **CLINTONOMICS:** Το Πρόγραμμα των **Bill Clinton, Al Gore** και απόσπασμα από το βιβλίο του **R. B. Reich.**
• Ολόκληρο το **BIG BANG** του **M. ROKAP**.

και ακόμη:

• Η Αθήνα πίνει το νερό της Ελλάδας; • ΟΤΕ: Ιδιωτικοποίηση, status quo ή...; • Θεσσαλικό Πανεπιστήμιο και τοπικιστικός κατακερματισμός. • Ξένοι εργάτες στην Ελλάδα. • Α. Σαμαράς: μια σύγκριση με το παρελθόν. • Κύπρος μετά τον Γ. Βασιλείου. • Το SPD για το άσυλο. • Το "συμβόλαιο" της Le Monde. • PDS και Λέγκα. • Η αντιεθνικιστική βιβλιοπαραγωγή. • Αντικειμενικές αξίες: από τον εκσυγχρονισμό στον λαϊκισμό. • Πράσινη Αριστερά; • Ενα κείμενο του Χρήστου Βακαλόπουλου.

Γράφουν και σχολιάζουν:

Π. Αθανασόπουλος, Θ. Γεωργακόπουλος, Θ. Γιαλκέτσης, Ν. Γρατσίας, Π. Καβάσαλης, Γ. Καλογήρου, Λ. Λαμπριανίδης, Π. Λινάρδος - Ρυλμόν, Ν. Λιοναράκης, Θ. Δ. Λοίζος, Α. Λυμπεράκη, Μ. Μοδινός, Μ. Καραμικέ, Κ. Μπαλή, Γ. Μπράμος, Π. Νεράντζης, Α. Νεφελούδης, Δ. Νταλής, Α. Οικονομίδης, Μ. Παπαγιαννάκης, Ε. Παπακωνσταντίνου, Α. Παππάς, Γ. Σιακαντάρης, Γ. Τζαννετάκος, Σ. Τριλίκης, Ν. Φίλης, Ι. Χανιωτάκη, Α. Χρυσοστομίδης, Σ. Χρυσοστομίδης.

Θα το βρείτε στα κεντρικά βιβλιοπωλεία.
Κεντρική διάθεση: "Συνεργασία" τηλ. 3608954.

Συνδρομές: 3.600 δρχ. ή 5.000 δρχ. ενίσχυσης & εξωτερικού, με ταχυδρομική επιταγή στη διεύθυνση: "ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟ ΦΟΡΟΥΜ Πλ. Ελευθερίας 1 (7ος ορ.), Αθήνα 105 53, υπόψιν Μ. Καραμικέ", τηλ. 3216953.

λέγοντο και τραμπούκοι. Όμως, αναντίρρητα, η γελοία αυτή κίνηση δεν έθετε σε κίνδυνο κανένα αγαθό, πλην της σοβαρότητας των ιδίων και των τυχόν πατρώνων τους. Παρά ταύτα, ένας διαφορετικού κομματικού χρώματος τοπικός ραδιοφωνικός σταθμός θεώρησε σκόπιμο να ξεσηκώσει τους έξαλλους άλλων παρατάξεων – και να σκεφθεί κανείς ότι όταν, το 1967, οι χουντικοί εκτύπησαν τη Δημοκρατία, παρά τα παχιά λόγια ότι και οι πέτρες μόνες τους θα ξεσηκωνόσαντε, κανείς τους και κανείς μας δεν ετόλμησε να κινήσει ούτε το μικρό δάχτυλο, δεν επήγαμε, έστω, να διανυκτερεύσουμε στις πλατείες με τα παιδιά μας, με σοβαρές πιθανότητες ματαίωσης του πραξικοπήματος... Μερικές λοιπόν, εκατοντάδες «προοδευτικών» του τύπου των παλαιών «εθνικοφρόνων» απέκλεισαν το γυμνάσιο και με τη συναίσθηση της συντριπτικής υπεροχής των αριθμών τους απεφάσισαν να εισβάλουν σ' αυτό. Αλλά και εκείνοι που από τους τοπικούς θώκους των ώφειλαν να συγκρατήσουν και να κατευνάσουν τα πνεύματα, καθώς πολλοί τους είναι εγνωσμένης εμπαθείας και μοναχικοί, περιφρονώντας τους κανόνες της ψυχολογίας των μαζών, έγιναν ένα μ' αυτές και δεν εδίστασαν να χύσουν λάδι στη φωτιά.

Ηλίου πλέον φαεινότερον, αν αφήσει κανείς τον εαυτό του να δει τα πράγματα όπως είχαν, ότι για τη μοιραία κατάληξη που μπορούσε να προκαλέσει και περισσότερα θύματα σε οποιαδήποτε πλευρά, τρεις υπήρξαν, σχηματικά, οι υπεύθυνοι και συνυπαίτιοι της ανθρώπινης τραγωδίας. Αφενός, κάποιος ή κάποιοι της πλευράς των πανικόβλητων πλέον αντικαταληψιών, τραμπούκοι ή μή. Αφετέρου, όσο και αν φαίνεται σκληρό, ο κύκλος του συγκεκριμένου θύματος που άδικα διακινδύνευσε τη ζωή του και ανήκει σε γνωστή ακραία παρωχημένων αντιλήψεων οργάνωση, χωρίς αυτό, βέβαια, να σημαίνει ότι έχει κανείς δικαίωμα να ξεπαστρεύ τους εξάλλους. Και, εκ τρίτ οι κατά τεκμήριο υπεύθυνοι πικοί άρχοντες που συμπε φέρθηκαν χονδροειδώς ανεύ να και από τότε και μέχρι σήμ ρα δεν έπαψαν να φληναφού

Και ενώ χάθηκε άδικα έν άνθρωπος και άλλη μια ακό φορά έγινε ολοφάνερο ότι τέτοιες νοοτροπίες όλων τ πλευρών πολλαπλασιάζεται ωμετρικά ο βάσιμος κίνδυ χειρότερων δεινών, τα πράγμ τα εξωθήθηκαν στο έπακρ καθώς ήλθε η σειρά της Δικαι σύνης που έπρεπε να απ φανθεί.

Με διαρκώς ανατροφοδοτ μενο μίσος και μένος, όλες πλευρές, «αφεντικά» και «κ μπάρσοι», έκαναν ό,τι περνού από το χέρι τους για να σκορ σουν σύγχυση και φόβο στα γανα της Δικαιοσύνης, η οπο όπως έγινε αντιληπτόν, σύντο βρέθηκε κάτω από συνθήκ απαγορευτικές για την ορ λειτουργία και απονομή τι Όλοι οι ιδιωτικοί παράγοντ της δίκης, αλληλοπαρασύρ ντες και αλληλοπαρασυρόμε και υπερβάλλοντες αλλήλο έδωσαν την εντύπωση ότι ασχ μόνησαν λιγότερο ή περισσότ ρο, και όχι μόνο στην ευρύτε έννοια του όρου. Αρκετοί α τους πλέον άσημους προσε θησαν ίσως έτσι να «εγγράψο προσημειώσεις» στο άθλιο π λιτικό μέλλον των καιρών μα Οι μάρτυρες κατηγορίας κ υπερασπίσεως, αυτοί και αν δ κατέθεσαν «χωρίς φόβο και π θος»... Ώστε βάσιμα κανείς προδικάζει ως δυνητικά εσφα μένη εξίσου οποιαδήποτε απ φαση, τόσον ενοχής όσον κ αθωώσεως των κατηγορουμ νων. Τέλος, με απύθμενο, όψει όσων διεδραματίσθησα θράσος διάφοροι μεγαλόσχημ επώνυμοι έσπευσαν να διακηρ ξουν με παχυλή κενότητα επι νους ή αποδοκιμασίες της δικ στικής αποφάσεως.

Με εκτίμη
Π. Ιωαννίδ
Βραχνέι

Η μέρα φεύγει, τα διαφημιστικά τρέιλερ έρχονται...

του Λεωνίδα Πεγιάδη

ν το φθινόπωρο του 1989 η τότε οικουμενική κυβέρνηση συνέτασσε τον μετέπειτα νόμο /89 για την ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) και τις προϋποθέσεις ην ίδρυση και λειτουργία τηλεοπτικών σταθμών πολλοί πίστευαν ότι ενδέχεται να μπει ια τάξη στη ζούγκλα των ραδιοτηλεοπτικών ΜΜΕ. Φρούδες ελπίδες. Το ΕΣΡ ύργησε, στο πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής εναγκαλισμού των μέσων, ως ο ύς βραχίων για την άσκηση μικροπολιτικής στο χώρο της ραδιοτηλεόρασης. Όσο για το σμό των δικαιωμάτων του τηλεθεατή στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία, αυτή εγράφη ταλαιότερα των υποδημάτων όσων ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα στα media. αρχη πολιτική των καναλιών είναι η κερδοσκοπία – κι αυτή οδηγεί στην άνευ όρων δοση του προγράμματός τους στην εμπορική λογική που θεοποιεί τη θεαματικότητα και έραν πάσης δεοντολογίας καταιγισμό από διαφημίσεις. Μήπως όμως έτσι βιάζονται ανοιχτά νομοθεσίες και θεσμοποιημένα δικαιώματα του κοινού που, άφωνο, ταται τις συνέπειες της «έκρηξης» των ηλεκτρονικών μαζικών μέσων;

Το κακό για τους μανδαρίνους της εκτελεστικής εξουσίας τούτης της χώρας είναι ότι η Ελλάδα τυχαίνει να είναι μέλος και της ΕΟΚ. Το γεγονός αυτό συχνά επιβάλλει τη ιση κανόνων οι οποίοι εισάγονται από βάρβαρη» Ευρώπη και εντάσσονται στο ηνικό Δίκαιο με αποτέλεσμα αρκετές ς να «χαλά η μαγιονέζα». Κάτι τέτοιο όν φαίνεται ότι συνέβη και με τη θέ- η κανόνων στην άσκηση των τηλεοπτι- δραστηριοτήτων στην Ελλάδα που χθηκαν στο Π.Δ. 236/92 σε συμμόρφω- της χώρας μας με την οδηγία 89/552/ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοι- των της 3-10-89 και ισχύουν από τον ιο του 1992.

ε βάση λοιπόν τα παραπάνω Π.Δ. και προγενέστερο Ν. 1866/89 θα ανέμενε ίς ότι το ΕΣΡ, του οποίου η ίδρυση είχε ουργήσει ελπίδες για το ξεπέρασμα του ιλούμ» και της αυθαιρεσίας στο χώρο ραδιοτηλεόρασης θα προέβαινε σε μία ριστική τομή στο χώρο των ραδιοτηλε- κών σταθμών, βάζοντας τροχοπέδη ν πρωτοφανή και ανεξέλεγκτη πρακτι- τόσο των ιδιωτικών όσο και των κρατι- καναλιών. Είναι, βλέπετε, πασίδηλο ομολογημένο πλέον ότι οι τηλεοπτικοί σταθμοί θεωρούν ότι απευθύνονται σε άβουλα καταναλωτικά όντα, ικανά μόνο να αποδέχονται την τυποποιημένη κουλτούρα της μάζας που προσφέρουν, ενώ τα ίδια ως μοναδικό σκοπό της ύπαρξής τους έχουν είτε την επίτευξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερων κερδών είτε τη χειραγώγηση (πολιτική και κοινωνική) των τηλεθεατών. Δυστυχώς όμως για μία ακόμα φορά στη χώρα μας αποδείχθηκε ότι οι νόμοι αποτελούν γράμμα κενό και ότι η εφαρμογή τους επαφίεται στη... διακριτική ευχέρεια των αρμοδίων, ανάλογα με τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα που διακυβεύονται.

Βασικές αρχές τηλεοπτικής δεοντολογίας

Είναι λοιπόν γεγονός ότι το Π.Δ. 236/92 με τις διατάξεις του έχει υιοθετήσει ρυθμίσεις οι οποίες, αν μη τι άλλο, περιορίζουν την αυθαιρεσία των τηλεοπτικών σταθμών, θεσπίζοντας κανόνες που καθιερώνουν κάποιες βασικές αρχές στην άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων και ειδικότερα επιβάλλουν κάποια όρια στη μετάδοση των διαφημίσεων από την τηλεόραση. Οι βασικότεροι από τους παραπάνω κανόνες είναι οι ακόλουθοι:

1 Οι τηλεοπτικοί σταθμοί υποχρεώνονται να εκπέμπουν έργα παραγωγής κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε ποσοστά μεγαλύτερα του 50%, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 6 παρ. 7 του Ν. 1866/90.

2 Η τηλεοπτική διαφήμιση πρέπει να αναγνωρίζεται εύκολα ως τέτοια και να ΔΙΑΚΡΙΝΕΤΑΙ σαφώς από το υπόλοιπο πρόγραμμα.

3 Απαγορεύεται η μετάδοση συγκαλυμμένης διαφήμισης όπως και η χρήση στη διαφήμιση τεχνικών που απευθύνονται στο υποσυνείδητο του τηλεθεατή.

4 Ο χρόνος μετάδοσης των διαφημίσεων ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ το 15% του καθημερινού χρόνου μετάδοσης, ενώ σε διάρκεια μιας ώρας ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΕΡΒΑΙΝΕΙ το 20%, δηλαδή τα ΔΩΔΕΚΑ ΛΕΠΤΑ ΚΑΘΕ ΩΡΑ.

5 Η διαφήμιση μπορεί να παρεμβάλλεται μεταξύ εκπομπών και μόνο εφόσον ΔΕΝ ΘΙΓΕΤΑΙ Η ΑΡΤΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΚΠΟΜΠΩΝ μπορεί να παρεμβάλλεται στη διάρκεια μιας εκπομπής. Εν πάση περιπτώσει, μεταξύ δύο διαδοχικών διακοπών κατά τη διάρκεια μιας εκπομπής για τη μετάδοση διαφημίσεων πρέπει να παρέρχεται χρονικό διάστημα ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 20 ΛΕΠΤΩΝ.

Όταν μάλιστα πρόκειται για αναμετάδοση αθλητικών αγώνων και ανάλογων θεαμάτων, η διαφημιστική παρεμβολή επιτρέπεται ΜΟΝΟ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΩΝ των εκδηλώσεων αυτών.

6 Η προβολή κινηματογραφικών έργων μακράς διάρκειας ή έργων που έχουν γυριστεί για την τηλεόραση (των γνωστών «σήριαλ») μπορεί να διακόπτεται από διαφημίσεις ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΚΑΘΕ 45 ΛΕΠΤΑ. Άλλη διακοπή επιτρέπεται μόνο αν η προγραμματισμένη διάρκειά τους υπερβαίνει ΚΑΤΑ 20 ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΛΕΠΤΑ τη διάρκεια δύο ή περισσότερων πλήρων χρονικών διαστημάτων 45 λεπτών.

7 Τα ΔΕΛΤΙΑ ΕΙΔΗΣΕΩΝ, τα επίκαιρα, τα ντοκυμανταίρ, οι εκπομπές θρησκευτικού περιεχομένου καθώς και οι ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ με διάρκεια που δεν υπερβαίνει τα 30 λεπτά ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΔΙΑΚΟΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ.

8 Τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων και οι πολιτικές ενημερωτικές εκπομπές ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΝΑ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΧΟΡΗΓΙΑΣ.

9 Απαγορεύεται η διαφήμιση των τσιγάρων και άλλων προϊόντων καπνού ενώ θεσπίζονται αυστηρά κριτήρια στη διαφήμιση αλκοολούχων ποτών (μεταξύ των οποίων η μη δημιουργία εντύπωσης ότι η κατανάλωσή τους ευνοεί την κοινωνική ή σεξουαλική επιτυχία ή ότι επιδρούν ως διεγερτικά – ηρεμιστικά και η μη ενθάρρυνση της άμετρης κατανάλωσής τους).

10 Η τηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει να παρακινεί ευθέως τους ανήλικους είτε στην αγορά προϊόντων ή υπηρεσίας, εκμεταλλευόμενη την απειρία και την ευπιστία τους, είτε στο να πείσουν τους γονείς τους ή τρίτους να αγοράσουν τα διαφημιζόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες.

11 Τέλος, η τηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει μεταξύ των άλλων να απάδει προς το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και να εισάγει διακρίσεις λόγω φυλής, ΦΥΛΟΥ, θρησκείας και ιθαγένειας.

Παράβαση των παραπάνω κανόνων συνεπάγεται με βάση το άρθρο 10 του Π.Δ. 236/92 την επιβολή των ποινών που προβλέπει το άρθρο 3 παρ. 3 του Ν. 1866/89.

Παραβάσεις και κυρώσεις

Η αντιπαράθεση των παραπάνω βασικών αρχών και κανόνων με την πραγματικότητα είναι προφανές ότι είναι απογοητευτική. Είναι εύκολο για τον κάθε καλόπιστο να αντιληφθεί ότι οι παραπάνω κανόνες όχι απλώς παραβιάζονται, αλλά συστηματικά λοιδορούνται τόσο από τους πρώτους σε θεαματικότητα ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς που συνεχίζουν τυπικά να λειτουργούν ΠΑΡΑΝΟΜΑ, όσο δυστυχώς και από την κρατική τηλεόραση – ιδίως την ΕΤ1 (αν και σε μικρότερο βαθμό).

Τι όμως προβλέπει ο νόμος στις περιπτώσεις παραβάσεων των διατάξεων για την άσκηση των τηλεοπτικών δραστηριοτήτων στη χώρα μας; Δυστυχώς για μία ακόμα φορά ανακαλύπτουμε τη διάσταση που υπάρχει μεταξύ μιας νομοθετικής πρόβλεψης και της ακολουθούμενης από τους αρμόδιους πρακτικής εφαρμογής της. Σύμφωνα λοιπόν με τα άρθρα 10 του Π.Δ. 236/92 και 3 παρ. 3 του Ν. 1866/89 το ΕΡΣ σε περίπτωση παραβίασης των παραπάνω διατάξεων μπορεί να επιβάλει τις ακόλουθες κυρώσεις:

- *Συστάσεις και προειδοποιήσεις.*
- *Πρόστιμο από 100.000 μέχρι 50.000.000 δρχ. που θα εισπραχθεί με βάση τις διατάξεις του ΚΕΔΕ.*
- *Προσωρινή αναστολή της λειτουργίας του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού μέχρι τριών μηνών.*

Το ΕΡΣ λοιπόν μπροστά στη συστηματική λοιδόρηση του νόμου από πλευράς τόσο της ιδιωτικής όσο και της κρατικής τηλεόρασης, την πρωτοφανή περιφρόνηση των τηλεθεατών από αυτά τα ΜΜΕ, προτίμησε να τηρήσει σιγή ιχθύος, έχοντας αρκεστεί να αποστείλει τον περασμένο Νοέμβριο μία εγκύκλιο προς τους ενδιαφερόμενους. Με την εγκύκλιο αυτή ο πρόεδρος του ΕΡΣ κ. **Λαδάς** υπενθύμιζε ότι το ΕΡΣ είχε αρχίσει από τις 9-6-1992 να ασκεί το ελεγκτικό του έργο και καλούσε τους παραβάτες τηλεοπτικούς σταθμούς να λάβουν υπόψη τις σχετικές συστάσεις και να συμμορφωθούν με τις διατάξεις των νόμων 1730/87, 1886/89, των κωδίκων δεοντολογίας και του Π.Δ. 236/92. Επισημαίνοντας μάλιστα ο πρόεδρος του ΕΡΣ τις βασικότερες από τις παραβάσεις των τηλεοπτικών σταθμών τους προειδοποιούσε ότι σε περίπτωση μη συμμόρφωσής τους θα προέκυπτε «νόμιμος λόγος εφαρμογής των διατάξεων που προβλέπουν τα της επιβολής κυρώσεων στους παραβάτες».

Σπίτι πλένει (εγκεφάλους) η τηλεόραση

Η συνέχεια είναι πραγματικά ενδεικτική της νεοελληνικής πραγματικότητας: Οι τηλεοπτικοί σταθμοί, και κυρίως οι ιδιωτικοί MEGA και ΑΝΤ1, *όχι μόνο δεν «συγκινήθηκαν» ή «πτοήθηκαν» από την εγκύκλιο του ΕΡΣ αλλά συνέχισαν ακάθεκτοι τον ανελέητο διαφημιστικό βομβαρδισμό μας!* Επιπλέον οι MEGA και ΑΝΤ1 παρά την παράνομη συμπεριφορά τους εξασφάλισαν τη θε γνωμοδότηση του ΕΡΣ για την παροχή πολυπόθητης άδειας λειτουργίας τους οποία εκκρεμεί επί τριετία! Απίστευτο όμως ελληνικό!

Τελικά, και επειδή σε αυτή τη χώρα έχουν ισοπεδωθεί τα πάντα, φαίνεται ότ αντιδράσεις ορισμένων πολιτών εξανά σαν τα μέλη του ΕΡΣ να αποφασίσουν τηρήσουν τα προσχήματα και να απο γουν τον ολοσχερή διασυρμό τους. Τι αι βώς έγινε; Όπως μας πληροφόρησε ο κα μερινός Τύπος (εφημερίδες «ΕΛΕΥΘΕ ΤΥΠΙΑ» και «ΝΕΑ» με «διακριτικά» πορτάζ), το ΕΡΣ ύστερα από πολύωρη σι δρίαση (sic) αποφάσισε την επιβολή π στίμων ΤΡΙΩΝ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ στους ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμ MEGA και ΑΝΤ1.

Έτσι λοιπόν «κοστολόγησε» (όσο δ περίπου κοστίζει σε μία διαφημιστική ει ρεία ο χρόνος μετάδοσης μιας σύντο

Κυκλοφοροῦν

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ

Περίοδος χάριτος

ποιήματα

*

ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ

ἡ κυρα - Λισάβετ

πεζογράφημα

χειρο γραφα

Ἐκδόσεις ***Χειρόγραφα***

μή κερδοσκοπική ἐκδοτική ἑταιρία

τηλ. 031 / 536184

Στά κεντρικά βιβλιοπωλεία τῆς Θεσσαλονίκης καί τῆς Ἀθήνας

:οπτικής διαφήμισης) το ΕΡΣ την αδια-
ία των παραπάνω τηλεοπτικών σταθμών
ηρήσουν τις επιταγές του νόμου και τις
ς του εκκλήσεις προς συμμόρφωση! Με
Α ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ (αντί των πενήντα
ις τρίμηνης αναστολής της λειτουργίας
) «εξαργύρωσαν» το MEGA και ο
Γ1 τον ανελέητο διαφημιστικό βομβαρ-
ό μας κατά παράβαση κάθε νόμου και
κής, την ποιοτική υποβάθμιση των
ραμμάτων τους και τον πολιτιστικό βι-
ό μας! Έτσι επιβραβεύτηκαν τα ιδιωτικά
ίλια που όλο και πιο ωμά ομολογούν
το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι η
λή τηλεθέαση των προγραμμάτων τους
η επίτευξη κέρδους.

Οι τηλεθεατές έχουν δικαιώματα

ναι βέβαια προφανές ότι στη σημερινή
ωνία τα σύγχρονα ΜΜΕ δεν μπορούν
πιβιώσουν στην αγορά χωρίς διαφημί-
ενώ έχει πλέον γίνει αποδεκτό ότι οι
ημιστές έχουν αποκτήσει ένα de facto
τηγικό ρόλο στη λειτουργία της τηλε-
ης. Όμως κάποτε θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι σε τούτη τη χώρα οι πολίτες, οι καταναλωτές, οι δέκτες πληροφόρησης και ψυχαγωγίας δεν έχουμε μόνο υποχρεώσεις αλλά και ουσιαστικά ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, που σιγά-σιγά αρχίζουν να κατοχυρώνονται και με νόμους. Θα πρέπει επιτέλους να ΑΝΤΙΔΡΑΣΟΥΜΕ!

Είναι πλέον καιρός ως συνειδητοποιημένοι πολίτες να απαιτήσουμε να δοθεί ένα τέλος στον πρωτοφανή ευτελισμό των νόμων και των θεσμών, του ρόλου των ΜΜΕ και των δικαιωμάτων του πολίτη. Να καταγγείλουμε τη *μεγάλη εκείνη μερίδα του Τύπου που τηρεί ένοχη σιωπή* στα διαδραματιζόμενα στο χώρο της τηλεόρασης υπηρετώντας ισχυρά οικονομικά συμφέροντα στο χώρο των ΜΜΕ. Να διεκδικήσουμε από τους τηλεοπτικούς σταθμούς την τήρηση των νόμων και το σεβασμό των δικαιωμάτων μας ως δεκτών των εκπομπών τους. Να απαιτήσουμε, τέλος, από την ίδια την πολιτεία (της οποίας οι ευθύνες δεν απαλύνονται με τις υποκριτικές δηλώσεις και «συστάσεις» του κ. Ανδριανόπουλου προς το ΕΡΣ) τόσο την τήρηση του Συντάγματος (άρθρο 15 παρ. 2) που επιβάλλει τον έλεγχο του κράτους στην τηλεόραση –αν και η αναθεώρηση κι αυτού του άρθρου του Συντάγματος φαίνεται ήδη ως επιβεβλημένη– όσο και την εφαρμογή των διατάξεων του Π.Δ. 236/92 και του Ν. 1866/89 από το ΕΡΣ.

Τα παραπάνω δεν είναι ουτοπικά αν σκεφθεί κανείς ότι υπάρχει και προηγούμενο στην Ιταλία, ενώ είναι δεδομένο ότι ο τρόπος λειτουργίας των ευρωπαϊκών τηλεοπτικών σταθμών διαφέρει πολύ από τους ελληνικούς σε σχέση με τα παραπάνω.

Αναμφισβήτητα πάντως θα πρέπει να επιβληθεί στην πράξη ένα πλαίσιο λειτουργίας στους τηλεοπτικούς σταθμούς, που δεν θα παραβιάζει τουλάχιστον τους όρους που θέτει ο νόμος για την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, ενώ παράλληλα θα σέβεται τα δικαιώματα των τηλεθεατών / πολιτών. Αν αυτό επιτευχθεί, είναι βέβαιο ότι και η ίδια η τηλεόραση θα κερδίσει και επιτέλους θα γίνει ένα πρώτο βήμα προς την αναβάθμιση της σχέσης της με τον τηλεθεατή, της ποιότητας των προγραμμάτων της και φυσικά της αποκατάστασης της τρωθείσας αξιοπιστίας των θεσμών. □

ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ἡ πεζογραφική μας παράδοση

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Ο 50ος ΤΟΜΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Κόρη εὐπειθής
καί ἄλλα διηγήματα

Σέ 50 καλαίσθητους, εὔχρηστους καί φθηνούς τόμους
ΟΛΟΚΛΗΡΗ
ἡ ἑλληνική Πεζογραφία τοῦ 19ου καί τῶν Πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 20οῦ αἰώνα.
(Παπαδιαμάντης, Ροΐδης, Ψυχάρης, Καρκαβίτσας, Κονδυλάκης, Βιζυηνός, Θεοτόκης, κ.ά.)

Σύμβουλος ἔκδοσης
Μανόλης Ἀναγνωστάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Ἀσκληπιοῦ 6, Ἀθήνα 106 80
Τηλ.: 3639962 - 3607744

Και ξαφνικά, η επιστήμη μπήκε στην καθημερινότητα των βιβλιόφιλων

του Άκη Μπογιατζή

Η άνθηση της επιστημονικής εκδοτικής δραστηριότητας είναι πολλαπλής σημασίας και έρχεται να ταράξει τα νερά του βιβλίου στη χώρα μας. Η επιστημονική κοινότητα, οι εκπαιδευτικοί, οι πανεπιστημιακοί, οι ερευνητές και όσοι γενικότερα έχουν κάποιο ενδιαφέρον περί τα επιστημονικά και αναζητούν τροφή για την ενημέρωσή τους, τα τελευταία δύο χρόνια συχνά αδυνατούν να παρακολουθήσουν όλους τους τίτλους. Σε παρόμοια θέση βρέθηκε και ο γράφων, που με τις παρακάτω γραμμές επιχειρεί να δικαιολογήσει τα συναισθήματα που του δημιούργησε η έλλειψη χρόνου για την ανάγνωση των δεκάδων βιβλίων.

Ο αστροφυσικός Hawk

Θα αναφερθούμε εδώ μόνο στα βιβλία που αναφέρονται στην επιστήμη, και δη στη θετική. Οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, η Τροχαλία, το Κάτοπτρο, είναι οι πιο δραστήριοι εκδοτικοί οίκοι σε αυτό το χώρο, χωρίς φυσικά να πηγαίνουν πίσω και οι άλλοι (Κωσταράκης, Εναλλακτικές Εκδόσεις). Η κάθε άλλο παρά εξαντλητική συλλογική αναφορά που ακολουθεί είναι μία επιλεκτική απαρίθμηση που στηρίζεται κυρίως στα βιβλία που διαβάσαμε ή και μελετήσαμε.

Τα βιβλία μπορούν να χωριστούν στα εκλαϊκευμένα, που απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό, και σε εκείνα που απευθυνονται σε ανθρώπους με βάσεις και συχνά με εμπειρία στο συγκεκριμένο θέμα. Μία ανεξάρτητη κατηγορία αφορά στις βιογραφίες επιστημόνων, επιστημονικών ομάδων ή επιστημονικών κινημάτων.

Οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης αποδεικνύουν μία πρωτοφανή δραστηριότητα που απλώνεται σε πολλά κεφάλαια της σύγχρονης γνώσης. Η σειρά ήδη αριθμεί βιβλία από έλληνες και ξένους συγγραφείς. Ξεκινώντας από την πολυδιαβασμένη *Κόμη της Βερενίκης*, του Γιώργου Γραμματικάκη, καθηγητή Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, αλλά και το *Περί Αστέρων και Συμπάντων* του αδικοχαμένου, από το ίδιο πανεπιστήμιο, Βασίλη Ξανθόπουλου, η συγγραφική δεινότητα βρίσκει πρόσφορο έδαφος στα θέματα της κοσμολογίας και προέλευσης του σύμπαντος, μέσα από έναν μακροκοσμικό φιλοσοφικό στοχασμό.

Για τον νέο άνεμο στο χώρο του βιβλίου υπήρξε μία αφορμή, μία έκδοση που σηματοδότησε την έκδοση δεκάδων νέων τίτλων.

Το *Χρονικό του Χρόνου* του διαπρεπούς άγγλου φυσικού Stephen Hawking ήταν το βιβλίο που η μετάφρασή του στα ελληνικά άλλαξε το κατεστημένο στον εκδοτικό χώρο της χώρας μας και κατά κάποιο τρόπο βοήθησε τον μέσο αναγνώστη να κατανοήσει την αξία κάποιας γνώσης που πολλές φορές αγνοούσε. Το βιβλίο αυτό θεωρήθηκε διεθνώς ορόσημο στο χώρο της γενικευμένης επιστημονικής γνώσης επειδή η προσέγγιση του κοσμολογικού του θέματος γίνεται με υποδειγματικά κατανοητό τρόπο, αλλά και επειδή ο συγγραφέας του δεν δίστασε να εκθέσει τις πρωτοποριακές του απόψεις για τη γέννηση του σύμπαντος χωρίς ούτε μία εξίσωση, σε σελίδες που θα διαβάζονταν από μαθητές, δασκάλους και νοικοκυρές. Με απλά λόγια, το βιβλίο αυτό υπήρξε η βασικότερη δικαιολογία για να πιστέψει ο μέσος αναγνώστης ότι ο πα πληγικός Stephen Hawking είναι ο διαπ πέστερος επιστήμονας από την εποχή Αϊνστάιν. Και τη στιγμή που στο εξωτερ επρόκειτο για μία εξέχουσα στιγμή σε μακρά εκδοτική δραστηριότητα, στην λάδα απετέλεσε την προαναγγελία θυέλλ

Στην ίδια κατηγορία από τη σκοπιά εμπορικής απήχησης βρίσκεται και το ιδ φυές όσο και γλαφυρό βιβλίο του Rich Feynman, νομπελίστα στη Φυσική, που ζει πια, καθηγητή του Τεχνολογικού Ινσ τούτου της Καλιφόρνια με τίτλο *Σίγουρα αστειεύεστε, Κύριε Φέυνμαν* (Τροχαλία), μας διδάσκει πολλά για την επιστημονι δημιουργία. Ο Richard Feynman εκπρο πείται και στα βιβλία του *Ο χαρακτήρας Φυσικού Νόμου* και *QED, Κβαντική Η κτροδυναμική*.

Η επιστήμη της καθημερινής ζωής (εκ σεις Κάτοπτρο, 1992) είναι μία απόπε του Jay Ingram, γνωστού και βραβευμέ στον επιστημονικό χώρο για τα εκλαϊκευ να κείμενά του, να δείξει ποια είναι η ε στημονική βάση στη λεπτή τέχνη του π πατήματος, την πτήση των εντόμων κ σύννεφα ή το μέγεθος του φεγγαριού διάφορα σημεία του ουρανού. *Η μαθημα εμπειρία* των P. J. Davis και R. Hersh

ιρπάζει με τη μείξη πολλών πεδίων σε ένα -επιστημονικό χώρο όπου τα μαθηματικά ι παίξουν τον κεντρικό ρόλο του διερμη-α. Στη συλλογή μας δεν θα λείψουν και βλία για τα περιβαλλοντικά προβλήματα υ κόσμου, όπως το *Φαινόμενο θερμοκηπίου* υ γνωστού μας Πιέρ Σαμουέλ (Εναλλακτι-ς εκδόσεις) και η συλλογή κειμένων στο-ισμού και ανάλυσης: *Πού βαδίζει ο κό-μος; Ο πλανήτης Γη και η παγκοσμιότητα ς οικολογικής κρίσης* (Τροχαλία).

Η εκδοτική δραστηριότητα μπορεί να χωριστεί στα βιβλία που προέρχονται από μεταφράσεις ξένων καταξιωμένων συγγραφέων και σε αυτά που έχουν γραφεί από λληνες επιστήμονες και διανοητές, κυρίως νεπιστημιακούς. Η πρώτη κατηγορία, η γαλύτερη, είναι πρακτικά ανεξάντλητη ν αναλογιστεί κανείς τους τεράστιους θμούς βιβλίων σχετικά με την επιστήμη υ εκδίδονται επί δεκαετίες στην Ευρώπη την Αμερική, για κάθε σχεδόν τύπο αγνωστικού κοινού. Αλλά και η δεύτερη κατηγορία δεν είναι καθόλου αμελητέα. *Η κόμη της Βερενίκης* του Γ. Γραμματικάκη, που προαναφέραμε, είναι από τα πιο επιτυχημένα βιβλία αυτού του χώρου. Οι δύο τόμοι του σημαντικού βιβλίου *Η Φυσική σήμερα* του Ε. Ν. Οικονόμου (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης) επιχειρούν με κατανοητό τρόπο μία ανασκόπηση των δοξασιών της Φυσικής μέχρι τον Αϊνστάιν και τους νεότερους. Ο Α. Βάρβογλης, εξέχουσα μορφή της Χημείας στη χώρα μας, στο γενικού ενδιαφέροντος *Χημείας Απόσταγμα* (Τροχαλία) παρασύρει τον έκπληκτο αναγνώστη σε μία εξήγηση του μυστηρίου των αρωμάτων, των χρωμάτων, των τροφών, των φαρμάκων, ή των εφαρμογών της Χημείας στην Αρχαιολογία, καθώς και της εμπλοκής της στα προβλήματα του περιβάλλοντος.

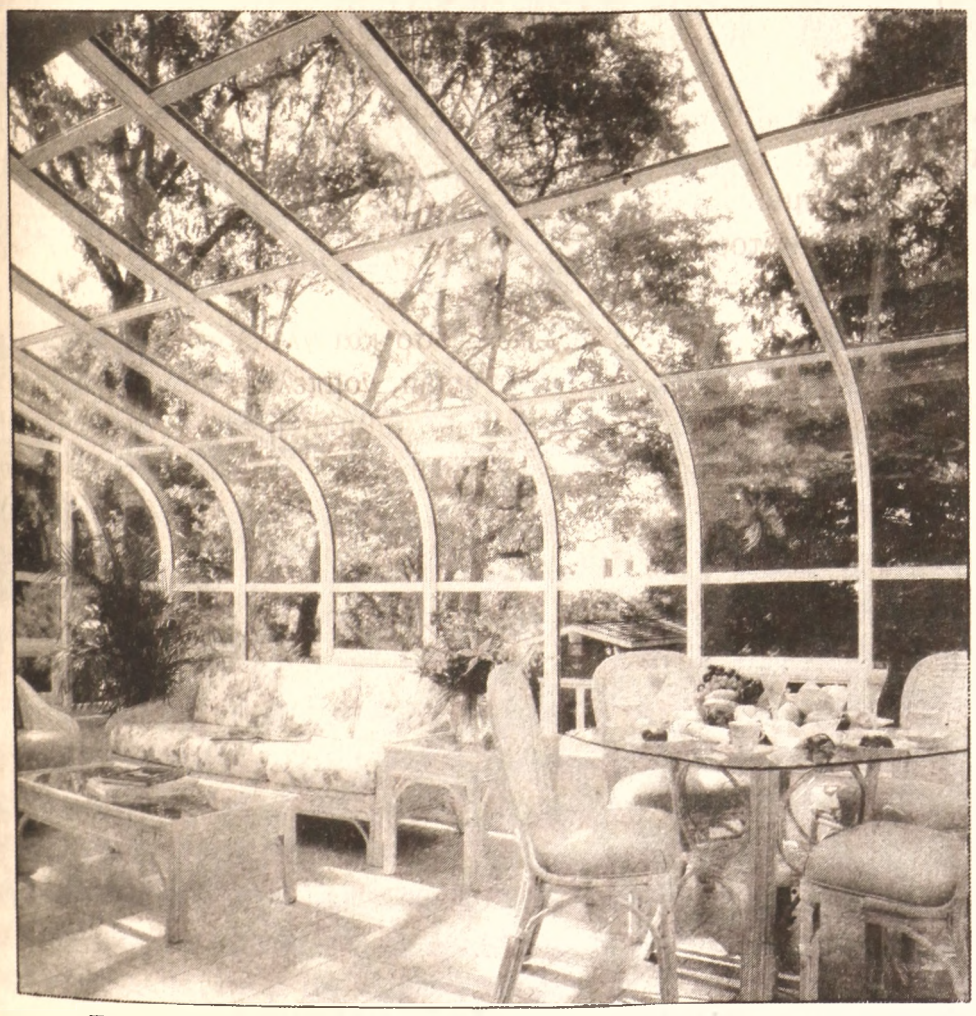
Η γνώση που θασίζεται στην επιστήμη έχει φθάσει σε βάθος και έκταση που είναι αδύνατον να παρακολουθήσουν ακόμα και οι βαπτισμένοι στις διδαχές και οι μυημένοι στις μεθόδους της. Η ίδια η επιστήμη έχει δεχτεί πυρά που έχει ωθήσει τους πολίτες της γης σε μία δυσπιστία προς το πρόσωπό της. Τους προηγούμενους αιώνες, η επιστημονική σκέψη ήταν και φιλοσοφική σκέψη που γεφύρωνε τη φύση με την προσπάθεια του ανθρώπου να την φτάσει και να την κατακτήσει. Σήμερα, που η αναθεώρηση των επιστημονικών μεθόδων και σκοπών απ' αρχής της επιστήμης έχει εξελιχθεί σε γενικευμένη λαίλαπα, οι άνθρωποι έχουν ανάγκη τα βιβλία που με απλά λόγια μιλούν για τη μελέτη και την εξερεύνηση της φύσης και λειτουργούν σαν πρέσβεις των λογής δραστηριοτήτων.

Οι έλληνες αναγνώστες, πολλοί από αυτούς βαθιά ήδη, μέσα στην επιστήμη, φαίνεται ότι έχουν αγκαλιάσει τη γενικευμένη αυτή προσφορά γνώσης και οι εκδότες ανταποκρίθηκαν ευχαρίστως σε αυτό. Η γνώμη μας είναι ότι περισσότεροι τίτλοι ελλήνων συγγραφέων θα πρέπει να παρουσιάζονται. Οι Έλληνες που έχουν ενεργό ενδιαφέρον σε αυτό το χώρο είναι πολλοί. Το ίδιο είναι φυσικό να συμβαίνει και με όσους μπορούν να γράψουν γι' αυτόν.

ΗΛΙΟΧΩΡΟΙ

FOUR SEASONS SUNROOMS ®

οι μόνοι μέ τόν «μαγικό» ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ ™

ο οποίος :

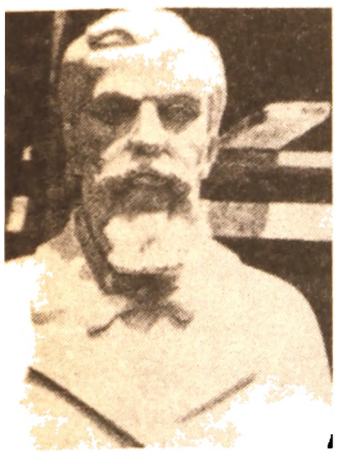
* Απορροφά τήν υπεριώδη ακτινοβολία
* Τό καλοκαίρι αντανακλά τή ΘΕΡΜΙΚΗ ακτινοβολία τού ήλιου
* Τό χειμώνα δέν αφήνει νά διαφύγει η εσωτερική θερμότητα τού σπιτιού
* Ενισχύει τήν ηχομόνωση κατά 3 τουλάχιστον ντεσιμπέλ

ΤΕΧΝΗ α.τ.ε. – ΜΟΝΤΕΡΝΑ ΔΟΜΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ, Ν. Ζέρβα 39 (στοά), τηλ. : (0651) 31- 9 - 32, fax : 309-70

ΩΡΛ

• Η «Πάπισσα Ιωάννα» σε... μετάφραση!

Προτομή του Ροΐδη στην Ερμούπολη.

Ὁ Ἐμμανουήλ Ροΐδης πέθανε τό 1904. Καί τί δέν θά ἔδινα γιά νά εἴχαμε ἕνα ἀκριβό σχόλιό του σήμερα! Σήμερα πού οἱ σκοταδιστές, προπαγανδιστές τῆς ἠμιμάθειας καί ἰδιοτελεῖς δάσκαλοι τῆς ἀναίδειας –ἐν ὀνόματι τῆς ... δημοκρατίας καί τῆς προόδου, πάντα– ἀποδίδονται σέ ἱερόν ἀγῶνα ὄχι ὑπέρ τῆς νεοελληνικῆς μας γλῶσσας, ἀλλά ὑπέρ τοῦ πτωχοῦ καί ἀκαλαίσθητου ὑβριδίου τό ὁποῖον προσπαθοῦν νά ἐπιβάλουν. Ὅλοι οἱ σπουδαιοΦάνηδες λοιπόν, οἱ ὁποῖοι ἐδῶ καί κάμποσες δεκαετίες ζοῦν σέ μιάν ἰδιότυπη συμβιωτική *ψύχωση*, ἄδραξαν τίς «τιμιώτερες καί δημοκρατικώτερες» πένες τους καί ὑπερασπίζονται τήν γλῶσσα τους, ἡ ὁποία –λένε– εἶναι ἡ γλῶσσα ἡ ἑλληνική. Τά *ὀργανωμένα παραληρήματά* τους φιλοξενεῖ κατά κανόνα τό *Βῆμα* καί δυστυχῶς ἐφιλοξένησε προσφάτως καί ἡ μόνη ἴσως νησίδα ἀξιοπρέπειας στόν ἡμερήσιο Τύπο, ἡ *Αὐγή* (28.3.93).

Καί πάνω στήν ὥρα, πάνω πού ξεκινᾶ ὁ «ἀγῶνας» τῶν ἀνεύθυνων πλήν «προοδευτικῶν», ἦρθε καί ἡ ἔκδοσις ἀπό τόν γνωστό κ. Λιβάνη τοῦ περίφημου βιβλίου τοῦ Ἐμμανουήλ Ροΐδη *Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα* σέ μετάφραση τοῦ χρονογράφου τῆς *Ἐξόρμησης* Ἀντ. Σιμιτζῆ! Ὁ ἐν λόγω «σοσιαλιστής» (συγγραφεύς καί τοῦ ἔργου *Τά διηγήματα τῆς ἀπαλάμης* –δέν σχολιάζω τίποτε, ἀλλά σκέφτομαι ὅ,τι σκέφτεσθε, πονηροί ἀναγνῶστες–) ἔκαμε τόν Ροΐδη ἀγνώριστον. Τόν «μετέφρασε» στήν *«καθομιλουμένη γλῶσσα, πού λέγεται καθομιλουμένη»* ὅπως γράφει (!), τόν «διόρθωσε», τοῦ ἀφήρεσε τά «περιττά», ἐσυντόμευσε τίς σχοινοτενεῖς φράσεις τοῦ πρωτοτύπου, «διόρθωσε» τήν στίξη, ἔκαμε νέον χωρισμό παραγράφων, ἀφήρεσε ὅλες τίς «περιττές» καί «ἀνούσιες» ἐπαναλήψεις τοῦ Ροΐδη, κυρίως ὅμως περιόρισε τόν μεγάλο γλωσσικό του πλοῦτο στά «ἀπαραίτητα» καί *«κάνει μιά μετάφραση (...) φτιαγμένη μόνο ἀπό γνωστές λέξεις»*, χρησιμοποιώντας, ὅπως γράφει στόν ἐπίλογό του, *«ἕνα ἀκόμη πιό περιορισμένο λεξιλόγιο, ἀκόμη κι ἀπό αὐτό πού χρησιμοποίησα γιά τοῦτες τίς σημειώσεις»*, δηλαδή πιό φτωχό ἀπό τῆς *«καθομιλουμένης πού εἶν καθομιλουμένη...»*

Τί νά πεῖ κανείς ... Δέν φτάνει πού τούς μαζέψανε τούς καφενέδες καί τά σκυλάδικα καί τούς βάλανε ἀρ γράφους σέ ἔντυπα, καθηγητές σέ πανεπιστήμια, καί λευτές στή Βουλή, ὅπως προσφυῶς εἶχε πεῖ ὁ Λ. Κύρ μᾶς τούς παρουσιάζουν καί ὡς λογίους καί ἔχουν καί πρῶτο λόγο στά ἐκπαιδευτικά, γλωσσικά κ.λπ. τρομοκ τώντας ὅσους ἐκφράζουν διαφορετική γνώμη καί δσ προσπαθοῦν μέ αἴσθημα εὐθύνης νά προσφέρουν κ Ἀφοῦ ἐπισημοποίησαν τήν γλῶσσα τους –«τρισβάρβ τά ἑλληνικά των, οἱ ἄθλιοι», ἔγραψε ὁ Ἀλεξανδρινό προσπαθοῦν νά μᾶς ἐπιβάλλουν τά ἤθη τους καί ὑποκουλτούρα τους τήν «ζυμωμένη» στά σκυλάδικα στό... κίνημα.

Ὅτι ὅμως θά ἐπέστρεφε ἡ *Αὐγή* σέ ἰδεοληψίες ἄλλ ἐποχῶν προβάλλοντας γλωσσικές ἀπόψεις σάν αὐτές Ν. Ζαχαριάδη στόν *Ἀληθινό Παλαμᾶ* ἤ ὅτι θά ἔγραφαν ἀπόψεις τους χωρίς κανέναν ἀντίλογο ἄνθρωποι ποὺ πολιτεία τους καί οἱ «ἀγῶνες» τους στό γλωσσικό πα πέμπουν στόν δρόμο πού χάραξε ὁ Στάλιν μέ τό *Σχετ μέ τό μαρξισμό στή Γλωσσολογία*, ἔ αὐτό δέν τό περι ναμε. Ζοῦμε, εὐτυχῶς, στήν ἐποχή τῶν ἀπομυθοποιήσε Δέν νομίζετε, κύριοι σύντροφοι, ὅτι ἔφθασε ἡ ὥρα ἀπομυθοποιήσουμε καί κάποια ἄλλα πράγματα, δέν νο ζετε ὅτι πρέπει ἐπιτέλους νά ξαναδοῦμε μέ ἄλλο μάτι ἐκείνους πού μιλοῦσαν γιά τή δῆθεν «λαϊκή» γλῶσσ Δέν νομίζετε ὅτι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πρέπει νά ἀπαιτήσουμε λ ἀπό τό ΥΠΕΠΘ «ἐδῶ καί τώρα» νά ἀποσύρει ἀπό σχολεῖα τό βιβλίο μέ τά πιό βάρβαρα ἴσως ἑλληνικά τή μετάφραση τῆς *Ἰλιάδος* ἀπό τόν Ἰ. Κακριδῆ –ν σύντροφοι, ὅσοι ἔχετε παιδιά, ρίξτε μιά ματιά μόνον σ πρῶτες σελίδες: ἀρκεῖ ἕνα λεπτό γιά νά σχηματίσ γνώμη–, καί βεβαίως νά ἀντιμετωπίσομε πιό ὑπεύθυ αὐτό τό θέμα καί νά πάψομε νά τρεφόμαστε μέ ὅ,τι ψευ πίγραφο μᾶς προσφέρουν τρέφοντας τή μυθοποίη κάποιων ἐμπαθῶν καί μονομανῶν οἱ ὁποῖοι παριστάνο τούς ΩΡΛ τοῦ κινήματος καί τοῦ ἔθνους, ἐνῶ χρήζο παρακολουθήσεως τουλάχιστον ἀπό ΩΡΛ;

Μανώλης Βασιλάκ

Κάφκα

Στα ψιλά των εφημερίδων δημοσιεύθηκε μια απίστευτη ιστορία. Την αναδημοσιεύουμε χωρίς κανένα περιττό σχόλιο με μόνη προσδοκία μας να μην έχει συνηθισμένο τέλος. Στις 21 Φεβρουαρίου, ο λαχειοπώλης Γ. Χαλιγιάννης από τα Ιωάννινα έκανε ωτο-στόπ στο Πέραμα της Λίμνης Ιωαννίνων. Σταμάτησε μια «κλούβα» της Λστυνομίας με αλβανούς λαθρομετανάστες, οι οποίοι επρόκειτο να απελαθούν. Μια και είχαν... θέση, οι αστυνομικοί σταμάτησαν, ανέκριναν επί τόπου τον δυστυχή λαχειοπώλη, απεφάσισαν ότι είναι αλβανός, εκείνος διαμαρτυρόταν «μα είμαι Έλληνας», αυτοί όμως ήσαν πιο πονηροί και τον αποστόμωσαν με ένα «όλοι τα ίδια λέτε, τάχα πως είστε Έλληνες», άναψε και το πράσινο στο φανάρι, τον φόρτωσαν λοιπόν στην «κλούβα», και νά τον να κάνει τουρισμό στην Αλβανία.

Οι αλβανικές Αρχές, δεν γνωρίζουμε τίνι τρόπω ανεκάλυψαν ευθύς αμέσως ότι ο κ. Γ.Χ. είναι Έλληνας, τον θεώρησαν πάντως κατάσκοπο, επί 15 ημέρες τον κακοποιούσαν και εν συνεχεία τον απέλασαν στην Ελλάδα.

Ηθικόν δίδαγμα: Όταν είσαι ντυμένος φτωχικά, δεν κρατάς και την ταυτότητά σου, να αποφεύγεις το ωτο-στόπ, και φυσικά να αποφεύγεις τις «κλούβες».

Αλλά για μας παραμένει ημιτελής αυτή η απίθανη ιστορία. Παρακολουθούσαμε αυτόν τον καιρό τον Τύπο για να ιδούμε αν κάποιος αρμόδιος επιληφθεί. Τίποτε απολύτως. Ποιος να συγκινηθεί; Αποφεύγουμε τις ανώφελες επεκτάσεις περί ρατσισμού, ξενοφοβίας κ.λπ. Στο στέρεο έδαφος της απλοϊκότητας και της αφέλειας ρίχνουμε μονάχα ένα ερωτηματικό: Θα τιμωρηθεί κανένας από τους νοήμονες αστυνομικούς ή τουλάχιστον θα τους αναγνωρισθεί επισήμως ότι η βλακεία δεν αποτελεί αδίκημα;

Μ. Βασιλάκης

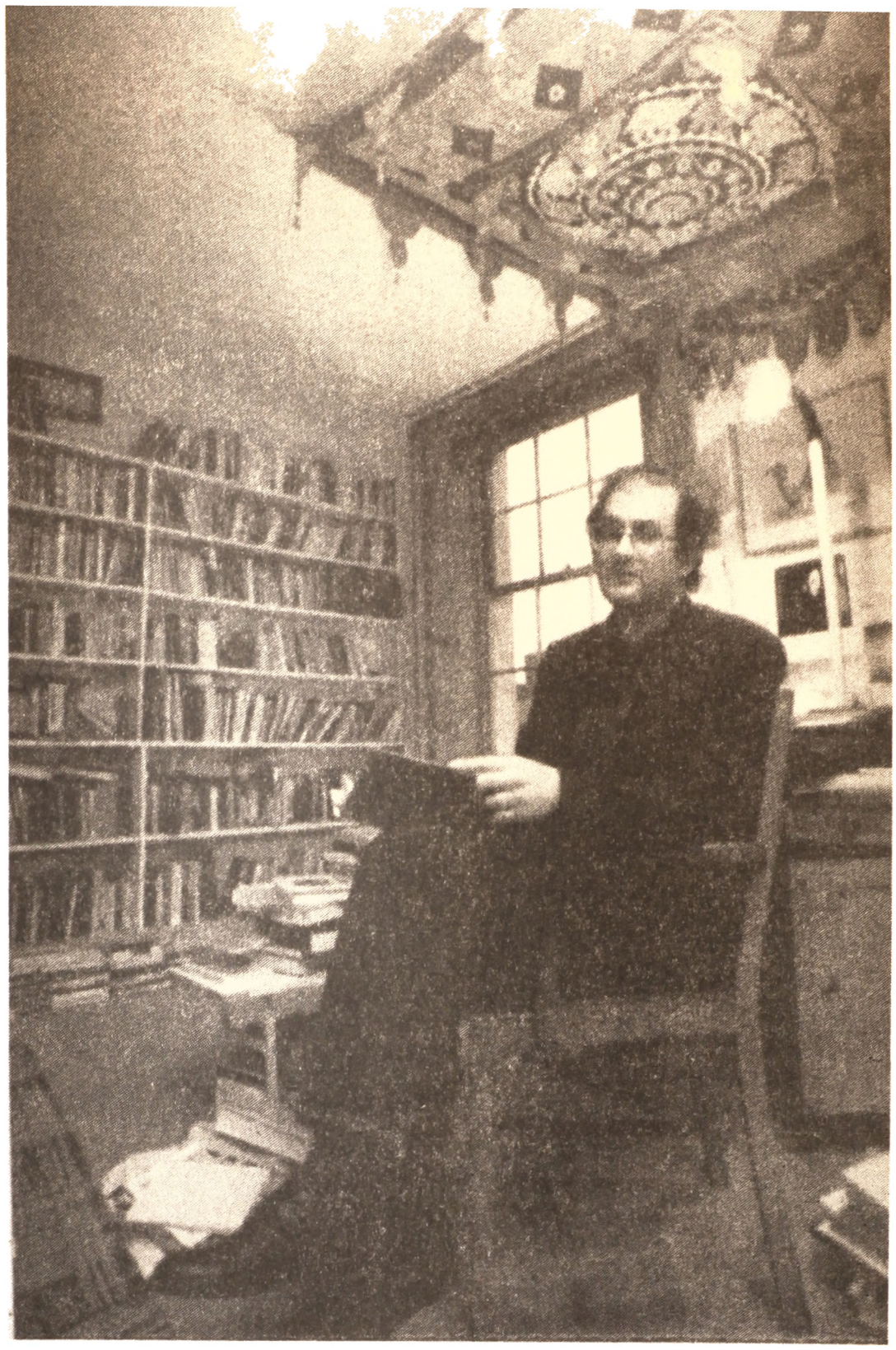
ΓΙΑΤΟΛΛΑΧ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΠΣΚΟΠΟΙ

Με αφορμή την περίπτωση του συγγραφέα Σάλμαν Ράσντι

δώ και μια ολόκληρη τετραετία ξεφεύγει από τους λεστές του ο επικηρυγμένος συγγραφέας Σάλμαν ντι. Η περιπέτεια άρχισε ανήμερα του αγίου Βαλεντί- προστάτη των ερωτευμένων, οπότε στις αγγλοσαξω- ς χώρες συνηθίζεται να στέλνονται μηνύματα αγάπης, περισσότερες φορές χωρίς αποστολέα. Στις 14 ρουαρίου του 1989 ο Αγιατολλάχ Χομεϊνί έστειλε υμα το δικό του μήνυμα καταδικάζοντας στο πυρ το ερο τον Ράσντι επειδή το βιβλίο του *Σατανικοί Στίχοι* ήταν ιδιαίτερα κολακευτικό για τον προφήτη. Στην α ήταν μία απόπειρα εσωτερικής συσπείρωσης σε στιγμή που η ιρανική επανάσταση αντιμετώπιζε οικο- κές αποτυχίες σε συνδυασμό με την εξωτερική απο- ση. Εν πάση περιπτώσει ο ινδικής καταγωγής εξω- ς βρίσκεται έκτοτε υπό την προστασία της βρετανι- αστυνομίας και κάθε φορά που εγκαταλείπει το κρυ- γετό του ορκίζεται στην ελευθερία της έκφρασης και ζει τη Δύση που βελτιώνει τις σχέσεις της με την ράνη.

ιτό έκανε όταν επισκέφθηκε αιφνιδιαστικά την η τον Οκτώβριο και συναντήθηκε με τον πρόεδρο Σοσιαλδημοκρατών, Björn Engholm, αυτό επανέλαβε ι και στο Παρίσι όπου εμφανίστηκε στο πλευρό του υπουργού Πολιτισμού Jack Lang με αφορμή το όνι του Βιβλίου, αφιερωμένο φέτος στην Ινδία. Στην ματικότητα δεν έχει την παραμικρή διάθεση να πλη- ει τα επίχειρα της βλασφημίας του. Ανάμεσα στις επίσημες εμφανίσεις συναντήθηκε κρυφά στο Λον- με τον υπουργό Θρησκευμάτων της Αιγύπτου ammed Ali Mahgub εκλιπαρώντας τον να ξαναγίνει ός στους κόλπους του Ισλάμ. Ο αναβαπτισμός του νάματα της μουσουλμανικής θρησκείας θα σήμαινε παραγράφονται τα ανομήματα που είχε διαπράξει ς ποιμνίου. Η προσπάθεια ωστόσο απέτυχε, μια και πυγκατένευσε ο μουφτής της Αιγύπτου Sajid Tantawi. συγκατένευε, φοβόταν πρόσθετα προβλήματα με το μιστικό κίνημα στην ίδια του τη χώρα.

ναι μεγάλη βασκανία ένας συγγραφέας να γίνεται όσμια γνωστός επειδή κάποιο βιβλίο του κρίθηκε τικό χωρίς καν να διαβαστεί και στη συνέχεια να μη ει να χαρεί τη φήμη του επειδή απειλείται η ζωή Υπήρξαν όμως και συγγραφείς που όχι μόνο δεν τησαν φήμη αλλά δολοφονήθηκαν πράγματι μένο- άκλαυτοι. Γι' αυτούς δεν κινητοποιήθηκε κανένα μαζικής ενημέρωσης και δεν επιβάρυνε το πρό- μά του κανένας πολιτικός. Στο Ιράν μόνο αποδεκατί- κε, τα τελευταία χρόνια, μια σειρά λογοτεχνών και οσιογράφων που δεν καταδέχθηκαν ούτε να επανέλ- εις τας τρίβους του Αλλάχ ούτε να συμφιλιωθούν με αθεστώς. Ας σπαταλήσουμε δύο γραμμές με τα ονό- των άδοξων νεκρών που συνήθως ο Τύπος απαξιοί αταγράψει: Amir Nikain, Monuhehr Behzadi, Tscha- Misani, Abutorab Bagerzahed. Όσο για τις δυτικές

Ο Σαλμάν Ράσντι

εφημερίδες, που ολοφύρονται κάθε χρόνο γύρω στις 14 Φεβρουαρίου για την κακή τύχη του Ράσντι, φαίνεται να λησμονούν πως η καθολική εκκλησία χρειάστηκε 300 χρόνια για να αποκαταστήσει μόλις πέρυσι έναν άλλο υποψήφιο για το καθαρτήριο πυρ. Ονομαζόταν Γαλιλαίος.

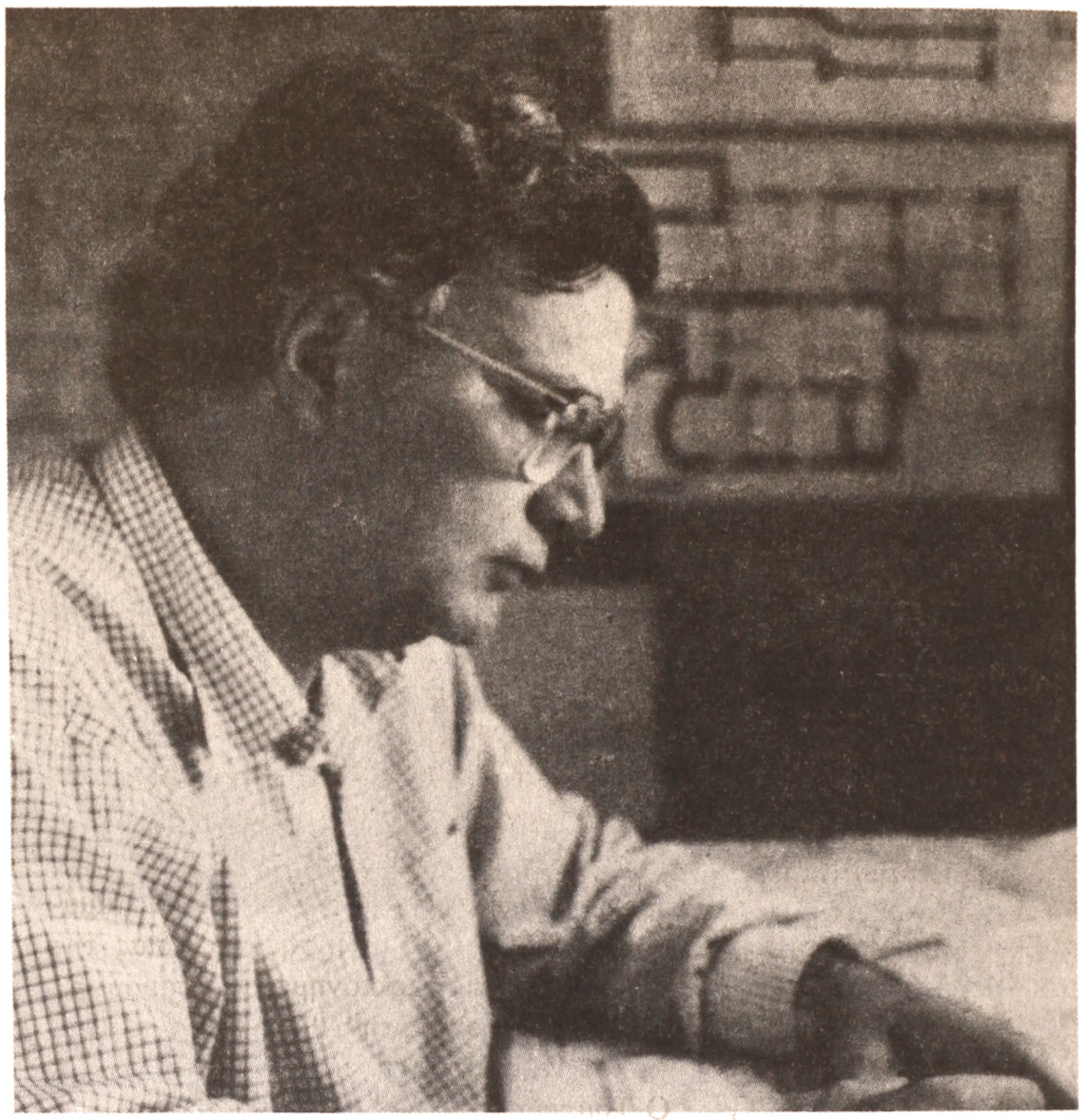
Σε τούτους τους αβέβαιους καιρούς όμως μετά τον καταποντισμό των μεγάλων κοινωνικών οραμάτων φαίνεται ότι κανένας τόπος δεν είναι ασφαλής από την επιστροφή του ανορθολογισμού. Μόλις τα Χριστούγεννα ο ημέτερος Σεραφείμ έδινε τη δική του εκδοχή για τον πόλεμο στη Βοσνία: «Οι ορθόδοξοι Σέρβοι αδελφοί θυσιάζονται στα πεδία των μαχών αγωνιζόμενοι για την ύπαρξη και την επιβίωσή τους, ενώ ψευτοχριστιανοί και αντίχριστοι συνεργάζονται για τη συντριβή και την εκμηδένισή τους». Πρέπει να έχουν χαλαρώσει εντελώς σε μία χώρα οι ασφαλιστικές δικλείδες της πνευματικής σοβαρότητας για να μπορεί να εκστομίσει κανείς τέτοιες μωρίες χωρίς να διαπομπευθεί. Ας ελπίσουμε τουλάχιστον ότι η «ψευδοχριστιανική» Ευρωπαϊκή Κοινότητα θα μας σώσει τελικά από την υποχρεωτική αναγραφή του θρησκεύματος στις ταυτότητες. Έναν αιώνα μετά το θάνατο του Θεού αναγκαζόμαστε να περιφρουρήσουμε το δικαίωμα να μη διαθέτουμε θρησκευτική συνείδηση.

Σπύρος Μοσκόβου

Ορίζοντας ένα στίγμα στο άπειρο

Στις 15 Μαρτίου εγκαινιάστηκε η έκθεση έργων του αρχιτέκτονα Αλέξανδρου Τομπάζη στο Γαλλικό Ινστιτούτο της Αθήνας. Έκθεση αξιοπρόσεκτη από κάθε άποψη: επειδή το υποδειγματικό στήσιμό της έγινε με μεγάλη φροντίδα και επίσης επειδή είναι η πρώτη μιας σειράς που θα γίνουν μελλοντικά για σημαντικούς έλληνες αρχιτέκτονες και θα φιλοξενηθούν στον ίδιο χώρο.

Τα εγκαίνια συνοδεύτηκαν από σειρά ομιλιών, πρώτα του ίδιου του αρχιτέκτονα και μετά τεσσάρων άλλων ομιλητών, σε στρογγυλή τράπεζα, με συντονιστή τον Παναγιώτη Τουρνικιώτη, εκ μέρους των «Αρχιτεκτονικών Θεμάτων», στον οποίο οφείλεται και όλη η οργάνωση της εκδήλωσης. Η αναφορά του ίδιου του Α. Τομπάζη στο έργο του ήταν μια χαμηλόφωνη εξομολόγηση, σεμνή και ανεπιτήδευτη. Από τους υπόλοιπους ομιλητές, ο Ν. Καλογεράς μίλησε αυτοσχεδιάζοντας με βάση τα όσα είχε προηγουμένως πει ο Τομπάζης, ο Γ. Πεπονής ανέλυσε δύο σχόλια του Τομπάζη συσχετίζοντας κριτήρια λειτουργίας και σχεδιασμού, ο Ν. Βρατσάνος ανέλυσε τη σπουδαιότητα που έχει η διαμόρφωση των ελεύθερων χώρων στο έργο του Τομπάζη και ο Δ. Φιλιππίδης χρησιμοποίησε τα ταξίδια του Τομπάζη ως μεταφορά για το έργο του. Η συζήτηση με το κοινό που ακολούθησε ήταν ζωντανή και πρόσφερε πολλά αυθόρμητα σχόλια. Εδώ παραθέτουμε ένα εκτενές απόσπασμα από την ομιλία του Δ. Φιλιππίδη.

Ο Αλέξανδ Τομπάζης γνωρίζει κα βάθος πως τ ταξίδι είναι εκείνο που συντηρεί τι ανατρεπτικ δυνάμεις τη φυγής.

Ενας τρόπος να πιστοποιήσει κανείς την «απόσταση» του Αλέξανδρου Τομπάζη από τον τόπο αυτό και από τα πράγματα που τον απαρτίζουν είναι να μελετήσει τα ταξίδια του σαν έμπρακτη απόδειξη της επίμονης αναφοράς του σε κάτι πλατύτερο και οικουμε κότερο από την Ελλάδα. Πράγματι, ο Το άζης έχει ταξιδέψει πολύ στη ζωή του και συνεχώς ταξιδεύει. [...] Θα μπορούσε έτσι κάποιος να μετρήσει όλες αυτές τις γεωγραφικές επαφές, τη συχνότητά τους, τη διάρκειά τους και να συγκρίνει αυτά τα στοιχεία με [...] ποια ταξίδια του έμειναν έντονα στη μνήμη, ποια τον ενθουσίασαν. [...] Ζήτημα είναι αν θα είχε κάνει ουσιαστική πρόοδο στην «ερμηνεία» του έργου του.

Τι θα έλειπε τότε; Ίσως η διαπίστωση ότι το ταξίδι δεν μπορεί ποτέ να είναι τόσο προφανές, τόσο ρηχό στην αμεσότητά το Γιατί η φυσική μετακίνηση από τον έ τόπο στον άλλο είναι το πιο φτωχό περιεχόμενο κομμάτι του ταξιδιού, είν εκείνο που θα είχε καταγράψει ο προηγο μενος στατιστικός. Αλλά τα πράγματα α τού του κόσμου δεν λειτουργούν ποτέ έτ απλά. Τουλάχιστον, δεν λειτουργούν μέ στο μυαλό ενός δημιουργού, ενός αρχιτ κτονα, που μέσα από λαβυρινθώδεις κιν σεις θα βρεθεί να προσπερνά το ίδιο σ μείο, να επισκέπτεται γνώριμα παλιά περ σματα, άλλοτε με το χαμόγελο της αναγν ρισης και άλλοτε χωρίς συνειδητή επίγν ση της επιστροφής του. Υπάρχουν τέτο ταξίδια που δεν τέλειωσαν ποτέ, όπως κ άλλα που δεν άρχισαν καν, αλλά η παρο σία, ή και η απουσία τους, χρωματίζει αν ξίτηλα τις δημιουργικές χειρονομίες τ αρχιτεκτόνων.

)αια, ό,τι και να πούμε εδώ, η απατηλή
ηταση δεν χάνει ποτέ το κύρος της.
ς από διάσημους ταξιδιώτες, εδώ και
ς, επιστρέφουν για να διηγηθούν την
ρία» της συνάντησής τους με το άγνω-
διανθισμένη με όλες τις απαραίτητες
έτειες. [...] Στην πραγματικότητα όμως
ριπέτειες των ταξιδιωτών είναι μυθεύ-
που ακολουθούν ένα αυστηρό τυπικό.
:θε νέο κίνδυνο που παρουσιάζεται, ο
σέας [...] αναμετριέται με τη μοίρα του
αλεύει κυρίως με τον ίδιο τον εαυτό
τίποτε δεν είναι τρομερότερο από τη
)ουση με τον εαυτό του. Έτσι το ταξίδι
ρέπεται σε κάτι παραπέρα: σε μια συμ-
ή πράξη δοκιμασίας και μύησης. Γι'
άλλωστε ο κόσμος του ταξιδιού διαν-
ι με μυθικά όντα, που μόνο αυτά μπο-
να εκφράσουν τις σχέσεις ανάμεσα
εξωτερική πραγματικότητα και στην
ρική πάλη μέσα στον ήρωα. Και ο
)ινός αρχιτέκτονας είναι ένας τέτοιος
ς που αισθάνεται την έλξη άπειρων
σμών γύρω του να τον πολιορκούν και
πρέπει να περάσει ανάμεσά τους, συ-
διορθώνοντας τη ρότα του, ατάραχος.
πόσταση» του Τομπάζη είναι μια τέ-
γηφάλια αντιπαράθεση, χωρίς ποτέ να
η δίψα για το καινούργιο και το
γνωρο

Ο Τομπάζης ανήκει σε αυτή την κά-
διαίτερη κατηγορία ταξιδιώτη που πά-
εύγει προς τα μπρος με τα μάτια ανοι-
τοιμος να συλλάβει τα μηνύματα των
ν με τις ευαίσθητες κεραίες του. Και
ιός» σημαίνει [...] μια παλινδρομική
η στο χώρο και στο χρόνο, αφήνο-
πίσω του μια λεπτότατη γραμμή αση-
, που μετά από λίγο θα χαθεί και αυτή
ορίζοντα. Μια τέτοια κίνηση του επι-
ι να μελετά τη διάταξη των όγκων στα
όχτιστα σπίτια στο Μαρόκο με την
τροσοχή που παρατηρεί τις κατασκευ-
ές λεπτομέρειες ενός ουρανοξύστη,
την ίδια στιγμή κάνει τις απαραίτητες
ετίσεις. Χωρίς ίχνος νοσταλγίας για τα
ί αλλά πάντα δοκιμάζοντας να αντλή-
ιδάγματα χρήσιμα στη δουλειά του από
τις τόσο σοφές λύσεις. Αν άλλοι ανα-
ύν το Θεό και τον ψάχνουν στο μεγα-
της φύσης, ο Τομπάζης τον αποκαλύ-
ξανά και ξανά μέσα στα πιο ταπεινά
στα πιο συγκλονιστικά έργα του αν-
του.

Αλλά και αυτή η φαινομενικά εκλε-
κτικιστική μετάβαση από γεωγρα-
φικό σημείο σε γεωγραφικόση-
μείο και από χρονική στιγμή σε
χρονική στιγμή, που δείχνει τόσο
χαλαρή, τόσο τυχαία, υπακούει στους δι-
κούς της νόμους. Όπως και να είναι χαραγ-
μένη η πορεία του Τομπάζη κάθε φορά, το
ταξίδι έχει από καιρό προετοιμαστεί σε κά-
θε του λεπτομέρεια. [...] Με άλλα λόγια, το
ταξίδι, πολύ πριν πραγματοποιηθεί, έχει συ-
ντελεστεί νοερά. Η κατάκτηση του ξένου
τόπου, η απόλαυση του αγνώστου είναι ένα
υπέροχο παιχνίδι εγκεφαλικό. Οπότε η επι-
τόπου μετάβαση δεν είναι τίποτε άλλο παρά
η επιβεβαίωση των αρχικών εκτιμήσεων και
η τήρηση του προγράμματος επίσκεψης,
αφήνοντας ελάχιστα περιθώρια παρέκκλι-
σης. [...] Παρ' όλο που με όλη αυτή την
προετοιμασία κινδυνεύει να χάσει το στοι-
χείο της έκπληξης, ο Τομπάζης προτιμά να
ξέρει κάθε φορά πού βρίσκεται [...] με άλλα
λόγια, δεν αφήνει ποτέ τον εαυτό του να
«χαθεί» κάπου.

Και όμως, σαγηνεύεται από έναν σχεδόν
ανεξέλεγκτο εξωτισμό. Θα έλεγε κανείς,
στο πείσμα των δύο αυτών κυρίαρχων τάσε-
ων στο χαρακτήρα του: από τη μια μεριά,
την τάση διατήρησης μιας απόστασης από
την «καυτή ύλη» των πραγμάτων και από
την άλλη, την τάση εξορθολογισμού του
χάους – ο Τομπάζης βρίσκεται εξίσου στο
στοιχείο του είτε περπατά στο Μανχάτταν
είτε στην Καλκούτα ή στην Υεμένη. Και
όταν βρίσκεται στην Ιαπωνία, το ενδιαφέ-
ρον του θα μοιραστεί εξίσου ανάμεσα στους
παραδοσιακούς κήπους του Κυότο και
στους πύργους της Γκίνζα.

[...] Ταξίδι μπορεί να είναι και η ασταμά-
τητη απόπειρα κατάκτησης της ίδιας της
μορφής του αρχιτεκτονημένου κόσμου γύ-
ρω σου, σπάζοντάς την, θρυμματίζοντάς την
ώσπου να ξεψαχνίσεις όλα της τα μυστικά.
Ο Τομπάζης είναι δεινός φωτογράφος, που
απορροφάται ολοκληρωτικά, χάνεται μέσα
στα θέματα που κυνηγά να φωτογραφίσει.
[...] Το ταξίδι μεταμορφώνεται έτσι σε μια
αναμέτρηση με την πληροφόρηση, με την
απαίτηση να μετασχηματιστεί αυτή σε βίω-
μα, έτσι όπως προκύπτει από τον επιτόπου
έλεγχο. Ένας σημερινός αρχιτέκτονας –και
ο Τομπάζης δεν είναι εξαίρεση αλλά ίσως η
πιο εντυπωσιακή επιβεβαίωση– δέχεται ερε-
θίσματα από αναρίθμητες πηγές χωρίς να
έχει τη δυνατότητα να επαληθεύσει την ορ-
θότητά τους. Θα μπει στον κόπο να ελέγξει
μόνο εκείνα που θεωρεί κρίσιμα, με μια
αυτοψία, καταργώντας έτσι τις αποστάσεις
και τους ενδιάμεσους μεσολαβητές.

Η κατάργηση όμως της απόστασης είναι
και αυτή ένας μύθος, ο τελευταίος ίσως
μύθος που μπορεί να μας προσφέρει η επο-
χή μας, καθώς η προσέγγιση, η σχεδόν
απτική εμπειρία από τα πράγματα, καταρ-
γείται στην πράξη και οι καθρέφτες στέλ-
νουν πίσω συνεχείς αναπαραστάσεις, όλες
τις προηγούμενες απεικονίσεις που μεταφέ-
ρουμε αναγκαστικά, σαν αποσκευές μέσα
στο μυαλό μας. Η τυραννική γνώση συνε-
χώς παρεμβάλλεται ανάμεσα στον δημιουρ-
γό και στο έργο απέναντί του, οπότε το
βίωμα αυτοαναιρείται. Ο Τομπάζης συνεχί-
ζει όμως τον τίμιο αγώνα του, [...] ξέροντας
κατά βάθος πως το ταξίδι είναι εκείνο που
συντηρεί τις ανατρεπτικές δυνάμεις της φυ-
γής. Εκείνο που καταργεί τις δεσμεύσεις
και δεν εξαντλεί ποτέ τις αποστάσεις. Γιατί
όταν ταξιδεύεις, δεν ανήκεις πουθενά, υπάρ-
χεις μόνο στο βαθμό που ορίζεις ένα στίγμα
στο άπειρο.

Όλα τα παραπάνω ειπώθηκαν με-
ταφορικά, παίζοντας με την ίδια
την έννοια της «μεταφοράς», που
είναι και αυτή, με τη σειρά της,
ένα ταξίδι ανάμεσα στις εννοιο-
λογικές πτυχές των συστατικών της. Βέ-
βαια, όσοι νόμισαν ώς εδώ πως άκουγαν για
ταξίδια στην κυριολεξία, δε θα είχαν ανα-
γκαστικά άδικο. Η αλήθεια είναι πως μιλή-
σαμε και για ταξίδια...

Δημήτρης Φιλιππίδης

2 ΚΡΑΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΦΕΛΗ

1ο ΠΟΙΗΣΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ὁ Ἥλιος τοῦ μεσονυχτίου

1ο ΔΟΚΙΜΙΟΥ

Π. Δ. ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ
Προοπτικές καί προσεγγίσεις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Ἀσκληπιοῦ 6, Ἀθήνα 106 80
Τηλ.: 3639962 - 3607744

Η ΑΒΑΣΤΑΧΤΗ ΓΟΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

«Το παιχνίδι των λυγμών», η τελευταία ταινία του Νηλ Τζόρνταν, αναθερμαίνει το κινηματογραφικό ενδιαφέρον.

Σπάνια κινηματογραφική ταινία έχει τόσο επιτυχημένο τίτλο όσο **Το Παιχνίδι των λυγμών** (The Crying Game Crying = γοερός, κραυγαλέος, κλαίων· game = παιχνίδι, αλλά και κόλπο, τέχνασμα). Ολόκληρη η ταινία είναι ένα πολιτικό και ερωτικό παιχνίδι, μια σπαραχτική κραυγή για τη χαμένη μας ανθρωπιά. Οι κεντρικοί της άξονες είναι δύο: η ζωή και ο θάνατος. Η **ζωή** μεταφράζεται σε κοινωνική και πολιτική ζωή, έρωτα και παιχνίδι. Ο **θάνατος** οφείλεται πάντοτε σε δολοφονία αλλά και η καθημερινή του εκδοχή συμπυκνώνεται στις λέξεις πολιτική, έλλειψη επιλογών, προκαταλήψεις, τεχνάσματα. Σ' αυτό το βαρύ σκηνικό δρουν **οι ήρωες** της ταινίας.

Ο **Τζόντι** κατατάσσεται στο στρατό: δεν έχει άλλη φανερή επιλογή. Μαύρος Εγγλέζος = άνεργος. (Θυμηθείτε και το «Για τη βασίλισσα και την πατρίδα».) Ο **Φέργκους** επίσης έχει περιορισμένη επιλογή: η χώρα του είναι κατεχόμενη, άρα εντάσσεται στον Εθνικοαπελευθερωτικό στρατό της. Ο/η **Ντηλ** δεν έχει άλλη επιλογή· σαν το σκορπιό ακολουθεί τη φύση του/της και παλεύει με την απατηλή του/της εικόνα. Η επιλογή του Τζόντι αντιστρατεύεται την επιλογή του Φέργκους. Ο Τζόντι θα σκοτωθεί. Η επιλογή του/της Ντηλ εναντιώνεται στη φυσική (;) ροπή του Φέργκους. Ο Φέργκους θα αιχμαλωτισθεί / φυλακισθεί από / για χάρη του / της Ντηλ, αλλά εδώ ίσως για πρώτη φορά κάνει μια επιλογή για την οποία δεν φαίνεται να μετανοιώνει.

Τα **παιχνίδια της πολιτικής** αποδεικνύονται θανατηφόρα τόσο για τους Εγγλέζους (Τζόντι, γέρος δικαστικός, περαστικοί, σωματοφύλακες) όσο και για τα μέλη του IRA. Τα **παιχνίδια του έρωτα** είναι εξίσου οδυνηρά. Οι ήρωες της ταινίας, ερμητικά κλεισμένοι στο αδιέξοδο περιβάλλον τους, γίνονται ταυτόχρονα **θύματα** και **θύτες.** Ο Τζόντι είναι θύτης γιατί υπηρετεί στον βρετανικό στρατό κατοχής είναι όμως και θύμα τόσο κυριολεκτικά γιατί πεθαίνει όσο και μεταφορικά (έλλειψη ευκαιριών, ρατσισμός). Ο Φέργκους είναι θύτης γιατί μετέχει σε δολοφονίες αλλά και θύμα γιατί ασφυκτιά και κατατρέχεται από τις ίδιες του τις επιλογές. Ο/Η Ντηλ είναι θύμα των φυσικών ροπών του/της, που αναστατώνουν την καθεστηκυία τάξη, αλλά και θύτης από τη στιγμή που σκοτώνει και μάλιστα αποδέχεται να φυλακιστεί άλλος για χάρη του/της. Όχι μόνον στην πολιτική αλλά και στην προσωπική ζωή παίζονται παιγνίδια. Ο Τζόντι επιδεικνύει τη φωτογραφία της «γυναίκας» του. Ο Φέργκους μεταναστεύει για να γλιτώσει από τον IRA και τον βρετανικό στρατό. Ο/η Ντηλ «παίζει» με τον Φέργκους που αναποφάσιστος «παίζει» με τον/την Ντηλ.

Το σενάριο στηρίζεται σε προκαταλήψεις και μυστικά. Την προκατάληψη του Φέργκους απέναντι στους Βρετανούς και τις ομοφυλοφιλικές σχέσεις. Την προκατάληψη των Ιρλανδών για τους Βρετανούς, αλλά και τον ρατσισμό των καταχτημένων απέναντι στους μαύρους. («Εδώ όλοι με αποκαλούν αράπη», λέει ο Τζόντι.) Την προκατάληψη για το ρόλο του κάθε φύλου. Και φυσικά την προκατάληψη του θεατή για δύο πράγματα τόσο διαφορετικά όσο το ομοφυλοφιλικό σεξ και ο IRA. Το μεγάλο μυστικό τελικά της ταινίας, το οποίο η εταιρία διανομής προσπαθεί να κρατήσει κρυφό με την συνενοχή κριτικών και κοινού, δεν είναι τόσο του φύλου του/της Ντηλ, αλλά οι συνεχείς ανατροπές και η αποκάλυψη μυστικών.

Σκηνή από «Το παιχνίδι των λυγμών» του Νηλ Τζόρνταν.

Προσέξτε μερικά από τα δεδομένα που ανατρέπονται: η «Τζουντ» δείχνει ερωτευμένη με τον Τζοντι. Ο Τζόντι είναι ο κακός, ετεροφυλόφιλος στρατιώτης κατοχικής δύναμης. Ο Φέργκους είναι κακός, τρομοκράτης, δολοφόνος. Η «Τζουντ» είναι ερωτευμένη με τον Φέργκους. Ο Φέργκους είναι ένας απλός «σκωτσέζος» εργάτης. Η Ντηλ είναι γυναίκα. Ο Φέργκους είναι καθαρά ετεροφυλόφιλος και αποκλείεται να αλλάξει. Οι Βρετανοί είναι καλοί και άμεμπτης ηθικής. Ο Φέργκους είναι τύπος που επιβιώνει σε όλες τις καταστάσεις.

Η ταινία κρατά τον θεατή *διαρκή εγρήγορση και τον αι γκάζει να αναθεωρεί συνεχώς απόψεις του.* Παρωδεί και τα «καλούς» Βρετανούς (ολοκ τωμα του άντρου του IRA, ραιός δικαστικός σε πορνεί και τους «κακούς» Ιρλανδ του IRA με την BMW. Κι αν κ ποιος πιστεύει ότι η μόνη γυν κα στο φιλμ είναι στυγνότε και από τον στυγνότερο εκπέ στή, η ισορροπία αποκαθίστα από το ρόλο του/της Ντηλ π έχει όλα εκείνα τα στοιχεία π συχνά χαρακτηρίζονται αβίασ ως γυναικεία.

Στην ταινία του Τζόρνταν **λυγμός της διάψευσης** σε πο τικό και προσωπικό επίπεδο **τατρέπεται** σε **κραυγή για τ ζωή και τον έρωτα**, πέρα α πολιτική, φυλή ή φύλο. Ε εξάλλου βρίσκεται κι η ομορφ της ταινίας και όχι στα κρυμμέ μυστικά της.

Λίλυ Εξαρχοπούλ

Επαφές αι Αποκρίσεις

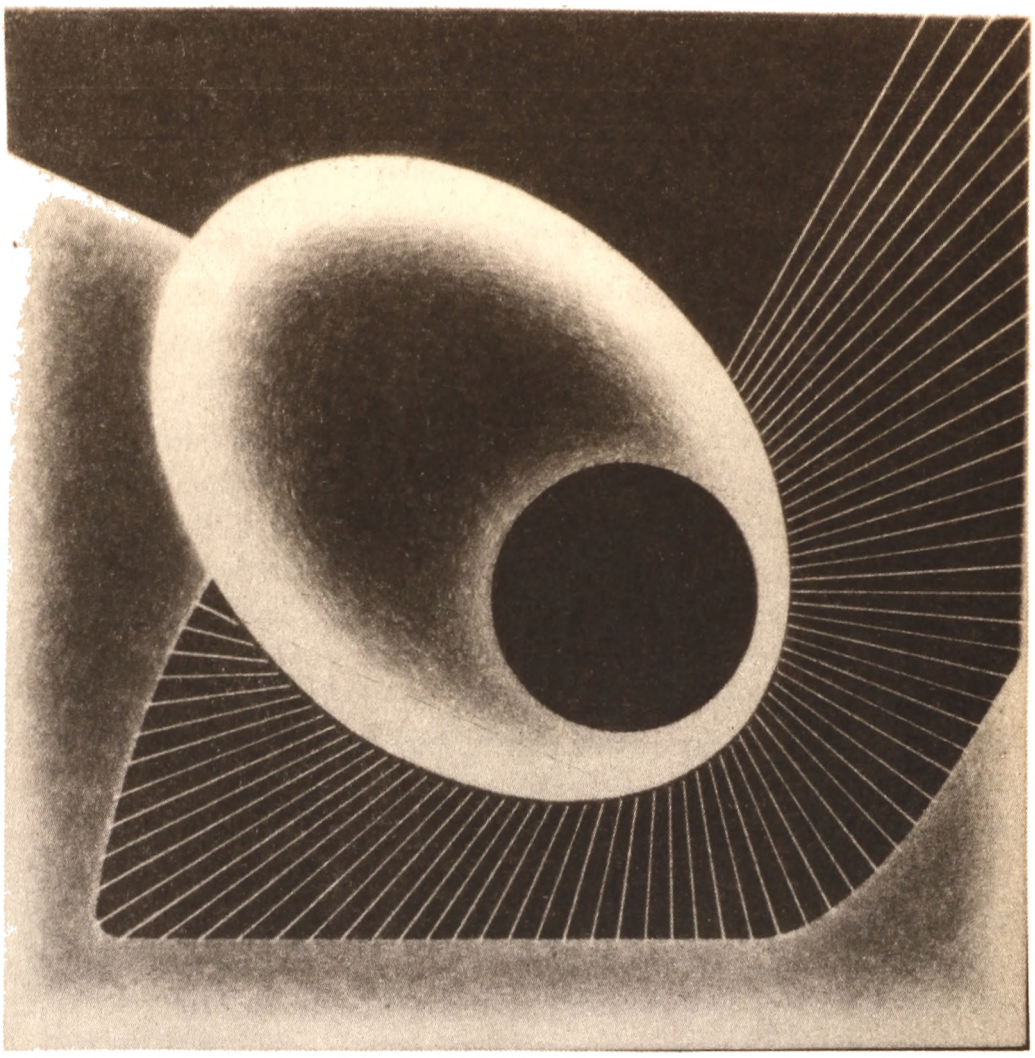
ριήγηση στις αίθουσες τέχνης της Αθήνας, επιλογές εικαστικών ρτάσεων με εξαιρετικό ενδιαφέρον

Ν ΑΠΟ τη μεγάλη αναδρο- έκθεση της **Σαπφούς Κυρι-** πο TITANIUM, είχε στον ώρο παρουσιάσει έργα του λλέας **Χρηστίδης. Η** έκθε- υ δεν θά 'πρεπε να περάσει πτήρητη, γιατί έδινε πολύ φέρουσες όψεις μιάς φα- ωτικής επαφής κι απόκρι- με το έργο του Βικέντιου Gogh), μολονότι δεν είναι ναδικός λόγος που εστιά- στις επιφάνειές του η οχή μας.

ρνοντας ως πρόσχημα την ματική αφετηρία του δι- ου εποικοδομήματος, την ι του γνωστού μοναχικού ίου του μεγάλου εκείνου λου, ο Χρηστίδης επεξερ- κε τις φάσεις ενός μύθου οσδιοριστικού. Αναφέρο- συνδυαστικά πτυχές της τικής, όσο και της φόρ- ην οποία καθιστούσε ρευ- αι συνάλληλη με την πινε- υ, ο δημιουργός «ύφαινε» στα τελάρα του τις φάσεις φυγόκεντρης υπαρξιακής ιάς. Το τυχαίο συναντού- ις ιστορίες του, το καθο- ό, η ένταση των τόνων ξη των μορφών, η οπτική ινηματογραφικού ρυθμού άνα του φωτογραφικού , μέσα από έναν ευτράπε- πρωτικό λυρισμό κι ένα αρκαστικό χιούμορ που υ έλειπε η παραδοξότητα οιητικός ειρμός, καθώς ο σιασμός ήταν συνταιρια- ς στη ζωγραφική του με την υιοθεσία της παιδικής, καταλυτικής ειρωνείας.

Του **Βασίλη Κελαΐδη** ζωγραφική, με ένα τόσο ανανεωτικό ύφος, είχαμε χρόνια να δούμε. Στην **Αίθουσα** λοιπόν **Τέχνης Αθηνών** παρουσίασε πρόσφατα ένα λαμπρό σύνολο, μέσα από το οποίο φαινόταν η ευαισθησία του καλλιτέχνη να μεταδίδει οργανική ζωντάνια σε αρχαιοπρεπή εσωτερικά, τυλίγοντας σε ένα διάφανο και διαβαθμιζόμενο φως τον αντιστικτικό διάλογο φόρμας και χώρου. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες ήταν οι παρενθέσεις του ενός επιπέδου μέσα στο άλλο και οι λεπτές αποχρώσεις των τόνων και του σκιοφωτισμού, καθώς και οι ρυθμικές αντιπαραθέσεις που εκποιούσαν θεμιτά το σύνολο.

Του **Βασίλη Γέρου** έργα με γεωμετρικές χαράξεις πάνω σε πλεξιγκλάς και χρήση λαμπτήρων φθορισμού είχαμε δει πριν δύο χρόνια στον *«Δεσμό»*, αλλά και στην συμμετοχή του στην «Φθινοπωρινή Ισημερία» που πραγματοποιήθηκε πέρσι στις *«Νέες Μορφές»*. Η εφετεινή του δουλειά, ωριμότερη και περισσότερο κατασταλαγμένη, εκτέθηκε στον *«Δεσμό»*, με περιορισμένη χρήση χρώματος και αυστηρότερο μορφικό λεξιλόγιο. Η κατασκευαστική καθαρότητα κέρδιζε ιδιαίτερα από τον τρόπο παρουσίασης των έργων, που υπέβαλλαν μία γαλαξιακή ατμόσφαιρα, δημιουργώντας συνειρμούς με την κίνηση των πλανητών στο ουράνιο στερέωμα. Το άσπρο χρώμα, οι τόνοι του γκρίζου και οι ελάχιστες κόκκινες στίξεις ή χαράξεις, μέσα από τον τρόπο που ο καλλιτέχνης οργάνωνε κονστρουκτιβιστικά τις συνθέσεις του, απελευθέρωναν τη δομή και τη λειτουργική τους συγκρότηση στη διαγραφή όγκων. Αλληλοτεμνόμενα σχήματα όριζαν το χώρο καθώς και τα επίπεδα προβολής ή υποχώρησης της σφαιροειδούς φόρμας, που ανοίγοντας έναν διάλογο με τον ψευδαισθητισμό της όρασης δημιουργούσε μια δραστικότητα στο γεωμετρικό λεξιλόγιο των προτάσεων του Βασ. Γέρου.

Έργο του Βασίλη Γέρου, από την έκθεσή του στον «Δεσμό»

Ο **Νικήτας Φλέσσας**, στην ομώνυμη γκαλερί της οδού **Σκουφά 4**, μέσα από ένα εντελώς διαφορετικό πρίσμα προσέγγισης των θεμάτων του απέδωσε στα δικά του έργα των μικρών ή μεγαλύτερων συνόλων αυτήν τη διαβαθμισμένη διαφάνεια, αξιοποιώντας τη βυζαντινίζουσα τεχνοτροπία, καθώς της προσέδιδε έναν μεταφυσικό χαρακτήρα, σε μιά διαστολή της φόρμας, την οποία επιτυχημένα αποτόλμησε. Χωρίς να χάνουν τον ασκητισμό τους οι μορφές του κέρδιζαν σε *πλαστικότητα, ενάργεια* και *βάθος*, καθώς μέσα από τα λαμπερά τους χρώματα ακτινοβολούσαν, χωρίς να γίνονται αισθησιακές.

Μέσα από παραδοσιακές τεχνικές και υλικά, με έναν αποσπασματικό συνδυασμό τρόπων και ύφους γραφής, η **Τίνα Καραγεώργη** στις *«Νέες Μορφές»* παρουσίασε τα έργα της, προκρίνοντας μιά μέθοδος διάμεσης ανάγνωσης. Κάνοντας έμμεσες αναφορές στην αποδόμηση τόσο όσο και στην αναδόμηση της φόρμας, την συγκροτούσε μέσα από επάλληλα ή συνάλληλα πεδία, δημιουργώντας ένα *τοπίο* συμβιωτικών αντιθέσεων, χροιάς, και τόνων που αξιοποιούσε το διάλογο ανάμεσα στα τυχαία και τα υπολογισμένα ευρήματα της σύνθεσης, παραπέμποντας όχι στο αποτέλεσμα αλλά στην ίδια την διαδικασία του έργου, ως πράξη δημιουργικής κι αυτονομημένης κατάστασης.

Αθηνά Σχινά

Η λέιζερ τεχνολογία συναντά το κύρος της τέχνης

του Χρήστου Τσα

Μπήκαν φουριόζικα στο παιχνίδι της αγοράς με μνημειακές αξιώσεις. Εύλογα λοιπόν εκτέθηκαν τόσο σε άδικους κόλαφ («Μεγάλο Κόλπο») όσο και σε μανιακά εγκώμια (« Ύψιστο Φετίχ»). Το φαινόμενο χρειάζεται σαφώς 'γκριζάρισμα'...

Αυτή τη στιγμή, με την πολιτιστική ξηρότητα που επικρατεί, αυτά τα εντυπωσιακά κουτιά πολυτελείας, που διατυμπανίζουν το αβαντάζ της λέιζερ τεχνολογίας (C.D.) και το πρεστίζ της τέχνης του αμπαλάζ, φαντάζουν στις αισθήσεις του βαριεστημένου σύγχρονου ακροατή-φιλότεχνου σαν... πανάκεια. Συστοιχίες από κόμπακτ ντισκς συσκευάζονται επιμελώς –αποκτώντας μέσα από το σύγχρονο ντιζάιν φετιχιστικό κύρος και αίγλη–, συμπληρώνονται με δοξαστικά ένθετα, βιογραφίες, φωτογραφίες και λοιπά μεμοραμπίλια και εκτίθενται στα ράφια των δισκοπωλείων ως συμπυκνωμένος πολιτιστικός θησαυρός. Γιατί το ηχητικό τους περιεχόμενο («στιλβωμένο» ή «καθαρισμένο» και στερεοφωνικά ισοσταθμισμένο με ψηφιακή επεξεργασία – όχι πάντα αρεστή στο «παλιομοδίτικο» αυτί...) δεν είναι παρά η ίδια η Ιστορία, στις υπεράνω υποψίας *ηρωικές προεξοχές* της. Τα ονόματα που ακολουθούν και που αντιστοιχούν σε *πραγματικά* προσεγμένες και *χρήσιμες* (λόγω ανέκδοτου ή σπάνιου μουσικού και οπτικού/βιογραφικού υλικού) BOX SET εκδόσεις στο άκουσμά τους και μόνο αποτελούν ένα πρώτης τάξεως ξόρκι κόντρα στον ανιαρό ηλεκτρικό θόρυβο και στον ακαδημαϊκό ή ποπ ναρκισσισμό... Προσέξτε όμως: το χρηματικό αντίτιμο αυτής της περιφοράς ενδόξων ηρώων του χθες είναι μάλλον τσουχτερό...

C.D. BOX SET: ΕΠΙΛΟΓΕΣ

- BB KING: 'BB King' (MCA).
- BILL EVANS: 'The Complete Riverside Recordings' (Riverside).
- ELVIS PRIESLEY: 'The King of Rock' N'Roll' (RCA).
- JAMES BROWN: 'Star Time' (Polydor).
- MUDDY WATERS: 'Muddy Waters' (Charly).
- THE ROLLING STONES: 'Singles Collection: The London Years' (London).
- THELONIOUS MONK: 'The Complete Riverside Recordings' (Riverside).
- VARIOUS ARTISTS: 'Atlantic Rythm & Blues 1947-1974' (Atlantic).
- NAT KING COLE: 'The Complete Recording of the Nat King Cole Trio 1942-1961' (Mosaic).
- JIMI HENDRIX: 'Stages' (Polydor).
- STAN GETZ: 'The Girl From Ipanema / The Bossa Nova Years' (Verve).
- BOB DYLAN: 'Biograph' (Columbia).
- BOB MARLEY: 'Songs of Freedom' (Tuff Gong).
- VARIOUS ARTISTS: 'The Motown Singles Collection, 1959-1971' (Motown).
- ARETHA FRANKLIN: 'Queen of Soul: The Atlantic Recordings' (Rhino/Atlantic).
- VARIOUS ARTISTS: 'The Complete Stax – Volt Singles 1959-1968' (Atlantic).
- ART TATUM: 'The Complete Pablo Solo Masterpiece' (Pablo).
- CHUCK BERRY: 'The Chess Years' (Charly/Chess).
- VARIOUS ARTISTS: 'The Psychedelic Years I' (Sequel).
- T-BONE WALKER: 'The Complete Recordings of T-Bone Walker, 1940-1954' (Mosaic).
- KING CRIMSON: 'The Essential King Crimson – Frame By Frame' (Virgin).
- ART BLAKEY: 'The Complete Blue Note Recordings of Art Blakey's 1960 Jazz Messengers' (Mosaic).
- SONNY ROLLINS: 'The Complete Prestige Recordings' (Prestige).
- ERIC CLAPTON: 'Crossroads' (Polydor).
- CLIFFORD BROWN: 'Brownie – The Complete EmAarcy Recordings' (Em Aarcy).
- HANK WILLIAMS: 'The O Singles Collection' (Polydor)
- BILLIE HOLIDAY: 'The Co te Billie Holiday on Verve 19 (Verve).
- CHARLES MINGUS: 'The plete Deput Recordings' (D
- THE ALLMAN BROT BAND: 'Dreams' (Polydor).
- THE BYRDS: 'The Byrds lumbia).
- THE CLASH: 'Clash On I way' (USEpic).
- THE MONKEES: 'Listen T Band' (US Rhino).
- JEFF BECK: 'Bechology'
- JEFFERSON AIRPLANE: You' (BMG).
- LOU REED: 'Between Tl & Expression' (RCA).

ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΛΟΓΟ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Αν ο Λόρκα ήταν γυναίκα

της Μαρίας Αρβανίτη-Σωτηροπούλου

έτος διαβάζοντας κάποιο ποιητικό «φεμινιστικό» κείμενό μου δέχτηκα την οργισμένη επίκριση άνδρα λογοτέχνη που άρχιζε με τη θέση: «Αν όλα αυτά είναι αλήθεια, τότε ντρέπομαι που είμαι άντρας» και πρόσφατα παρακολουθώντας την παράσταση της *Γέρμα* του Λόρκα από το ο Τέχνης και παρ' ότι είμαι γυναίκα και μάνα τεσσάρων ών (ίσως ακριβώς γι' αυτό) αποκόμισα την ίδια αίσθηση της ολής που είχε εισπράξει ο συνάδελφος ακούγοντας το δικό ιητριαρχικό» κείμενο.

ι όμως ο Λόρκα ήταν άντρας!» σκέφθηκα. Ίσως ακριβώς γι' πόρεσε έτσι να καθρεφτίσει το δράμα της στείρας γυναίκας. παρά τη βιολογική διαφορά και τις κοινωνικές απόψεις που οφώνουν τη συμπεριφορά των φύλων, η ανθρώπινη ψυχή ένει μία, κοινή σε άντρες ή γυναίκες, και ο δημιουργός ί να αναπλάθει την ψευδαίσθηση της πραγματικότητας βιώς μέσα από τους ήρωές του την καθολικότητα του ανθρώπιράματος, πάντα με τη συναίσθηση της ταπεινοσύνης του. στά στις άπειρες εκφράσεις του «αληθινού» η Τέχνη μόνο ς καθρεφτίζει, φευγαλέες λάμψεις, φωτογραφίες, σκίτσα, έτα, καρικατούρες, εκφράσεις της απεραντοσύνης του κό-

κοινωνικές συνθήκες καθόρισαν την πενία που έχει να ξει η Λογοτεχνία για γυναίκες συγγραφείς. Και συχνά γίνεγος για γυναικείο και αντρικό λόγο στην Τέχνη. Και όμως. α «φεμινιστικό» κείμενο δεν καταγράφει τόσο καθαρά την η για την απελευθέρωση της γυναικείας ψυχής όσο το *όσπιτο* του Ίψεν. Και το μεγαλείο του συγγραφέα βρίσκεται καταγράψει τόσο αυθεντικά τις δονήσεις της ψυχής που ο ύστης να ξεπεράσει τα ατομικά του σύνορα και να υπάρξει ρωας ή ηρωίδα κάποιου λογοτεχνικού έργου. Διαβάζοντας *λεμος και Ειρήνη* ήμουν η Νατάσα, όπως και ο Αντρέι και ο Διαβάζοντας τον *Ηλίθιο* ήμουν η Ναστάσια Φιλίποβνα και ρονα ο πρίγκιπας Μίσκιν. Και καμιά γυναίκα συγγραφέας σήμερα δεν κατάφερε να καταθέσει στη λογοτεχνία το ίο μιας Αντιγόνης, όπως ο Σοφοκλής. Σε αντίθεση με τα ισμένα κείμενα του Σαίξπηρ, τα αριστουργήματα του υ ελληνικού δράματος απεικονίζουν τη γυναίκα ισότιμη ή ί ανώτερη από τον άντρα. Η Λυσιστράτη δεν γίνεται στρίπό καπρίτσιο αλλά από αναγκαιότητα και δεν θα υποκύψει τη σκληρότητα του αρσενικού αφού σε αυτή τη βία αντιαι. Ο Αίμονας αυτοκτονεί από έρωτα μπροστά στο κρεμακορμί της Αντιγόνης που κόβει το νήμα της ζωής της πιζόμενη κάποιες αξίες πανανθρώπινες, δεν αυτοκτονούν αρεξήγηση όπως ο Ρωμαίος και η Ιουλιέτα. Αντίθετα η στη δέχεται να πεθάνει στη θέση του άντρα της, όπως ο ις θα πάει στον Άδη για να διεκδικήσει την Ευριδίκη του. Γιατί ο ανίκητος στη μάχη έρωτας ίδια δυναστεύει άντρες και γυναίκες, θνητούς και αθανάτους.

Οι βιολόγοι μιλούν για τις διαφορές στην εγκεφαλική λειτουργία ανάμεσα στα δύο φύλα. Οι άνθρωποι των γραμμάτων ερίζουν για την εκ των ένδον απεικόνιση της γυναικείας και αντρικής ψυχής σαν να μπορεί να υπάρξει συνολική θεώρηση στην πεπερασμένη ανθρώπινη φύση. Για μένα –μια γυναίκα συγγραφέα– η πρόκληση δεν βρίσκεται στο να αποδοθεί πιστά η καταπίεση και το μεγαλείο που βιώνει κάθε γυναίκα, αλλά στο να μπορέσουν γυναίκες δημιουργοί να πλάσουν ήρωες που να σταθούν ισότιμα δίπλα σε μίαν Αντιγόνη.

Ο Λόρκα έπλασε τη Γέρμα ακριβώς επειδή ήταν άντρας. Ο άντρας είναι εξ ορισμού αποκομμένος από τη σιγουριά της συνέχειας της ζωής που η εγκυμοσύνη εξασφαλίζει στη γυναίκα. Η αντρική καταπίεση βασίζεται ακριβώς στην προσπάθεια να εξασφαλιστεί η πατρότητα και έτσι η κοινωνική παράδοση. Μπορεί το στίγμα και τα ανάθεμα για την ατεκνία να ρίχνεται στη γυναίκα, τουλάχιστον στις υπανάπτυκτες κοινωνίες, όμως η ίδια η γυναίκα το ξέρει ότι είναι δυνητικά γόνιμη, γι' αυτό κι εκδικητική. Μόνο της λάθος τ' ότι ενώ θα μπορούσε να πλαγιάσει με άλλο άντρα για να καρποφορήσει, αντρικοί κανόνες, όπως η Τιμή, την καθηλώνουν εξαναγκάζοντάς την να μαραθεί. Ο άντρας με όσες γυναίκες και αν πλαγιάσει ποτέ δεν θα 'ναι σίγουρος. Ο Χουάν είναι πλαστός, ακριβώς όπως και ο Βίκτορ, γιατί σκιαγραφήθηκαν από το Λόρκα που, αν και ποιητής, ήταν άντρας. Γιατί ο Χουάν πονούσε περισσότερο από τη γυναίκα του μη έχοντας σε ποιον να αφήσει το βιος του και ο Βικτόρ μπορούσε να κλέψει τη Γέρμα που με το Βικτόρ πλάι της δεν θα ονειρευότανε κανένα γιο. Έτσι κι αλλιώς το παραδέχεται: «Φορές, φορές σκέπτομαι ότι εγώ είμαι ο γιός μου», λέει.

Τα ομορφότερα παραμύθια τα ακούσαμε από τις γιαγιάδες μας κι είναι κρίμα που οι κοινωνικές συνθήκες καθυστέρησαν τόσο τον τοκετό του θηλυκού Ομήρου. Το έπος του κόσμου γραμμένο από τη γυναικεία οπτική γωνιά ακόμη δεν παραδόθηκε στα τεφτέρια της ανθρώπινης Ιστορίας. Οι γυναίκες συνολικά σε όλους τους αιώνες της εξέλιξης του είδους μας μπορούσαν να προσαρμόζουν τους μελλοντικούς άντρες στις αλλαγές που εκείνες έκριναν ότι πρέπει να γίνουν για τη διατήρηση του γένους. Οι γυναίκες ξέρουμε πως οι άντρες ονειρεύονται. Όλες οι μούσες είναι γένους θηλυκού. Οι άντρες έπρεπε να αρκεστούν σε αυτά που οι γυναίκες αποκάλυπταν τμηματικά, ξέφτια αισθημάτων από μητέρες, συζύγους, ερωμένες, αδελφές. Το όνειρο της γυναίκας για τον άντρα κρύβεται ακόμη στο παραμύθι. Κι ίσως η ανθρωπότητα ποτέ να μην καταφέρει να καταγράψει αυτό το όραμα. Ίσως ποτέ ο άντρας να μη μάθει πόσο η γυναίκα τον αγάπησε, ακριβώς γιατί άργησε πολύ να αφουγκαστεί το όνειρό της. Και θα είναι κρίμα για τον Άνθρωπο που στο χάος της ψυχής του παραμένει «άρσεν και θήλυ» ποίημα ενός ερμαφρόδιτου θεού. Θα χρειαστεί να περιμένει μια νέα Κοσμογονία για να εκφραστεί. Γιατί αν ο Θεός ήταν γένους θηλυκού, ο Χριστός δεν θα σταυρωνόταν ποτέ. Μονάχα σε ένα κόσμο που ο Κρόνος τρώει τα παιδιά του, η Γέρμα μπορεί και δολοφονεί τον άντρα της. Η τοιχογραφία του κόσμου της Λογοτεχνίας είναι ακόμη ατελής. Οι γυναίκες ακόμη παίζουμε με τα χρώματα στην παλέτα των λέξεων. Προσμένουμε τον Όμηρό μας. Ελπίζουμε. Έχουμε μάθει να περιμένουμε. Η κυοφορία του ονείρου ήταν επώδυνη και παρατεταμένη. Όμως μονάχα έτσι το θαύμα έρχεται στη γη. Όπως η Μοίρα το καθόρισε για κάθε άνθρωπο, άντρα ή γυναίκα. □

ΤΟ ΠΡΟΣΦΙΛΕΣ ΘΕΜΑ

Μία ακόμα παραλλαγή της ίδιας ιστορίας απόλυτου έρωτα. Πενήντα χρόνια η Μαργκερίτ Ντυράς διαγράφει επάλληλους κύκλους μυθοποιώντας ένα πρώτο, εφηβικό βίωμα. Προσπάθεια που εγγίζει τα όρια της εμμονής –πιθανόν τα υπερβαίνει– να μεταγγισθεί η ένταση της βιαιότερης στιγμής· εκείνος ο αφανισμός στο πάθος της επιθυμίας.

Όσοι δεν ενθουσιάζονται με τον τρόπο έκφρασης της Ντυράς, την απορρίπτουν, βρίσκοντας κουραστική αυτήν την ατέρμονα επανάληψη. Πράγματι, το 1943, όταν ξεκίνησε να γράφει, ακόμα το 1960, εποχή που εντυπωσίαζε το «νέο μυθιστόρημα», αποτελούσε μία ιδιότυπη περίπτωση, αφού, τουλάχιστον εν μέρει, το στοίχημα της λογοτεχνίας ήταν η αφήγηση ιστοριών. Όμως, στο γύρισμα του αιώνα, με την εικόνα παράδεισο επικοινωνίας και κυρίαρχο διασκεδαστή της πλήξης, η γραφή αναγκαστικά επαναπροσδιορίζεται. Πολλά λέγονται περί συντέλειας της λογοτεχνίας και θανάτου του συγγραφέα. Χωρίς να έχει εξαντληθεί το μεδούλι της γραφής, οι θεωρητικοί στοιβάζουν λεκτικά πυροτεχνήματα στον μετάχωρο.

Η Ντυράς αναζητά επίμονα την αισθητική της γραφής· νουβέλες, θεατρικά έργα, κινηματογραφικά σενάρια ηθελημένα λειτουργούν ως ενισχυτές της συγκίνησης και αναμεταδότες αισθήσεων μέσα από το πορώδες υλικό που είναι η μνήμη. Ποτέ γραμμική, ευαίσθητη φωτογραφική πλάκα, επί μακρόν εκτεθειμένη, αναδεικνύει με την πάροδο του χρόνου παράδοξες σκοτεινές και φωτεινές περιοχές. Το ερωτικό βίωμα επανέρχεται σε άτακτα διαστήματα, όμως η αλχημεία του παραμένει λογικά ασύλληπτη. Καμία διανοητική προσπάθεια δεν μπορεί να αναλύσει τις λεπτομέρειες, που επαναφέρουν τη φρικίαση· η εντύπωση μιας εικόνας, ένα φευγαλέο άκουσμα, ακόμη η αίσθηση από ένα άγγιγμα. Δεν επαναλαμβάνονται τα θέματα, είναι το σώμα που ξαναγυρίζει πεισματικά στην παλαιότερη ταραχή. Ακόμη και μέσα στη μόνωση, υπάρχει η νοσταλγία, ανεξάρτητα αν στραγγίζει σε απελπισμένη προσμονή.

Για τη συγγραφέα, το αντίτιμο αυτής της γραφής –την αποκάλεσαν άμεση, σωματική, επείγουσα– ήταν η καταφυγή στην αλκοόλη. Το φθινόπωρο του '82, μία οδυνηρή αποτοξίνωση· λίγο πριν και αμέσως μετά, γράφεται το θεατρικό μονόπρακτο *Σαβάνα Μπέι* και η νουβέλα *Ο εραστής*. Διαφορετικές εκδοχές, με το θεατρικό κείμενο περισσότερο κρυπτικό στο παιχνίδι των μεταθέσεων.

Στον *Εραστή*, η Ντυράς αφηγείται ως θύμηση την ιστορία της άγριας, σχεδόν πρωτόγονης αγάπης. Στο θέατρο, τα θραύσματα της μνήμης, όπως επιπλέουν στο απροσδιόριστο του χρόνου, συγκολλούν δύο γυναίκες. Η ηλικιωμένη είναι η μητέρα· μάρτυρας στον έρωτα και την αυτοχειρία της δεκαεξάχρονης κόρης, ο θάνατος σχεδόν φυσική συνέπεια της ερωτικής πλημμυρίδος. Η νεότερη είναι το αθέλητο κάρπισμα του πάθους. Ηθοποιός η πρώτη, ανάμεσα σε τόσους ρόλους ακόμη ένας· για μία φορά προσπαθεί να διαπεράσει το φράγμα της γλώσσας. Μέσα στις σιωπές και την τελετουργία των κινήσεων, αναζητά ρωγμές προς ένα εσώτερο χρόνο και χώρο· απεγνωσμένη ταύτιση με ένα άλλο πρόσωπο. Η νεότερη βυθίζεται στο

Θ. Καλλιγ
Ρ. Οικονο
θωπεύουν
μιά απουσ

παρελθόν μιας άγνωστης μητέρας, γευόμενη την υπόσχεση μελλοντικών απολαύσεων. Στο κέντρο της ιστορίας, μια απουσία που γίνεται απτή με την κυρίαρχη εικόνα ενός λείου βράχου στον κόλπο της Σαβάνα και ο λόγος, θάλασσα που τον γλείφει.

Όταν ανέβηκε για πρώτη φορά, το 1983, στο Παρίσι η συγγραφέας διάλεξε τις ηθοποιούς και ανέλαβε η ίδια τη σκηνοθεσία. Αντίθετα, όταν *Ο εραστής* έγινε ταινία, η Ντυράς αισθάνθηκε προδομένη, πίστευε πως οι επεμβάσεις του σκηνοθέτη αλλοίωναν το πνεύμα του κειμένου. Στο θέατρο *Εμπρός*, ο Τ. Μπαντής αποφεύγει τα ολισθήματα, σκηνοθετεί την παράσταση σχεδόν αφουγκραζόμενος τη συγγραφέα και δημιουργεί μια ερωτική, ταυτόχρονα θανατερή ατμόσφαιρα. Ουσιαστική η συμβολή του λόγου σε απόδοση Ι. Μαρμαρινού, ασυνεχής μεταφέρει μία παθητική αβεβαιότητα.

Κυρίαρχη η μουσική του Ν. Κυπουργού με πρώτο ερέθισμα «τα λόγια αγάπης» της Εντίθ Πιάφ· οι νότες πάλλονται, κορυφώνονται, χαμηλώνουν, όμοια παλιρροϊκά κύματα σε εξωτικό τοπίο. Στο γυμνό σκηνικό, η Θ. Ιστικοπούλου προσθέτει χρωματικές πινελιές τα λιγοστά αντικείμενα. Σε κάποια στιγμή η σκηνή σχεδόν φτερώνει και φεύγει προς το παρελθόν· σε μια οθόνη στο βάθο φωτισμοί του Η. Κωνσταντ πουλου εναλλάσσουν το ρώδες με το εφιαλτικό.

Έντονη η φυσική παρο των θεατών. Μαντλέν, η Καλλιγά θυμάται ή μάλλον ντασιώνει πως θυμάται. Είν αφηρημάδα στο βλέμμα χάνεται σε μια περαστική ψη, οι κινήσεις των χεριών χαϊδεύουν κάποιο αόρατο σ ολόκληρη η παρουσία ηθοποιού που σχεδόν αγγίζ πάθος. Απέναντί της, νέα γ κα η Ρ. Οικονομίδου, υπαιν κή χωρίς εξάρσεις, μένει π σότερο σε ένα χαμηλό αντίκτυπο αλλότριων αισθ ων. Πιθανόν η Ντυράς ν τούσε περισσότερη μέθεξ κάποια απροσδιόριστη αρ πότητα. Ενοχλητικό το μο νο κοστούμι με την κοντή μύδα, καταστρέφει την αισ κή εντύπωση.

Είδαμε την παράσταση, γευμα Σαρακοστής με τη της Πιάφ να χάνεται μέσα ψαλμωδίες της εκκλησίας Αγίων Αναργύρων. Αυτ οχληρή σύμπτωση, παρ μεγάλωνε την ένταση. Μια μα ένδειξη, τελείως συμπ τική, πως το θέατρο της Ν στοχεύει στο ά-λογο ενός νού υποσυνείδητου. Κά κακόβουλοι ισχυρίζονται, γυναικείου.

Μ. Θεοδοσοπ

έραν του καλού και του κακού

ard-Marie Koltès, *Ρο-το Τσούκκο, Ταμπατα-Ένα Υπόστεγο, στη Δύ-*Μετάφραση **Δημήτρης τριάδης, Εκδ. Άγρα, α 1992.

λαπλή η απόλαυση του ύστη που κρατάει στα χέρια πρόσφατο αυτό βιβλίο των εων «Άγρα», που αναλύεται από όλα στο γεγονός της ίας με δύο θεατρικά έργα, υσήμαντο *Ρομπέρτο Τσούκ-* το *Ταμπαταμπά*, του πρό- χαμένου σε ηλικία μόλις νων και πολλά υποσχόμε- λλου θεατρικού συγγραφέα θιστοριογράφου που πρό- ωστόσο την αναγνώριση, τολλά έργα του παίζονταν ε σκηνές της Ευρώπης. λλάδα, το αθηναϊκό κοινό ύρισε από τις φετινές παρα- στο θέατρο «Φούρνος» ινέβηκε το έργο *Η νύχτα ριν από τα δάση*, γραμμένο *1. Στη μοναξιά των κάμπων βάκι*, μια από τις μεγάλες ες του Πατρίς Σερώ, του θέτη που κατεξοχήν ανέδει- Κολτές στο Παρίσι, αναγ- ε επανειλημμένα από αθη- θιάσους, χωρίς ακόμα να τωθεί το ανέβασμά του. τα στο Δημοτικό Θέατρο , η Μάγια Λυμπεροπούλου σκηνοθέτησε το έργο του *Αποβάθρα*. Σχόλιο του συγ- πάνω στο έργο του αυτό κετές σκηνικές υποδείξεις ά το τρίτο κείμενο της πα- έκδοσης με τίτλο *Ένα γο, στη Δύση*.

ίριστη όμως έκπληξη απο- αι η μετάφραση του δοκι- ου Δ. Δημητριάδη, λογοτέ- υ έχει πλήρη αίσθηση της κής απόδοσης ενός κειμέ- μόνη μου αντίρρηση αφο- ην προφορά του επιθέτου ο του θεατρικού προσώ- ο οποίο αιτιολογείται από ιλική προφορά της γραφής «Zucco». Στα ιταλικά, ωστόσο, το όνομα προφέρεται «Τζούκκο», την δε προφορά αυτή επιβάλλει και η παρετυμολογική, αλλά λειτουργική για το κείμενο, σχέση του επιθέτου με τη ζάχαρη που στα ιταλικά προφέρεται «Τζούκκερο» (Zucchero). Το «Τσούκκο» μένει έτσι ατυχές, ακόμα δε περισσότερο όταν πρόκειται για τον κεντρικό ήρωα που δίνει και τον τίτλο του έργου. Στη συνέχεια θα υιοθετήσω την ξένη γραφή του ονόματος τόσο όταν αναφέρομαι στο θεατρικό πρόσωπο όσο και στο πραγματικό. Διότι, το θεατρικό έργο *Roberto Zucco* εμπνέεται από την ιστορία του Roberto Succo (όνομα που παραπέμπει στο γαλλικό sucre: ζάχαρη), ενός νεαρού ιταλού δολοφόνου ο οποίος αφού δραπέτευσε από το άσυλο όπου είχε εγκλειστεί μετά τη δολοφονία των γονιών του, το 1981, παρέμεινε εξαφανισμένος επί δυό χρόνια για να επανεμφανιστεί, στα 1988, με μια σειρά δολοφονιών και θιασμών αναίτιων όσο και ανερμήνευτων. Συνελήφθη και αυτοκτόνησε στη φυλακή λίγους μήνες μετά τη σύλληψή του, σε ηλικία 26 χρόνων αφού προηγουμένως έκανε μια απεγνωσμένη όσο και «θεατρική» προσπάθεια απόδρασης, όταν δραπέτευσε στις στέγες των φυλακών όπου έμεινε γυμνός επί αρκετή ώρα, τόση ώστε να πετύχει πλήρη τηλεοπτική, φωτογραφική και γενικότερη δημοσιογραφική κάλυψη πριν επιχειρήσει να περάσει πάνω από το προαύλιο των φυλακών κρεμασμένος ακροβατικά πάνω στα καλώδια και να πέσει κάποια στιγμή που άφησε τα χέρια του ελεύθερα με αποτέλεσμα να τραυματιστεί. Ένα αποκαλυπτικό φωτογραφικό υλικό των φάσεων αυτών αποτελεί μέρος μόνον των τριών παραρτημάτων της ελληνικής έκδοσης εκ των οποίων το δεύτερο είναι ολοκληρωτικά αφιερωμένο στη δημοσιογραφική κάλυψη των εγκλημάτων του Ρομπέρτο, ξεκινώντας από τις αντικρουόμενες αναφορές στον άγνωστο αρχικά δολοφόνο μέχρι την ταύτισή του με τον ιταλό πατροκτόνο. Ο έλληνας αναγνώστης παρακολουθεί, εδώ, ένα δεύτερο, εξίσου ενδιαφέρον με το θεατρικό, έργο.

Το έργο του Κολτές, σχεδόν σύγχρονο των γεγονότων, αφού γράφεται το φθινόπωρο του 1988, έχει να αντιμετωπίσει όλο το πρόβλημα της αναγκαίας αποστασιοποίησης από τα γεγονότα –την αλήθεια– προτού λειτουργήσει ως θεατρική μετάπλαση και μετάλλαξη σε σύστημα σημείων ενός κειμένου. Η επικαιρότητα του γεγονότος λειτουργεί υπέρ του ψευδαισθητικού μηχανισμού του θεάτρου σε τέτοιο βαθμό ώστε όταν το έργο ανεβαίνει στη γαλλική επαρχία, το 1991, να απαγορευτεί μετά από διαμαρτυρίες συγγενών των θυμάτων, για να παιχτεί τελικά στο Παρίσι. Παρά τις πρακτικές δυσκολίες που προκύπτουν από τη ρευστότητα των ορίων μεταξύ μυθοπλασίας και πραγματικότητας, αλλά και τις σκηνοθετικές αμηχανίες που δημιουργεί λόγω της αναγκαστικής σύμπτυξης του χωροχρόνου της ιστορίας στα πλαίσια μιας παράστασης και τις οποίες επισημαίνει σε ενδιαφέρουσα συνέντευξή του ο Πέτερ Στάιν στο πρώτο από τα «Επίμετρα» του βιβλίου, το έργο αυτό όχι μόνο αποτελεί το αρτιότερο θεατρικά έργο του Κολτές αλλά και σημαντικό σταθμό στη σύγχρονη θεατρική γραφή. Αν για τον Stein, που το σκηνοθέτησε πρώτος, στο Βερολίνο, το μεγάλο ερώτημα είναι το «γιατί αυτοκτόνησες, Ρομπέρτο;», για τον Κολτές το ερώτημα αυτό είναι σχεδόν ανύπαρκτο: διατηρώντας όλη την αμφισημία των πράξεων, ακόμα και αυτής της πτώσης του Ρομπέρτο με την οποία κλείνει το έργο, ο συγγραφέας δεν εξηγεί, δεν αιτιολογεί. Αντίθετα ενισχύει την παραδοξότητα: χρησιμοποιώντας ακόμα και λόγια που βρέθηκαν σε μαγνητοταινίες του πραγματικού Ρομπέρτο, εντάσσει την

Ξεφυλλίζοντας, βιβλία, όπως μαργαρίτες: διαβάζετε ή δεν διαβάζετε; καθώς και: διαβάζεται ή δεν διαβάζεται;
Ο Γιώργος Μαρκόπουλος συγκέντρωσε στον τόμο *Ποιήματα, 1968-1987* (εκδ. Νεφέλη, 1992) μια επιλογή από τις ποιητικές του συλλογές. Δύσκολη απόφαση να στριμώξει μια εικοσαετία, περίπου και παράτολμη, καθώς έτσι συγκεντρωμένα τα ποιήματα πρέπει να δικαιώνονται στη σημερινή ανάγνωσή τους.
«Τα ποιήματα, ένα ποτάμι, ο ποιητής: Τα ποιήματα είναι τόσο δύσκολα, το ξέρετε. / Και αν σηκώσεις τις λέξεις, είναι τόσο θλιμμένα / σαν δάχτυλα που πόνεσες, μια νύχτα με αγωνίες. / Ένα ποτάμι είναι ένας ξένος που κρύβεται, το ξέρετε. / Την ημέρα πηγαίνει στη θάλασσα. / Το απόγευμα λουφάζει ακίνητο / σαν αγρίμι που πέρασαν δίπλα του κυνηγοί. / Ο ποιητής, ένας δήθεν αδιάφορος / που κρύβει τα χέρια του στις τσέπες.»
«Πολλές φορές κατηγορήθηκα για σφάλματα που οι κατήγοροί μου δεν είχαν τη δύναμη ή την ευφυΐα να διαπράξουν οι ίδιοι» ή ένα ακόμη πιο ταιριαστό στις περιστάσεις: «Θεωρώ τις βιβλιοκριτικές ένα είδος παιδικής αρρώστιας που λίγο-πολύ χτυπά τα νεογέννητα βιβλία. Έχουμε παραδείγματα όπου τα πιο γερά πέθαναν, ενώ τα πιο αδύνατα συχνά γλιτώνουν. Μερικά δεν τα πιάνει καθόλου.
Πολλοί προσπάθησαν να

τα ξορκίσουν με φυλακτά, όπως ο πρόλογος και η αφιέρωση, ή να κάνουν προληπτικό εμβόλιο εναντίον της με δικές τους κρίσεις, όμως αυτό δεν βοηθάει πάντοτε».

Αφορισμοί του Λίχτενμπεργκ, επιλογή από τα *Sudelbücher* έξοχη εισαγωγή του Παναγιώτη Κονδύλη, που επέλεξε και μετέφρασε τους «αφορισμούς» (εκδ. στιγμή 1992)

***Ρ**ήσεις και Αντιρρήσεις* του Karl Kraus (μετάφραση: Άγγελος Παρθένης, εκδ. opera, 1992): «Στη λογοτεχνία να φυλάγεσαι απ' τους απατεώνες της δομής του λόγου. Σ' αυτωνών τα σπίτια βάζουνε πρώτα τα παράθυρα κι ύστερα χτίζουνε τους τοίχους».

«Στεκόταν έτσι, με το πόδι σηκωμένο, λέγοντας: Δεν έχουν νόημα ολ' αυτά. Τι σας λέω; Πως ψάχνετε ένα νόημα κρυφό. Στο πιο απλό και τετριμμένο. Ο άντρας κοίταξε γύρω. Δεν την είδε. Κι έτσι, με τ' αυτιά τεντωμένα να ψάχνουν εκείνη, κοιτούσε τη μάγισσα να του λέει μιαν ιστορία»: Μαρλένα Πολιτοπούλου, *Ο ήχος της σαύρας* (εκδ. Καστανιώτη, 1992)

«Τρέξε / Η φαντασία / η έκρηξη, / ένα φεγγάρι λιώνει...» Νίκος Ι. Μόσχοβος, *Αγναντεύοντας τα όνειρα. Μια ποιητική διαδρομή 1974-1991* (Θεσσαλονίκη 1992)

Ύγειος και απείραγος! ***Φ**αλακρός σκαντζόχοιρος, Παραπονεμένο ελεφαντάκι, Λαίμαργη φάλαινα, Χρωματιστά κοράκια,* μια παραμυθοσειρά (εκδ. Κέδρος, 1992) του Ευγένιου Τριβιζά με εικόνες του Βαγγ. Ελευθερίου, τα

ποίηση μέσα στο αποτρόπαιο, το αναίτιο έγκλημα. Είναι σε αυτό το επίπεδο που συναντά τον Ζενέ και ιδιαίτερα τις *Δούλες* που εφορμούν από το πραγματικό περιστατικό των αδελφών Παπέν που συντάραξε τη Γαλλία στα 1934. Μόνο που, στον Ζενέ, το κοινωνικό «κατηγορώ» λειτουργεί αναδρομικά και ηθικοποιητικά των πράξεων του κακού. Στον Κολτές, όπως παρατηρεί ο Στάιν, έχουμε την «απόλυτη ανηθικότητα, κι αυτό χωρίς να παράγει το παραμικρό ηθικό επιμύθιο». Ίσως αυτό συμβαίνει διότι στον Κολτές, η αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν είναι απλά αντι-κοινωνική αλλά α-κοινωνική. Δεν είναι η άρνηση του θείου αλλά η ολοκληρωτική απουσία του θείου, άρα η κατάρρευση των ορίων μεταξύ καλού και κακού. Ο Ρομπέρτο Zucco του Κολτές θέτει ακριβώς σε κίνηση τους μηχανισμούς αποκάλυψης της κατάλυσης όλων των ορίων, της πλήρους ανοχής: η συγκλονιστική κεντρική σκηνή του έργου στο δημόσιο πάρκο, που καταλήγει στην αναίτια δολοφονία του αγοριού μπροστά στα μάτια της μητέρας αλλά και ενός πλήθους κόσμου που σχολιάζει τη σκηνή, αυτό δείχνει. Το «κοινό», παθητικός μάρτυρας της σκηνής, είναι διπλά θεατρικοποιημένο: παίζει το ρόλο του ηθοποιού που παρακολουθεί ένα θέατρο (έστω και μακάβριο) μέσα στο θέατρο και συγχρόνως το ρόλο του θεατή που ζει την «εμπειρία» εκ του ασφαλούς, με τον ίδιο τρόπο που έχει μάθει να ζει το κινηματογραφικό και το πραγματικό έγκλημα (ή πόλεμο) μέσα από τους τηλεοπτικούς του δέκτες. Μέχρι τη στιγμή που θα είναι αυτό το επόμενο θύμα.

Ο Κολτές πέθανε πριν ανέβει το έργο του αυτό σε θεατρική σκηνή. Τρεις μήνες μετά το θάνατό του ο Πέτερ Στάιν έλαβε το πρωτότυπο του χειρογράφου του με ένα σημείωμά του που έμμεσα του ζητούσε να το ανεβάσει αυτός. «Σαν από το υπερπέραν!». Σαν ένα μήνυμα που έπρεπε να αποκρυπτογραφηθεί. Ο *Roberto Zucco* δεν είναι εύκολα περατός. Κρατά το μυστικό του, την αμφισημία του. Έστω κι αν τελειώνει με τον ήρωα στις στέγες να λούζεται στον ήλιο, να γίνεται έτσι διάφανος, ορατός από όλους, στα βλέμματα όλων εκτεθειμένος γυμνός. Κάπου στην αρχή του έργου λέει: «Ένα μυστικό δεν πρέπει να λέγεται». Τώρα, στο τέλος, λίγο πριν πέσει (ή αναληφθεί;) θα πει τα λόγια από τη Λειτουργία του Μίθρα που ο Κολτές βάζει και ως προμετωπίδα στο βιβλίο του: «Μετά τη δεύτερη προσευχή, θα δεις το δίσκο του ήλιου να εκδιπλώνεται και θα δεις να κρέμεται από αυτόν ο φαλλός, η καταγωγή του ανέμου. Και αν στρέψεις το πρόσωπό σου στην Ανατολή, θα μετακινηθεί κι αυτός και αν στρέψεις το πρόσωπό σου στη Δύση, θα σε ακολουθήσει». Λόγια που ανέφερε ο Γιούνγκ σε ραδιοφωνική του συνέντευξη στο BBC το 1959, ανα
ρόμενος σε μία περίπτωση ασ
νούς που τα είχε πει αγνοώντ
τον Μίθρα. Πέρα από το θεωρητ
κό πρόβλημα της διακειμενικότ
τας που ούτως ή άλλως αίρει δι
κώς το έργο του Κολτές, η «α
κάλυψη» που περικλείουν τα λ
για του ήρωα, εκτός από την π
ητική κίνηση προς μία απελευ
ρωση που σηματοδοτούν, συν
δουν κατά περίεργο τρόπο με
κρυμμένο μήνυμα που περιέχ
οι στίχοι του πραγματικού Ι
μπέρτο, όταν σε ηλικία 17 χρόν
έγραφε στο ποιημά του «Η Ζω

*Πίσω απ' αυτήν την αλλόκοτη
λήνη,
απ' αυτήν την τεχνητή ευθυγρ
μιση,
απ' αυτήν τη συμβατική γνώση,
υπάρχει ένα εξωπραγματικό μήνυ
της παγκόσμιας αγωνίας,
της συμπαντικής αδυναμίας,
του σπερματικού τρόμου,
της μοιραίας επιλογής,
της καταδίκης στη ζωή.*

Το εξωπραγματικό «μήνυμ
του ποιήματος δεν κατονομάζετ
Ούτε το μυστικό που κρύβουν
λόγια του Μίθρα. Ωστόσο, ε
νεργούν. Δρουν. Ωθούν στη δρ
ση. Εάλω, το μήνυμα το απόκρ
φον; Ίσως. Ίσως και όχι. Εναπ
κειται στην εκάστοτε σκηνοθε
κή επιλογή. Το θεατρικό κείμε
γίνεται για να παιχτεί. Εκεί, άρ
μόνο μπορεί τελικά και να κριθ

Δημήτρης Τσατσούλ

Μια περίπτωση του 1970

Ίνγκεμποργκ Μπάχμαν, *Η περίπτωση Φράντσα*. Μετάφραση: Μαρία Αγγελίδου, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 1992.

Ας μη μας ξεγελά η ευπρέπεια της μεταπολεμικής κοινωνίας της πολιτισμένης Ευρώπης· κρύβει ένα πλήθος εγκλήματα, συγκαλύπτει τις θηριοπραγίες που ωθούν στην τρέλα και στο θάνατο τους πιο αδύναμους. Απόδειξη η περίπτωση Φράντσα: μια λανθασμένη επιλογή συνδέει τη νέα γυναίκα με έναν από τους σύγχρονους εγκληματίες – τον διεθνούς φήμης βιεννέζο ψυχίατρο, ο οποίος της υποβάλλει ιδέες, της επιβάλλει τη θέλησή του, την παρατηρεί μεθοδικά και την εξωθεί να γίνει ψυχιατρική «περίπτωση». Όταν η Φράντσα αποφασίζει να αντιδράσει είναι πια αργά· ένα ταξίδι στην Αίγυπτο μαζί με τον αδελφό της, παρά τη λυτρωτική επενέργεια της ερήμου και των απλών Αράβων, δεν θα μπορέσει να την σώσει. Ο θιασμός από έναν λευκό στην ερημική Γκίζα θα της δώσει το τελειωτικό πλήγμα και το θάνατο.

Αυτή είναι, με δύο λόγια, υπόθεση του μυθιστορήματος *περίπτωση Φράντσα* της Ίνγ
μποργκ Μπάχμαν (1926-19
και οι ιδεολογικές του συν
ταγμένες: θιαστές άνδρες
ψυχικά άρρωστες (εξαιτ
τους) γυναίκες, λευκοί κατα
στές και αγνοί στον πρωτογο
σμό τους Άραβες. Ο βιεννέ
ψυχίατρος συγκεντρώνει πά
του όλες τις καταδικαστέες ιδ
τητες· είναι ένας σαδιστής
τον οποίο λέγεται ρητά ότι
αγαπούσε τις γυναίκες κι ό
ήθελε να έχει πάντα κοντά
μια γυναίκα, να έχει πρόχε

τικείμενο για το μίσος
σ. 117). Στους αντίποδες
τοποθετείται ένα πρόσω-
έκδηλα τα σημεία της
σης από τον «ορθό» λευ-
ο: ο αδελφός της Φρά-
ποτυχημένος επαγγελμα-
ι αιρετικός στα ερωτικά
ός στην ομοφυλοφιλία
αι σε κάποια αιμομικτική
με την αδελφή του).
αντίποδες των λευκών, οι
ς, οι οποίοι μέσα στην
νη απλότητά τους έχουν
ήσει κάτι από την πρω-
ή φυσική επαφή με τον
και με τους άλλους.
εύω πως δεν είμαι εγώ
τοδίδω τόσο σχηματικά
σύνθετο ιδεολογικά κεί-
ο ίδιο το κείμενο, κατά
ητό –και όχι μόνο έμμε-
τις αφηγηματικές του
ς–, υποδεικνύει μια τέ-
άγνωση: «Αυτός [ο άν-
ης Φράντσας] μου πήρε
ά μου. Το γέλιο μου, την
άδα μου, την ικανότητά
δίνω χαρά, να λυπάμαι,
θώ, μου πήρε τη ζωώδη
μου, τη λάμψη μου (...)
γιατί να το κάνει αυτό
ς, δεν το καταλαβαίνω,
καταλάβεις γιατί οι λευ-
εψαν τα αγαθά των μαύ-
ι μόνο τα διαμάντια και
τίκια τους, το πετρέλαιο
ς χουρμάδες, αλλά και
ήνη που θρέφει τα αγαθά
υγεία, που χωρίς αυτήν
υπάρχει» (σ. 23).
χωρίο αυτό, το τόσο
ό στις διατυπώσεις του,
ν είναι εντελώς αντιπρο-
ικό για το ύφος της
αν, είναι όμως χαρακτη-
για το είδος των αντιθέ-
ου διέπουν τη σκέψη της.
σε αυτόν τον μαυρόα-
κόσμο, μια μόνο σκηνή
να εισάγει κάποια φω-
ση: η εικόνα μιας τρελής
ας, δεμένης με σκοινιά,
ποιος Άραβας την κρατά
μαλλιά γελώντας ευχαρι-
ος. Πρόκειται μάλλον
ι κομμάτι πραγματικότη-
συγγραφέας θα το είδε με
τια της όταν ταξίδεψε
Αίγυπτο– που δεν απαλεί-
μεν από το μυθιστόρημα,
αλλά και δεν μεταβάλλει, δεν κάνει πιο σύνθετο το σύστημα των αντιθέσεων μέσα στον μυθιστορηματικό κόσμο. Η τοποθέτηση της σκηνής προς το τέλος του μυθιστορήματος –και όχι στη χρονολογική σειρά που λέγεται ότι συνέβη– δείχνει ίσως μια αμφιταλάντευση της συγγραφέως, αν θα χρησιμοποιούσε ή όχι μια εικόνα που αμαυρώνει την ευνοϊκή εντύπωση για τους Άραβες. Άλλωστε ο Άραβας που κρατά την τρελή δείχνεται απλώς να χαμογελά με πρωτόγονη αφέλεια, ενώ εκείνος που φέρεται να διαπράττει βιασμό (σε βάρος της ηρωίδας) είναι ένας λευκός.

Η σκηνή αυτού του βιασμού προσφέρεται για να εντοπιστεί ένα ακόμα χαρακτηριστικό της Μπάχμαν, η έλλειψη υπαινικτικότητας. Ο βιασμός στην έρημο ταυτίζεται, στον συγχυσμένο νου του θύματος, με έναν προηγούμενο βιασμό – στη βιβλιοθήκη του σπιτιού της, από τον άνδρα της: «Ήθελε να τρέξει, βαριά η έρημος την εμπόδιζε, δεν κατάφερε να προχωρήσει ούτε πενήντα μέτρα, ολόγυρα δεν υπήρχαν καμηλιέρηδες, ούτε ένας, κανείς, ούτε η κυρία Ρόσσι ήταν στο διπλανό δωμάτιο, είχε έξοδο εκείνη την ημέρα» (σ. 206). Η ταύτιση των δύο βιασμών γίνεται με αυτόν τον μοντερνιστικό μεν, αλλά πολύ εύκολο συμφυρμό. Ακολουθεί η ρητή διαπίστωση: «Η επανάληψη. Δι' αντιπροσώπου». Γραφή μανιφέστου, που πάνω από όλα τοποθετεί τη σαφήνεια.

Τη σαφήνεια εξυπηρετεί και η μονοδιάστατη σκιαγράφηση του αντιπάλου, του άνδρα. Ο σύζυγος της Φράντσας, ο ψυχίατρος, παρουσιάζεται (*λέγεται* ότι είναι, χωρίς να *δείχνεται* επί τω έργω) σαν τέλειο κτήνος. Μια τόσο μονοδιάστατη φυσιογνωμία μπορεί να γίνει αποδεκτή από τον αναγνώστη (την αναγνώστρια) μόνο σε δύο περιπτώσεις: είτε στο πλαίσιο ενός φεμινιστικού κλίματος που έχει καλλιεργήσει την ιδέα του άνδρα-τέρατος· είτε εάν το κείμενο καθορίσει έναν άλλο κώδικα ανάγνωσης, συμβολικής τάξης – εάν στο πρόσωπο του άνδρα δεχτούμε να δούμε το *σύμβολο* του κακού και όχι έναν άνθρωπο με σάρκα και οστά. Το δεύτερο δεν συμβαίνει· η Μπάχμαν δεν κατορθώνει ή δεν επιθυμεί να διαγράψει τον τύπο του Κυανοπώγωνα. Μένει λοιπόν το πρώτο, που για μια πολιτισμική ομάδα στην Ευρώπη των ετών '70 μπορεί να λειτουργούσε, αλλά για μας σήμερα μοιάζει μόνο απλοϊκό.

Οι καλύτερες σελίδες του μυθιστορήματος πιστεύω πως είναι εκείνες στις οποίες η συγγραφέας αφήνεται στην αφήγηση: το ωρίμασμα της κοπέλας στο τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η αναμονή των στρατευμάτων κατοχής και οι απραγματοποίητες προσδοκίες της ηρωίδας στη σχέση της με έναν άγγλο αξιωματικό – οι σελίδες δηλαδή μιας πιο πρωτογενούς αφήγησης, που δεν εμφορούνται από την έμμονη βούληση της καταγγελίας.

Έτσι, η περίπτωση Μπάχμαν θυμίζει λίγο τα καθ' ημάς: την ηθική υποχρέωση της στράτευσης, την αίσθηση ότι η αφήγηση δεν δικαιώνεται καθεαυτή αλλά οφείλει να εμβαπτίζεται στην κοινωνική κριτική, τη μεγάλη πίστη του συγγραφέα στην κοινωνική του αποστολή. Και αυτό το τελευταίο, άλλωστε, το δηλώνει η Ίνγκεμποργκ Μπάχμαν ρητά, στον μυθιστορηματικό «πρόλογο» του έργου: «Οι σφαγιασμοί βέβαια ανήκουν στο παρελθόν, οι δολοφόνοι όμως εξακολουθούν να ζουν ανάμεσά μας. (...) Έχουμε συνειδητοποιήσει την ύπαρξη αυτών των δολοφόνων, όχι μέσω των λίγο πολύ ξεδιάντροπων ρεπορτάζ αλλά μέσω ακριβώς της λογοτεχνίας» (σ. 10).

Η πίστη αυτή, που ωθεί πολλές φορές σε μια λογοτεχνία καταγγελίας, καθώς και οι υπόλοιπες ιδεολογικές βεβαιότητες του μυθιστορήματος το καθιστούν ένα κείμενο που φοβάμαι πως δεν μπορεί να διαβαστεί παρά ως τεκμήριο μιας άλλης εποχής.

Αγγέλα Καστρινάκη

«Μακρουλά μικρούλικα» αλλά και λιγουλάκι μονότονα...
«Χασοδικείο Θερμοπυλών: Οκλαδόν τα στηρίγματα / οι θεσμοί παραπαίουν. / Τα μηνύματα φτάνουν / από το πολυμελές χασοδικείο. / Το φιλί του θανάτου / στα μεγάλα χείλη της Αίγινας / και της σύνολης χώρας. / Τα βαθιά ορύγματα του ύπνου. / Οι θεσμοί καταρρέουν. / Ο θεσμός-θάνατος δε γυμνάζεται. / Ο προπονητής του δεν πηγαίνει στο γήπεδο, / στο πεδίο θανάτου. / Ο κολυμβητής γεμίζει την πισίνα / με σούπα. / Ο σκασιάρχης το έσκασε / από το σκασιαρχείο του. / Ο χορευτής βάζει ρετσίνι / στην πίστα. / Και το μόνιμο έλλειμμα στο πάρτυ-θεσμό / τα κορίτσια» – Βασίλης Στεριάδης, *Ο προπονητής παίκτης* (εκδ. Κέδρος, 1992)

Ψαλιδίζω, δυστυχώς, από παντού και λυπάμαι για όσα βιβλία θα ήθελαν άνοιγμα, χώρο κι εγώ τα στριμώχνω... Ωστόσο, παρά τις επανειλημμένες αιτήσεις μου για διακοπή της αποσπασματογραφίας μου, οι χιλιάδες αναγνώστες της χαρτοκοπτικής μου επιμένουν. Αλλά πώς να ανθολογήσεις μια «ανθολογία»;
Αναφέρομαι στο θαυμάσιο *Ανθολόγιο της Αλεξάνδρειας* του Τάκη Δ. Ψαράκη (εκδ. Νέα Σύνορα – Α. Α. Λιβάνη, 1992).

Ο χαρτοκόπτης

Andrew Marvell

ΣΤΗ ΣΕΜΝΟΤΥΦΗ ΕΡΩΜΕΝΗ ΤΟΥ

Τοῦ Ἄρη Μπερλῆ, ἀνεμοδερόμενου

Ὁ κόσμος ἄν περίσσευε κι ὁ χρόνος,
δέν θά 'ταν ἡ σεμνότητά σου πόνος.
Τούς τρόπους θά καθόμαστε νά βροῦμε
τοῦ ἔρωτα τίς ὧρες νά περνοῦμε.
Τήν ὄχθη ἐσύ θά ἔπιανες τοῦ Γάγγη,
πετράδια νά συλλέγεις, στήν ἀνάγκη,
κι ἐγώ ἐδῶ στοῦ Ὕμβερου τό ρέμα
θά γύρευα παράπονο καί θέμα.
Νά σέ λατρεύω θ' ἄρχιζα, γυναίκα,
καί πρίν ἀπό τόν Νῶε χρόνια δέκα,
κι ἄν ἤθελες ἐσύ, μέ παρρησία
θ' ἀρνιόσουν στή δεύτερα παρουσία,
καί θ' ἄπλωνε ὁ πόθος σάν τά βρύα,
βραδύτερος κι ἀπ' αὐτοκρατορία.
Χρόνοι ἑκατό θά πήγαιναν χαλάλι
στά μάτια σου καί στ' ὄμορφο κεφάλι,
διακόσια χρόνια γιά τό κάθε στῆθος,
χιλιάδες στά ὑπόλοιπα, μέ ἦθος.
Γιά κάθε μέλος θ' ἄφηνα ἐποχή,
γιά νά φανεῖ στό τέλος κι ἡ ψυχή.
Γιατί, Κυρά, ἀξίζεις τέτοια λύτρα,
κι ἐγώ δέν ἀγαπῶ μέ ἄλλη ρήτρα.

Μά πίσω μου ἀκούω συνεχῶς
νά σπεύδει ὁ ἡνίοχος Καιρός,
κι ἐμπρός μας πέρα βλέπω τούς χειμῶνες,
ἐρημικά μεγέθη στούς αἰῶνες.
Τά κάλλη σου στήν πέτρινη σιωπή
τραγούδι μου δέν θά 'ρθει νά σ' τά πεῖ,
καί τά σκουλήκια πιά θά λάβουν γνώση
τῆς παρθενιᾶς πού ἐσύ δέν θά 'χεις δώσει
ἀπ' τήν ὡραία σου τιμή νά πλάσουν χῶμα
καί στάχτες ἀπ' τοῦ πόθου μου τό σῶμα.
Στόν τάφο εἶναι ἥσυχα κι ὡραῖα,
μά ὄχι, ὅπως μαθαίνω, γιά παρέα.

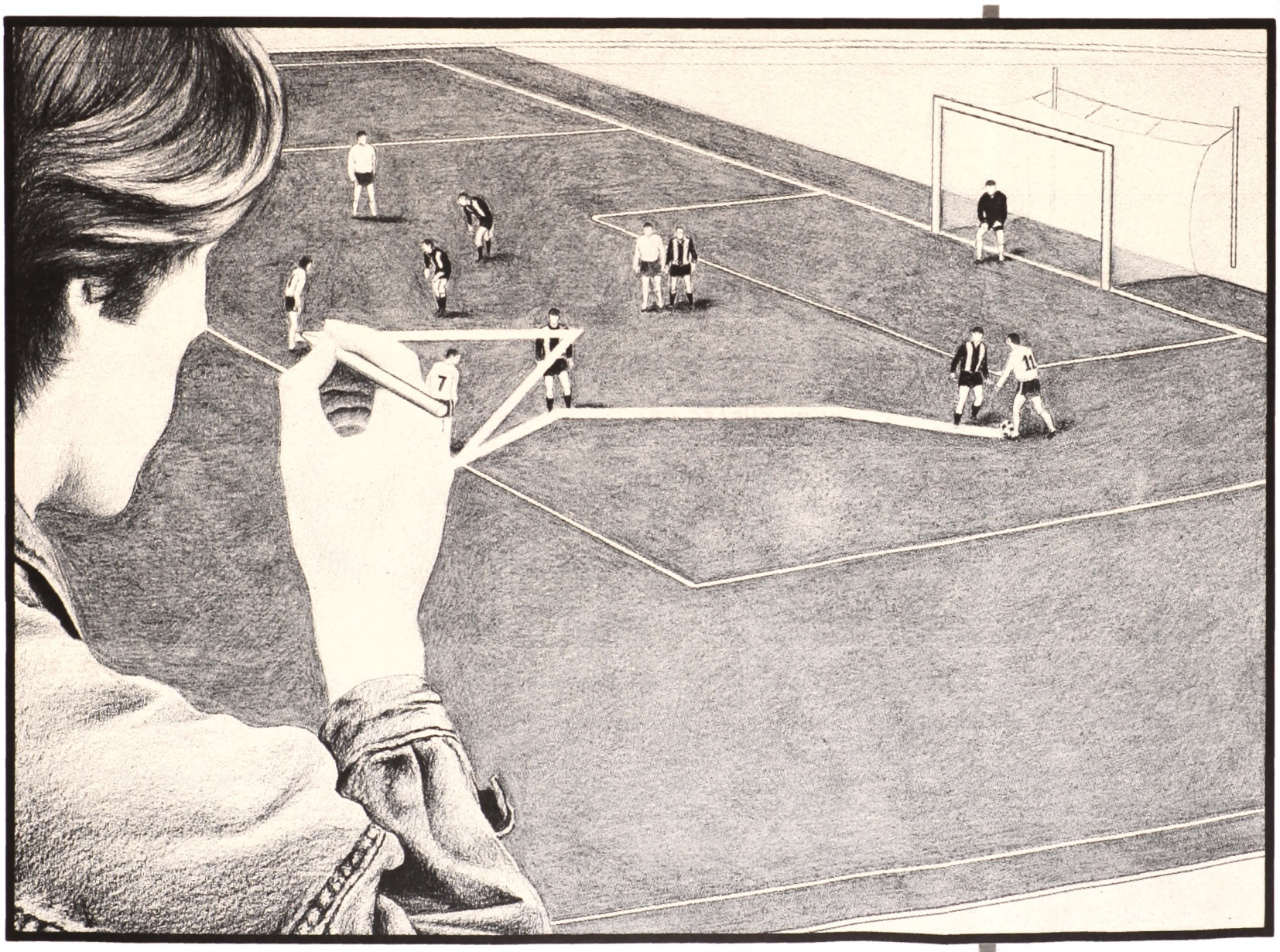
Τώρα, λοιπόν, στά νιάτα σου καί ὅσο
τό δέρμα σου λαμπρύνει μέ τή δρόσο
τῆς ἥβης κι ἀπ' τούς πόρους σου φεγγρί
ἡ πρόθυμη ψυχή που σέ φλογίζει,
οἱ δυό μας ἄς γιορτάσουμε τήν ὥρα,
καί σάν ἐρωτευμένα σαρκοβόρα
ἄς τά καταβροχθίσουμε τά χρόνια,
νά μή μᾶς βρεῖ στοῦ Χρόνου τά σαγόνια
νωθρά παραδομένους στό μαράζι
ἡ δύναμη πού ἀργά μᾶς μηρυκάζει.
Τό σθένος μας καί ὅλη τή γλυκάδα
σάν σφαίρα νά κυλήσουμε, στιβάδα
ἡ ἡδονή νά γίνει καί νά σπάσει
τά σίδερα τοῦ βίου, νά περάσει.
Κι ἄν δέν μπορεῖ τόν ἥλιο μας νά δοῦμε
ἀσάλευτο, μαζί τους ἄς παραβγοῦμε.

Μετάφραση: ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΨΑΛΗ

ΟΠΑΠ

ΚΑΝΕ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

ΚΑΙ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟ.

ΠΡΟ·ΠΟ

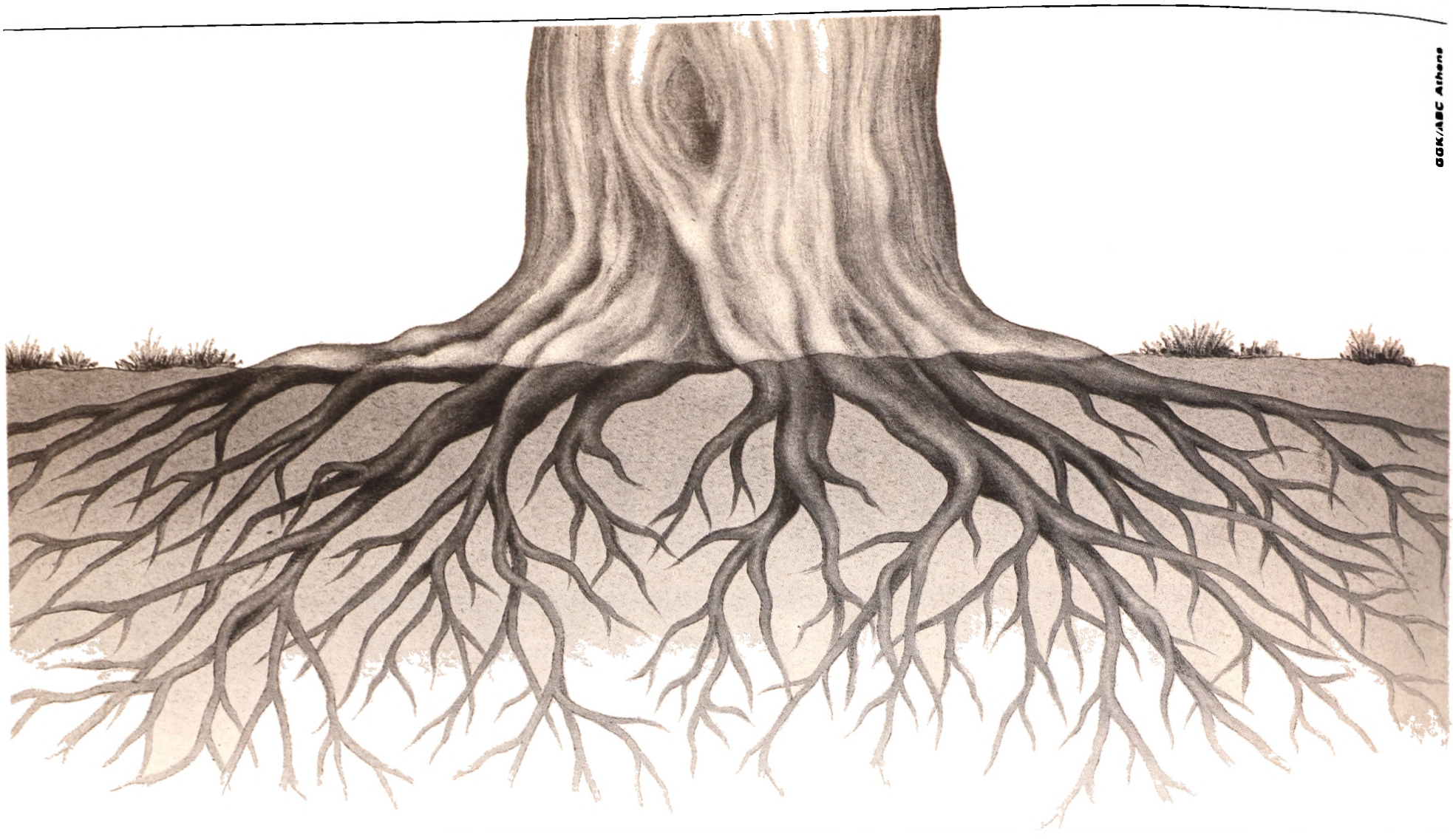
Στην Υπηρεσία του Αθλητισμού και του Πολιτισμού

ΟΠΑΠ

Η τύχη είναι στα χέρια σου.

ΟΠΑΠ

interpress

GGK/ABC Athens

ευρωστία

Ευρωστία: *Η σωματική ευεξία και ρώμη. Η ακμαιότητα.*

Σε μία εποχή που δεν έχει θέση ο εφησυχασμός και η αδράνεια, η Εμπορική Τράπεζα πέρα από το μέγεθος διατηρεί ευρωστία. Με σύγχρονη, ορθολογιστική διοίκηση και προηγμένη τεχνολογικά υποδομή.

Με ένα δίκτυο 300 και πάνω καταστημάτων που σημαίνουν για σας σιγουριά και αμεσότερη εξυπηρέτηση.
Με στόχους και αξίες που την κάνουν όχι μόνο δυναμική αλλά και ανταγωνιστική.
Ικανή και έτοιμη να αντιμετωπίσει την πρόκληση του αύριο και να κερδίσει.

Αξιοποιήστε για το δικό σας συμφέρον το δυναμισμό και την ευρωστία της Εμπορικής Τράπεζας.

ΕΜΠΟΡΙΚΗΤΡΑΠΕΖΑ
η τέχνη να είσαι Τράπεζα